

**ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ & ΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ
ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΣΦΑΛΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ
ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.**

**ΚΑΤΣΟΥ ΕΛΕΝΗ
ΑΜ: 2005242**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΦΑΒΒΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

**ΚΑΛΑΜΑΤΑ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2009**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ – ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	2
1.1 Τράπεζα	2
1.2 Ιστορία.....	3
1.3 Είδη τραπεζών.....	3
1.4 Τραπεζικό δίκαιο.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	6
2.1 Μη Ελέγξιμα Στοιχεία του Ισολογισμού.....	7
2.2 Ελέγξιμα Στοιχεία του Ισολογισμού.....	8
2.2.1 Διευθυνόμενα Στοιχεία του Παθητικού (Managed Liabilities).....	8
2.2.2 Δευτερογενή Ρευστά Διαθέσιμα.....	8
2.3 Οι Βραχυπρόθεσμοι Στόχοι ενός Τραπεζικού Ιδρύματος.....	9
2.3.1 Τήρηση των Υποχρεωτικών Διαθεσίμων.....	9
2.3.2 Εξυπηρέτηση των Πελατειακών Αναγκών.....	10
2.3.3 Η Χάραξη της Επενδυτικής Στρατηγικής.....	10
2.4 Η Διοικητική Φιλοσοφία του Τραπεζικού Ιδρύματος.....	11
2.5 Λόγοι που επιβάλλουν την εποπτεία των τραπεζών.....	12
2.6 Νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας (Βασιλεία II).....	13
2.6.1 Τι είναι η Επιτροπή Βασιλείας.....	13
2.6.2 Βασιλεία II.....	14
2.7 Εφαρμογή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ).....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ & Η	
ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	18
3.1 Η δομή του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο παρελθόν.....	19
3.1.1 Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης.....	20
3.1.2 Τα όργανα άσκησης πιστωτικής πολιτικής.....	21
3.1.3 Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και των επιτοκίων.....	23
3.1.4 Η μεταβατική περίοδος.....	26

3.2	Οι όροι λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σήμερα	26
3.2.1	Εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών ...	26
3.2.2	Μερίδια αγοράς και βαθμός συγκέντρωσης.....	31
3.2.3	Τραπεζικά καταστήματα και εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών.....	32
3.2.4	Τραπεζικό σύστημα και ΑΕΠ.....	33
3.2.5	Κεφαλαιοποίηση, μετοχολόγιο τραπεζών και ξένες άμεσες επενδύσεις στις ελληνικές τράπεζες	34
3.2.6	Διεθνής δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών	35
3.2.7	Δανεισμός νοικοκυριών – βαθμός χρέωσης.....	40
3.2.8	Πολιτική δανεισμού	42
3.2.9	Τραπεζική στήριξη της επιχειρηματικότητας	43
3.2.10	Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο πλαίσιο των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων του Γ' και Δ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.....	44
3.3	Η ευρύτερη συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία και κοινωνία.....	45
3.3.1	Απασχολούμενοι στο τραπεζικό σύστημα και παροχές προς τους εργαζομένους	48
3.3.2	Φόροι που καταβάλλουν οι τράπεζες στο Ελληνικό Δημόσιο.....	49
3.3.3	Μερίσματα που καταβάλλουν οι τράπεζες στους μετόχους και χρηματιστηριακές εξελίξεις.....	50
3.3.4	Εταιρική κοινωνική ευθύνη.....	51
3.4	Γενικές παρατηρήσεις για τη σύγχρονη δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....		58
4.1	Ιστορική αναδρομή	59
4.2	Αίτια της τρέχουσας διεθνούς οικονομικής κρίσης	61
4.2.1	Τα στεγαστικά δάνεια.....	62
4.2.2	Η τιμή του πετρελαίου.....	63
4.2.3	Δείκτες Μόχλευσης Τραπεζών (leverage).....	65

4.2.4	Η πρακτική της τιτλοποίησης.....	67
4.3	Αποτελέσματα της διεθνούς οικονομικής κρίσης	69
4.4	Διάρκεια της κρίσης	69
4.5	Κίνδυνοι των ελληνικών τραπεζών από τη διεθνή κρίση	70
4.6	Η Πραγματική Οικονομία.....	74
4.7	Οικονομία και Ελληνική Πραγματικότητα.....	76
4.8	Χρηματοπιστωτική και μακροοικονομική κρίση	78
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....		80
5.1	Μαθήματα από την κρίση.....	80
5.2	Η συμβολή των Κεντρικών Τραπεζών και των Κυβερνήσεων στην έξοδο από την κρίση.....	81
5.2.1	Συμβολή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.....	82
5.2.2	Η συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος	82
5.3	Μέτρα που δρομολογούνται.....	84
5.4	Μέτρα που απαιτούνται να ληφθούν	85
5.5	Η συμβολή των ελληνικών τραπεζών στην αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης	86
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		89
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....		91
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ.....		92

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μελέτη του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας είναι άκρως διαφωτιστική για τη δυναμική μιας οικονομίας. Όπως είναι γνωστό, οι τράπεζες λαμβάνουν τις καταθέσεις ιδιωτών, στους οποίους καταβάλουν το πιστωτικό επιτόκιο, και τις μετατρέπουν σε δάνεια προς άλλους ιδιώτες, στους οποίους επιβάλλουν το χρεωστικό επιτόκιο. Η εύρυθμη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων έχει τεράστια σημασία για δύο μεγάλα κοινωνικά σύνολα, τα οποία αναπτύσσουν συναλλακτικές ή επαγγελματικές σχέσεις μαζί τους, δηλαδή για τους καταθέτες και τους υποψήφιους μετόχους αλλά και πιστωτές. Οι τράπεζες, σήμερα, έχουν αναβαθμίσει τις προσφερόμενες υπηρεσίες τους. Μεταξύ άλλων διευκολύνουν τη διεξαγωγή των πληρωμών, μετατρέπουν βραχυπρόθεσμα διαθέσιμα σε μακροπρόθεσμες τοποθετήσεις, υποβοηθούν τη διαφοροποίηση χαρτοφυλακίων των αποταμιευτών.

Λόγω της μεγάλης ισχύος τους και της άμεσης επιρροής τους στην ευρύτερη οικονομία, οι κυβερνήσεις των χωρών συνδράμουν τις τράπεζες στην αντιμετώπιση προσωρινών ελλείψεων ρευστού, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα να δανείζονται από την κεντρική τράπεζα. Ακόμη, οι τραπεζικές καταθέσεις, συνήθως, ασφαλιζονται μέσω κάποιας συμφωνίας.

Εδώ και δύο χρόνια, περίπου, παρατηρείται μια εκτεταμένη χρηματοπιστωτική κρίση η οποία έχει πλέον περάσει στην πραγματική οικονομία. Υπό το βάρος αυτής της παγκόσμιας κρίσης, αναζητώνται λύσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Λύσεις που θα βοηθήσουν την παγκόσμια οικονομία να εισέλθει ξανά σε αναπτυξιακή τροχιά. Λύσεις που θα αναδείξουν τις αναγκαίες προϋποθέσεις για ασφαλή λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη σύγχρονη οικονομία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ – ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ας δούμε αρχικά μερικά εισαγωγικά στοιχεία για τις τράπεζες, μια μικρή ιστορική αναδρομή και τα είδη τους.

1.1 Τράπεζα

Τράπεζα ονομάζεται μια επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της¹. Ανάλογα με το είδος της μπορεί να δέχεται καταθέσεις, να χορηγεί δάνεια, να φυλάσσει και να διαχειρίζεται αξιόγραφα, να αναλαμβάνει την πληρωμή για λογαριασμό του πελάτη.

Η κερδοφορία της τράπεζας βασίζεται στην λεγόμενη “ψαλίδα”, δηλαδή τη διαφορά ανάμεσα στο επιτόκιο δανεισμού και στο επιτόκιο καταθέσεων. Έτσι αν για παράδειγμα μία τράπεζα χορηγεί ένα δάνειο με επιτόκιο 9% και δέχεται κατάθεση με ετήσιο επιτόκιο 2% η διαφορά αυτή (7%) αποτελεί την ψαλίδα που οδηγεί στα κέρδη της τράπεζας. Βέβαια οι τράπεζες αποκομίζουν και από αλλού χρήματα όπως από προμήθειες ή από συμμετοχές και επενδύσεις. Ωστόσο η κύρια λειτουργία της έγκειται στον δανεισμό (χορηγήσεις και καταθέσεις).

¹ Σύμφωνα με το ν. 2076/ 1992, ΦΕΚ 130Α'

1.2 Ιστορία

Αν και πολλές από τις τραπεζικές πράξεις έχουν την καταγωγή τους σε πανάρχαιες εποχές όπως στην αρχαία Βαβυλώνα, οι πρώτες πραγματικές τραπεζικές εργασίες μπορούν να εντοπιστούν στον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό με τους “τραπεζίτες” και στο ρωμαϊκό με τους “argentarii”, οι οποίοι δέχονταν καταθέσεις και χορηγούσαν δάνεια, ενώ παράλληλα εκτελούσαν πληρωμές και για λογαριασμό τρίτων. Μετά την πτώση της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας οι πείρα των τραπεζικών χάθηκε μαζί με τους τραπεζίτες. Οι επόμενες μορφές τραπεζικών συναλλαγών εμφανίζονται στο Μεσαίωνα όπου οι αργυραμοιβοί, οι χρυσοχόοι και οι έμποροι δέχονταν καταθέσεις για τις οποίες εξέδιδαν πιστοποιητικά – βεβαιώσεις. Το 18ο αιώνα στην Αγγλία οι αποδείξεις κατάθεσης για σταθερά ποσά αποτέλεσαν τα πρώτα τραπεζογραμμάτια. Έτσι σιγά-σιγά με την ανταλλαγή των τραπεζογραμματίων, οι τράπεζες άρχισαν να αποκτούν το ρόλο που κατέχουν σήμερα στην σύγχρονη οικονομία.

1.3 Είδη τραπεζών

Οι τράπεζες μπορούν να διακριθούν (Πετράκης, 1999: 57) σε:

Κεντρικές τράπεζες ελέγχουν συνήθως τη νομισματική πολιτική και μπορούν να είναι ο δανειστής της τελευταίας λύσης σε περίπτωση κρίσης. Χρεώνονται συχνά με τον έλεγχο του διάθεσης χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Παραδείγματα κεντρικών τραπεζών είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Εμπορική τράπεζα: είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για μια κανονική τράπεζα για να τη διακρίνει από μια τράπεζα επενδύσεων. Μιας και αυτές οι δύο δεν είναι πλέον υποχρεωτικό να λειτουργούν κάτω από χωριστή ιδιοκτησία, ορισμένοι χρησιμοποιούν τον όρο “εμπορική τράπεζα” για να αναφερθούν σε μια τράπεζα ή ένα τμήμα τράπεζας που ασχολείται κυρίως με εταιρίες ή μεγάλες επιχειρήσεις.

Πάντως σύμφωνα με το νόμο Glass-Steagall, του 1933, οι εμπορικές τράπεζες (Αλεξάκης 1999: 58):

- Λαμβάνουν καταθέσεις και χορηγούν εμπορικά και λιανικά δάνεια
- Μπορούν να είναι αγοράζουν μετοχές μόνο για λογαριασμό των πελατών τους, και όχι για δικό τους λογαριασμό

- Μπορούν να είναι ανάδοχοι στην έκδοση τίτλων (underwriting)
- Απαγορεύεται να έχουν θυγατρικές, οι οποίες ασχολούνται με εργασίες επενδυτικής τραπεζικής

Τράπεζες κοινοτικής ανάπτυξης: είναι οι τράπεζες που παρέχουν οικονομικές υπηρεσίες και πίστωση σε μη ανεπτυγμένες αγορές ή πληθυσμούς.

Επενδυτικές: βοηθούν τις δημόσιες και ιδιωτικές εταιρίες στη συλλογή κεφαλαίων από τις κεφαλαιαγορές, ενώ παρέχουν στρατηγικές γνωμοδοτικές υπηρεσίες για ενδεχόμενες συγχωνεύσεις και άλλους τύπους οικονομικών συναλλαγών. Παραδείγματα τραπεζών επενδύσεων είναι οι Goldman Sachs των ΗΠΑ και Nomura Securities της Ιαπωνίας.

Τράπεζες γενικών συναλλαγών (Universal Banks).είναι οικονομικοί οργανισμοί που προσφέρουν όλο το φάσμα των οικονομικών υπηρεσιών, πωλούν ασφάλειες και αναλαμβάνουν το σχεδιασμό, την προετοιμασία και τη διάθεση χρεογράφων (νέας έκδοσης) στο κοινό, με την υποχρέωση κάλυψης του υπολοίπου που δεν κατέστη δυνατό να διατεθεί. Παράλληλα εγγυώνται τη διάθεση ή την τιμή των νέων μετοχών και διεξάγουν πράξεις επί των χρεογράφων για λογαριασμό άλλων, έχουν επίσης κεφάλαια και συμφέροντα σε επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Δηλαδή μπορούν να ελέγχουν ένα συγκεκριμένο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου μιας επιχείρησης, με αποτέλεσμα να μπορούν να παρέμβουν σε ζητήματα διαχείρισης, ορισμού των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου (Πετράκης, 2000:132).

Συνεπώς, οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες που παρέχουν οι τράπεζες τύπου universal banking είναι υπηρεσίες διαμεσολάβησης, διαχείρισης χρηματοοικονομικών “εργαλείων”, συναλλάγματος και παράγωγων εργαλείων (derivatives), αντασφάλισης χρεογράφων και κάλυψης αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου, χρηματιστηριακές υπηρεσίες, συμβουλευτικές υπηρεσίες, διαχείριση επενδύσεων χαρτοφυλακίου, ασφάλειες και διακράτηση μετοχών στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας μετοχών μη χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων (Πετράκης, 200: 132-3).

Τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια είναι ταμειυτήρια που συνδέονται με τα εθνικά ταχυδρομικά συστήματα. Η Ιαπωνία και η Γερμανία είναι παραδείγματα των χωρών με προεξέχοντα ταχυδρομικά ταμειυτήρια.

Private Banking: Το Private Banking ασχολείται με λογαριασμούς μεγάλων πελατών, δηλαδή πελατών με μεγάλη οικονομική επιφάνεια.

Corporate Banking: Το Corporate Banking έχει ως αντικείμενο τα τραπεζικά προϊόντα που αφορούν κυρίως επιχειρήσεις και εταιρίες.

Συνεταιριστικές: Οι συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν πρωτοβουλίες τοπικού κυρίως χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση π.χ. των τοπικών παραγωγών γεωργικών προϊόντων.

1.4 Τραπεζικό δίκαιο

Το Τραπεζικό Δίκαιο, που αποτελεί κλάδο του Εμπορικού Δικαίου, ορίζει μεταξύ άλλων την καταβολή ελάχιστου αρχικού κεφαλαίου για τη σύσταση μίας τράπεζας. Επίσης, ορίζει τη νομική μορφή των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία θα πρέπει να συστήνονται και να λειτουργούν, μόνο με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας και κατ' εξαίρεση με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού (ν. 1667/ 1986, ΦΕΚ 196Α)². Όλες οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες από το νόμο να διατηρούν ένα αποθεματικό, δηλαδή ένα ποσοστό των χρημάτων που δέχονται ως καταθέσεις δεν δύνανται να το χορηγήσουν ως δάνεια για λόγους ασφαλείας (για την κάλυψη υπέρμετρων αναλήψεων των πελατών της και την αποφυγή έκτακτων περιπτώσεων έλλειψης ρευστότητας)³.

Οι τράπεζες όμως δεν είναι ανεξέλεγκτες στον καθορισμό των επιτοκίων και της πολιτικής των χορηγήσεων και καταθέσεων τους. Λόγω της πολύ μεγάλης ισχύος τους, οι γενικές κατευθύνσεις δίνονται από διατάξεις και νόμους καθώς και από την Κεντρική Τράπεζα της χώρας.

² Σύμφωνα με το ν. 2076/ 1992, ΦΕΚ 130Α'

³ Βλέπε Τήρηση των Υποχρεωτικών Διαθεσίμων, σελ. 12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ένα τραπεζικό ίδρυμα αποκτά κεφάλαια από τα στοιχεία του παθητικού και τα ίδια κεφάλαια και, εν συνεχεία, χρησιμοποιεί τα αντληθέντα κεφάλαια για τις δανειοδοτήσεις και τη διενέργεια επενδύσεων. Μακροπρόθεσμα, το κέρδος της τράπεζας προέρχεται από τη διαφορά μεταξύ του κόστους απόκτησης των κεφαλαίων και της απόδοσης τους. Στο μακροπρόθεσμο η τράπεζα έχει έναν και μόνο στόχο: το κέρδος.

Μια τράπεζα, εντούτοις, δραστηριοποιείται όχι μόνο μακροπρόθεσμα αλλά και βραχυπρόθεσμα, δηλαδή σε καθημερινή βάση. Και στο βραχυπρόθεσμο διάστημα η τράπεζα πρέπει να είναι σίγουρη ότι οποιαδήποτε ώρα και στιγμή έχει τη δυνατότητα να εξυπηρετήσει τις υποχρεώσεις προς τους πελάτες της, ακόμα κι αν αυτό ενδέχεται να οδηγήσει σε μια προσωρινή περιστολή των κερδών της⁴.

Από τη μια, το χρήμα εισρέει προς την τράπεζα όταν προσελκύει περισσότερους καταθέτες, όταν εξοφλούνται τα ανεξόφλητα δάνεια, όταν πωλεί ειδικά καταθετικά προϊόντα, κ.ο.κ. Από την άλλη, το χρήμα εκρέει από την τράπεζα όταν αποσύρουν οι πελάτες τις καταθέσεις τους, όταν η τράπεζα χορηγεί νέα δάνεια, και όταν οι πελάτες της εξαγοράζουν τα καταθετικά προϊόντα της. Σαφώς, εάν η τράπεζα θέλει να μην περιοριστεί η κερδοφορία της, θα πρέπει η εκροή κεφαλαίων να μην υπερβαίνει την εισροή τους. Κατά συνέπεια, το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ένα τραπεζικό ίδρυμα στο βραχυπρόθεσμο διάστημα είναι η σωστή “ανακύκλωση” των χρημάτων που κινούνται μέσω αυτού.

⁴ Blake, David (2000). *Financial Market Analysis*, John Wiley & Sons.

Για να έχουμε μια σαφέστερη και πιο συγκεκριμένη αντίληψη του βραχυπρόθεσμου προβλήματος της τράπεζας, είναι χρήσιμο να διακρίνουμε μεταξύ των ελέγξιμων και μη-ελέγξιμων στοιχείων στον ισολογισμό ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος. Κάθε ημέρα η τράπεζα είναι αποδέκτης, ουσιαστικά, ανεξέλεγκτων ροών των κεφαλαίων που εισέρχονται και εξέρχονται από αυτή. Η **βραχυπρόθεσμη τραπεζική διαχείριση** συνίσταται στην κατάλληλη χρήση των ελέγξιμων στοιχείων του ενεργητικού, προκειμένου να αντισταθμιστεί ή να ενισχυθεί η καθαρή επίδραση των ανεξέλεγκτων ροών.

2.1 Μη Ελέγξιμα Στοιχεία του Ισολογισμού

Τα μη-ελέγξιμα στοιχεία του ισολογισμού είναι τα στοιχεία εκείνα επί των οποίων η τράπεζα έχει ελάχιστο ή κανέναν έλεγχο, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα⁵.

Ίσως το προφανέστερο παράδειγμα ενός τέτοιου στοιχείου είναι οι απλές καταθέσεις ταμιευτηρίου. Δεδομένου του κερδοσκοπικού της χαρακτήρα, μια τράπεζα θα δεχτεί οποιοδήποτε ποσό τέτοιων καταθέσεων που θα της “προσφερθεί” και παράλληλα βέβαια θα έχει τη νομική υποχρέωση να αποδώσει αυτές τις καταθέσεις άμα τη απαιτήσει των κατόχων τους. Παρά το γεγονός ότι η τράπεζα δεν μπορεί να ελέγξει το σύνολο των καταθέσεων που εισρέει στα ταμεία της, εντούτοις βασιζόμενη στην προηγούμενη εμπειρία της και σε μια οικεία γνώση των οικονομικών υποθέσεων των πελατών της μπορεί να προβλέψει το μέγεθος τους.

Ένα άλλο προφανές παράδειγμα ενός ανεξέλεγκτου στοιχείου του ισολογισμού είναι οι χορηγήσεις. Μια τράπεζα, φυσικά, δεν υποχρεούται από το νόμο να προβεί σε συγκεκριμένο αριθμό χορηγήσεων για κάποιο χρονικό διάστημα ή να μην απορρίψει μια αίτηση δανείου, ακόμη και εάν αυτή είναι άψογη από πλευράς δικαιολογητικών. Ωστόσο, μια τράπεζα που προσωρινά δεν μπορεί ή δεν επιθυμεί να δανειοδοτήσει έναν πελάτη της, με αποδεδειγμένη δανειοληπτική ικανότητα, τότε είναι πιθανό να τον χάσει και βεβαίως να υποστεί απώλειες εσόδων.

⁵ Blake, David (2000). *Financial Market Analysis*, John Wiley & Sons.

2.2 Ελέγξιμα Στοιχεία του Ισολογισμού

Σε αντίθεση με τα μη-ελέγξιμα στοιχεία, τα ελέγξιμα στοιχεία του ισολογισμού είναι εκείνα τα στοιχεία επί των οποίων, κάτω από συνηθισμένες περιστάσεις, η τράπεζα έχει τον έλεγχο. Τέτοια στοιχεία του ισολογισμού είναι γενικά δύο τύπων: (1) τα διευθυνόμενα στοιχεία του παθητικού και (2) τα δευτερογενή ρευστά διαθέσιμα (secondary reserves)⁶.

2.2.1 Διευθυνόμενα Στοιχεία του Παθητικού (Managed Liabilities)

Τα διευθυνόμενα στοιχεία του παθητικού αφορούν χρηματοδοτικά προϊόντα βραχυπρόθεσμης διάρκειας, τα οποία πωλούν τα τραπεζικά ιδρύματα. Τέτοια προϊόντα είναι τα εξής: (1) η αγορά υποχρεωτικών διαθεσίμων (2) οι προθεσμιακές καταθέσεις και (3) συμφωνίες εξαγοράς (repos).

Ως γνωστόν οι τράπεζες μπορούν να “ενοικιάσουν” στη διατραπεζική αγορά πλεονάζοντα υποχρεωτικά διαθέσιμα άλλων τραπεζικών ιδρυμάτων προκειμένου να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους προς την κεντρική τράπεζα. Επίσης, οι τράπεζες μπορούν να σχεδιάσουν ένα νέο, σύνθετο, καταθετικό προϊόν με σκοπό την προσέλκυση κεφαλαίων του ιδιωτικού τομέα. Τέλος, ένα τραπεζικό ίδρυμα μπορεί να πωλήσει περιουσιακά της στοιχεία (κυρίως χρεόγραφα) για κάποιο μικρό χρονικό διάστημα, υπό τον όρο ότι θα τα αγοράσει σε προκαθορισμένη και μεγαλύτερη από την πώληση τους τιμή.

Τα παραπάνω στοιχεία καλούνται διευθυνόμενα στοιχεία του παθητικού καθότι η τράπεζα μπορεί να διευθύνει ή να καθορίσει το μέγεθος τους σύμφωνα πάντοτε με τις ανάγκες της για εισροή κεφαλαίων⁷.

2.2.2 Δευτερογενή Ρευστά Διαθέσιμα

Ως δευτερογενή ρευστά διαθέσιμα χαρακτηρίζονται βραχυπρόθεσμα χρηματοδοτικά εργαλεία (όπως είναι οι τίτλοι σταθερής και μεταβλητής αποδόσεως), τα οποία μια τράπεζα επιθυμεί να έχει στο ενεργητικό της, αφ' ενός μεν για την κερδοφορία τους, αφ'

⁶ Brealey, A. R., Myers, S. C. (2000). *Principles of Corporate Finance*, 6th edition, Irwin McGraw-Hill.

⁷ Brealey, A. R., Myers, S. C. (2000). *Principles of Corporate Finance*, 6th edition, Irwin McGraw-Hill.

ετέρου δε για δυνατότητα άμεσης ρευστοποίησης τους, την οποία παρέχουν στον κάτοχο τους σε περίπτωση που η τράπεζα πρέπει άμεσα να αποκτήσει ρευστότητα προκειμένου να εξυπηρετήσει τους καταθέτες της ή δανειοδοτήσει κάποιους φερέγγυους πελάτες της.

Επειδή λοιπόν υπάρχει επαρκώς αναπτυγμένη δευτερογενής αγορά στην οποία δύνανται να εμπορευθούν αυτοί οι τίτλοι είναι λογικό αυτοί να θεωρούνται ως παραπλήσια στοιχεία των υποχρεωτικών διαθεσίμων, καθώς η εξαγορά των πρώτων εξασφαλίζει άμεση εισροή μετρητών στο τραπεζικό ίδρυμα.

2.3 Οι Βραχυπρόθεσμοι Στόχοι ενός Τραπεζικού Ιδρύματος

Βραχυπρόθεσμα, δηλαδή σε μία περίοδο, ας πούμε, κάποιων εβδομάδων, μια τράπεζα έχει τρεις ευδιάκριτους μεν, επικαλυπτόμενους δε, στόχους. Πρώτον, πρέπει να τηρεί το ελάχιστο όριο των διαθεσίμων στο ταμείο της, δεύτερον, θα πρέπει να ικανοποιεί επαρκώς τις ανάγκες των πελατών της, και, τρίτον, θα πρέπει να χαράξει και να εφαρμόσει μια επενδυτική στρατηγική⁸.

2.3.1. Τήρηση των Υποχρεωτικών Διαθεσίμων

Οι τράπεζες και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να διακρατούν, είτε στο ταμείο τους είτε σε λογαριασμούς με την κεντρική τράπεζα, ένα ελάχιστο όριο **υποχρεωτικών διαθεσίμων**. Αν και δεν είναι απαραίτητο για μια τράπεζα να ικανοποιεί τις απαιτήσεις αναφορικά με τα υποχρεωτικά διαθέσιμα σε καθημερινή βάση, ωστόσο απαιτείται κάτι τέτοιο σε εβδομαδιαία βάση. Δηλαδή, το μέσο επίπεδο των υποχρεωτικών διαθεσίμων που κατέχει η τράπεζα κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης εβδομάδας πρέπει να ξεπερνά ένα συγκεκριμένο όριο. Η εβδομάδα κατά τη διάρκεια της οποίας υπολογίζεται ο μέσος όρος των υποχρεωτικών διαθεσίμων είναι γνωστή ως **εβδομάδα τήρησης των διαθεσίμων** (*reserves maintenance week*). Το ύψος των υποχρεωτικών διαθεσίμων λοιπόν, τα οποία μια τράπεζα πρέπει να κρατάει κατά τη διάρκεια της εβδομάδας τήρησης των διαθεσίμων καθορίζεται ανάλογα με το μέσο επίπεδο των καταθέσεων

⁸ Brealey, A. R., Myers, S. C. (2000). *Principles of Corporate Finance*, 6th edition, Irwin McGraw-Hill.

που προσέλαυσε το τραπεζικό ίδρυμα τις δύο προηγούμενες εβδομάδες⁹.

Εάν παρέλθει η εβδομάδα τήρησης των διαθεσίμων και το μέσο επίπεδο των υποχρεωτικών διαθεσίμων είναι είτε μεγαλύτερο είτε μικρότερο από απαιτούμε, τότε η τράπεζα υφίσταται μια απώλεια στα κέρδη. Αυτό θα συμβεί διότι μια τράπεζα διαθέτουμε υπέρ το δέον υποχρεωτικά διαθέσιμα θα απωλέσει τους τόκους τους οποίους θα κέρδιζαν τα πλεονάζοντα υποχρεωτικά διαθέσιμα τοποθετούμενα σε επικερδείς επενδυτικές επιλογές. Εάν από την άλλη μια τράπεζα διαθέτει λιγότερα υποχρεωτικά διαθέσιμα από τα απαιτούμε τότε θα υποστεί κάποιες κυρώσεις, υπό μορφή ποινικής ρήτρας, για την παρουσιαζόμενη ανεπάρκεια τους. Το ποσοστό ποινικής ρήτρας σχετίζεται με το προεξοφλητικό επιτόκιο.

2.3.2 Εξυπηρέτηση των Πελατειακών Αναγκών

Μια τράπεζα ως κερδοσκοπικός οργανισμός οφείλει να φροντίζει τους πελάτες της διότι σε διαφορετική περίπτωση θα επηρεαστεί αρνητικά στο μέλλον η κερδοφορία της. Κατά συνέπεια, ένας εξίσου σημαντικός στόχος της τράπεζας είναι η εξυπηρέτηση των πελατειακών αναγκών.

Αυτές οι ανάγκες συνήθως στρέφονται γύρω από τα καταθετικά προϊόντα και τις δανειοδοτήσεις. Από τη μία, η τράπεζα πρέπει πάντοτε να βρίσκεται εις θέση να πληρώσει τους καταθέτες της, όποτε αυτοί της ζητήσουν πίσω τα διαθέσιμα τους. Άρα, ένα τραπεζικό ίδρυμα πρέπει να γνωρίζει συνεχώς την πορεία υποχρεώσεων της προς τους πελάτες και παράλληλα να εκτιμήσει τις εξελίξεις στις καταθέσεις για το εγγύς μέλλον, συνήθως για ένα χρονικό διάστημα μιας εβδομάδας. Ομοίως, μια τράπεζα πρέπει να προσαρμόσει τη δανειοδοτική πολιτική της στις ειδικές και στερεότυπες ανάγκες των πελατών της, οι οποίες βεβαίως, για τους μεγάλους εταιρικούς πελάτες, μπορεί να είναι πολύ σύνθετες¹⁰.

2.3.3 Η Χάραξη της Επενδυτικής Στρατηγικής

Κάθε τραπεζικό ίδρυμα ακολουθεί μια επενδυτική στρατηγική, η οποία συνίσταται στον καθορισμό των τύπων χρεογράφων (ομολογίες ή μετοχές) που η τράπεζα θέλει να

⁹ Chance, Don M, (1998). *An Introduction to Derivatives*. 4th edition, The Dryden Press.

¹⁰ Chance, Don M, (1998). *An Introduction to Derivatives*. 4th edition, The Dryden Press.

προσθέσει στο χαρτοφυλάκιο της. Αυτό το σύνολο αποφάσεων, οι οποίες αποτελούν την ουσία της επενδυτικής στρατηγική, είναι αρκετά σύνθετο, και εξαρτάται από παράγοντες όπως ο κίνδυνος των χρεογράφων, η φορολογική θέση, η διάρκεια των τίτλων και οι συγκριτικές αποδόσεις τους.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι η τράπεζα δεν ακολουθεί μια στρατηγική επένδυσης σε εβδομαδιαία βάση ή ακόμα και σε μηνιαία, αλλά σε μακροπρόθεσμη βάση. Αυτό σημαίνει ότι η όποια αλλαγή στην επενδυτική πολιτική που αποφασιστεί από τη διοίκηση της τράπεζας αυτή θα επέλθει μετά από πάροδο αρκετών μηνών, με μόνο μικρές ρυθμίσεις στην επενδυτική της θέση να λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια της περιόδου που μεσολαβεί¹¹.

2.4 Η Διοικητική Φιλοσοφία του Τραπεζικού Ιδρύματος

Λειτουργικά, μια διοικητική φιλοσοφία αφορά το σύνολο των ρητών ή υπονοούμενων οδηγιών που καθορίζονται από την ανώτατη διοίκηση και διευκρινίζουν τους, τυχόν, περιορισμούς στη λειτουργία των διαφορετικών διευθύνσεων ενός τραπεζικού ιδρύματος. Πιο συγκεκριμένα, μια διοικητική φιλοσοφία θέτει το “περιορισμό” αναφορικά με το πόσο μακριά μπορεί να “φτάσει” μια τράπεζα προκειμένου να αυξήσει το πελατολόγιο της και να αναλάβει νέους κινδύνους. Οι διαφορετικές διοικητικές μορφές γίνονται κατανοητές καλύτερα με την εξέταση των δύο ακραίων μορφών, δηλαδή μιας συντηρητικής διοικητικής φιλοσοφίας, και μιας επιθετικής διοικητικής φιλοσοφίας.

Συντηρητική και Επιθετική Διοικητική Φιλοσοφία

Μια συντηρητική διοικητική φιλοσοφία χαρακτηρίζει ένα τραπεζικό ίδρυμα που προσπαθεί να αποφύγει τον κίνδυνο, ακόμα κι αν μια τέτοια προσέγγιση μπορεί να σημάνει χαμηλότερο κερδοφορία. Μια τέτοια τράπεζα, προφανώς, θα κάνει μεγάλη χρήση των δευτερογενών διαθεσίμων. Χρησιμοποιώντας ελέγξιμα στοιχεία του ενεργητικού η τράπεζα επιτυγχάνει τους βραχυπρόθεσμους στόχους της μέσω της χρήσης εσωτερικού κεφάλαιο – που είναι, κεφάλαια που είναι εσωτερικά τράπεζα –

¹¹ Hull, John C, (1997). *Option, Futures, and Other Derivatives*. 3rd edition, Prentice Hall International, Inc.

έτσι ότι η τράπεζα δεν είναι απαραίτητο να στηριχθεί στη δυνατότητά της να δανειστεί στην αγορά για να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της¹².

Σε αντίθεση με μια συντηρητική τραπεζική διαχείριση, μια επιθετική διοικητική φιλοσοφία αποτελεί χαρακτηριστικό μιας τράπεζας που είναι έντονα προσανατολισμένη στο κέρδος, ακόμα κι αν ένας τέτοιος προσανατολισμός μπορεί να απαιτήσει την αποδοχή μιας μεγάλης έκθεσης στον κίνδυνο. Μια τέτοια τράπεζα θα αναζητήσει κεφάλαια από οποιαδήποτε πηγή (εσωτερική ή εξωτερική), εφ' όσον το κόστος τους υπολείπεται της απόδοσης τους, η οποία βεβαίως προκύπτει από την επενδυτικής τοποθετήσεως τους. Τα τραπεζικά ιδρύματα που υιοθετούν μια τέτοια πολιτική στηρίζονται, σε ένα μεγάλο βαθμό, στα στοιχεία του παθητικού προκειμένου για να επιτύχουν τους βραχυπρόθεσμους στόχους τους. συνεργασίας¹³.

2.5 Λόγοι που επιβάλλουν την εποπτεία των τραπεζών

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο οι τράπεζες δεν λειτουργούν ανεξέλεγκτα. Οι γενικές κατευθύνσεις δίνονται από διατάξεις και νόμους καθώς και από την Κεντρική Τράπεζα της χώρας. Επίσης, οι τράπεζες υπόκεινται στον έλεγχο των εποπτικών οργάνων. Οι λόγοι που επιβάλλουν την εποπτεία των τραπεζών είναι οι ακόλουθοι:

- α) το ευρύ αποταμιευτικό κοινό δεν διαθέτει την απαιτούμενη εξειδίκευση για να αξιολογήσει τη φερεγγυότητα, τη ρευστότητα και, εν τέλει, την πιθανότητα επιστροφής των καταθέσεων, λόγω της ασύμμετρης πληροφόρησης που αυτό διαθέτει σε σχέση με τις τράπεζες.
- β) οι τράπεζες αντιπροσωπεύουν μεγαλύτερο από τις λοιπές επιχειρήσεις του χρηματοοικονομικού τομέα συστημικό κίνδυνο¹⁴. Η χρήση των επιστρεπτέων

¹² Hull, John C, (1997). *Option, Futures, and Other Derivatives*. 3rd edition, Prentice Hall International, Inc.

¹³ Παλάσκας, Θ., Παπαθεοδώρου, Α., Τσάμπρα, Μ. (2006) Η Πολιτιστική Κληρονομιά ως παράγοντας ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας. Εκδόσεις: Ακαδημία Αθηνών, Σειρά Γραφείο Οικονομικών Μελετών, Μελέτη 4, Αθήνα.

¹⁴ Συστημικοί κίνδυνοι λέγονται αυτοί που πηγάζουν από τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αγορών και συνολικής μακροοικονομικής συγκυρίας όπως τους ορίζει ο Διοικητής ΤτΕ κος Προβόπουλος σε ομιλία του σε

κεφαλαίων των τραπεζών, δηλ. των καταθέσεων, σε ένα απελευθερωμένο από διοικητικούς περιορισμούς σύστημα, υπόκειται σε κινδύνους και στην πιθανότητα, να μη μπορέσουν να απορροφήσουν ομαλά ενδεχόμενες σημαντικές ζημιές με πιθανό κλονισμό της εμπιστοσύνης των πιστωτών τους, καταθετών, που απαιτούν την επιστροφή των καταθέσεων σε πρώτη ζήτηση. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να έχει αλυσιδωτές επιπτώσεις στις αγορές και στην πραγματική οικονομία.

- γ) με δεδομένα τον κυρίαρχο ρόλο της τραπεζικής διαμεσολάβησης στη χρηματοδότηση της οικονομίας, καθώς ο τραπεζικός τομέας αντιπροσωπεύει πάνω από το 90% του συνολικού χρηματοπιστωτικού τομέα στη χώρα μας, και την καθοριστική συμμετοχή των τραπεζών στα συστήματα πληρωμών και τις αγορές χρήματος και κεφαλαίων, η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και κατ' ακολουθία η ομαλή λειτουργία των αγορών και η ανάπτυξη της οικονομίας εξαρτώνται ουσιαδώς από τη σταθερότητα και την αποτελεσματική λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Η σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος αποτελεί τον κυρίαρχο στόχο της εποπτείας, η οποία, σε διεθνές πλέον επίπεδο, διενεργείται μέσω δυο οδών. Η πρώτη αφορά επιβολή των κανόνων του νέου Συμφώνου της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια και η δεύτερη την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

2.6 Νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας (Βασιλεία II)

Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων στις τράπεζες στοχεύουν στην ενίσχυση της ικανότητας απορρόφησης ζημιών, σε περίπτωση που επέλθουν μη προβλέψιμοι κίνδυνοι, στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες με τη λειτουργία τους.

2.6.1 Τι είναι η Επιτροπή Βασιλείας

Οι κανόνες για την επιβολή κεφαλαιακών απαιτήσεων έχουν διαμορφωθεί από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν έχει νομική προσωπικότητα, εδρεύει στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements) της Βασιλείας της Ελβετίας η οποία και της παρέχει γραμματειακή υποστήριξη. Ιδρύθηκε το 1974, σε μία περίοδο

ημερίδα με τίτλο "Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη" την 25-6-2009

που το διεθνές νομισματικό σύστημα πέρασε από το καθεστώς των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών στο καθεστώς της ελεύθερης διακύμανσης των συναλλαγματικών ισοτιμιών, από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ομάδας των 10 κρατών (G 10). Την Επιτροπή της Βασιλείας υποστηρίζει η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements). Η Επιτροπή της Βασιλείας προσπαθεί να διασφαλίσει τη σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος και στη διαμόρφωση ισοδύναμων όρων ανταγωνισμού, κυρίως σε διεθνές επίπεδο, αφενός μεν μεταξύ των διεθνώς δραστηριοποιούμενων τραπεζών και αφετέρου μεταξύ των τραπεζών και των εταιριών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών. Τη σύνθεση της στη παρούσα φάση συμμετέχουν 13 χώρες (Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ).

Το αρχικό σύστημα κανόνων της Επιτροπής της Βασιλείας, Βασιλεία I, αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια των διεθνών τραπεζών, από το οποίο έχει επηρεαστεί η ευρωπαϊκή κοινοτική νομοθεσία και μέσω αυτής η νομοθεσία των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, διαμορφώθηκε σταδιακά από τον Ιούλιο του 1988, όταν δημοσιεύτηκε το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια με τίτλο “Διεθνής Σύγκληση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων” (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards). Το κείμενο αυτό, το οποίο αφορούσε τον πιστωτικό κίνδυνο¹⁵, τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε πολλές φορές στο παρελθόν με σημαντικότερη τροποποίηση εκείνη του 1996 προκειμένου να συμπεριληφθούν και οι κίνδυνοι αγοράς¹⁶.

2.6.2 Βασιλεία II

Το Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια ξεπεράστηκε από τις

¹⁵ “Με τον όρο πιστωτικός κίνδυνος δηλώνεται η πιθανότητα ο δανειζόμενος να μη μπορεί να ανταποκριθεί στην υποχρέωση της αποπληρωμής του δανείου του” Προβελλέγγιος Β. (2006) Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.4 Αξιολόγηση Α/Κ και επενδυτικές ανάγκες. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

¹⁶ “Συστηματικός κίνδυνος ή κίνδυνος αγοράς (market risk) ονομάζεται ο κίνδυνος που συνδέεται με το περιβάλλον, στο οποίο λειτουργούν τα χρηματοπιστωτικά εργαλεία” Προβελλέγγιος Β. (2006) Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.4 Αξιολόγηση Α/Κ και επενδυτικές ανάγκες. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και έπαυσε να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στους κινδύνους στους οποίους εκτίθενται οι τράπεζες. Έτσι, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε έτσι στις 26 Ιουνίου 2004 το νέο Σύμφωνο για την Κεφαλαιακή επάρκεια (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework).

Το νέο πλαίσιο προβλέπει μία προσέγγιση αρτιότερη και περισσότερο προσαρμοσμένη στη φύση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, προάγοντας την ενισχυμένη διαχείριση του κινδύνου από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, πράγμα που θα συμβάλει στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, θα εμπνεύσει εμπιστοσύνη στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και θα ενισχύσει την προστασία του καταναλωτή. Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας διακρίνονται σε τρεις πυλώνες:

- Υπολογισμός ελάχιστων κεφαλαιακών υποχρεώσεων έναντι του πιστωτικού κινδύνου¹⁷ – με την προσθήκη απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του λειτουργικού κινδύνου ¹⁸ (Πυλώνας I),
- Διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης (supervisory review process). (Πυλώνας II), και
- Ενίσχυση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες μέσω της καθιέρωσης κανόνων γνωστοποίησης οικονομικών και άλλων στοιχείων (Πυλώνας III).

Στο νέο πλαίσιο κεφαλαιακής επάρκειας προβλέπονται εναλλακτικές μέθοδοι υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητες ως προς τον κίνδυνο, επιτυγχάνοντας σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και του οικονομικού κεφαλαίου.

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει ουσιαστικά δύο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού των εποπτικών κεφαλαίων για τον υπολογισμό κεφαλαιακών

¹⁷ “Με τον όρο πιστωτικός κίνδυνος δηλώνεται η πιθανότητα ο δανειζόμενος να μη μπορεί να ανταποκριθεί στην υποχρέωση της αποπληρωμής του δανείου του”. Προβελλέγγιος Β. (2006) Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.4 Αξιολόγηση Α/Κ και επενδυτικές ανάγκες. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

¹⁸ “Είναι ο κίνδυνος μη αναμενόμενων ζημιών που προέκυψαν από ανεπάρκειες στα συστήματα και τις διαδικασίες υποστήριξης και ελέγχου συναλλαγών καθώς και στα συστήματα και τις διαδικασίες διαχείρισης πληροφόρησης της τράπεζας”. Προβελλέγγιος Β. (2006) Η Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.4 Αξιολόγηση Α/Κ και επενδυτικές ανάγκες. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

απαιτήσεων:

- την τυποποιημένη προσέγγιση (standardized approach)¹⁹ και
- την προσέγγιση της εσωτερικής διαβάθμισης (internal ratings based (IRB) approach)²⁰.

Η τελευταία παρέχει στις τράπεζες δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού, ανάλογα με το βαθμό εξέλιξης των εσωτερικών τους συστημάτων διαβάθμισης κινδύνου:

- τη θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach)
- την προηγμένη μέθοδο (advanced approach)

2.7 Εφαρμογή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (ΔΛΠ)

Στις αρχές του 1970 η Παγκόσμια Πανεπιστημιακή Κοινότητα σε συνεργασία με τους επαγγελματικούς φορείς, αποφάσισε τη σύνταξη λογιστικών κανόνων και την παροχή δυνατότητας ομοιόμορφης εφαρμογής αυτών των κανόνων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Οι κανόνες αυτοί αποτελούν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα.

Τα Διεθνή Λογιστικά πρότυπα (International Accounting Standards) είναι εξαιρετικά χρήσιμα τόσο για τις τράπεζες όσο και για την ευρύτερη οικονομική ζωή.

Η καθιέρωση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων στην Ελλάδα, σύμφωνα με το Ν.2992/20-3-2002 εφαρμόζεται υποχρεωτικά για τις επιχειρήσεις που είναι εισηγμένες

¹⁹ Στην τυποποιημένη μέθοδο οι συντελεστές κινδύνου προσδιορίζονται ανάλογα με τη διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου. Σύμφωνα με τον κο Χρήστο Γκόρτσο, Γενικό Γραμματέα της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, και σε συνέντευξη που παραχώρησε στο οικονομικό περιοδικό Επιλογή το Φεβρουάριο 2007, όσον αφορά τη μεταχείριση των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ στην τυποποιημένη μέθοδο πρέπει να επισημανθεί ότι εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη συμπερίληψη τους στη κατηγορία ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής θα σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου 75 % αντί του 100% που ισχύει σήμερα. Το γεγονός αυτό συνεπάγεται μείωση του κόστους ιδίων κεφαλαίων για τις τράπεζες.

²⁰ Παρέχει τη δυνατότητα πλήρους εξατομίκευσης του πιστωτικού κινδύνου ανά αντισυμβαλλόμενο.

Σύμφωνα με τον κο Χρήστο Γκόρτσο, Γενικό Γραμματέα της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, και σε συνέντευξη που παραχώρησε στο οικονομικό περιοδικό Επιλογή το Φεβρουάριο 2007, η μέθοδος των Εσωτερικών Διαβαθμίσεων αποτελεί ένα μεγάλο βήμα προς την κατεύθυνση της σύγκλισης της έννοιας "κίνδυνος" με την έννοια "απόδοση", η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε απελευθέρωση ιδίων κεφαλαίων και άρα επέκταση σε νέες δραστηριότητες, ενισχύοντας έτσι την οικονομική ανάπτυξη.

στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και προαιρετικά για τις λοιπές Ανώνυμες εταιρίες οι οποίες ελέγχονται από Ελεγκτή του ΣΟΕΑ.

Η εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων αποσκοπεί:

- στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου διαφάνειας και συγκρισιμότητας των οικονομικών καταστάσεων των κοινοτικών εταιριών.
- στην προσπάθεια για μια ενιαία αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
- στο να γίνουν οι οικονομικές καταστάσεις πιο κατανοητές στους χρηστές τους (όπως πχ. στους μετόχους)

Κάποια λογιστικά πρότυπα ενδεικτικά αφορούν τα παρακάτω:

- Οι οικονομικές καταστάσεις (Δ.Λ.Π. 1)
- Στην κατάσταση ταμειακών ροών (Δ.Λ.Π 7)
- Φόρος εισοδήματος (Δ.Λ.Π 12)
- Μισθώσεις (Δ.Λ.Π 17)
- Ασφαλιστικές υποχρεώσεις των τραπεζών προς τους υπαλλήλους τους (Δ.Λ.Π. 19)
- Λογιστική επενδύσεων σε συγγενής επιχειρήσεις (Δ.Λ.Π 28)
- Οικονομικές καταστάσεις σε υπερπληθωριστικές οικονομίες (Δ.Λ.Π. 29)
- Γνωστοποιήσεις με τις οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών (Δ.Λ.Π 30)
- Γνωστοποιήσεις για τα χρηματοοικονομικά μέσα (Δ.Λ.Π 32)
- Κέρδη ανά μετοχή (ΔΛΠ 33)
- Χρηματοπιστωτικά μέσα. Καταχώρηση και αποτίμηση (ΔΛΠ 39)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ & Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Κάθε χρηματοπιστωτικό σύστημα διαδραματίζει ένα σημαντικό ρόλο στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, στο μέτρο που πρέπει να διαμεσολαβεί με το χαμηλότερο δυνατό κόστος μεταξύ αποταμιευτών και δανειζομένων. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να συμβάλλει στη βέλτιστη κατανομή των διαθέσιμων πόρων στους δυνητικούς δανειολήπτες.

Καθώς οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές συχνά αφορούν το δανεισμό χρηματικών κεφαλαίων στο παρόν έναντι υπόσχεσης εξόφλησης στο μέλλον, το χρηματοπιστωτικό σύστημα πρέπει, επίσης, να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά τα προβλήματα που προκύπτουν από ασυμμετρίες στην πληροφόρηση. Ασυμμετρίες που συχνά παρατηρούνται στις συναλλαγές αυτές, όταν ο ένας συναλλασσόμενος κατέχει περισσότερες πληροφορίες από τον άλλο, όσον αφορά τη χρήση για την οποία προορίζονται τα κεφάλαια.

Οι αγορές κεφαλαίων, δηλαδή οι αγορές μετοχών ή ομολόγων, είναι γενικά αποτελεσματικές ως προς τη χρηματοδότηση με χαμηλό κόστος, εκείνων όμως που έχουν ουσιαστικά τη δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτές. Δεν είναι όμως το ίδιο αποτελεσματικές στην αντιμετώπιση των ασυμμετριών στην πληροφόρηση, καθώς η αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων και η παρακολούθηση της συμπεριφοράς της διοίκησης μιας επιχείρησης ενέχουν κόστος, το οποίο συνήθως είναι ιδιαίτερα υψηλό για τους μεμονωμένους κατόχους μετοχών ή ομολόγων. Έτσι, η ευχερής πρόσβαση στις

αγορές ομολόγων και μετοχών είναι εν τέλει προνόμιο των μεγάλων επιχειρήσεων που διαθέτουν καλή φήμη και για τις οποίες υπάρχει πλήθος διαθέσιμων πληροφοριών.

Είναι προφανές ότι οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δεν έχουν την ίδια ευχέρεια πρόσβασης στις πηγές αυτές για χρηματοδότηση. Οι τράπεζες, όμως, είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν καλύτερα τις ασυμμετρίες στην πληροφόρηση, ιδιαίτερα με την ανάπτυξη μακροχρόνιων σχέσεων με τους πελάτες τους. Αυτό επιτρέπει σε μεγαλύτερο φάσμα επιχειρήσεων και ιδιωτών να έχει τελικά πρόσβαση στη χρηματοδότηση, περισσότερο μέσω τραπεζών, από ό,τι μέσω των αγορών κεφαλαίων.

Ο ρόλος, όμως, ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού τραπεζικού συστήματος δεν περιορίζεται στην προσέλκυση καταθέσεων και στη χορήγηση δανείων. Είναι κατά πολύ ευρύτερος. Περιλαμβάνει:

- τη διαμεσολάβηση μεταξύ των αποταμιευτών και των επενδυτών,
- τη μετατροπή βραχυπρόθεσμων διαθέσιμων σε μακροπρόθεσμες τοποθετήσεις,
- τη διευκόλυνση της διεξαγωγής των πληρωμών,
- την υποβοήθηση των επιχειρήσεων που προσφεύγουν σε τραπεζική δανειοδότηση να σχεδιάζουν επιτυχή επενδυτικά προγράμματα,
- την υποβοήθηση της διαφοροποίησης των χαρτοφυλακίων των αποταμιευτών,
- την κατανομή των κινδύνων και τέλος
- την επιβολή πειθαρχίας στις δανειοδοτούμενες επιχειρήσεις να διατηρούν τη χρηματοδοτική και οικονομική τους ισορροπία και αποτελεσματική διοίκηση και διαχείριση.

3.1 Η δομή του Ελληνικού τραπεζικού συστήματος στο παρελθόν

Οι μεταβολές στο Ελληνικό Τραπεζικό σύστημα σημειώθηκαν κυρίως από τα μέσα της δεκαετίας του '80, μετά την απόκτηση ανεξαρτησίας της Τράπεζας της Ελλάδος το 1982 και την απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος και των τραπεζικών επιτοκίων που ακολούθησαν και την είσοδο της χώρας στην Ευρωπαϊκή Νομισματική Ένωση το 2000, που δημιούργησε νέες προκλήσεις στις ανταγωνιστικές συνθήκες της ενοποιημένης αγοράς για χρηματοδοτικές και πιστωτικές υπηρεσίες. Οι εξελίξεις αυτές άνοιξαν νέες δυνατότητες και δημιούργησαν νέες προοπτικές για το ελληνικό χρηματοπιστωτικό

σύστημα, τις οποίες το χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει αξιοποιήσει σε σημαντικό βαθμό.

Σχετικά με τη διάρθρωση του ελληνικού πιστωτικού συστήματος, οι εμπορικές τράπεζες παρουσίασαν την ταχύτερη ανάπτυξη και κατέχουν κυρίαρχη θέση στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, η οποία εξηγείται κυρίως από την ικανότητά τους να προσελκύουν ένα πολύ υψηλό ποσοστό των ιδιωτικών καταθέσεων, χάρις στο ευρύ δίκτυο καταστημάτων που διαθέτουν. Επίσης, από το γεγονός ότι μέχρι τη δεκαετία του '80 οι αγορές χρήματος και κεφαλαίου παρουσίαζαν πολύ περιορισμένη ανάπτυξη, δεν υπήρχαν άλλες, εκτός από τις καταθέσεις, εναλλακτικές δυνατότητες για την τοποθέτηση των ιδιωτικών αποταμιεύσεων. Τη δεκαετία όμως του '80 οι συνθήκες αυτές άρχισαν να αλλάζουν. Το κράτος, για να χρηματοδοτήσει τα υψηλά ελλείμματά του άρχισε να προσφέρει, αρχικά σε περιορισμένη έκταση, στους ιδιώτες έντοκα γραμμάτια με ελκυστικά επιτόκια, υψηλότερα των επιτοκίων των τραπεζικών καταθέσεων, ενώ από τη δεκαετία του '90 οι ιδιώτες άρχισαν επενδύουν διαθέσιμά τους και στην αγορά κεφαλαίου. Επομένως, άρχισε να γίνεται διαφοροποίηση των ιδιωτικών τοποθετήσεων. Η προσφορά εντόκων γραμματίων του δημοσίου βαθμιαία αυξήθηκε και άρχισε να καλύπτει ένα υψηλό και αυξανόμενο ποσοστό των δανειακών αναγκών του κράτους.

Οι εμπορικές τράπεζες όμως, και μετά την αύξηση των ιδιωτικών τοποθετήσεων σε έντοκα γραμμάτια του κράτους και σε μετοχές, εξακολούθησαν να προσελκύουν υψηλό ποσοστό των ιδιωτικών αποταμιεύσεων και συνέχισαν να είναι μέχρι και σήμερα ο βασικός αγωγός δανειοδότησης των επιχειρήσεων σε κεφάλαια κινήσεως και για την απόκτηση παγίων περιουσιακών στοιχείων, ενώ παράλληλα έχουν επεκτείνει τη δραστηριότητά τους στη χορήγηση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων.

3.1.1 Ο υψηλός βαθμός συγκέντρωσης

Ένα άλλο σοβαρό διαρθρωτικό πρόβλημα του ελληνικού εμπορικού τραπεζικού συστήματος ήταν ο πολύ υψηλός βαθμός συγκέντρωσης. Στη δεκαετία του '70 δύο τραπεζικά συγκροτήματα είχαν υπό τον έλεγχό τους ένα πολύ υψηλό ποσοστό του ενεργητικού του εμπορικού τραπεζικού συστήματος, γεγονός που εξασθένιζε τον ανταγωνισμό. Στο ίδιο αποτέλεσμα οδηγούσε και το ιδιαίτερα πολύπλοκο σύστημα εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων, ρυθμίσεων και περιορισμών υπό το οποίο

λειτουργήσε το εμπορικό τραπεζικό σύστημα μέχρι και τα τελευταία έτη της δεκαετίας του '80. Η έλλειψη της πίεσης του ανταγωνισμού και γενικότερα οι ατέλειες που χαρακτήριζαν την πιστωτική αγορά εξηγούν τον ανεπαρκή εκσυγχρονισμό του τραπεζικού συστήματος, και τις σοβαρές ατέλειες που χαρακτήριζαν την πιστωτική αγορά, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90.

Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί περιλάμβαναν την ΑΤΕ, την ΕΤΒΑ την Εθνική Κτηματική Τράπεζα, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και δύο αναπτυξιακές τράπεζες, οι οποίες ήταν υπό τον έλεγχο των δύο μεγάλων εμπορικών τραπεζών. Οι δανειοδοτήσεις των ειδικών πιστωτικών οργανισμών υπόκειντο μέχρι το 1982 στον έλεγχο της Νομισματικής Επιτροπής, η οποία καθόριζε, με την έγκριση ετήσιων προγραμμάτων, το ύψος, την κατανομή, τις προϋποθέσεις και τους όρους των δανειοδοτήσεών τους, όπως και τις πηγές από τις οποίες θα προέρχονταν τα απαιτούμενα κεφάλαια. Τα επιτόκια των δανείων των τριών πρώτων ειδικών πιστωτικών οργανισμών ήταν χαμηλότερα από τα επιτόκια που ίσχυαν για τις τραπεζικές καταθέσεις, με συνέπεια οι τρεις αυτοί πιστωτικοί οργανισμοί να αδυνατούν να αντλούν κεφάλαια από την αγορά και η Τράπεζα της Ελλάδος να αναλαμβάνει, βάσει αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής, το κύριο μέρος του χαμηλότοκου δανεισμού των οργανισμών αυτών, γεγονός που είχε αρνητικό αντίκτυπο στην αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής.

3.1.2 Τα όργανα άσκησης πιστωτικής πολιτικής

Μέχρι τον Ιούνιο του 1982 τη νομισματική, πιστωτική και συναλλαγματική πολιτική αποφάσιζε η Νομισματική Επιτροπή, ένα ουσιαστικά κυβερνητικό όργανο, κατάλοιπο της πρώτης μεταπολεμικής περιόδου, στις αποφάσεις του οποίου βάρυναν, σε σημαντικό βαθμό, πολιτικά κριτήρια. Ο ρόλος της Τράπεζας της Ελλάδος είχε περιορισθεί στην εφαρμογή των αποφάσεων της Νομισματικής Επιτροπής, αν και η Τράπεζα της Ελλάδος κατά κανόνα επεξεργαζόταν τα μέτρα που θα αποφάσιζε η Νομισματική Επιτροπή. Βασική επιδίωξη της πιστωτικής πολιτικής την εν λόγω περίοδο ήταν η κατανομή των οικονομικών πόρων που διοχετεύονταν μέσω του πιστωτικού συστήματος σε "παραγωγικές" δραστηριότητες, κυρίως στη βιομηχανία και το εξαγωγικό εμπόριο, ενώ στη δανειοδότηση των λοιπών οικονομικών δραστηριοτήτων,

που κρίνονταν “λιγότερο παραγωγικές” ή και “ανεπιθύμητες” επιβάλλονταν πιστωτικοί περιορισμοί. Βαθμιαία είχε αναπτυχθεί ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο σύστημα εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων και λεπτομερειακών ρυθμίσεων, που καθόριζαν τους οικονομικούς κλάδους ή τις συναλλαγές που επιτρεπόταν να δανειοδοτούνται, τη χρονική διάρκεια των δανείων και σειρά άλλων λεπτομερειακών ρυθμίσεων.

Το σύστημα γινόταν περισσότερο πολύπλοκο, γιατί η Νομισματική Επιτροπή επέβαλε μία ευρύτατη ποικιλία επιτοκίων στον τραπεζικό δανεισμό, ανάλογα με τον οικονομικό κλάδο ή το είδος της δαπάνης που επρόκειτο να χρηματοδοτηθεί. Τα επιτόκια τραπεζικού δανεισμού αποφασίζονταν χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τραπεζικά κριτήρια απόδοσης, ρευστότητας και ασφάλειας της κάθε κατηγορίας δανείων. Η στήριξη της αυθαίρετης αυτής διάρθρωσης των επιτοκίων, υπό την έννοια ότι δεν ανταποκρινόταν σε τραπεζικά κριτήρια, γινόταν μέσω δεσμεύσεων και αποδεσμεύσεων κεφαλαίων από την Τράπεζα της Ελλάδος που έκαναν ακόμα περιπλοκότερο το όλο σύστημα. Οι πιστωτικοί κανόνες και οι ρυθμίσεις αυτές είχαν υποχρεωτικό χαρακτήρα και εφαρμόζονταν αποκλειστικά στις εμπορικές τράπεζες. Το σύστημα αυτό πιστωτικών κανόνων και ρυθμίσεων που ίσχυε επί δεκαετίες περιόριζε την ικανότητα των εμπορικών τραπεζών να επιλέγουν το χρηματοφυλάκιό τους και επιπλέον προκαλούσε σοβαρές στρεβλώσεις στη λειτουργία του πιστωτικού συστήματος.

Υπό συνθήκες ελεύθερης δανειοδότησης της βιομηχανίας και ποσοτικών περιορισμών στη δανειοδότηση του εμπορίου, η χρηματοδότηση του τελευταίου έγινε έμμεση. Η χρηματοδότηση του εμπορίου γινόταν μέσω εμπορικών πιστώσεων που παρείχαν οι βιομηχανικές επιχειρήσεις στις εμπορικές επιχειρήσεις πολύ πέραν των αναγκαίων κεφαλαίων που θα απαιτούνταν για την εμπορική διακίνηση των βιομηχανικών προϊόντων. Στη πράξη οι βιομηχανικές επιχειρήσεις είχαν καταστεί χρηματοδότες του εμπορίου, που αποκτούσε κεφάλαια για τη χρηματοδότηση του εισαγωγικού εμπορίου και σειράς άλλων δραστηριοτήτων που δεν επιτρεπόταν να δανειοδοτηθούν από τις τράπεζες. Η έμμεση αυτή χρηματοδότηση του εμπορίου οδηγούσε σε υπέρμετρη δανειακή επιβάρυνση των βιομηχανικών επιχειρήσεων και στην ανάληψη υψηλών πιστωτικών κινδύνων, που θα μπορούσε να έχει αρνητικές επιπτώσεις στη μεγέθυνση των επιχειρήσεων αυτών και στην ανάπτυξη ενός

ανταγωνιστικού βιομηχανικού τομέα. Ανάλογες συνέπειες είχε η ελεύθερη τραπεζική δανειοδότηση του εξαγωγικού εμπορίου με ιδιαίτερα ευνοϊκά επιτόκια.

3.1.3 Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και των επιτοκίων

Ο νόμος 1266 του 1982 επέφερε ριζική μεταβολή στην άσκηση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής. Η Νομισματική Επιτροπή καταργήθηκε και οι ευρύτερες αρμοδιότητές της στην άσκηση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής μεταβιβάστηκαν στην Τράπεζα της Ελλάδος. Οι αυξημένες αυτές εξουσίες έδωσαν τη δυνατότητα στην Τράπεζα της Ελλάδος να προχωρήσει σε ριζική μεταβολή στην κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής και στην απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος και των επιτοκίων, παρά τις ιδιαίτερα δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που επικρατούσαν. Ο πληθωρισμός και τα δημόσια ελλείμματα ήταν σε υψηλά επίπεδα, οι πληθωριστικές προσδοκίες ήταν έντονες, ενώ η χώρα αντιμετώπιζε σοβαρές δυσχέρειες στις εξωτερικές πληρωμές της. Κύριο εμπόδιο στην άσκηση αποτελεσματικής νομισματικής πολιτικής ήταν ο διοικητικός καθορισμός των επιτοκίων. Κάτω από τις επικρατούσες αντιλήψεις και με δεδομένη την αντίσταση ισχυρών οικονομικών συμφερόντων, ήταν αδύνατο η Τράπεζα της Ελλάδος να αποφασίσει ουσιαστικές αυξήσεις των διοικητικά καθοριζόμενων επιτοκίων, τα οποία σε πολλές περιπτώσεις ήταν σε επίπεδα σημαντικά χαμηλότερα από τον πληθωρισμό. Με δεδομένες τις σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες, οριακές προσαρμογές των επιτοκίων δεν θα είχαν αξιόλογες επιδράσεις στη ζήτηση και στον πληθωρισμό, ή και στην ορθολογικότερη κατανομή των οικονομικών πόρων. Τα περιθώρια για την άσκηση αποτελεσματικής νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής θα διευρύνονταν, αν τα επιτόκια προσδιορίζονταν από την αγορά. Επομένως, η απελευθέρωση των επιτοκίων, που ήταν επιθυμητή και για άλλους λόγους, ήταν προϋπόθεση για την άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής.

Στη διάρκεια της δεκαετίας του '80 η Τράπεζα της Ελλάδος, ενισχυμένη από τις θεσμικές ρυθμίσεις του 1982, προχώρησε στην απελευθέρωση των επιτοκίων και του τραπεζικού συστήματος και σε ριζική αλλαγή της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής. Το εγχείρημα δεν ήταν εύκολο υπό τις επικρατούσες τότε αντιλήψεις και τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα που θα μπορούσαν να θιγούν. Για το λόγο αυτό, η

απελευθέρωση ήταν σταδιακή, προχώρησε όμως με επιταχυνόμενο ρυθμό από τα μέσα της δεκαετίας του '80. Αρχικά υπήρξε ενοποίηση προς τα πάνω της μεγάλης ποικιλίας των χαμηλών τραπεζικών επιτοκίων. Τα χαμηλά επιτόκια άρχισαν να αυξάνονται με αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος. Τελικά, η μεγάλη ποικιλία επιτοκίων τραπεζικού δανεισμού αντικαταστάθηκε από δύο βασικά επιτόκια, ένα για βραχυπρόθεσμες πιστώσεις (21,5%) και ένα για τα δάνεια μέσης και μακράς διάρκειας (18%). Αλλά και τα επιτόκια αυτά εξακολουθούσαν να είναι διοικητικά καθοριζόμενα, γεγονός που δεν επέτρεπε στην Τράπεζα της Ελλάδος να ασκήσει αποτελεσματική νομισματική πολιτική, που ήταν η κεντρική της επιδίωξη. Το επόμενο επομένως δυσκολότερο, αλλά αναγκαίο βήμα ήταν η απελευθέρωση των επιτοκίων.

Το αποφασιστικό βήμα έγινε στις 30 Ιουνίου 1987, όταν η Τράπεζα της Ελλάδος καθόρισε ελάχιστο όριο επιτοκίου 21% για όλες τις βραχυπρόθεσμες πιστώσεις των εμπορικών τραπεζών. Το Νοέμβριο του 1987 απελευθερώθηκαν και τα επιτόκια των καταθέσεων προθεσμίας και ταμειυτηρίου υπό προειδοποίηση.

Η Τράπεζα της Ελλάδος ήταν πλέον σε θέση να επηρεάζει το ύψος των τραπεζικών επιτοκίων, μέσω κατάλληλων παρεμβάσεων της στις χρηματοπιστωτικές αγορές και μέσω μεταβολών του επιτοκίου της στις υπεραναλήψεις των τραπεζών από τους τρεχούμενους λογαριασμούς τους. Πράγματι, η Τράπεζα της Ελλάδος έκανε ευρεία χρήση των μέσων αυτών πολιτικής για να υπερνικηθεί η διστακτικότητα που έδειξαν σε πρώτη φάση οι εμπορικές τράπεζες να αυξήσουν τα επιτόκια δανεισμού. Εκτός από τις επεμβάσεις της στις χρηματοπιστωτικές αγορές, η Τράπεζα της Ελλάδος αύξησε βαθμιαία το επιτόκιο της στις υπεραναλήψεις των εμπορικών τραπεζών στο 30%, που καθιστούσε ασύμφορη την προσφυγή των εμπορικών τραπεζών στην άντληση κεφαλαίων από την Τράπεζα της Ελλάδος για τη χρηματοδότηση της επέκτασης των δανείων τους.

Στην περίπτωση των ειδικών πιστωτικών οργανισμών η Τράπεζα της Ελλάδος, που μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80 ήταν η κύρια πηγή κεφαλαίων για τις δανειοδοτήσεις τους, περιορίσε βαθμιαία τη χρηματοδότησή της και τελικά τη διέκοψε πλήρως και οι ειδικοί αυτοί πιστωτικοί οργανισμοί τέθηκαν στην ίδια μοίρα με τις εμπορικές τράπεζες όσον αφορά στις δυνατότητες, στις προϋποθέσεις και στους όρους προσφυγής τους στην Τράπεζα της Ελλάδος για την άντληση κεφαλαίων. Συνέπεια

ήταν για να εξασφαλίσουν κεφάλαια, ώστε να συνεχίσουν τη δανειοδοτική τους δραστηριότητα, υποχρεώθηκαν να καθορίσουν τα επιτόκια των καταθέσεων τους στο ύψος των αντίστοιχων επιτοκίων των εμπορικών τραπεζών.

Παράλληλα με την απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων, κινήθηκε και βαθμιαία επιταχύνθηκε η διαδικασία για την κατάργηση των εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων και ρυθμίσεων και των ποσοτικών πιστωτικών περιορισμών και την παροχή ευχέρειας στα πιστωτικά ιδρύματα να επιλέγουν τις δανειοδοτήσεις και τις λοιπές τοποθετήσεις τους με τραπεζικά κριτήρια, η Τράπεζα της Ελλάδος έπαψε να προσδιορίζει με αποφάσεις της τη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου των εμπορικών τραπεζών και έδωσε τη δυνατότητα στις τράπεζες να προσφέρουν νέα προϊόντα.

Μετά την απελευθέρωση των τραπεζικών επιτοκίων και τον προσδιορισμό τους από την αγορά, έγιναν περιττοί οι εξειδικευμένοι πιστωτικοί κανόνες και περιορισμοί και οι συναφείς ρυθμίσεις, όπως και η διάθεση ορισμένων ποσοστών των διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών από καταθέσεις σε ορισμένους κλάδους ή οικονομικές δραστηριότητες (βιοτεχνία, επενδύσεις στη βιομηχανία, χρηματοδότηση δημοσίων επιχειρήσεων). Η κατάργηση των τελευταίων αυτών υποχρεώσεων των εμπορικών τραπεζών ολοκληρώθηκε τα πρώτα έτη της δεκαετίας του '90.

Η είσοδος στη δεκαετία του '90 βρήκε ουσιαστικά το ελληνικό πιστωτικό σύστημα και τα τραπεζικά επιτόκια απελευθερωμένα. Μετά την κατάργηση των πιστωτικών κανόνων και ρυθμίσεων, σημαντικοί οικονομικοί τομείς και μεγάλη κατηγορία οικονομικών δραστηριοτήτων, των οποίων η τραπεζική πιστοδότηση απαγορευόταν ή υπόκεινταν σε ποσοτικούς περιορισμούς, απέκτησαν πλήρη ικανότητα πρόσβασης στη τραπεζική δανειοδότηση. Βαθμιαία, τα πρώτα έτη της δεκαετίας του '90, καταργήθηκε και η υποχρέωση των εμπορικών τραπεζών να τοποθετούν ορισμένο ποσοστό των διαθεσίμων τους από καταθέσεις σε έντοκα γραμμάτια του δημοσίου, με συνέπεια το κράτος να υποχρεωθεί να προσφεύγει στην αγορά για τη χρηματοδότηση του συνόλου των δανειακών του αναγκών. Μόνο η καταναλωτική πίστη και η παροχή στεγαστικών δανείων εξακολούθησαν να υπόκεινται, για νομισματικούς λόγους, σε ποσοτικούς περιορισμούς, οι οποίοι καταργήθηκαν περί τα μέσα της δεκαετίας του '90, όταν τα δημόσια ελλείμματα είχαν αρχίσει να περιορίζονται και ο πληθωρισμός να υποχωρεί.

3.1.4 Η μεταβατική περίοδος

Οι τράπεζες μετά την απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και των επιτοκίων έδειξαν διστακτικότητα τα πρώτα έτη της δεκαετίας του '90 να αξιοποιήσουν τις νέες δυνατότητες που τους είχαν παρασχεθεί. Μία πιθανή εξήγηση είναι το γεγονός ότι σχεδόν επί μισό αιώνα λειτούργησαν υπό ένα αυστηρό καθεστώς διοικητικά καθοριζόμενων επιτοκίων και εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων και ρυθμίσεων. Μία ξένη τράπεζα πήρε την πρωτοβουλία να καθορίσει τα επιτόκια δανεισμού της υψηλότερα από το 21%, που ήταν το ελάχιστο επιτρεπόμενο επιτόκιο τραπεζικού δανεισμού. Με δεδομένη την ολιγοπωλιακή διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, ακολούθησε η μεγαλύτερη ελληνική εμπορική τράπεζα, τα επιτόκια δανεισμού της οποίας σε πρώτη φάση ακολουθούσαν οι λοιπές ελληνικές εμπορικές τράπεζες. Ανταγωνισμός επιτοκίων μεταξύ των τραπεζών άρχισε να αναπτύσσεται από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του '90, με κύρια επιδίωξη την αύξηση των μεριδίων τους της αγοράς, με την πάροδο δε του χρόνου ο ανταγωνισμός γινόταν οξύτερος. Ορισμένες από τις μικρότερες τράπεζες την περίοδο αυτή άρχισαν να επιδιώκουν αύξηση του μεγέθους τους με συγχωνεύσεις και εξαγορές, με επέκταση του δικτύου υποκαταστημάτων τους και με άσκηση επιθετικής πολιτικής, με βασική επιδίωξη την απόσπαση ενός μεγαλύτερου μεριδίου της τραπεζικής αγοράς. Το αποτέλεσμα ήταν οι μικρές αυτές τράπεζες να επιτύχουν μεγαλύτερο μέγεθος και να συμβάλουν στην ενίσχυση του ανταγωνισμού.

Ουσιαστικά η πρώτη πενταετία της δεκαετίας του '90 ήταν περίοδος προσαρμογής του τραπεζικού συστήματος στις νέες συνθήκες.

3.2 Οι όροι λειτουργίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σήμερα

3.2.1. Εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα παροχής τραπεζικών υπηρεσιών

Λόγω της παγκοσμιοποίησης της τραπεζικής αγοράς και των δυνατοτήτων που παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία των επικοινωνιών, οι Έλληνες συναλλασσόμενοι μπορούν

σήμερα να αναζητούν και να επιλέγουν χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες από έναν πολύ μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων και τους ανά τον κόσμο ανταποκριτές ή συνεργάτες τους. Στοιχεία για τις κατηγορίες φορέων παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στην Ελλάδα δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ). Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη σχετική δημοσίευση²¹ τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες προσφέρονται σήμερα στην Ελλάδα από 397 πιστωτικούς οργανισμούς, τους οποίους η ΤτΕ ταξινομεί ως εξής:

- i) 66 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα
- ii) 283 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες χωρίς εγκατάσταση
- iii) 50 λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

i) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα ή υποκατάστημα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η ΤτΕ, το Δεκέμβριο του 2008, στην Ελλάδα ήταν εγκατεστημένα και λειτουργούσαν 66 πιστωτικά ιδρύματα όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα:

ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΜΕ ΕΔΡΑ / ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ		
	2007	2008
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	19	19
ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	27	30
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	16	16
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ²²	1	1
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ²³		
ΣΥΝΟΛΟ	63	66

Πηγή: Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, Ιούνιος 2009, ΤτΕ
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008, Απρίλιος 2009, ΤτΕ

Από τα 66 πιστωτικά ιδρύματα:

- τα 35 πιστωτικά ιδρύματα (19 εμπορικές και 16 συνεταιριστικές τράπεζες) έχουν καταστατική έδρα στην Ελλάδα, έχουν αδειοδοτηθεί και εποπτεύονται από την ΤτΕ και υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό

²¹ Βλέπε στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.bankofgreece.gr/epopteia/Epopteia-D.asp>

²² Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

²³ Στα υποκαταστήματα περιλαμβάνονται πρακτορεία και θυρίδες.

διαβατήριο) σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3601/2007.

- τα 25 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επίσης υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης (κοινοτικό διαβατήριο) του ν. 3601/2007, εποπτευόμενα από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- τα 5 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν έδρα εκτός της ΕΕ εποπτεύονται από την ΤτΕ, καθώς δεν υπάγονται στο καθεστώς της αμοιβαίας αναγνώρισης
- ο ειδικός πιστωτικός οργανισμός, Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, έχει εξαιρεθεί από την εφαρμογή του ν. 3601/2007.

Για να συγκρίνουμε την ελληνική πραγματικότητα με την ευρωπαϊκή θα πρέπει να αναφέρουμε ότι από το 2001, όταν άρχισαν να δημοσιεύονται τα συγκρίσιμα στατιστικά στοιχεία²⁴, ο συνολικός αριθμός των τραπεζών στην ΕΕ των 25 κρατών μελών (ΕΕ-25) μειώθηκε σημαντικά. Συγκεκριμένα, το 2004 ανερχόταν σε 8.374, ενώ το 2001 ήταν 9.363, παρουσίασε δηλαδή μείωση της τάξης του 10,5%²⁵. Η μείωση αυτή οφείλεται στη συνέχιση της τάσης για εξαγορές και συγχωνεύσεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα, λαμβανομένου υπόψη, μεταξύ άλλων, και του γεγονότος ότι ο αριθμός των τραπεζών σε ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ισπανία, η Ιταλία) είναι πολύ μεγάλος για ιστορικούς λόγους

Στην Ελλάδα, αντίστοιχα, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, η κατάσταση παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητη (61 τράπεζες το 2001, 62 το 2004, 61 το 2005 και 66 το Δεκέμβριο 2008).

²⁴ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, Differences in MFI interest rates across euro area countries, September 2006

²⁵ Στοιχεία από ΕΚΤ

ii) Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου που παρέχουν στην Ελλάδα υπηρεσίες εξ' αποστάσεως

Επιπλέον των 66 πιστωτικών ιδρυμάτων (ελληνικών και υποκαταστημάτων αλλοδαπών) που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται επίσης να παρέχουν, και παρέχουν (έστω και σε περιορισμένη έκταση), 283 πιστωτικά ιδρύματα, τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου²⁶, εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους, κατά τα προβλεπόμενα από το ν.3601/2007, και έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην ΤτΕ “ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση”. Η κατανομή τους ανά χώρα προέλευσης είχε το Δεκέμβριο 2007 όπως παρακάτω:

Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων	Χώρα Προέλευσης	Αριθμός Ιδρυμάτων
Αυστρία	22	Λιχτενστάιν	2
Βέλγιο	4	Λουξεμβούργο	30
Γαλλία	33	Μάλτα	3
Γερμανία	43	Νορβηγία	3
Δανία	6	Ολλανδία	19
Ηνωμένο Βασίλειο	67	Ουγγαρία	2
Ιρλανδία	25	Πολωνία	1
Ισλανδία	1	Πορτογαλία	3
Ισπανία	4	Σουηδία	2
Ιταλία	6	Φινλανδία	4
Κύπρος	3		
		ΣΥΝΟΛΟ	283

Πηγή: ΤτΕ, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Δεκέμβριος 2007

iii) Λοιπές εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Επιπλέον των πιστωτικών ιδρυμάτων που αναφέρθηκαν παραπάνω, στην Ελλάδα λειτουργούν άλλες 50 εταιρίες του χρηματοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες εξειδικεύονται στην παροχή συγκεκριμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών (εκτός της αποδοχής καταθέσεων από το κοινό υπηρεσία που σύμφωνα με τη νομοθεσία επιτρέπεται να παρέχεται μόνο από τα πιστωτικά ιδρύματα) και εποπτεύονται, επίσης,

²⁶ Ο Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος περιλαμβάνει τα 27 κράτη μέλη της ΕΕ, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν και τη Νορβηγία.

από την ΤτΕ. Η κατανομή τους, ανά κατηγορία επιχειρήσεων έχει ως εξής:

	Αριθμός Εταιριών
Ανταλλακτήρια Συναλλάγματος	12
Εταιρίες Χρηματοδοτικής Μίσθωσης	14
Εταιρίες Πρακτορείας Επιχειρηματικών Απαιτήσεων	4
Εταιρίες Παροχής Πιστώσεων	2
Ιδρύματα Ηλεκτρονικού Χρήματος (χωρίς εγκατάσταση)	7
Χρηματοδοτικά Ιδρύματα (χωρίς εγκατάσταση)	1
Εταιρίες Διαμεσολάβησης στη Μεταφορά Κεφαλαίων	10
ΣΥΝΟΛΟ	50

Πηγή: ΤτΕ, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Δεκέμβριος 2007

Από τον παραπάνω πίνακα είναι σαφές ότι οι τράπεζες κυριαρχούν στον ελληνικό χρηματοοικονομικό τομέα, καθώς σε αυτόν υπάρχει μόνο ένας μη-τραπεζικός οργανισμός. Επίσης, βλέπουμε ότι το σύνολο των ελληνικών τραπεζών αποτελεί λιγότερο από το ένα τρίτο του συνόλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ωστόσο τα μερίδια αγοράς των ελληνικών τραπεζών είναι κατά πολύ μεγαλύτερα, όπως αυτό φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

ΔΙΑΦΘΡΩΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ						
	ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ (%) ΠΡΟΣ ΒΑΣΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΟΥ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
	Ενεργητικό		Χορηγήσεις		Καταθέσεις	
	2007	2008	2007	2008	2007	2008
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	82,1	80,9	84,5	85,1	82,6	81,8
ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	9,3	10	9,4	8,8	7,3	8,2
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	0,6	0,7	0,9	1,0	0,7	0,8
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ	8,0	8,4	5,2	5,1	9,4	9,2
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100	100	100

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

3.2.2 Μεριδία αγοράς και βαθμός συγκέντρωσης

Στην Ελλάδα το μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων τραπεζών διαμορφώθηκε το 2006, σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών (ΕΕΤ), σε:

- 66,3% (έναντι 65,6% το 2005) σε όρους ενεργητικού
- 63,9% στις χορηγήσεις (έναντι 66,1% το 2005) και
- 65,8% στις καταθέσεις (έναντι 65,5% το 2005)

εμφανίζοντας ελαφρά ενίσχυση του βαθμού συγκέντρωσης κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο βαθμός συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με βάση το ενεργητικό των 5 μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών, μολονότι εμφανίζεται υψηλότερος από το γενικό μέσο όρο του συνόλου της ΕΕ (ΕΕ-25), παραμένει αισθητά χαμηλότερος από τον αντίστοιχο βαθμό συγκέντρωσης άλλων κρατών μελών της ευρωζώνης, όπως πχ η Ολλανδία (85,1%), το Βέλγιο (84,4%), η Μάλτα (71,4%), η Κύπρος (69,2%). Πολύ χαμηλότερος είναι ο βαθμός συγκέντρωσης μόνο σε κράτη μέλη, τα οποία:

- είτε λειτουργούν ως διεθνή χρηματοπιστωτικά κέντρα (πχ Ηνωμένο Βασίλειο, Λουξεμβούργο)
- είτε, όπως αναφέραμε σε προηγούμενη παράγραφο, για ιστορικούς λόγους διαθέτουν πολύ μεγάλο δίκτυο συνεταιριστικών και αποταμιευτικών τραπεζών (όπως η Γερμανία, η Αυστρία, η Ισπανία, η Ιταλία).

3.2.3 Τραπεζικά καταστήματα και εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών

ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΔΡΑ Η ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ				
	2007	2008	2007	2008
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	3.431	3.640	56.773	57.842
ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	300	327	6.451	6.665
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ	80	87	681	781
ΕΙΔΙΚΟΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ²⁷	115	126	1.060	1.204
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ²⁸	87	65	2.763	2.494
ΣΥΝΟΛΟ	3.937	4.162	67.483	68.659

Πηγή: Έκθεση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, Ιούνιος 2009, ΤτΕ
Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2008, Απρίλιος 2009, ΤτΕ

Όπως φαίνεται και από τα παραπάνω στοιχεία ο αριθμός των καταστημάτων των τραπεζών στην Ελλάδα αυξήθηκε τα τελευταία χρόνια (2008: 4.162, 2007: 3.937, 2006: 3.637, 2005: 3.543). Η εξέλιξη αυτή αντανακλά εν μέρει την προτίμηση της πελατείας των τραπεζών στην Ελλάδα για την πραγματοποίηση τραπεζικών συναλλαγών κυρίως μέσω των καταστημάτων.

Παράλληλα με την αύξηση του αριθμού των καταστημάτων, σημαντική και συστηματική υπήρξε η προσπάθεια των εγκατεστημένων στη χώρα μας τραπεζών να αναπτύξουν εναλλακτικά δίκτυα διανομής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, όπως οι αυτόματες ταμειολογιστικές μηχανές (βλέπε σχετικό πίνακα παρακάτω), η τηλεφωνική τραπεζική (phone banking) και η ηλεκτρονική τραπεζική (e-banking). Η προσπάθεια αυτή απέφερε σημαντικά αποτελέσματα τόσο ως προς την αύξηση των ΑΤΜ κατά 4,20% περίπου (2008:7.575, 2007:7.270) όσο και ως προς την αναβάθμιση και τη διεύρυνση των υπηρεσιών που παρέχονται μέσω αυτών, καθώς πέραν των παραδοσιακών υπηρεσιών κατάθεσης και ανάληψης μετρητών και ερώτησης υπολοίπου, είναι πλέον δυνατή η πραγματοποίηση ποικίλων τραπεζικών συναλλαγών, όπως η μεταφορά κεφαλαίων σε λογαριασμό τρίτων, η πληρωμή οφειλών από πιστωτικές κάρτες, καθώς και η πληρωμή

²⁷ Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

²⁸ Στα υποκαταστήματα περιλαμβάνονται πρακτορεία και θυρίδες.

Λογαριασμών επιχειρήσεων κοινής ωφέλειας²⁹.

ΔΙΚΤΥΟ ΑΥΤΟΜΑΤΩΝ ΤΑΜΕΙΟΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ (ΑΤΜ)		
Στοιχεία 31/12/2008 ³⁰		
	2007	2008
Πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα	6.653	6.906
Υποκαταστήματα ξένων τραπεζών	413	441
Συνεταιριστικές τράπεζες	204	228
ΣΥΝΟΛΟ	7.270	7.575

Πηγή: ΤτΕ, Πιστωτικά Ιδρύματα

Εντυπωσιακή υπήρξε, τέλος, η αύξηση των εγγεγραμμένων χρηστών³¹ στις υπηρεσίες της ηλεκτρονικής τραπεζικής που έχουν αναπτύξει οι ελληνικές τράπεζες. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤ, στο τέλος του 2007, σχεδόν 1.000.000 φυσικά και νομικά πρόσωπα ήταν εγγεγραμμένοι χρήστες σε υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής, όταν το Δεκέμβριο του 2006 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 800.000 και το Δεκέμβριο του 2004 δεν υπερέβαινε τις 100.000.

3.2.4 Τραπεζικό σύστημα και Α.Ε.Π.

Η άμεση και μόνο συμβολή του τραπεζικού συστήματος στο ΑΕΠ της χώρας υπερβαίνει το 4% (βλέπε παρακάτω πίνακα). Στο ποσοστό αυτό δε συνυπολογίζονται τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχει για όλους τους λοιπούς τομείς της οικονομίας η λειτουργία των τραπεζών ως φορέων διαμεσολάβησης μεταξύ των αποταμιευτών και των επενδυτών, ως φορέων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών στις κεφαλαιαγορές και ως διαύλου διενέργειας πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών.

Επιπλέον, πρέπει να επισημανθεί ότι κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η συμβολή του τραπεζικού τομέα στην αναπτυξιακή δυναμική που επιδεικνύει η ελληνική οικονομία αυξάνεται σταθερά. Αυτό οφείλεται σε τρεις κυρίως λόγους:

- στην επιτυχή προσαρμογή των ελληνικών τραπεζών στο παγκοσμιοποιημένο

²⁹ Έκθεση Διοικητή ΤτΕ για το έτος 2006, σελ. 329

³⁰ Στοιχεία προερχόμενα από την πλειοψηφία των πιστωτικών ιδρυμάτων

³¹ Ως εγγεγραμμένοι χρήστες ορίζονται οι πελάτες των τραπεζών που μπορούν να κάνουν συναλλαγές αξίας μέσω internet banking, είτε μέσω κωδικού (user name) συσχετισμένου με καταθετικό λογαριασμό, είτε μέσω κωδικού (user name) συσχετισμένου με κάρτα.

και εξόχως ανταγωνιστικό χρηματοπιστωτικό περιβάλλον

- στο γεγονός ότι διασφαλίζουν για την οικονομία συνθήκες χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, και
- στην παροχή εκ μέρους τους σύγχρονων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και διαρκώς χαμηλότερου συνολικού κόστους.

Ποσοστό συμβολής ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών στο ΑΕΠ (%) ³²	
2002	4,14
2003	3,60
2004	3,92
2005	3,95
2006	4,22

Πηγή: ΕΣΥΕ, Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία κατά κλάδο, 2000-2006

3.2.5 Κεφαλαιοποίηση, μετοχολόγιο τραπεζών και ξένες άμεσες επενδύσεις στις ελληνικές τράπεζες

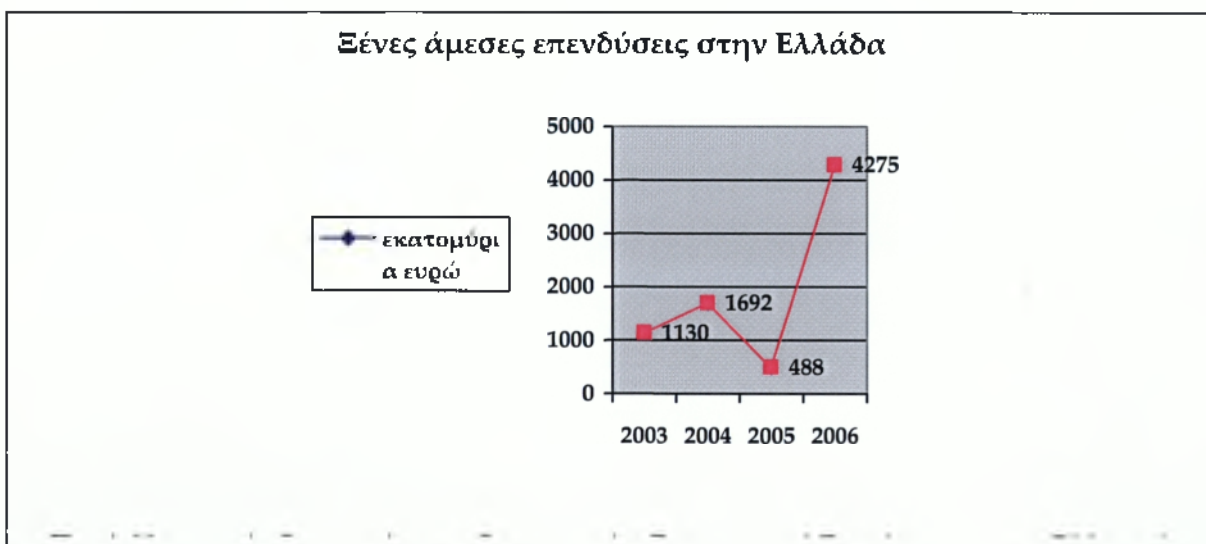
Η κεφαλαιοποίηση των ελληνικών τραπεζών ανερχόταν, στις 30 Ιουνίου 2008, στα 45 δις. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 35,2% της συνολικής κεφαλαιοποίησης του Χρηματιστηρίου Αθηνών. Το μετοχολόγιο των εισηγμένων στο ΧΑΑ τραπεζών αποτελείται από ιδιώτες, Έλληνες και ξένους θεσμικούς επενδυτές, ασφαλιστικά ταμεία, καθώς και φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα (σε διαρκώς μειούμενο ποσοστό), χαρακτηρίζεται από έντονη διασπορά, καθώς και από ενισχυμένη καθημερινή διαπραγματευσιμότητα.

Το γεγονός αυτό αποδεικνύει έμπρακτα την εμπιστοσύνη των επενδυτών, κάθε κατηγορίας, στις επιχειρηματικές επιλογές των ελληνικών τραπεζών, στην αποτελεσματικότητά τους, στην εξωστρέφεια την οποία έχουν επιδείξει και συνεχίζουν να επιδεικνύουν με συνέπεια, καθώς και στις προοπτικές περαιτέρω οργανικής ανάπτυξης και κερδοφορίας τους. Η παρατήρηση αυτή βασίζεται σε στοιχεία που καταγράφηκαν σε όλη τη διάρκεια της τελευταίας εξαετίας, ισχύει, όμως, ακόμα και στην τρέχουσα χρηματιστηριακή συγκυρία, η οποία είναι ιδιαίτερα επιβαρυνμένη λόγω της διεθνούς χρηματοπιστωτικής αναταραχής που εκδηλώθηκε από το καλοκαίρι του

³² Περιλαμβάνονται οι τράπεζες και οι λοιποί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί

2007 και έχει πλήξει το σύνολο των οργανωμένων αγορών ανά την υφήλιο.

Ταυτόχρονα, η αναδιάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος εξακολουθεί να συντελείται παράλληλα με την αυξανόμενη διεθνοποίηση του. Μεγάλες ξένες εταιρίες όπως πχ. Η Credit Agricole, η Société Générale, ο γαλλικός όμιλος AXA και η Dubai Financial, έχουν ήδη εισέλθει στον ελληνικό τραπεζικό (και εν γένει χρηματοπιστωτικό) κλάδο με εξαγορές που ξεπερνούν τα 4,5 δις. ευρώ. Αυτό υποδηλώνει ότι η διεθνής αγορά διαβλέπει ότι η ελληνική οικονομία αποτελεί το εν δυνάμει χρηματοπιστωτικό κέντρο της ΝΑ Ευρώπης.

Πηγή: Υπουργείο Υγείας και Οικονομικών, Ενημερωτικό Σημείωμα για την Ελληνική Οικονομία, Μάιος 2007

3.2.6 Διεθνής δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών

Οι ελληνικές τράπεζες έχουν εδραιώσει και συνεχίζουν να επεκτείνουν τη διεθνή παρουσία τους, ιδίως σε χώρες της ΝΑ Ευρώπης, ενόψει και της ευρωπαϊκής προοπτικής των περισσότερων από τις χώρες αυτές. Σήμερα, οι ελληνικές τράπεζες δραστηριοποιούνται πλέον σε 15 χώρες μέσω 45 θυγατρικών και υποκαταστημάτων

Παρουσία ελληνικών τραπεζών³³ στην αλλοδαπή μέσω θυγατρικών και

³³ Η σειρά με την οποία αναφέρονται οι τράπεζες και οι όμιλοι τους προσδιορίστηκε με βάση το μέγεθος ενεργητικού τους όπως αυτό εμφανίζεται στους δημοσιευμένους ισολογισμούς τους 1.1-31.12,2006

υποκαταστημάτων³⁴ – Στοιχεία 31.12.2007

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΧΩΡΑ	ΕΠΩΝΥΜΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.Αίγυπτος	National Bank of Greece SA (Υποκατάστημα)
	2.Αλβανία	National Bank of Greece SA (θυγατρική)
	3.Βουλγαρία	United Bulgarian Bank AD (θυγατρική)
	4.Ηνωμ. Βασίλειο	National Bank of Greece SA (Υποκατάστημα)
	5.Κύπρος	National Bank of Greece (Cyprus) LTD (θυγατρική)
	6.Ν. Αφρική	The South African Bank of Athens (θυγατρική)
	7.ΠΓΔΜ	Stopanska Banka AD-Skopje (θυγατρική)
	8.Ρουμανία	Banka Romaneasca SA (θυγατρική)
	9.Σερβία	Vojvodjanska Banka Ad Beograd (θυγατρική)
	10.Τουρκία	Finansbank Sa (θυγατρική)
EFG EUROBANK ERGASIAS	1.Βουλγαρία	Bulgarian Post Bank AD (θυγατρική)
	2.Ηνωμ. Βασίλειο	Eurobank EFG (Υποκατάστημα)
	3.Κύπρος	Eurobank EFG (θυγατρική)
	4.Λουξεμβούργο	EFG Private Bank (Luxembourg) SA (θυγατρική)
	5.Ουκρανία	Universal Bank (θυγατρική)
	6.Πολωνία	Polbank EFG Υποκαταστήματα
	7.Ρουμανία	BancPost SA (θυγατρική)
	8.Σερβία	Eurobank EFG Stedionica AD Beograd (θυγατρική)
	9.Τουρκία	Tekfen Bank (θυγατρική)
ALPHA BANK	1.Αλβανία.	ALPHA BANK (Υποκαταστήματα)
	2.Βουλγαρία	ALPHA BANK (Υποκαταστήματα)
	3.Ηνωμ. Βασίλειο	ALPHA BANK London (θυγατρική)
		ALPHA BANK Jersey (Θυγατρική της ALPHA BANK London)
	4.Κύπρος	ALPHA BANK CYPRUS LTD (θυγατρική)
	5.Ουκρανία	OJSC Astra Bank (θυγατρική)
	6.ΠΓΔΜ	ALPHA BANK AD SKOPJE (θυγατρική)
	7.Ρουμανία	ALPHA BANK Romania (θυγατρική)
8.Σερβία	ALPHA BANK Srbija (θυγατρική)	
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1.Αίγυπτος	Piraeus Bank Egypt SAE (θυγατρική)
	2.Αλβανία	Tirana Bsnk I.B.C. (θυγατρική)
	3.Βουλγαρία	Piraeus Bank Bulgaria AD (θυγατρική)
	4.Ηνωμ. Βασίλειο	Piraeus Bank (Υποκατάστημα)
	5.ΗΠΑ	Marathon National Bank of N.Y. (θυγατρική)
	6.Κύπρος	Τράπεζα ΠΕΙΡΑΙΩΣ Κύπρου LTD (θυγατρική) ³⁵
	7.Ουκρανία	International Commerce Bank (θυγατρική)
	8.Ρουμανία	Piraeus Bank Romania (θυγατρική)
	9.Σερβία	Piraeus Bank AD Beograd (θυγατρική)
ΕΜΠΟΡΙΚΗ	1.Αλβανία	Emporiki Bank (Albania) SA (θυγατρική)

³⁴ Η τράπεζα Πειραιώς λειτουργεί από τις αρχές του 2008, γραφείο αντιπροσωπείας στη Ρωσία. Η Εθνική Τράπεζα λειτουργεί γραφείο αντιπροσωπείας στην Αυστραλία.

³⁵ Έναρξη λειτουργίας 4.1.2008

ΤΡΑΠΕΖΑ	2.Βουλγαρία	Emporiki Bank (Bulgaria) AD (θυγατρική)
	3.Ηνωμ. Βασίλειο	Emporiki Bank (υποκατάστημα)
	4.Κύπρος	Emporiki Bank (Κύπρος) (θυγατρική)
	5.Ρουμανία	Emporiki Bank (Romania) SA (θυγατρική)
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	1.Γερμανία	ΑΤΕbank (Υποκατάστημα)
	2.Ρουμανία	ΑΤΕbank Romania (θυγατρική)

Πηγή: ΤτΕ, Δημοσιευμένα στοιχεία τραπεζών

Η δραστηριότητα αυτή είχε ξεκινήσει λόγω της ανάγκης τραπεζικής στήριξης της αυξημένης ελληνικής επιχειρηματικής δραστηριότητας στην ευρύτερη αυτή γεωγραφική περιοχή. Σταδιακά, όμως, τα περιθώρια διασυνοριακής ανάπτυξης των ελληνικών τραπεζών διευρύνθηκαν αυτοτελώς, ιδίως όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών λιανικής τραπεζικής και χρηματοδότησης επιχειρήσεων στην εν λόγω περιοχή αλλά και ευρύτερα.

Ενδεικτικό της επιτυχούς προσπάθειας επέκτασης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων στο εξωτερικό αποτελεί το γεγονός ότι η συμβολή των εσόδων από τις δραστηριότητες στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και τη Τουρκία υπήρξε, το πρώτο εννιάμηνο του 2007, ιδιαίτερα σημαντική και διευρυμένη (18%) σε σχέση με το 2006 (12%) και το 2005 (7,5%)³⁶.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι πέραν των λοιπών πλεονεκτημάτων της, η γεωγραφική διάχυση προσφέρει επίσης τη δυνατότητα περαιτέρω διασποράς των αναλαμβανομένων συνολικών κινδύνων.

Σε επίπεδο επιχειρηματικών εξελίξεων κατά το 2006, τέσσερις μεγάλοι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι προχώρησαν σε εξαγορά τραπεζών στο εξωτερικό συνολικής επένδυσης 3,07 δις ευρώ.

Εξαγορές τραπεζών που πραγματοποιήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες κατά το έτος 2006				
Τράπεζα που	Εξαγοράζων	Αριθμός Κατά-	Αριθμός	Επένδυση

³⁶ ΤτΕ, Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2007 - 2008, σελ. 114 και Έκθεση Διοικητή ΤτΕ για το 2006, σελ. 329

εξαγοράστηκε		στημάτων	προσωπικού	(σε δις ευρώ)
Τουρκία				
Finansbank	Εθνική Τράπεζα	328	8.500	2,21
Tekfenbank	Eurobank EFG	31	557	0,14
Σερβία				
Vojvodjanska	Εθνική Τράπεζα	175	2.406	0,36
AIK Bank ³⁷	Αγροτική	48	384	0,10
Ρουμανία				
MindBank	Αγροτική	12	262	0,05
Βουλγαρία				
DZI Bank	Eurobank EFG	174	1.300	0,16
Ουκρανία				
Universal Bank	Eurobank EFG	32	480	0,05
ΣΥΝΟΛΟ		800	13.890	3,07

Πηγή: Στοιχεία τραπεζών σε ΕΕΤ

Οι ελληνικές τράπεζες κατέχουν ήδη σημαντική θέση στα τραπεζικά συστήματα των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Τουρκίας (όπως απεικονίζεται και στον παρακάτω πίνακα).

Διεθνής παρουσία των ελληνικών τραπεζών στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και στην Τουρκία Βασικοί δείκτες 2006								
Εκατομμύρια €	Σύνολο Ενεργητικού		Χορηγήσεις		Κέρδη προ Φόρων		Μερίδιο Αγοράς ³⁸ (%)	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Αλβανία	727	855	346	555	17,3	18,9	17,5	19
Βουλγαρία	3.350	5.109	2.204	3.116	89,3	120,1	19,9	23,6
ΠΓΔΜ	612	828	254	383	5,1	16,2	26,8	32,3
Ρουμανία	4.050	7.462	2.108	3.612	38,4	49	11,6	14,5
Σερβία	945	2.501	584	1.339	4,2	8,1	10,5	18,7
Τουρκία	—	9.601	—	5.995	—	476,2	—	3,7
ΣΥΝΟΛΟ	9.684	26.355	5.496	14.999	154,3	688,4	3,1	7,8

Πηγή: ΤτΕ, 2006 Greek Banking Sector Review, Οκτώβριος 2007

Στις χώρες που δραστηριοποιούνται σήμερα οι ελληνικές τράπεζες, μέσω θυγατρικών και υποκαταστημάτων, διαθέτουν ήδη ένα δίκτυο καταστημάτων που προσεγγίζει τις 3.000 μονάδες με προσωπικό άνω των 42.000 άμεσα απασχολούμενων συνεχίζοντας:

³⁷ Το ποσοστό συμμετοχής της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος στην AIK Bank στις 31.12.2007 ανερχόταν στο 20,83%

³⁸ Σε όρους συνολικού ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος κάθε χώρας

- να στηρίζουν την εξωστρέφεια και τις διασυνοριακές πρωτοβουλίες των ελληνικών επιχειρήσεων, και
- να παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας στο Δημόσιο, τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις στις χώρες εγκατάστασής τους.

Δίκτυο Καταστημάτων ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό (31.12.2007)						
	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	EFG EUROBANK ERGASIAS	ALPHA BANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Αίγυπτος	1			53		
Αλβανία	24		20	39	19	
Βουλγαρία	229	233	80	76	22	
Γερμανία						1
Ην. Βασίλειο	2	1	2	1	1	
ΗΠΑ				14		
Κύπρος	16	1	33	4	12	
Λουξεμβούργο		1				
Ν. Αφρική	10					
Ουκρανία		78		86		
ΠΓΔΜ	60		15			
Πολωνία		254				
Ρουμανία	122	255	125	110	17	12
Σερβία	204	106	130	45		
Τουρκία	413	36				
ΣΥΝΟΛΟ	1.081	965	405		71	13
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 2.964 Καταστήματα σε 15 χώρες						

Πηγή: ΤτΕ, Δημοσιευμένα αποτελέσματα χρήσης τραπεζών για το έτος 2007

Απασχολούμενο Προσωπικό (31.12.2007)						
	ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	EFG EUROBANK	ALPHA BANK	ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

	ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΕΡΓΑΣΙΑΣ			ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Αίγυπτος				μ.δ ³⁹		
Αλβανία	262		173	μ.δ	145	
Βουλγαρία	2.841	μ.δ.	543	μ.δ	135 ⁴⁰	
Γερμανία						μ.δ
Ην. Βασίλειο			μ.δ	μ.δ	6	
ΗΠΑ				μ.δ		
Κύπρος	282	μ.δ.	775	μ.δ	144	
Λουξεμβούργο		μ.δ.		μ.δ		
Ν. Αφρική	μ.δ.					
Ουκρανία		μ.δ.		855		
ΠΓΔΜ	1.112		189			
Πολωνία		μ.δ				
Ρουμανία	1.539	μ.δ	1.855	μ.δ	224	261
Σερβία	2.517	μ.δ	1.450	μ.δ		
Τουρκία	9.833	μ.δ				
ΣΥΝΟΛΟ	18.386	12.000	4.985	5.757	654	261
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 2.964 Καταστήματα σε 15 χώρες και 42.043 απασχολούμενοι υπάλληλοι						

Πηγή: ΤτΕ, Δημοσιευμένα αποτελέσματα χρήσης τραπεζών για το έτος 2007

3.2.7 Δανεισμός νοικοκυριών – Βαθμός χρέωσης

Ως γενικά αποδεκτός δείκτης του “βαθμού χρέωσης” των νοικοκυριών λαμβάνονται υπόψη οι συγκριτικές δαπάνες εξυπηρέτησης των δανείων που έχουν λάβει από τράπεζες, δηλαδή ο όγκος των μηνιαίων δόσεων (τοκοχρεολυσίων) προς το μηνιαίο εισόδημα. Με βάση ο δείκτη αυτό, όπως προκύπτει σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, τα ελληνικά νοικοκυριά, κατά μέσο όρο, δεν είναι “υπερχρεωμένα”, όπως συχνά αναφέρεται. Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα πανελλαδικής έρευνας για το έτος 2007⁴¹, την οποία διεξήγαγε και δημοσιοποίησε η ΤτΕ σε συνεργασία με την εταιρία TNS-ICAP, φαίνεται ότι το 2007:

- για το 78% των νοικοκυριών που έχουν δανειστεί το κόστος εξυπηρέτησης δανείων δεν υπερβαίνει το 33% του εισοδήματός τους
- για το 84% των νοικοκυριών το κόστος αυτό δεν υπερβαίνει το 40% του

³⁹ Μη διαθέσιμα στοιχεία

⁴⁰ Στοιχεία 31.12.2006

⁴¹ Για την αναλυτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων των ερευνών αυτών βλέπε “Δανεισμός και χρηματοοικονομική πίεση στα νοικοκυριά: Αποτελέσματα από τη δειγματοληπτική έρευνα του 2007”, ΤτΕ, Μάιος 2008.

εισοδήματός τους, ενώ

- για ένα ελάχιστο ποσοστό 1,6% των νοικοκυριών που έχουν δανειστεί οι μηνιαίες δόσεις υπερβαίνουν το μηνιαίο εισόδημά τους.

Εάν ληφθεί, επιπλέον, υπόψη το γεγονός ότι σχεδόν τα μισά νοικοκυριά δήλωσαν, στο πλαίσιο της εν λόγω έρευνας, ότι δεν έχουν καθόλου δανειστεί από το τραπεζικό σύστημα (ποσοστό 48,6%) συνάγεται ότι για τη συντριπτική πλειοψηφία των νοικοκυριών με ή χωρίς χρέος (92% σωρευτικά), η άμεση χρηματοοικονομική πίεση κυμαίνεται σε όρια που, σύμφωνα με τη διεθνή εμπειρία, προκύπτει ότι δεν συνεπάγονται δυσκολίες στην ομαλή εξυπηρέτηση των δανείων τους.⁴²

Ένας ακόμη γενικά αποδεκτός δείκτης προσδιορισμού της τάσης δανεισμού των νοικοκυριών και επιχειρήσεων είναι ο λόγος των συνολικών πιστώσεων (υπόλοιπα δανείων και τοποθετήσεων σε εταιρικά ομόλογα) προς το ΑΕΠ της χώρας. Όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα, ο λόγος αυτός για την Ελλάδα ήταν για το 2006 από τους χαμηλότερους (86%) μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ευρωζώνης (ΕΕ25:132% και ΕΕ12:129%)⁴³

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ο ετήσιος ρυθμός αύξησης της χρηματοδότησης των νοικοκυριών επιβραδύνθηκε κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες κατά το δ' τρίμηνο του 2007 (23,2%). Τάση επιβράδυνσης σημείωσαν όλες οι κατηγορίες χρηματοδότησης προς νοικοκυριά (στεγαστικά δάνεια, καταναλωτικά δάνεια με ή χωρίς δικαιολογητικά και κάρτες). Κατά συνέπεια, ο ετήσιος ρυθμός αύξησης των στεγαστικών δανείων επιβραδύνθηκε το 2007 και διαμορφώθηκε στο τέλος του ίδιου έτους σε 22,8% έναντι 28% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2006⁴⁴. Επίσης, συνεχίστηκε η επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης των καταναλωτικών δανείων (2006: 23,7%, δ' τρίμηνο του 2007: 22,6%), η οποία

⁴² Τα αποτελέσματα της έρευνας της ΤτΕ επιβεβαιώνονται και από πρόσφατη έρευνα κοινού που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Γενικής Γραμματείας Καταναλωτή, του Υπουργείου Ανάπτυξης (<http://www.efpolis.gr/-database/docuploads/sitefile-9836.pps>), η οποία παρουσιάστηκε στις 31 Μαρτίου 2008. Σύμφωνα με την εν λόγω έρευνα, το 76% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι ο βαθμός δυσκολίας για την αποπληρωμή του δανείου του κυμαινόταν από "λίγο έως καθόλου". Ειδικά σε ότι αφορά το βαθμό δυσκολίας αποπληρωμής σε μηνιαία βάση των δόσεων πιστωτικών καρτών, το ποσοστό των ερωτηθέντων που έδωσε την ίδια απάντηση ανερχόταν στο 87%.

⁴³ European Central Bank, EU Banking Structures, Οκτώβριος 2007, πίνακες 6 και 14. Στο τέλος του 2007 ο λόγος αυτός ανήλθε στο 94% ως προς το ΑΕΠ της χώρας μας. Αναλυτικότερα βλέπε ΤτΕ, Ετήσια Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2007, Απρίλιος 2008, σελ. 94.

⁴⁴ ΤτΕ, Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2007- 2008, Φεβρουάριος 2008, σελ. 80

Ξεκίνησε από το 2005(30,4%). Οι εξελίξεις αυτές παρέχουν σοβαρές ενδείξεις ότι η σταδιακή ωρίμανση της αγοράς έχει ξεκινήσει και, πιθανώς, θα επέλθει σύντομα η σταθεροποίηση της ζήτησης καταναλωτικών δανείων σε επίπεδα ανάλογα με αυτά των άλλων κρατών μελών της ΕΕ στα οποία, να σημειωθεί με έμφαση, η απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης σημειώθηκε νωρίτερα από ότι στην Ελλάδα, δηλαδή το 2003.

ΛΟΓΟΣ ΣΥΝΟΛΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΣΕΩΝ ΩΣ ΠΟΣΟΣΤΟ % ΤΟΥ ΑΕΠ (2006)	
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	230%
ΔΑΝΙΑ	200%
ΙΣΠΑΝΙΑ	164%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	162%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	148%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	132%
ΕΕ 25	132%
ΣΟΥΗΔΙΑ	132%
ΕΕ 12	129%
ΓΑΛΛΙΑ	100%
ΙΤΑΛΙΑ	96%
ΕΛΛΑΔΑ	86%
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	79%

Πηγή: European Central Bank, Report on EU Banking Structures, October 2007

3.2.8 Πολιτική δανεισμού

Σύμφωνα με στοιχεία που συνέλεξε η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών από τις τράπεζες-μέλη της, προκύπτει ότι οι τράπεζες είναι πλέον αρκετά αυστηρές με τη χορήγηση καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων, κάτι το οποίο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το Δεκέμβριο του 2006 και τον Απρίλιο του 2007, δηλαδή κατά τις εορταστικές περιόδους των Χριστουγέννων και του Πάσχα, απέρριψαν άνω του 40% των υποβληθεισών αιτήσεων με κριτήριο την πιστοληπτική ικανότητα κάθε πελάτη. Εξάλλου, σύμφωνα με στοιχεία της ΤτΕ⁴⁵, τον Ιούνιο του 2007, οι εγκρίσεις των πιστωτικών καρτών και των καταναλωτικών δανείων χωρίς εγγύηση ως ποσοστό επί του συνόλου των αιτήσεων ανήλθαν δε 55,9% και 56,3% αντίστοιχα. Δηλαδή 4,6 στις 10 αιτήσεις χορήγησης πιστωτικής κάρτας και 4,4 στις 10 αιτήσεις χορήγησης

⁴⁵ ΤτΕ, Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2007- 2008, Φεβρουάριος 2008, σελ.110

καταναλωτικού δανείου χωρίς εγγύηση απορρίπτονταν από τις τράπεζες με κριτήριο την πιστοληπτική ικανότητα του αιτούντος και εν γένει την πολιτική διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου.

3.2.9 Τραπεζική στήριξη της επιχειρηματικότητας

Η ταχύτατη ανάπτυξη, τα τελευταία χρόνια, του τραπεζικού τομέα στη χώρα μας έχει ευνοήσει όλους τους παραγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας, ιδιαίτερα όμως, τον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ). Οι ΜΜΕ, όπως είναι γνωστό, μέχρι πριν από λίγα χρόνια είχαν περιορισμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες που παρείχε το τραπεζικό σύστημα. Όμως, η αναθεώρηση της πολιτικής, τόσο των θεσμικών οργάνων της ΕΕ όσο και των κρατών μελών, που αναγνώρισαν και εκτίμησαν το ρόλο και τη συνεισφορά των ΜΜΕ στην οικονομία και ειδικότερα τη συμβολή τους στην απασχόληση, την παραγωγή και την προσκόλλησή τους στις τοπικές κοινωνίες, είχαν ως αποτέλεσμα να αναβαθμιστεί η πρόσβαση των ΜΜΕ στο τραπεζικό σύστημα και στα σύγχρονα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Σήμερα οι τράπεζες στη χώρα μας είναι ένας από τους βασικότερους συντελεστές ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της γενικότερης αναπτυξιακής δυναμικής της ελληνικής οικονομίας. Στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, όπως και στις μεγαλύτερες, οι ελληνικές τράπεζες προσφέρουν μια μεγάλη ποικιλία χρηματοδοτικών προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, συμβάλλοντας αποφασιστικά σε όλες τις επιχειρηματικές λειτουργίες τους, από την αξιοποίηση επιχειρηματικών ιδεών, την εκμετάλλευση νέων ευκαιριών και τη διάνοιξη νέων αγορών, μέχρι την εσωτερική αναδιοργάνωση, την ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, τον εκσυγχρονισμό μηχανογραφικών συστημάτων και τη χάραξη και εφαρμογή μακροπρόθεσμων στρατηγικών. Συνισταμένη όλων αυτών των θετικών παραμέτρων ήταν οι σχετικώς υψηλοί ρυθμοί πιστωτικής επέκτασης που σημειώθηκαν τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, ο λόγος των ΜΜΕ προς τα συνολικά υπόλοιπα χρηματοδότησής τους υστερεί σημαντικά έναντι των αντίστοιχων άλλα κράτη μέλη της ευρωζώνης.

3.2.10 Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο πλαίσιο των περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων του Γ' και Δ'

Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης

Οι ΜΜΕ αποτελούν το βασικό κορμό της ελληνικής οικονομίας και συμβάλλουν αποφασιστικά στην άνοδο του εθνικού προϊόντος και της απασχόλησης. Σύμφωνα με στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΣΥΕ) για το έτος 2005, το ποσοστό των ΜΜΕ ανερχόταν σε 90,4% (719.018) στο σύνολο των 795.556 ελληνικών επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΠΕΠ) του Γ' ΚΠΣ 2000-2006 οι τράπεζες ανέλαβαν στους μεν Α' και Β' κύκλους, το ρόλο των φορέων υποστήριξης και παρέλαβαν και αξιολόγησαν 7.116 επενδυτικές προτάσεις στον τομέα της μεταποίησης και του τουρισμού εκ των οποίων τελικά ενισχύθηκαν 3.582 επιχειρήσεις με 483 εκατομμύρια ευρώ.

Η επιτυχημένη δράση των τραπεζών στους Α' και Β' κύκλους αποτιμήθηκε από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, το οποίο στη συνέχεια αναβάθμισε περαιτέρω το ρόλο των τραπεζών αναθέτοντας σε αυτές, για τους Γ' και Δ' κύκλους που ακολούθησαν, το ρόλο του τελικού δικαιούχου. Σύμφωνα με τη νέα διαδικασία οι τράπεζες ανέλαβαν πλέον μόνες τους τη διεκπεραίωση της διάθεσης κοινοτικών κονδυλίων στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις από την υποβολή της επενδυτικής πρότασης, την αξιολόγησή της, την κατάρτιση της σύμβασης με το δικαιούχο της ενίσχυσης, την παρακολούθηση, την πιστοποίηση ολοκλήρωσης του έργου και την εκταμίευση των ενισχύσεων.

Με τον ορισμό των τραπεζών ως τελικών δικαιούχων επιτεύχθηκε ο μετασχηματισμός περισσότερων από 2.000 τραπεζικών καταστημάτων σε κέντρα "one stop shop" για τις επιχειρήσεις. Η μέθοδος αυτή έχει συμβάλει σημαντικά στην ελαχιστοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών, διευκολύνοντας τις επιχειρήσεις σε όλα τα στάδια της διαδικασίας (πληροφόρηση, παροχή συμβουλών, αξιολόγηση του επενδυτικού προγράμματος, συγχρηματοδότηση, πιστοποίηση εκτέλεσης του προγράμματος και καταβολή των ενισχύσεων). Ο κύκλος ολοκληρώνεται χωρίς την παρέμβαση οποιουδήποτε κρατικού οργανισμού ή υπηρεσίας στα ενδιάμεσα στάδια. Ο ορισμός των τραπεζών ως τελικών δικαιούχων έχει δώσει αποφασιστική ώθηση στην ανταγωνιστικότητα των ΜΜΕ της χώρας μας, ιδίως λόγω των εξής συγκριτικών πλεονεκτημάτων που προσφέρει η λύση αυτή:

- Πολυάριθμο δίκτυο τραπεζικών καταστημάτων ανά την επικράτεια

- Εξειδίκευση και εμπειρία των τραπεζών στην αξιολόγηση επιχειρήσεων και επενδυτικών σχεδίων
- Δυνατότητα συγχρηματοδότησης από τις τράπεζες των επενδυτικών σχεδίων που τους υποβάλλονται
- Τεχνογνωσία των τραπεζών στη διαχείριση προγραμμάτων του ΚΠΣ
- Προϋπάρχουσα συνεργασία και κατανόηση από τις τράπεζες των ειδικότερων κατά περίπτωση αναγκών των ΜΜΕ, οι περισσότερες από τις οποίες ανήκουν ήδη στο πελατολόγιό τους
- Κοινωνική και αναπτυξιακή ευαισθησία των τραπεζών σε συνδυασμό με τις εξ αντικειμένου δυνατότητες:
 - ο Εφαρμογής θεσμοθετημένων και δοκιμασμένων διαδικασιών αξιολόγησης
 - ο Τήρησης ρητών και διαφανών κανόνων δεοντολογίας
 - ο Οργάνωσης και χρήσης εξελιγμένων πληροφοριακών συστημάτων, και
 - ο Παρακολούθησης σε βάθος χρόνου των αποτελεσμάτων κάθε επιδοτούμενου έργου

Μετά την επιτυχή συνεισφορά τους στην απορρόφηση των κονδυλίων του Γ' ΚΠΣ, αναμένεται η συνέχιση της συνεργασίας Ελληνικού Δημοσίου με τις τράπεζες για τη διάθεση και των κονδυλίων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ/ Δ' ΚΠΣ).

3.3 Η ευρύτερη συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ελληνική οικονομία και κοινωνία

Σύμφωνα με αυτά που αναφέρθηκαν στις προηγούμενες παραγράφους, προκύπτει αβίαστα η άμεση θετική συμβολή του τραπεζικού συστήματος στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας:

- Οι ελληνικές τράπεζες παρέχουν ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών σε ιδιώτες, επιχειρήσεις αλλά και το Ελληνικό Δημόσιο, στο πλαίσιο της διαμεσολαβητικής τους λειτουργίας, στο πλαίσιο της παροχής υπηρεσιών πληρωμών και στο πλαίσιο της παροχής του συνόλου των επενδυτικών υπηρεσιών στις κεφαλαιαγορές, ικανοποιώντας τη ζήτηση που εκδηλώνει η πελατεία τους
- Ειδικά στον τομέα της χρηματοδότησης ιδιωτών και επιχειρήσεων, η συμβολή

αυτή είναι σημαντική όχι μόνο γιατί καθιστά εφικτή τη χρηματοδότηση των επενδύσεων και της κατανάλωσης (και συνεπώς συνεισφέρει στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας), αλλά και διότι περιορίζει την προσφυγή στην παραοικονομική δραστηριότητα, η οποία κατά τη διάρκεια των προηγούμενων δεκαετιών ήταν, όπως είναι γνωστό, ιδιαίτερα σημαντική

- Η χρηματοδοτική δραστηριότητα των τραπεζών στην Ελλάδα, ελληνικών και αλλοδαπών, συνέβαλε, επίσης, στην προώθηση του εκσυγχρονισμού των επιχειρήσεων, ιδίως δε των ΜΜΕ, και συνακόλουθα στη δημιουργία προϋποθέσεων για την περαιτέρω δυναμική ανάπτυξη δυναμικών κλάδων της οικονομίας
- Οι τράπεζες στην Ελλάδα παρέχουν στους θετικούς αποταμιευτές της οικονομίας ένα ευρύ φάσμα εναλλακτικών επιλογών σε ό,τι αφορά τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου τους, με την προσφορά εναλλακτικών τραπεζικών, επενδυτικών και ασφαλιστικών προϊόντων που ανταποκρίνονται στις εκάστοτε ανάγκες της πελατείας τους και με επενδύσεις που γίνονται τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό
- Τέλος, στον τομέα των μαζικών πληρωμών, μέσω της χρήσης των υπηρεσιών πληρωμών των τραπεζών (που παρέχονται είτε σε διμερή είτε σε διατραπεζική βάση) κατέστη δυνατή η δραστική μείωση του συναφούς κόστους υπηρεσιών του Δημοσίου, αλλά και πολλών μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεων σε ό,τι αφορά την είσπραξη απαιτήσεων (πχ. είσπραξη εργοδοτικών εισφορών) όσο και σε ό,τι αφορά την πληρωμή οφειλών (πχ. καταβολή μισθών, συντάξεων, μερισμάτων).

Οι τράπεζες στην Ελλάδα, και οι επιχειρήσεις των ομίλων τους, λειτουργούν σε περιβάλλον υψηλής φερεγγυότητας, σύμφωνα με τις διατάξεις του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου, διασφαλίζοντας στους καταθέτες τους τις αναγκαίες συνθήκες ασφαλείας, και καθιστώντας ελκυστική την επένδυση σε μετοχές τους από Έλληνες και ξένους, θεσμικούς και ιδιώτες, επενδυτές. Επέδειξαν υψηλό βαθμό προσαρμοστικότητας στις νέες συνθήκες της διεθνοποιημένης οικονομίας και ανέπτυξαν ευρύ δίκτυο καταστημάτων σε νέες αγορές στο εξωτερικό. Παρέχουν τις υπηρεσίες τους με όρους διαφάνειας που ανταποκρίνονται στις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας για την

προστασία των οικονομικών συμφερόντων του καταναλωτή.

Παράλληλα, οι τράπεζες στην Ελλάδα επένδυσαν ικανά κεφάλαια στην τεχνολογία και σε εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να είναι σε θέση να παρέχουν τις ολοκληρωμένες υπηρεσίες που απολαμβάνει η πελατεία τους. Ανέπτυξαν και συνεχίζουν να αναπτύσσουν αποτελεσματικά συστήματα διαχείρισης του πιστωτικού κινδύνου, του λειτουργικού κινδύνου και των κινδύνων της αγοράς που ανταποκρίνονται στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές, ώστε να διασφαλίζουν τα συμφέροντα των μετόχων τους και να συμβάλλουν περαιτέρω στη διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος. Ενίσχυσαν, επιπλέον, τις διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου⁴⁶ της δραστηριότητάς τους και υιοθέτησαν πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης⁴⁷ που, επίσης, ανταποκρίνεται τόσο στις απαιτήσεις της νομοθεσίας όσο και στις βέλτιστες διεθνείς πρακτικές.

Η συμβολή, όμως, των τραπεζών στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, αλλά και στην ενίσχυση της ελληνικής κοινωνίας, δεν εξαντλείται σε αυτές τις παραμέτρους. Είναι σαφώς ευρύτερη. Οι τράπεζες στην Ελλάδα:

- απασχολούν ένα πολύ μεγάλο αριθμό εργαζομένων και προβαίνουν σε σημαντικές παροχές
- καταβάλλουν ιδιαίτερα μεγάλο ποσοστό επί του συνόλου των φόρων και μάλιστα προκαταβάλλοντάς τους
- διανέμουν υψηλό ποσοστό των καθαρών κερδών τους στους μετόχους τους
- έχουν σημαντική κοινωνική συνεισφορά.

3.3.1 Απασχολούμενοι στο τραπεζικό σύστημα και παροχές προς τους εργαζομένους

⁴⁶ “Το σύνολο των κανόνων, μεθόδων και των επαληθεύσεων που διασφαλίζουν στην επιχείρηση την προστασία της περιουσίας της και την αποτελεσματική εφαρμογή της Στρατηγικής της”, Παπαδάτου Θεοδ. (2005) Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος ανωνύμων εταιρειών. Εκδόσεις: Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη.

⁴⁷ “Η εταιρική διακυβέρνηση αποτελεί το νέο πλαίσιο εταιρικής πρακτικής και συμπεριφοράς με στόχο τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης μεταξύ των επιχειρήσεων και του ευρύτερου επενδυτικού κοινού”, Κάντζος Κ.- Χονδράκη Αθ. (2006) Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική, Αβέρωφ 2, Αθήνα.

Οι ταχείς ρυθμοί ανάπτυξης των ελληνικών τραπεζών αποτυπώνονται και στη διάρθρωση του ανθρώπινου δυναμικού. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία από το 2001⁴⁸, ο συνολικός αριθμός των άμεσα απασχολουμένων στις τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα διαμορφώθηκε αυξητικά την εξαετία 2001-2006⁴⁹(2006: 62.093, 2001: 59.624) σε σχέση με τις αντίστροφες τάσεις μείωσης του προσωπικού που παρατηρήθηκαν στα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ (ΕΕ-25: 2006: 3.050.006, 2001: 3.180.163) και της ευρωζώνης (ΕΕ-12: 2006: 2.198.698, 2001: 2.271.302).

Οι λόγοι αύξησης των άμεσα απασχολουμένων στις τράπεζες ανάγονται, αφενός μεν στις πρόσθετες ανάγκες που προέκυψαν από τη διαρκή επέκταση του τραπεζικού δικτύου και αφετέρου στην περιορισμένη αναπλήρωση του προσωπικού ορισμένων τραπεζών που αποχώρισε στο πλαίσιο προγραμμάτων εθελούσιας εξόδου το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Όσον αφορά τις παροχές προς τους εργαζομένους των τραπεζών, όπως προκύπτει από στοιχεία των ισολογισμών των έξι μεγαλύτερων τραπεζικών ομίλων, οι δαπάνες προσωπικού για μισθούς, ημερομίσθια και επιδόματα, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, συνταξιοδοτικά προγράμματα καθορισμένων παροχών και λοιπές δαπάνες ανήλθαν σε 2.714 εκατ. ευρώ (3.883 εκατ. ευρώ σε επίπεδο ομίλων) έναντι 2.416 εκατ. ευρώ το 2006 (3.196 εκατ. ευρώ σε επίπεδο ομίλων). Συνεπώς, σημειώθηκε μια θετική μεταβολή της τάξης του 12,3% (21,5% σε επίπεδο ομίλου) ακριβώς λόγω της αύξησης των εργαζομένων, των μισθών, ημερομισθίων και επιδομάτων, των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης καθώς και λοιπών εισφορών.

Παροχές προς εργαζομένους σε επίπεδο τράπεζας (εκατ. ευρώ)			
	2007	2006	Ετήσια μεταβολή (%)
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	880,008	729,831	20,6

⁴⁸ European Central Bank, EU Banking Structures, October 2006, σελ. 52-53 και ΤτΕ, Ετήσια Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2006, Απρίλιος 2007, σελ. 327.

⁴⁹ Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΤ, ο αριθμός των άμεσα απασχολουμένων στις τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα ήταν, στο τέλος του 2007, 64.350, χωρίς να συνυπολογίζονται σε αυτούς οι 2.763 εργαζόμενοι στην ΤτΕ.

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ			
ΕΦΓ EUROBANK ΕΡΓΑΣΙΑΣ	452,000	391,000	15,6
ΑΛΦΑ BANK	386,694	368,852	4,8
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	254,173	217,171	17,0
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	401,519	371,436	8,1
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	339,159	337,812	0,4
ΣΥΝΟΛΟ	2.713,6	2.416,1	12,3

Πηγή: ΤτΕ, Ετήσιες οικονομικές καταστάσεις τραπεζών, 31.12.2007

Παροχές προς εργαζομένους σε επίπεδο ομίλου (εκατ. ευρώ)			
	2007	2006	Ετήσια μεταβολή (%)
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	1.423,56	1.048,54	35,8
ΕΦΓ EUROBANK ΕΡΓΑΣΙΑΣ	727,00	589,00	23,4
ΑΛΦΑ BANK	526,935	476,09	10,7
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	329,022	301,79	25,6
ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	431,28	397,75	8,4
ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	394,920	382,32	3,3
ΣΥΝΟΛΟ	3.882,7	3.195,5	21,5

Πηγή: ΤτΕ, Ετήσιες οικονομικές καταστάσεις ομίλων, 31.12.2007

3.3.2 Φόροι που καταβάλλουν οι τράπεζες στο Ελληνικό Δημόσιο

Για πρώτη φορά από την οικονομική χρήση του 2007 οι τράπεζες φορολογούνται με συντελεστή φόρου εισοδήματος 25%, χαμηλότερο βέβαια απ' ό,τι στο παρελθόν, αλλά αισθητά υψηλότερο από τον αντίστοιχο συντελεστή σε όμορες χώρες, στις οποίες δραστηριοποιείται το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μέσω θυγατρικών και υποκαταστημάτων. Ενδεικτικά, η Τουρκία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία και η Κύπρος έχουν αντίστοιχους φορολογικούς συντελεστές κάτω του 20%.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 3634/2008⁵⁰, οι τραπεζικές ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και τα υποκαταστήματα των αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν

⁵⁰ ΦΕΚ 9 Α/29.1.2008, άρθρο 26. παράγραφος 3.

στην Ελλάδα, και μόνον αυτές, προκαταβάλλουν τη φορολογία εισοδήματος που τους αντιστοιχεί σε ποσοστό 100%.

Ενδεικτικά, και σύμφωνα με τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις των έξι μεγαλύτερων τραπεζών (Εθνική Τράπεζα, EFG Eurobank Ergasias, Alpha Bank, Πειραιώς, Εμπορική και ΑΤΕ Bank) το ποσοστό φόρων τρέχουσας περιόδου επί των κερδών ανήλθε στο επίπεδο του 7,7%. Για τις ίδιες τράπεζες, το ποσοστό της αναβαλλόμενης φορολογίας επί των κερδών ανήλθε στο επίπεδο του 1,2%.

Όσον αφορά τους έξι μεγαλύτερους ομίλους, το ποσοστό των φόρων της τρέχουσας περιόδου επί των κερδών κυμάνθηκε στο 8,2%. Για τους ίδιους ομίλους το ποσοστό της αναβαλλόμενης φορολογίας επί των κερδών ανήλθε στο επίπεδο του 0,9%.

3.3.3 Μερίσματα που καταβάλλουν οι τράπεζες στους μετόχους και χρηματιστηριακές εξελίξεις

Η μερισματική πολιτική των ελληνικών τραπεζών ασκείται περίπου με το 45-50% των καθαρών τους κερδών (κέρδη προ φόρων).τα στοιχεία που παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα αντλήθηκαν από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των τραπεζών Εθνική Τράπεζα, EFG Eurobank Ergasias, Alpha Bank, Πειραιώς, Εμπορική και ΑΤΕ Bank και αφορούν τη χρήση 1.1 – 31.12.2007 Οι τράπεζες αυτές, την 30^η Ιουνίου 2008, συμμετείχαν σε ποσοστό 77% περίπου στη συνολική κεφαλαιοποίηση των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών τραπεζών.

Τα μερίσματα που πληρώθηκαν από τις τράπεζες αυτές σε έλληνες και ξένους ιδιώτες και θεσμικούς επενδυτές, υπερέβησαν τα 1.800 εκατ. ευρώ.

Ως προς τον αριθμό των μετόχων αξίζει να σημειωθεί ότι σήμερα οι ιδιώτες επενδυτές υπερβαίνουν τους 1.200.000 ενώ οι θεσμικοί επενδυτές κατέχουν το 1/3 περίπου του μετοχικού κεφαλαίου των εν λόγω τραπεζών που αντιστοιχεί σε 15 δις ευρώ σε κεφαλαιοποίηση, τη μεγαλύτερη δηλαδή σε μέγεθος επένδυση στην Ελλάδα σε επίπεδο κλάδου.

Τράπεζες	Αριθμός Μετοχών (31.12.2007)	Μέρισμα ανά μετοχή χρήσης 2007 σε ευρώ
Εθνική Τράπεζα	477.198.461	1,40
EFG Eurobank Ergasias	524.945.638	0,82

Alpha Bank	410.976.652	0,90
Τράπεζα Πειραιώς	339.198.587	0,72
Εμπορική Τράπεζα	132.391.468	—
Αγροτική Τράπεζα	905.444.444	0,10

Πηγή: Χρηματιστήριο Αθηνών

Σύμφωνα με την ΤτΕ⁵¹ο τραπεζικός κλάδος μέσω του Χρηματιστηρίου Αθηνών άντλησε κατά τη διάρκεια του 2007⁵², 8.047,8 κατ. ευρώ. Επίσης, το 2007 ταχύτερη άνοδο παρουσίασαν τόσο οι τιμές των μετοχών του τραπεζικού κλάδου (17,8%), σε αντίθεση με την υποχώρηση του αντίστοιχου ευρωπαϊκού δείκτη, όσο και οι συναλλαγές σε μετοχές του κλάδου αυτού (45,1%), σε σύγκριση με την άνοδο του Γενικού Δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών και της συνολικής αξίας των συναλλαγών σε μετοχές, αντίστοιχα. Στις εξελίξεις αυτές συνέβαλαν θετικά οι επιχειρηματικές συμφωνίες που πραγματοποιήθηκαν στον τραπεζικό κλάδο, η διατήρηση της υψηλής κερδοφορίας των ελληνικών εμπορικών τραπεζών κατά τη διάρκεια του 2007(αύξηση κερδών μετά από φόρους κατά 49,1%), η συνεχής επέκτασή τους στο εξωτερικό, κυρίως στην περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης, την Αίγυπτο και την Τουρκία, και η περιορισμένη έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κινδύνους που σχετίζονται με προϊόντα συνδεδεμένα με την αγορά των στεγαστικών δανείων προς δανειολήπτες χαμηλής πιστοληπτικής ικανότητας των ΗΠΑ⁵³.

3.3.4 Εταιρική κοινωνική ευθύνη

Οι τράπεζες έχουν αποδείξει με συνέπεια τα τελευταία χρόνια ότι αναλαμβάνουν εκτεταμένη δράση στο πλαίσιο της αυξημένης εταιρικής κοινωνικής ευθύνης τους, με βάση δύο κυρίως άξονες:

- Καταρχήν περιορίζουν, σε εθελούσια βάση, τα έσοδα τους με την ευνοϊκή τιμολόγηση των υπηρεσιών που παρέχουν σε κοινωνικές ομάδες που εκάστοτε περιέρχονται σε δυσχερή θέση λόγω των εκτάκτων συνθηκών (πχ σεισμοί, πυρκαγιές κλπ). Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η στήριξη των πυροπλήκτων του 2007 με τη λήψη άμεσων μέτρων για την ενίσχυσή τους. Συγκεκριμένα:

⁵¹ ΤτΕ, Έκθεση Νομισματικής Πολιτικής 2007- 2008, Φεβρουάριος 2008, σελ 96

⁵² Αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με δημόσια εγγραφή και ιδιωτική τοποθέτηση.

⁵³ ΤτΕ, Ετήσια Έκθεση Διοικητή για το έτος 2007, Απρίλιος 2008, σελ. 161

- ο Κατέθεσαν η καθεμιά από αυτές, όπως και η ΕΕΤ, σημαντικά ποσά στο λογαριασμό πυροπλήκτων
- ο ανέστειλαν για ικανό χρονικό διάστημα τις δανειακές υποχρεώσεις των πυροπλήκτων
- ο δεν εισέπραξαν έξοδα χορήγησης καρτών και δανείων και τέλος
- ο στήριξαν εμπράκτως τον κρατικό μηχανισμό, διατηρώντας τα υποκαταστήματά τους στις πυρόπληκτες περιοχές όλη την ημέρα και πέραν του ωραρίου ανοικτά, για την άμεση καταβολή του έκτακτου βοηθήματος

Ανάλογες ενδεικτικές δράσεις αποτελούν η ενίσχυση των σεισμοπλήκτων, καθώς και η δωρεά χρηματικού ποσού, για την ενίσχυση της ελληνικής αστυνομίας με τεχνικό εξοπλισμό.

Επιπλέον, κατευθύνουν πόρους, οι οποίοι άλλως θα αποδίδονταν στους μετόχους τους, σε συγκεκριμένες εκπαιδευτικές, περιβαλλοντολογικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, περιλαμβανομένων των αθλητικών. Ειδικά σε ό,τι αφορά τις πολιτιστικές δραστηριότητες, η ύπαρξη και λειτουργία μορφωτικών ιδρυμάτων, καθώς και οι χορηγίες, εκθέσεις και δωρεές αποδεικνύουν τον τραπεζικό κλάδο ως έναν από τους σημαντικότερους χορηγούς της χώρας μας.

3.4 Γενικές παρατηρήσεις για τη σύγχρονη δομή του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η σύγχρονη δομή του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος στηρίζεται σε μια σειρά διαρθρωτικών αλλαγών. Συγκεκριμένα, έχουν σημειωθεί οι ακόλουθες διαφοροποιήσεις:

α) Ενισχύεται ο ρόλος της αγοράς κεφαλαίου σε σχέση με τις τράπεζες: Από τη μία πλευρά ενισχύεται η δραστηριότητα της κεφαλαιαγοράς ως μέσο χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και από την άλλη πλευρά οι αγορές κεφαλαίου ενισχύονται ακόμη και σε οικονομίες που παραδοσιακά στηρίζονταν στη χρηματοδότηση μέσω των τραπεζών όπως η Γερμανία και η Γαλλία. Έτσι η αγορά κεφαλαίου κατακτά ένα

συνεχώς διευρυνόμενο μερίδιο στην αγορά⁵⁴. Έτσι σημειώθηκε μία αύξηση της ζήτησης για δανεισμό από την κεφαλαιαγορά και της προσφοράς κεφαλαίων μέσω της κεφαλαιαγοράς. Οι σημαντικότεροι παράγοντες που ώθησαν σε αυτή τη μεταβολή είναι η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίου με την οποία δίνεται η δυνατότητα επένδυσης σε ξένες αγορές, η ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση στην αγορά αυτή αλλά και η ανάπτυξη της νέας τεχνολογίας.

β) Εκσυγχρονισμός της αγοράς κεφαλαίου: Το 1988 αποτέλεσε σημείο εκκίνησης της προσπάθειας για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Άμεση συνέπεια ήταν η νομοθέτηση του απαραίτητου θεσμικού πλαισίου και η αναβάθμιση του ρόλου της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς. Επακολούθησε ο εκσυγχρονισμός του χρηματιστηρίου με την απούλοποίηση των τίτλων, και την ανάπτυξη του ΧΠΑ. Οι αλλαγές στην αγορά κεφαλαίου οφείλονται

i) στη χαλάρωση της νομοθεσίας της κεφαλαιαγοράς και στις μεταρρυθμίσεις στον ελεγκτικό τομέα της αγοράς κεφαλαίου, ώστε να μπορούν να εισέρχονται στην αγορά χρήματος και κεφαλαίου εταιρείες εκτός του χρηματοπιστωτικού συστήματος, όπως εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις, ασφαλιστικά ταμεία κλπ.

ii) στον εντεινόμενο ανταγωνισμό.

γ) Αποδιαμεσολάβηση των τραπεζών: Παρατηρείται μία τάση μείωσης της ζήτησης τραπεζικών εργασιών, με αποτέλεσμα να ασκούνται πιέσεις στο τραπεζικό σύστημα για αύξηση της αποτελεσματικότητας του και απομάκρυνσης του από τις παραδοσιακές τραπεζικές εργασίες. Στις ανεπτυγμένες χώρες μειώνεται η ανάγκη για διαμεσολαβητική λειτουργία των τραπεζών, καθώς οι επιχειρήσεις αντλούν φθηνότερα κεφάλαια μέσω της κεφαλαιαγοράς. Έτσι, οι τράπεζες ως διαμεσολαβητικοί οργανισμοί έχουν περιορίσει το ρόλο τους, καθώς η διαμεσολάβηση συνεπάγεται κόστος για τον επενδυτή, επικεντρώνοντας τις δραστηριότητές τους σε σύνθετες δανειοδοτικές σχέσεις, όπου το στοιχείο του κινδύνου είναι μεγαλύτερο και η διαχείριση απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και

⁵⁴ Σε έρευνα που πραγματοποίησε ο J. Vessala (όπως αναφέρει ο Πετράκη Π.Ε., στο βιβλίο του "Αξιολόγηση και Χρηματοοικονομική Διοίκηση" τόμος Β', έκδοση Δ', Εκδ. Π.Ε. Πετράκη, Αθήνα 2002) από στοιχεία που προέρχονται από ευρωπαϊκές χώρες, διαπιστώθηκε ότι μεταξύ των ετών 1981 και 1991 η εισοδηματική ελαστικότητα των τραπεζικών υπηρεσιών μειώθηκε από μεγαλύτερη της μονάδος σε επίπεδο πολύ μικρότερο της.

εμπειρία. Τέλος, η εύκολη πρόσβαση στην κεφαλαιαγορά και η σχεδόν τέλεια πληροφόρηση έχει περιορίσει την τραπεζική διαμεσολάβηση αφού τα δανειακά κεφάλαια είναι πολύ πιο εύκολο να εξασφαλιστούν με μικρότερο κόστος μέσω της κεφαλαιαγοράς.⁵⁵

δ) Τιτλοποίηση: Τιτλοποίηση είναι η νέα τάση που παρουσιάζεται στον τραπεζικό τομέα μετασχηματισμού των προϊόντων των τραπεζών σε μορφή τίτλων, προκειμένου οι τράπεζες να αυξήσουν τα χρηματικά διαθέσιμά τους.⁵⁶ Συνεπώς, η χρηματοδότηση από τις τράπεζες γίνεται κατά αντίστοιχο τρόπο με την κεφαλαιαγορά. Η τάση αυτή προέκυψε λόγω της υψηλής ζήτησης προϊόντων κεφαλαιαγοράς και της ανάγκης των τραπεζών για να αυξήσουν τα έσοδα τους παρέχοντας τέτοιου είδους προϊόντα.

ε) Ολιγοπωλιακή διάρθρωση των τραπεζών: Οι τράπεζες για να ανταποκριθούν στις σύγχρονες εξελίξεις και στο συνεχώς εντεινόμενο ανταγωνισμό προχώρησαν σε αναδιάρθρωση της δομής τους και σε επανεξέταση της στρατηγικής τους. Συγκεκριμένα, προκειμένου να μειώσουν το λειτουργικό τους κόστος και να αξιοποιήσουν τις οικονομίες κλίμακας⁵⁷ λόγω μεγέθους προχώρησαν σε αύξηση του μεγέθους τους μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων άλλων τραπεζών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας τους στη διεθνή τραπεζική σκηνή και την καλύτερη αντιμετώπιση πιθανών κρίσεων.⁵⁸ Έτσι, η κύρια τάση είναι η επικράτηση λίγων μεγάλων τραπεζικών κολοσσών που θα διαδραματίζουν τον κύριο ρόλο στις μελλοντικές εξελίξεις.

στ) Χρηματοοικονομικοί Όμιλοι: Λόγω της απελευθέρωσης του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των τραπεζών και του έντονου ανταγωνισμού δημιουργήθηκαν οι

⁵⁵ Υπάρχουν ωστόσο στοιχεία, όπως αναφέρει στο βιβλίο του ο Πετράκης Π.Ε. "Αξιολόγηση και Χρηματοοικονομική Διοίκηση", που συνηγορούν ότι η τάση επικράτησης της κεφαλαιαγοράς έναντι των τραπεζών δεν είναι γενική σε όλες τις χώρες της Ευρώπης. Αυτό βέβαια προκύπτει από το διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης του τραπεζικού συστήματος και στο επίπεδο μεγέθυνσης της κάθε οικονομίας.

⁵⁶ Σύμφωνα με τον Π. Αλεξάκη "Το χρηματοπιστωτικό Σύστημα", τόμος Β', Εκδ. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

⁵⁷ "Ο λόγος της καθοδικής πορείας του μέσου και οριακού κόστους στη μακροχρόνια περίοδο όσο αυξάνεται η παραγωγή" σύμφωνα με το ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2004), "Αρχές Οικονομικής Θεωρίας", Τάξη Γ' Ενιαίου Λυκείου, Μάθημα Επιλογής, Εκδόσεις ΟΕΔΒ.

⁵⁸ Οι μεγάλες εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν στις Η.Π.Α. στηρίχθηκαν στο δόγμα "Bigger and Fewer" όπως αναφέρει η Χρηστίδου Φ. στο άρθρο της "Τάσεις και προοπτικές της τραπεζικής αγοράς", Ε.Ε.Τ., Γ' τρίμηνο 1998.

χρηματοοικονομικοί όμιλοι. Επικεφαλής αυτών των ομίλων είναι συνήθως μία τράπεζα στην οποία ανήκουν κάποιες θυγατρικές εταιρείες ⁵⁹που ικανοποιούν εξειδικευμένες ανάγκες προς εξυπηρέτηση υψηλών απαιτήσεων των πελατών. Έτσι, η δυνατότητα του ομίλου να μπορεί να συνδυάσει δύο αντικρουόμενες τάσεις, της διαφοροποίησης και της επικέντρωσης, αποτελεί την κύρια συνιστώσα για την απόφαση να συσταθεί ένας τέτοιος όμιλος.

ζ) Η ανάπτυξη του Universal Banking και των τραπεζών διεθνών συναλλαγών

(Global Banks): Η γενικότερη τάση που παρατηρείται είναι η διεύρυνση του εύρους των προσφερόμενων υπηρεσιών των τραπεζών προσφέροντας προς τις επιχειρήσεις ολοκληρωμένες υπηρεσίες τραπεζικές και επενδυτικές (Universal Banking) και η κατάργηση της διάκρισης μεταξύ εμπορικής και επενδυτικής τράπεζας. ⁶⁰Τούτο συμβαίνει λόγω μείωσης των εσόδων των τραπεζών από τις παραδοσιακές εργασίες και αναζήτηση νέων διαφοροποιημένων πηγών κερδοφορίας που σχετίζονται με χρηματοοικονομικές και επενδυτικές δραστηριότητες. Ακόμη, λόγω της παγκοσμιοποίησης οι τράπεζες επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους από τα στενά πλαίσια της εγχώριας αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο.

η) Στενότερη σχέση του τραπεζικού συστήματος και της κεφαλαιαγοράς:

Η γενικότερη τάση που επικρατεί είναι η ύπαρξη μη ευκρινών ορίων μεταξύ τραπεζικών και μη τραπεζικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Επομένως, οι τράπεζες μετασχηματίστηκαν σε εταιρείες συμμετοχών με τη δημιουργία ανεξάρτητων θυγατρικών εταιρειών (ΑΕΔΑΚ, εταιρίες Leasing, Factoring κλπ) που ανήκουν στις τράπεζες (χρηματοοικονομικοί όμιλοι) και εκτελούν επενδυτικές δραστηριότητες ή με την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών και εργασιών που σχετίζονται άμεσα με την αγορά χρήματος και κεφαλαίου⁶¹ από τις ίδιες τις τράπεζες. Από την άλλη πλευρά, οι επενδυτικές εταιρείες παίζουν το ρόλο των τραπεζών, διενεργώντας τραπεζικές

⁵⁹ Αυτές συνήθως περιλαμβάνουν χρηματιστηριακές εταιρείες, εταιρίες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, εταιρείες factoring, leasing και ασφαλιστικές εταιρείες.

⁶⁰ Βέβαια υπάρχουν ενδείξεις ότι οι μικρές τράπεζες μπορούν να αποσπάσουν μερίδια από τις μεγάλες λόγω της μεγαλύτερης ευελιξίας που επιδεικνύουν στην προσέγγιση ορισμένων τμημάτων της αγοράς (όπως υποστηρίζει ο Αθανασόγλου στο άρθρο του "Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Σύστημα και Κεφαλαιαγορά: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης", Ε.Ε.Τ.).

⁶¹ όπως η αναδοχή, η διαβίβαση ή η εκτέλεση χρηματιστηριακών εντολών, η αγοροπωλησία μεριδίων σε οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων, η διαχείριση περιουσιακών στοιχείων.

εργασίες, αλλά και συμμετέχουν άμεσα στο χρηματιστήριο διενεργώντας συναλλαγές για δικό τους λογαριασμό. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην γενικότερη τάση χαλάρωσης των νομοθετικών περιορισμών με το άνοιγμα των αγορών (αποκανονικοποίηση⁶²) και στην τάση διεθνούς ολοκλήρωσης.

θ) Πάντρεμα ασφαλιστικών και τραπεζικών εργασιών: Μια επιπλέον εξέλιξη που έγκειται στα πλαίσια του έντονου ανταγωνισμού και στην προσπάθεια επίτευξης οικονομιών κλίμακος είναι η δημιουργία ισχυρών χρηματοοικονομικών σχημάτων με το πάντρεμα ασφαλιστικών και τραπεζικών δραστηριοτήτων⁶³. Έτσι παρατηρούμε οι τράπεζες να ασκούν ασφαλιστικές δραστηριότητες και οι ασφαλιστικές εταιρείες να διεισδύουν στις τραπεζικές εργασίες και στην αγορά κεφαλαίου.

ι) Δημιουργία νέων υπηρεσιών επενδύσεων: Λόγω ανάπτυξης της αγοράς κεφαλαίου και των αυξημένων κερδών που αποφέρουν οι εργασίες που συνδέονται με την κεφαλαιαγορά έχει δημιουργηθεί πληθώρα νέων παραμετρικών επιχειρήσεων που παρέχουν χρηματοοικονομικά και επενδυτικά προϊόντα και δρουν ανταγωνιστικά προς τις τράπεζες ή ως θυγατρικές τους. Τέτοιες εταιρείες είναι οι ΑΧΕ, οι ΕΛΔΕ, ΕΠΕΥ και οι ΑΕΔΑΚ που έχουν σημειώσει μεγάλη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια, λόγω του αυξημένου ενδιαφέροντος των επενδυτών για την αγορά κεφαλαίου.

ια) Ιδιωτικοποίηση των τραπεζών: Παρατηρήθηκε μία γενικότερη τάση ιδιωτικοποίησης των τραπεζών ως αποτέλεσμα του απεγκλωβισμού από τον κρατικό παρεμβατισμό και μία τάση εισχώρησης ξένων τραπεζών με διεθνή δραστηριότητα στην εγχώρια αγορά. Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται στην απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και στην παγκοσμιοποίηση.

ιβ) Η δημιουργία ενός ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου στα πλαίσια της ΕΕ:

⁶² Σύμφωνα με τους Αρχοντάκη και Γεωργακόπουλου στο "Πρόγραμμα AFETT - Τεχνικο-οργανωτική Αναδιάρθρωση των Τραπεζών - Νέες Τεχνολογίες, Απασχόληση και Εργασιακές Σχέσεις στις Σύγχρονες Συνθήκες" αποκανονικοποίηση ονομάστηκε "η υιοθέτηση μεταρρυθμίσεων στην κατεύθυνση του ανοίγματος των αγορών, της εξασφάλισης κινητικότητας των κεφαλαίων και της απελευθέρωσης του κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων".

⁶³ Ιδιαίτερα έντονη η τάση αλληλοδιείσδυσης μεταξύ των τραπεζών και των ασφαλιστικών παρατηρείται στις ανεπτυγμένες κεφαλαιαγορές της Αμερικής και της Δυτικής Ευρώπης όπως επισημαίνεται στο άρθρο των Αρχοντάκη και Γεωργακόπουλου "Πρόγραμμα AFETT - Τεχνικο-οργανωτική Αναδιάρθρωση των Τραπεζών - Νέες Τεχνολογίες, Απασχόληση και Εργασιακές Σχέσεις στις Σύγχρονες Συνθήκες".

Λόγω της ευρωπαϊκής ενοποίησης έχουν εκδοθεί κοινοτικές οδηγίες και αποφάσεις που αφορούν το ευρύτερο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, τις οποίες πρέπει να ακολουθεί το κάθε κράτος μέλος και να εναρμονίζεται με αυτές, ώστε όλες οι επιμέρους τράπεζες και χρηματαγορές να βαδίζουν σε μία κοινή πορεία με κοινούς κανόνες και στόχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΔΙΕΘΝΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Αναμφισβήτητα τον τελευταίο χρόνο το παγκόσμιο ενδιαφέρον περιστρέφεται γύρω από μια έντονη χρηματοοικονομική κρίση. Προ διετίας και συγκεκριμένα τον Αύγουστο του 2007 κάποιος μίλησαν για μία πιστωτική “δυσλειτουργία” στην αμερικανική οικονομία. Από τα τέλη του 2008 και έχοντας ως δεδομένο τις εξελίξεις των αγορών ο όρος “κρίση” στην παγκόσμια οικονομία επιβεβαιώνεται και καθιερώνεται για να περιγράψει το σύνολο των επιπτώσεων μιας εκτεταμένης ύφεσης στην επιχειρηματική και γενικότερα οικονομική κοινότητα.

Από το γενικευμένο δυσμενές κλίμα δεν θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη η χώρα μας, καθώς από το Σεπτέμβριο του 2008 και σταδιακά μέχρι και σήμερα η ελληνική πραγματικότητα βρίσκεται κάτω από ένα πέπλο έντονου προβληματισμού και ανησυχίας εξαιτίας μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομικής κρίσης που έχει χαρακτηριστεί – δικαίως με βάση τα νούμερα και τη διάρκεια – ως η χειρότερη των τελευταίων 80 ετών. Μιας κρίσης της οποίας τα αίτια δεν έγιναν αντιληπτά από μία σημαντική μερίδα της ελληνικής κοινωνίας που δεν έχουν τα ερεθίσματα και το ενδιαφέρον να την κατανοήσουν και να την αναλύσουν. Η ψευδαίσθηση της οικονομικής ασφάλειας που έπνεε πάνω από την ελληνική οικονομία κλονίστηκε το φθινόπωρο του 2008 με τα ΜΜΕ να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εξάπλωση ενός κλίματος ανησυχίας προβάλλοντας τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που παρατηρούνται διεθνώς, άλλοτε με τη στοχευμένη παράθεση των γεγονότων και άλλοτε με όχημα την υπερβολή ως απόρροια της μη κατανόησης.

4.1 Ιστορική αναδρομή⁶⁴

Μια οικονομική δυσλειτουργία, αρχικά με τη μορφή της πιστωτικής ύφεσης, έκανε αισθητή την εμφάνιση της τον Ιούλιο του 2007, επιβεβαιώνοντας τα στοιχεία που είχαν παρουσιαστεί τους προηγούμενες μήνες. Αυτά είχαν να κάνουν με τη μείωση των τιμών στην αγορά κατοικίας των ΗΠΑ στις αρχές του 2007 μετά από 5 χρόνια συνεχούς ανόδου, ενώ το ίδιο χρονικό διάστημα (Φεβρουάριος 2007) η βρετανική τράπεζα HSBC κατέγραφε ζημίες στο τμήμα καταναλωτικής πίστης που δραστηριοποιείται στις ΗΠΑ, χωρίς παρ' όλα αυτά να εκφραστούν ιδιαίτερες ανησυχίες. Ένα μήνα αργότερα, ο επικεφαλής της αμερικάνικης κεντρικής τράπεζας (Fed), Ben Bernanke, ανακοίνωνε ότι η υποχώρηση στην αγορά ακίνητης περιουσίας είναι περιορισμένη και δεν επιφέρει κάποια ανησυχία. Παρά τις εφησυχαστικές δηλώσεις, η αγορά κατοικίας των ΗΠΑ συνέχισε να υποχωρεί με γρήγορους ρυθμούς και τον Ιούλιο του 2007 εμφανίζεται το πρώτο ανησυχητικό σημάδι με την τότε επενδυτική τράπεζα Bear Sterns να σταματάει τη λειτουργία δύο hedge funds της που ήταν εκτεθειμένα στην αγορά ομολόγων καλυμμένων με στεγαστικά δάνεια χαμηλής εξασφάλισης (CDOs), ενώ παρόμοιες ενέργειες ακολουθούνται και από άλλα κορυφαία χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (π.χ. BNP Paribas). Τον Αύγουστο του ίδιου έτους, η αγορά των τιτλοποιημένων δανείων με έκθεση στην αγορά κατοικίας χαμηλής εξασφάλισης δέχεται τους πρώτους κραδασμούς σημειώνοντας απότομη πτώση. Παγκόσμιοι χρηματοπιστωτικοί κολοσσοί με έκθεση στην αγορά κατοικίας χαμηλής εξασφάλισης (subprime market) αρχίζουν να καταγράφουν σταδιακά ζημίες. Οι μεν εμπορικές τράπεζες σε μια προσπάθεια διάσωσης του κύρους τους, απορροφούν και ενσωματώνουν τα ζημιογόνα πλέον ομόλογα στον ισολογισμό τους, οι δε επενδυτικοί οίκοι, έρχονται αντιμέτωποι με την απομείωση των στοιχείων αυτών και κατ' επέκταση του ενεργητικού τους που τους επέτρεπε να καταγράφουν υπερκανονικά κέρδη τα προηγούμενα έτη. Αποτέλεσμα είναι η δημιουργία ενός κλίματος αβεβαιότητας για την έκταση των υποτιμημένων αυτών

⁶⁴ Skai.gr, "Και επισήμως ύφεση", 19/01/2009

Σπινθουράκη Μ., "Στο τούνελ της ύφεσης η ελληνική οικονομία", tovima.gr, 20/01/2009

Capitalism at bay, The Economist, October 18, 2008

The return of economic nationalism, The Economist, February 7, 2009

Speech by Lucas Papademos, Vice President of the ECB at the 7th European Business Summit

organised by the European Business Forum, Brussels, 26 March 2009

Ηλεκτρονικές πηγές: www.reuters.com, www.bloomberg

Διαφημιστικά Banner

στοιχείων (ομολόγων) στο χρηματοπιστωτικό σύστημα που δυναμιτίζει τις συνθήκες εμπιστοσύνης στην διατραπεζική αγορά, εκτοξεύει τα διατραπεζικά επιτόκια (LIBOR, EURIBOR) και δημιουργεί ένα κλίμα πιστωτικής ασφυξίας. Αντιμέτωπες με το φαινόμενο μιας διευρυμένης πιστωτικής κρίσης οι διοικήσεις των κεντρικών τραπεζών τόσο σε Αμερική όσο και σε Ευρώπη μεταβιβάζουν ρευστότητα στην αγορά, ενώ η Fed αρχίζει να επιδίδεται σε μια διαρκή και σταδιακή μείωση του βραχυπρόθεσμου κεντρικού επιτοκίου στοχεύοντας στην επαναφορά της ισορροπίας στην πιστωτική αγορά. Χαρακτηριστικά, στις 22 Ιανουαρίου του 2008, η Fed μείωσε το βραχυπρόθεσμο επιτόκιο κατά 0,75% κατά τη διάρκεια μιας έκτατης συνεδρίας. Πολλές τράπεζες με μεγάλη χρηματοοικονομική μόχλευση στον ισολογισμό τους, αρχίζουν να αντιμετωπίζουν προβλήματα καθώς βρίσκονται στην δίνη ενός εντεινόμενου επιτοκιακού κινδύνου προερχόμενου από τα υψηλά διατραπεζικά επιτόκια και αδυνατούν να αποπληρώσουν το χρέος τους που σε ορισμένες περιπτώσεις τους οδηγούν σε ζημίες και σε ακραίες καταστάσεις στην χρεοκοπία ή στην κρατικοποίηση (Northern Rock). Όπως ήταν αναμενόμενο, η ανασφάλεια μεταφέρεται στις χρηματαγορές και το επενδυτικό κοινό. Στους μήνες που ακολουθούν, μεγάλες επενδυτικές τράπεζες, ασφαλιστικοί οργανισμοί και πολυεθνικές εταιρείες με έκθεση στην αγορά των subprime loans, παρατηρούν τις μετοχές τους να σημειώνουν ιστορικά χαμηλά, συμπαρασύροντας ταυτόχρονα τους γενικούς δείκτες των ΗΠΑ και Μ.Βρετανίας και με αβέβαιες τις έως τότε προεκτάσεις στον υπόλοιπο κόσμο και την πραγματική οικονομία. Το Μάρτιο του 2008, ο χρηματοοικονομικός οργανισμός Bear Stearns βρίσκεται στο χείλος της χρεοκοπίας (εξαγοράζεται από την J.P Morgan προς \$10/μετοχή, ενώ πριν την κρίση η τιμή της διαπραγματευόταν προς \$100/μετοχή), καθώς αδυνατεί να αντλήσει κεφάλαια από τη φειδωλή αγορά.

Η κατάσταση οξύνεται με τη χρεοκοπία της μεγάλης επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers, την εξαγορά των RBS και Fortis από τις κυβερνήσεις τους, τη μετατροπή των Goldman Sachs και Morgan Stanley σε εταιρείες συμμετοχών υπό την εποπτεία της Fed, και τη χρεοκοπία ενός μεγάλου συνόλου χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων παγκοσμίως. Παράλληλα ο κρατικός παρεμβατισμός ανακτά έδαφος προκειμένου να διασωθούν το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα και η οικονομία. Στους ανωτέρω παράγοντες αστάθειας, πρέπει να προστεθούν η ανεξέλεγκτη αύξηση

των τιμών του πετρελαίου και των τροφίμων έως το καλοκαίρι του 2008 καθώς και η ταχεία ανατιμητική πορεία του ευρώ. Η κρίση κλονίζει την πραγματική οικονομία που εκφράζεται και μέσω της αδυναμίας του επιχειρηματικού κόσμου να αντλήσει κεφάλαια, ιδία ή δανειακά, αναγκαία για την εύρυθμη λειτουργία του. Άμεση συνέπεια ήταν να συρρικνωθούν η παραγωγική και εμπορική δραστηριότητα καθώς και η κατανάλωση, αυξάνοντας την ανεργία και μειώνοντας το εθνικό εισόδημα των χωρών. Τέλος το διεθνές εμπόριο που πλήττεται σημαντικά συμπαρασύρει τη ναυτιλία, τις εξαγωγές και το τουριστικό συνάλλαγμα. Έτσι συμπληρώνεται το σκηνικό στα τέλη του 2008 συμβάλλοντας στη γρήγορη επιδείνωση της ύφεσης και επιτείνοντας τη μεγάλη αβεβαιότητα στην παγκόσμια αγορά σχετικά με τη διάρκεια της κρίσης.

4.2 Αίτια της τρέχουσας διεθνούς οικονομικής κρίσης

Η αγορά κατοικίας χαμηλής εξασφάλισης ήταν η αφορμή να πληγεί το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα που θεωρείτο από πολλούς ασφαλές και στηριζόταν στις αυτορρυθμιζόμενες αρχές της ελεύθερης οικονομίας. Εντούτοις, τα αίτια της παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης είναι βαθύτερα και προέρχονται από την αδυναμία του παγκόσμιου πολιτικού, νομικού και ρυθμιστικού συστήματος να διαχειριστεί με επιτυχία τις προκλήσεις μιας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Συγκεκριμένα ως αιτίες της τρέχουσας οικονομικής θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τις παρακάτω:

- Διαρκής άνοδος του ΑΕΠ (Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος) και των χρηματιστηρίων από το 2002 έως το τέλος του 2007.
- Αύξηση των τιμών μετοχών και ακινήτων πολύ πάνω από τις ιστορικές μέσες τιμές.
- Αναζήτηση αφορμών για “διόρθωση”.
- Χαλάρωση εποπτείας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα
- Έλλειψη εποπτείας του “σκιάδους” χρηματοπιστωτικού συστήματος (hedge funds κ.τ.λ.), σε συνδυασμό με την αυξανόμενη παρουσία εξωχώριων (offshore) κέντρων.
- Περιορισμένη εμβέλεια των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας της Βασιλείας, οι οποίοι προσαρμόστηκαν στις ανάγκες των εμπορικών τραπεζών και όχι των εποπτικών αρχών (regulators capture).
- Έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διεθνών εποπτικών κέντρων του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

- Σύστημα κινήτρων και αμοιβών που ενθάρρυνε την υπερβολική ανάληψη κινδύνων, τις βραχυπρόθεσμες αποδόσεις και τον υπερβολικό δανεισμό.
- Αδιαφανής και αβέβαιη διασπορά κινδύνων με την ανάπτυξη πολύπλοκων παράγωγων προϊόντων, ιδίως εκείνων που η διαπραγμάτευσή τους γίνεται εκτός των οργανωμένων αγορών (over the counter)
- Μη συμμετρική πληροφόρηση αγοραστών – πωλητών.
- Χρήση, από τις τράπεζες, πολύπλοκων μαθηματικών υποδειγμάτων για τον υπολογισμό των πιστωτικών κινδύνων και των κινδύνων αγοράς χωρίς ορθό υπολογισμό του συστημικού κινδύνου⁶⁵.
- Ενθάρρυνση “τιτλοποιήσεων” που μείωσε τα κίνητρα για αυστηρή διαχείριση κινδύνων.
- “Προ-κυκλικότητα” των κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.
- Υπερβολικά χαλαρή νομισματική πολιτική στις Η.Π.Α. για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα μετά το 2001.
- Διεθνείς οικονομικές ανισορροπίες, όπως κυρίως εκφράζονται στα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών χωρών όπως οι Η.Π.Α. και η Κίνα.

4.2.1 Τα στεγαστικά δάνεια

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη παράγραφο εδώ και δύο χρόνια περίπου, άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα προβλήματα στην τραπεζική αγορά των Ηνωμένων Πολιτειών αρχικά στις τράπεζες που εξειδικεύονταν στα στεγαστικά δάνεια (mortgages) και στην συνέχεια σε όλο το τραπεζικό σύστημα. Το πρόβλημα ήταν απλό. Η αμερικανική κυβέρνηση κατά το παρελθόν είχε θεωρήσει σωστό ως μέτρο κοινωνικής πολιτικής να ωθήσει τους αμερικανούς που βρίσκονταν κάτω από τη μεσαία τάξη, να αγοράσουν σπίτια, διευκολύνοντας την παροχή τέτοιων δανείων από τις τράπεζες. Οι κατασκευαστές αντέδρασαν σε αυτή την πολιτική με πολύ μεγάλη αύξηση των κατασκευών νέων κατοικιών κρατώντας παράλληλα τεχνητά τις τιμές σε υψηλά επίπεδα παρά τη μεγάλη προσφορά. Όταν τα επιτόκια στην αμερικανική οικονομία

⁶⁵ Συστημικοί κίνδυνοι λέγονται αυτοί που πηγάζουν από τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αγορών και συνολικής μακροοικονομικής συγκυρίας όπως τους ορίζει ο Διοικητής ΤτΕ κος Προβόπουλος σε ομιλία του σε ημερίδα με τίτλο “Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη” την 25-6-2009

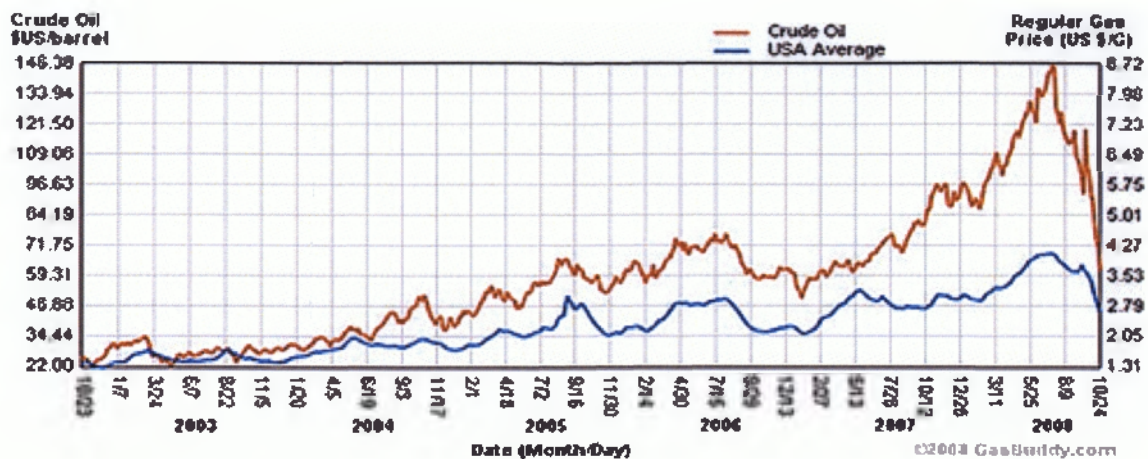
άρχισαν να ανεβαίνουν σημαντικά πολλοί από αυτούς που είχαν αγοράσει κατοικίες αδυνατούσαν πλέον να πληρώνουν τις δόσεις τους που ήταν σε κυμαινόμενο επιτόκιο καθώς η συνολική μηνιαία τοκοχρεολυτική δόση αυξήθηκε σημαντικά.

4.2.2 Η τιμή του πετρελαίου

Δε θα μπορούσαμε να παραβλέψουμε και το σημαντικό ρόλο που έπαιξε η μεταβολή (αύξηση) της τιμής του πετρελαίου στην εμφάνιση κρίση.

Η αύξηση της τιμής του πετρελαίου η οποία μετακυλιόμενη συμπαρέσυρε και τις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών δημιούργησε πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία. Η αύξηση των τιμών του πετρελαίου έπληξε πολύ περισσότερο τα μεσαία αμερικανικά εισοδήματα από ότι τα ευρωπαϊκά ή τα εισοδήματα της μεσαίας τάξης άλλων αναπτυγμένων χωρών. Αυτό συνέβη γιατί στην περίπτωση των άλλων χωρών σημαντικό μέρος της πολύ μεγάλης αύξησης της τιμής του πετρελαίου αντισταθμίστηκε από την πτώση του δολαρίου στις διεθνείς χρηματαγορές. Έτσι καθώς το πετρέλαιο είναι ένα αγαθό που αποτιμάται διεθνώς σε δολάρια, η πτώση του δολαρίου σε σχέση με το ευρώ απορρόφησε σημαντικό μέρος της ανοδικής πορείας του μαύρου χρυσού. Για τους αμερικανούς όμως δεν ήταν το ίδιο: είδαν τις τιμές του πετρελαίου και της βενζίνης να ανεβαίνουν κατακόρυφα. Το πετρέλαιο ενώ τον Οκτώβριο του 2003 ήταν στα \$25 το βαρέλι, τον Οκτώβριο του 2005 έφτασε στα \$60 και μέσα στο 2008 έφτασε ως τα \$150. Η τιμή της βενζίνης στα αμερικανικά πρατήρια αντίστοιχα ήταν \$1.31 δολάρια το γαλόνι το 2005, ανέβηκε στα \$3.00 το 2005 και μέσα στο 2008 έφτασε τα \$4.00. Οι τιμές δηλαδή της βενζίνης για τον αμερικανό καταναλωτή υπερτριπλασιάστηκαν μέσα σε 5 χρόνια⁶⁶.

⁶⁶ Πηγή: gasbuddy.com

Πηγή: GasBuddy.com

Τα υψηλά επιτόκια και η κατακόρυφη αύξησης στην τιμή των καυσίμων είχαν ως αποτέλεσμα την πολύ μεγάλη επιβάρυνση στο κόστος ζωής των μικρομεσαίων νοικοκυριών έτσι ώστε πολλά από αυτά να αδυνατούν πλέον να πληρώσουν τις μηνιαίες δόσεις των στεγαστικών τους δανείων. Το πρόβλημα δεν θα ήταν τόσο μεγάλο για τα τραπεζικά ιδρύματα καθώς τα δάνεια αυτά είναι ενυπόθηκα, δηλαδή δίνονται έναντι υποθήκης του ακινήτου μέχρι να γίνει η αποπληρωμή τους. Σε περίπτωση αδυναμίας πληρωμής οι στεγαστικές τράπεζες θα πωλούσαν το ακίνητο έτσι ώστε να εκμηδενίσουν ή να ελαχιστοποιήσουν τις απώλειές τους. Όμως τόσο οι μαζικές αυτές πωλήσεις ακινήτων όσο και τα δεδομένα και η κατάσταση της αγοράς ακινήτων στις ΗΠΑ με την υπερπροσφορά κατοικιών όπως είπαμε παραπάνω και τις τιμές τεχνητά κρατημένες σε υψηλά επίπεδα, οδήγησαν στην κατάρρευση της αγοράς ακινήτων με σημαντική πτώση των τιμών τους. Έτσι πλέον οι τράπεζες με τη ρευστοποίηση των υποθηκών αυτών, την πώληση δηλαδή των ακινήτων σε συνθήκες υπερπροσφοράς μπορούσαν να επανεισπράξουν μόνο ένα μικρό μέρος των στεγαστικών δανείων που είχαν χορηγήσει.

Τα πράγματα όμως θα ήταν πολύ καλύτερα και δε θα φτάναμε στην σημερινή εκτεταμένη κρίση που απειλεί να πλήξει την πραγματική οικονομία αν δεν υπήρχαν:

- ο υψηλός βαθμός χρηματοοικονομικής μόχλευσης (leverage) των αμερικανικών τραπεζών και
- η χρηματοοικονομική πρακτική της τιτλοποίησης (securitization) των ενυπόθηκων

στεγαστικών δανείων.

4.2.3 Δείκτες Μόχλευσης Τραπεζών (Leverage)

Ο όρος μόχλευση αναφέρεται στη σχέση ανάμεσα στα ίδια κεφάλαια μιας επιχείρησης – στην περίπτωση μας τις τράπεζες – και το σύνολο του ενεργητικού της:

Εξίσωση 1

$$\text{Ποσοστό μόχλευσης (Leverage) } L = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Παθητικό}}$$

Μας δείχνει δηλαδή πώς μια επιχείρηση χρησιμοποιεί τα κεφάλαιά της (καθαρή θέση) ως μοχλό (εξ' ου και μόχλευση) για να αποκτήσει τα περιουσιακά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο ενεργητικό του ισολογισμού της. Αν συστήσουμε μια τράπεζα με €100 κεφάλαιο και με αυτό δώσουμε ένα στεγαστικό δάνειο €100, ο απλός ισολογισμός μας θα δείχνει περιουσιακά στοιχεία (ενεργητικό) €100, δηλαδή το στεγαστικό δάνειο, και παθητικό €100 τα χρήματα δηλαδή που επένδυσαν οι μέτοχοι της τράπεζας. Αυτή η τράπεζα έχει δείκτη μόχλευσης σύμφωνα με την εξίσωση 1, $L = \text{Ίδια Κεφάλαια}/\text{Παθητικό} = €100/€100 = 1$ ή 100%.

Ισολογισμός Τράπεζας			
Ενεργητικό		Παθητικό	
Στεγαστικό Δάνειο 1	100	Ίδια Κεφάλαια	100
Σύνολο Ενεργητικού	100	Σύνολο Παθητικού	100

Αν τώρα αυτή η τράπεζα χρησιμοποιήσει ξένα κεφάλαια, είτε από καταθέτες σε αυτήν, είτε δανειστεί από τρίτους ώστε να δώσει ακόμη ένα στεγαστικό δάνειο των €100, ο ισολογισμός της θα γίνει:

Ισολογισμός Τράπεζας			
Ενεργητικό		Παθητικό	
Στεγαστικό Δάνειο 1	100	Ίδια Κεφάλαια	100
Στεγαστικό Δάνειο 2	100	Καταθέσεις	100
Σύνολο Ενεργητικού	200	Σύνολο Παθητικού	200

Το ποσοστό μόχλευσης είναι πλέον $100/200 = 0.5$ ή 50%. Οι τράπεζες αλλά και γενικά οι επιχειρήσεις έχουν πολύ χαμηλότερο ποσοστό μόχλευσης στην πραγματικότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί προκειμένου οι μετοχές τους να φαίνονται ελκυστικές στους επενδυτές θα πρέπει ο λόγος κερδών προς ίδια κεφάλαια – δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων (ΔΑΙΚ) – να είναι υψηλός:

$$\Delta\text{ΑΙΚ} = \frac{\text{Κέρδη}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο δείκτης αυτός δείχνει πόσα κέρδη πετυχαίνει η τράπεζα ανά ευρώ ιδίων κεφαλαίων. Όταν αυξάνεται ο δείκτης αυτός αυτό σημαίνει ότι οι μέτοχοι για κάθε ευρώ που επένδυσαν αποκομίζουν μεγαλύτερα κέρδη πράγμα φυσικά πολύ επιθυμητό για μια επιχείρηση και τους μετόχους της. Όσο περισσότερα δάνεια δίνουν οι τράπεζες τόσο αυξάνει το ενεργητικό τους αλλά και τα κέρδη τους, και με δεδομένα ίδια κεφάλαια ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων θα αυξάνεται, πράγμα επιθυμητό για την εικόνα της τράπεζας προς τους μετόχους αλλά και το επενδυτικό κοινό γενικότερα. Γενικά στον τραπεζικό τομέα μια τράπεζα θεωρείται ότι έχει ένα καλό δείκτη μόχλευσης όταν αυτός είναι μεγαλύτερος του 5%, δηλαδή από τα €100 που δανείζει τα €5 τουλάχιστον να είναι δικά της (από τα ίδια κεφάλαιά της). Οι εμπορικές και επενδυτικές τράπεζες που χρεοκοπήσαν στην κρίση αυτή των ΗΠΑ, είχαν δείκτη μόχλευσης μικρότερο του 3% και κοντά στο 2%. Συγκριτικά, οι δείκτες μόχλευσης των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία τους κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008 είναι υπερδιπλάσιοι ή και υπερτριπλάσιοι του 2% όπως βλέπουμε στον πίνακα 3:

Ποσοστά Μόχλευσης (leverage)		
ΕΘΝΙΚΗ	9.2	%
ALPHA BANK	7.3	%
EUROBANK	6.5	%
ΓΕΝΙΚΗ	6.3	%
ΑΓΡΟΤΙΚΗ	6.1	%
MARFIN-EGNATIA	6.0	%
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	6.0	%
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος		

Το χαμηλό ποσοστό μόχλευσης εκθέτει τις τράπεζες σε σημαντικό κίνδυνο στην

περίπτωση αδυναμίας πληρωμής και παράλληλης πτώσης των τιμών των ακινήτων όπως συνέβη στις ΗΠΑ. Για μια τράπεζα με δείκτη μόχλευσης 2%, στο δάνειο των €100 η τράπεζα αυτή έχει συμμετάσχει με δικά της κεφάλαια €2 μόνο. Αν ο δανειστής αδυνατεί να αποπληρώσει το δάνειο η τράπεζα θα πρέπει να κατάσχει το ακίνητο και να το πουλήσει στην αγορά για να ανακτήσει το δάνειο, δηλαδή τα €2 που έβαλε από τα κεφάλαιά της αλλά και τα €98 που δανείστηκε. Αν τώρα οι τιμές των ακινήτων στην αγορά πέσουν κατά 2% τότε η τράπεζα αυτόματα μπορεί μετά τη ρευστοποίηση του ακινήτου να αποπληρώσει μόνο τα κεφάλαια που δανείστηκε για αυτό και χάνει όλο το κεφάλαιό της! Μια τράπεζα με μηδενικά ίδια κεφάλαια παύει να λειτουργεί και οδηγείται άμεσα σε εκκαθάριση όπως και έγινε. Στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα τα πράγματα εμφανίζονται καλύτερα καθώς πέραν του δείκτη μόχλευσης των ελληνικών τραπεζών που φαίνεται αρκετά υψηλός, αυτές επίσης δεν έχουν στηρίξει την ανάπτυξή τους σε αγορές επισφαλών στεγαστικών δανείων όπως οι αμερικανικές. Η παροχή των στεγαστικών δανείων από το ελληνικό τραπεζικό σύστημα γίνεται με πιο αυστηρούς όρους που περιορίζουν σημαντικά τον κίνδυνο αδυναμίας αποπληρωμής.

4.2.4 Η Πρακτική της Τιτλοποίησης

Ένας σημαντικός παράγοντας που οδήγησε στο να έχουμε μια τόσο σημαντική κρίση ήταν, όπως προαναφέρθηκε, και η τιτλοποίηση (securitization) δανείων υψηλού ρίσκου όπως ήταν τα στεγαστικά στα οποία η μηνιαία δόση ήταν ίση ή υπερέβαινε το μηνιαίο εισόδημα των δανειζόμενων. Η τιτλοποίηση είναι ένα χρηματοοικονομικό εργαλείο που βασίζεται στη λεγόμενη “δημιουργία προς διάθεση” (originate to distribute) και αφορά στην συγκέντρωση πολλών τέτοιων δανείων και την έκδοση αντί αυτών ισόποσων τίτλων ομολόγων (securities) έναντι των δανείων αυτών οι οποίοι πωλούνται στις διεθνείς και εγχώριες χρηματαγορές. Οι τράπεζες που έχουν στο ενεργητικό τους όπως είδαμε αυτά τα δάνεια υψηλού κινδύνου, έχουν συμφέρον από την έκδοση των ομολόγων αυτών, καθώς έτσι αποβάλλουν από τον ισολογισμό τους τα δάνεια αυτά και αντί αυτών εμφανίζουν άλλα χαμηλότερου ρίσκου περιουσιακά στοιχεία. Το ρίσκο έτσι από την τιτλοποίηση μεταβιβάζεται σε αυτούς που αγοράζουν τους τίτλους αυτούς, δηλαδή τους επενδυτές στα ομόλογα αυτά που είναι σχεδόν στο σύνολό τους επενδυτικές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρίες εγχώριες – για τις ΗΠΑ – αλλά και

διεθνείς επενδυτικοί οίκοι.

Με αυτόν τον τρόπο το συστηματικό ρίσκο της αμερικανικής οικονομίας διαχέεται στην παγκόσμια χρηματοοικονομική αγορά. Οι αγοραστές των ομολόγων αυτών από τιλοποιησείς υψηλού ρίσκου δανείων, δεν εξέταζαν όσο αυστηρά θα έπρεπε το ρίσκο που αναλάμβαναν. Αυτό γινόταν είτε διότι τα υποκείμενα περιουσιακά στοιχεία – τα δάνεια υψηλού κινδύνου – ήταν πολύ δύσκολο να εντοπιστούν αναλυτικά, να μελετηθούν και να αξιολογηθούν για τον κίνδυνο που εμπεριέχουν, είτε για τον απλοϊκό λόγο ότι αυτοί οι τίτλοι εμφάνιζαν στην αρχή τουλάχιστον πολύ υψηλές αποδόσεις και οι επενδυτές είχαν παρασυρθεί από τις αποδόσεις αυτές που ήταν πολύ υψηλότερες από άλλα πολύ χαμηλότερου ρίσκου ομόλογα, όπως τα κρατικά μεσομακροπρόθεσμα ομόλογα και τα εταιρικά ομόλογα. Managers και διαχειριστές χαρτοφυλακίων αυτών των επενδυτικών οίκων κέρδιζαν προαγωγές, αναγνώριση, υψηλές αμοιβές και μπόνους λόγω των υψηλών αποδόσεων που έφεραν στο χαρτοφυλάκιο που διαχειρίζονταν. Έτσι ο ισολογισμός του παραπάνω πίνακα μετατρέποταν όπως παρακάτω:

Ισολογισμός Τράπεζας			
Ενεργητικό		Παθητικό	
Μετρητά από Τιλοποιήσεις	200	Ίδια Κεφάλαια	100
Στεγαστικά Δάνεια	0	Καταθέσεις	100
Σύνολο Ενεργητικού	200	Σύνολο Παθητικού	200

Η κατάσταση αυτή επιταχυνόταν με εκθετικό ρυθμό καθώς πλέον οι στεγαστικές τράπεζες μεταβίβαζαν τον κίνδυνο – αλλά και τις αποδόσεις – των στεγαστικών δανείων σε τρίτους με όφελος για αυτές τις σημαντικές προμήθειες που συνέχιζαν να αποκομίζουν από την παροχή ολοένα και πιο επισφαλών νέων στεγαστικών δανείων και από τη μεταπώληση των δανείων αυτών μετά την τιλοποίηση. Αυτός είναι και ο λόγος που οι τράπεζες εμφανίζονταν πολύ πειστικές στο να δώσουν δάνεια σε ιδιώτες όπου η μηνιαία δόση έφτανε ή και ξεπερνούσε τα αντίστοιχα μηνιαία εισοδήματά τους! Η τράπεζα πίεζε για την πληρωμή έστω των πρώτων έξι ή επτά δόσεων μέχρι να καταφέρει να έχει ολοκληρώσει την τιλοποίηση και μεταβίβαση του κινδύνου στο ευρύτερο επενδυτικό κοινό.

4.3 Αποτελέσματα της διεθνούς οικονομικής κρίσης

- Κατάρρευση μεγάλων τραπεζών (Lehman Brothers) και στήριξη άλλων με κολοσσιαία ποσά, λόγω, κυρίως, των ζημιών από προβληματικά στεγαστικά δάνεια και σχετιζόμενες με αυτά επενδύσεις.
- Αβεβαιότητα για το μέγεθος των συνολικών ζημιών (\$2,2 τρισ., \$3,0 τρισ., \$4,1 τρισ. ή περισσότερο;).
- Φαύλος κύκλος απομόχλευσης: Μείωση τιμών περιουσιακών στοιχείων, ζημίες τραπεζών, μείωση κεφαλαίων τραπεζών, μείωση δανεισμού, μείωση ιδιωτικής δαπάνης (κατανάλωσης, επενδύσεων), αύξηση ανεργίας, μείωση ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης και ούτω καθ' εξής.
- Φόβος και υπερβολικός συντηρητισμός, όταν πριν από ένα χρόνο κυριαρχούσε η ευφορία και η ανάληψη υπερβολικών κινδύνων.
- Διεθνής ύφεση και αύξηση ανεργίας.

4.4 Διάρκεια της κρίσης

Θα εξαρτηθεί από τη συνισταμένη των ακόλουθων θετικών και αρνητικών δυνάμεων:

- Μέγεθος και αβεβαιότητα για τις ζημίες των τραπεζών (αρνητική δύναμη).
- Αντίδραση των κυβερνήσεων και των κεντρικών τραπεζών (θετική δύναμη).
- Τιμές πετρελαίου και πρώτων υλών (Χαμηλές τιμές – θετική δύναμη/υψηλές τιμές – αρνητική δύναμη).
- Χαμηλές τιμές μετοχών και άλλων περιουσιακών στοιχείων (θετική δύναμη).
- Νέα αρχιτεκτονική του παγκόσμιου οικονομικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος (θετική δύναμη).

Πρώτα ενθαρρυντικά οικονομικά στοιχεία από τους “πρόδρομους δείκτες”:

- Αύξηση της “νομισματικής βάσης” από όλες τις κεντρικές τράπεζες, μείωση επιτοκίων, “δημοσιονομικά πακέτα” ύψους 5 τρισ. δολαρίων περίπου μέχρι το τέλος του 2010, αποτελέσματα μεγάλων τραπεζών α' τριμήνου 2009, ανάκαμψη χρηματιστηρίων, αύξηση ζήτησης και τιμής πετρελαίου και λοιπών πρώτων υλών, ελαφρά αύξηση λιανικών πωλήσεων και ζήτησης κατοικιών στις Η.Π.Α., ανάκαμψη εμπιστοσύνης στη Γερμανία.

4.5 Κίνδυνοι των ελληνικών τραπεζών από τη διεθνή κρίση

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παραμένει κατά βάση υγιές όμως ορισμένα χαρακτηριστικά της εγχώριας οικονομίας, σε συνδυασμό με την παρούσα δυσχερή οικονομική συγκυρία, συνεπάγονται κινδύνους που οι τράπεζες είτε ήδη αντιμετωπίζουν, ή ενδέχεται να αντιμετωπίσουν.

Σύμφωνα λοιπόν με τα δημοσιευθέντα στοιχεία, τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι ασφαλιστικοί οργανισμοί είχαν μικρή έκθεση σε προϊόντα μειωμένης εξασφάλισης, ενώ λίγοι επενδυτές τοποθέτησαν τα κεφαλαία τους στα τοξικά προϊόντα κυρίως σε εκείνα της Lehman Brothers. Πράγματι την τελευταία δεκαετία οι ελληνικές τράπεζες έστρεψαν το επιχειρηματικό τους ενδιαφέρον και κατ' επέκταση και τα κεφαλαία τους στις αναπτυσσόμενες χώρες (π.χ. Τουρκία, Βαλκάνια). Οι μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες ακολούθησαν μία παραδοσιακή τραπεζική πολιτική και ανέπτυξαν ένα ευρύ δίκτυο καταστημάτων στην Ρουμανία, στη Βουλγαρία κ.λπ. έναντι της επένδυσης σε επενδυτικά προϊόντα υψηλού ρίσκου. Επίσης όσον αφορά τα ασφαλιστικά ταμεία, τα προηγούμενα χρόνια αντιμετώπισαν τη μείωση των διαθεσίμων τους εξαιτίας αστοχιών διαχείρισης και συνεπώς δεν είχαν τη δυνατότητα να επενδύσουν μεγάλα κεφάλαια στην αγορά αυτή.

Όμως ο κλονισμός της εμπιστοσύνης του κοινού και της αγοράς προς τους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς παγκοσμίως, που εκδηλώθηκε με την πτώση των χρηματιστηριακών τιμών τους, τις συνεχείς αναλήψεις κεφαλαίων και την εκτόξευση των διατραπεζικών επιτοκίων καθώς και η προαναφερόμενη ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζών στη νοτιοανατολική Ευρώπη επηρεάζουν την εικόνα και των αντίστοιχων ελληνικών χρηματοοικονομικών οργανισμών. Εν γένει, οι ελληνικές τράπεζες είναι αντιμέτωπες με τα εξής προβλήματα:

- Μείωση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης και αύξηση της ανεργίας στην Ελλάδα: Η υψηλή ζήτηση που χαρακτήριζε την ελληνική οικονομία έχει μειωθεί, ενώ η αύξηση της ανεργίας συνδέεται άμεσα με το ρυθμό αύξησης των επισφαλών δανείων και την επιδείνωση της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών.
- Μείωση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης των Βαλκανικών χωρών και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης στις οποίες έχουν παρουσία:

- Οι χώρες αυτές χαρακτηρίζονται από υψηλό έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, και χωρίς τη δυνατότητα αυτόνομης και επαρκούς χρηματοδότησης του εξωτερικού ελλείμματος, θεωρείται πιθανή μια περαιτέρω προσαρμογή της συναλλαγματικής τους ισοτιμίας.
- Το 50% περίπου των δανείων που έχουν χορηγήσει οι ελληνικές τράπεζες στις χώρες αυτές είναι σε ξένο νόμισμα, άρα μια ενδεχόμενη υποτίμηση των τοπικών νομισμάτων (π.χ. σε σχέση με το ευρώ ή το ελβετικό φράγκο) ενδεχομένως να αυξήσει τις επισφάλειές τους (αξίζει να σημειωθεί ότι σημαντική προσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας χρησιμοποιήθηκε ως λύση έκτακτης ανάγκης από χώρες όπως η Ρουμανία και η Ουκρανία (υποτίμηση 22,2% και 50% έναντι του δολαρίου αντίστοιχα, τους τελευταίους έξι μήνες), ενώ στην Τουρκία, η λίρα υποτιμήθηκε έναντι του δολαρίου κατά 22,5% τους τελευταίους μήνες). Πάντως, οι ανωτέρω αναφερόμενοι κίνδυνοι στις χώρες αυτές φαίνεται ότι έχουν υποχωρήσει σε σχέση με τους αρχικούς, ιδιαίτερα μετά τη χρηματοδοτική στήριξή τους από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και άλλους οργανισμούς, όπως η European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) που προβλέπει μείωση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ των χωρών της κεντροανατολικής Ευρώπης κατά 5,2%. Εντούτοις, η πρόσφατη αποτυχία της δημοπρασίας ομολόγων του δημοσίου της Λετονίας έχει ανοίξει νέο “κύκλο” ενδεχόμενων κινδύνων και έμμεσων επιπτώσεων και στις χώρες που δραστηριοποιούνται οι ελληνικές τράπεζες.

Το δυσχερέστερο οικονομικό περιβάλλον τόσο στην Ελλάδα, όσο και στις χώρες της ΝΑ Ευρώπης, προβλέπεται να προκαλέσει:

- Χαμηλότερα περιθώρια κέρδους, καθώς το τραπεζικό σύστημα φαίνεται να επιστρέφει σε πιο σταθερά, χαμηλότερου κινδύνου (ρίσκου) επίπεδα έκθεσης
- Υψηλότερα επίπεδα επισφαλειών που αντικατοπτρίζουν τη φθίνουσα ποιότητα του ενεργητικού, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.
- Μικρότερη μόχλευση, μιας και τώρα απαιτούνται υψηλότερα ίδια κεφάλαια έναντι της χορήγησης πιστώσεων υψηλού κινδύνου.

Όλοι οι παραπάνω παράγοντες επηρέασαν εμφανώς τα αποτελέσματα χρήσης των

μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζικών ομίλων για το 2008 όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Η καθαρή θέση των μετόχων των τραπεζών ως ποσοστό του ενεργητικού μειώθηκε αισθητά, ενώ οι προβλέψεις διπλασιάστηκαν, υπογραμμίζοντας τις πιέσεις που δέχονται οι ελληνικές τράπεζες. Ταυτόχρονα, είναι σαφές πως οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι ενισχύουν τη ρευστότητά τους και μέσω της άντλησης κεφαλαίων από τη διεθνή διατραπεζική αγορά, ουσιαστικά, δηλαδή, από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Όπως φαίνεται και στον πίνακα της επόμενης σελίδας:

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ / ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ*			
(σε χιλ. ευρώ)			
	2008	2007	% μεταβολή
Σύνολο Ενεργητικού	347.572.044	297.347.371	16,89
Καθαρή Θέση μετόχων	17.559.455	20.158.879	-12,89
Σύνολο Καθαρής Θέσης	21.330.558	23.769.861	-10,26
Έσοδα(τόκοι/προμήθειες/άλλα έσοδα)	12.720.966	11.448.453	11,11
Κέρδη(ζημίες) προ φόρων	3.784.399	5.091.098	-25,67
Κέρδη(ζημίες) μετά από φόρους	3.139.273	4.267.045	-26,43
Μη επαναλαμβανόμενα έσοδα	695.062	908.234	-23,47
Προβλέψεις	2.605.186	1.182.017	120,40
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	4.139.860	3.841.395	7,77
Σύνολο Καθαρής Θέσης/Ενεργητικό	6,14%	7,99%	-23,29
Καθαρή Θέση μετόχων/Ενεργητικό	5,05%	6,78%	-27,83
Απαιτήσεις από πελάτες (α)	245.829.796	195.460.007	25,77
Υποχρεώσεις προς πελάτες (β)	216.417.127	185.199.614	16,86
Χρηματοδοτικό κενό (funding gap) (β) - (α)	29.412.670	10.260.393.	186,66
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων (γ)	16.247.182	17.690.188	-8,16
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά Ιδρύματα (δ)	48.494.028	29.417.940	64,85
Καθαρή Χρηματοδότηση (δ) - (γ)	32.246.846	11.727.752	175,00

Έχουν χρησιμοποιηθεί οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για το 2008 των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank EFG, Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική Τράπεζα, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και Αγροτική Τράπεζα

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ / ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ*			
(σε χιλ. ευρώ)			
	Q1 2008	Q1 2007	% μεταβολή
Σύνολο Ενεργητικού	353.832.324	304.645.064	16,1

Καθαρή Θέση μετόχων	17.688.328	19.201.745	-7,9
Σύνολο Καθαρής Θέσης	20.979.449	22.748.905	-7,8
Έσοδα(τόκοι/προμήθειες/άλλα έσοδα)	2.857.489	2.912.057	-1,9
Κέρδη(ζημίες) προ φόρων	797.038	1.175.445	-32,2
Κέρδη(ζημίες) μετά από φόρους	632.879	966.878	-34,5
Μη επαναλαμβανόμενα έσοδα	428.353	180.782	136,9
Προβλέψεις	798.845	136.696	484,4
Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	440.287	626.667	-29,7
Σύνολο Καθαρής Θέσης/Ενεργητικό	5.93%	7.47%	-28,6
Καθαρή Θέση μετόχων/Ενεργητικό	5.00%	6.00%	-16,7
Απαιτήσεις από πελάτες (α)	245.188.048	204.391.963	20,0
Υποχρεώσεις προς πελάτες (β)	217.314.386	155.795.809	39,5
Χρηματοδοτικό κενό (funding gap) (β) - (α)	29.277.634	32.527.899	-10,0
Απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων (γ)	14.516.161	19.286.643	-24,7
Υποχρεώσεις προς πιστωτικά Ιδρύματα (δ)	55.432.229	29.393.657	88,6
Καθαρή Χρηματοδότηση (δ) - (γ)	40.916.068	10.107.014	304,8

Έχουν χρησιμοποιηθεί οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις για το 2008 των τραπεζών Alpha Bank, Eurobank EFG, Τράπεζα Πειραιώς, Εθνική Τράπεζα, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και Αγροτική Τράπεζα

τα αντληθέντα κεφάλαια έχουν σχεδόν τριπλασιαστεί την περίοδο 2007-2008.

Όσον αφορά στα αποτελέσματα του α' τριμήνου του 2009, συγκρίνοντας με το αντίστοιχο διάστημα του 2008, παρατηρεί κανείς τη σημαντική μείωση των ιδίων κεφαλαίων των μετόχων προς το ενεργητικό, αν και ο σχετικός δείκτης παραμένει υψηλότερος πολλών ευρωπαϊκών τραπεζών.

Οι ελληνικές τράπεζες ωφελήθηκαν από την κυβερνητική δέσμη ενίσχυσης των 28 δισ. ευρώ (Ν. 3723/2008) αλλά και από την άντληση ρευστότητας από την ΕΚΤ. Η ρευστότητα όμως αυτή δεν είναι μόνιμη, και θα αποσυρθεί όταν η ΕΚΤ αποφασίσει ότι ο πληθωρισμός αρχίζει να γίνεται απειλητικός. Αν τα πρώτα σημάδια βελτίωσης της εμπιστοσύνης που έχουν ήδη φανεί δεν οδηγήσουν σύντομα σε υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης, τα ίδια κεφάλαια των ελληνικών τραπεζικών ομίλων κινδυνεύουν να απομειωθούν περαιτέρω. Στην περίπτωση αυτή, θα χρειαστούν πρόσθετα κεφάλαια πέραν των 5 δισ. ευρώ που προβλέπει ο ν. 3723/2008. Το πρώτο τρίμηνο του 2009, η ανάκαμψη των κεφαλαιαγορών και η άντληση ρευστότητας από την ΕΚΤ, σε συνδυασμό με την ευνοϊκή, για τις τράπεζες, "καμπύλη επιτοκίων", τις βοήθησε

να βελτιώσουν τα αποτελέσματά τους. Η συνεχιζόμενη όμως στασιμότητα της οικονομίας και η άνοδος της ανεργίας αναμένεται να αυξήσουν τις επισφάλειες των δανείων που έχουν χορηγήσει, ενώ μια ενδεχόμενη μεταστροφή της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ σε πιο συντηρητικό επίπεδο αναμένεται να επηρεάσει αρνητικά τη ρευστότητα και τα αποτελέσματα των τραπεζών.

4.6 Η Πραγματική Οικονομία

Το τελευταίο και σημαντικότερο κεφάλαιο σε αυτή – και σε κάθε – κρίση είναι η μετάδοση αυτής της κρίσης και η επίδρασή της στην ζωή όλων μας, στην πραγματική οικονομία όπως λέγεται. Η πραγματική οικονομία αφορά στα εισοδήματα όλων μας, την απασχόλησή και την κατανάλωσή μας. Όταν μια τέτοια τραπεζική και χρηματοοικονομική κρίση αρχίσει να επηρεάζει και να μειώνει το διαθέσιμο εισόδημα και την κατανάλωση μας τότε λέμε ότι έχουμε πλέον κρίση και στην πραγματική οικονομία. Η μετάδοση της τραπεζικής κρίσης στην πραγματική οικονομία και την καθημερινότητα μας δεν είναι δύσκολο να γίνει όταν η πρώτη είναι ευρείας κλίμακας. Το άμεσο αποτέλεσμα της τραπεζικής κρίσης που διανύουμε είναι η έλλειψη ρευστότητας και η συνεπακόλουθη αύξηση των επιτοκίων. Τη ρευστότητα οι τράπεζες την αντλούν από την αγορά (καταθέτες) αλλά και από τη διατραπεζική αγορά (δανειακή αγορά μεταξύ των τραπεζών). Η διατραπεζική αγορά δε λειτουργεί διότι οι τράπεζες δεν εμπιστεύονται η μία την άλλη, καθώς δε γνωρίζουν την πραγματική τους οικονομική κατάσταση και έτσι αναγκάζονται να καταφεύγουν μόνο στους καταθέτες παρέχοντας υψηλά επιτόκια για να τους δελεάσουν.

Λόγω της κρίσης και της συνεπαγόμενης αβεβαιότητας στον τραπεζικό χώρο οι καταθέτες φοβούμενοι την απώλεια των καταθέσεών τους αποσύρουν μαζικά τα χρήματά τους έτσι ώστε να τα προστατεύσουν από πιθανή πτώχευση της τράπεζας. Άμεσο αποτέλεσμα είναι φυσικά η μείωση της ρευστότητας των τραπεζών, η μείωση των χρηματικών τους διαθεσίμων δηλαδή για δανεισμό στις οικονομικές μονάδες που το χρειάζονται για κατανάλωση ή για την εκτέλεση κερδοφόρων επενδυτικών πλάνων. Ο δανεισμός μειώνεται στην οικονομία και αυτό σημαίνει μείωση της κατανάλωσης, μείωση των επενδύσεων και μείωση της απασχόλησης. Αυτό που συμβαίνει π.χ. στην αμερικανική οικονομία στις μέρες μας λόγω της μειωμένης ρευστότητας των τραπεζών

είναι ότι αυτές είναι πλέον πολύ φειδωλές στην παροχή δανείων, τόσο καταναλωτικών όσο και επιχειρηματικών. Η μείωση του δανεισμού για καταναλωτικούς σκοπούς σημαίνει άμεσα την κατακόρυφη πτώση της ζήτησης και των πωλήσεων των αγαθών που πωλούνται μέσω δανείων, πιστωτικών καρτών και γενικότερα μέσω καταναλωτικής πίστης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας αγοράς είναι αυτή των αυτοκινήτων, τα οποία στις ΗΠΑ όπως και στην Ευρώπη στην συντριπτική τους πλειοψηφία πωλούνται μέσω καταναλωτικών δανείων ή χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing).

Μεταβολή στις Πωλήσεις Αυτοκινήτων Ανά Κατηγορία σε Σχέση με το 2007	
Επιβατικά	-21.60%
Μικρά Φορτηγά	-31.00%
SUV	-46.80%
Πηγή: Wall Street Journal	

Αυτή είναι και η αιτία των έντονων προβλημάτων που αντιμετωπίζει η αυτοκινητοβιομηχανία στις ΗΠΑ αλλά και στην Ευρώπη καθώς οι ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες πωλούν στις ΗΠΑ σημαντικό μερίδιο της παραγωγής τους. Παρατηρούμε στους πίνακες 5 και 6 μια δραματική πτώση των πωλήσεων τον περασμένο Σεπτέμβριο, από -21,6% για τα επιβατικά έως και -46,80% για τα πολύ δημοφιλή στην αμερικανική αγορά SUV. Για το λόγο αυτό βλέπουμε να αντιδρούν οι επιχειρήσεις αυτές με μείωση της παραγωγής – γαλλικά και γερμανικά εργοστάσια κλείνουν για δύο-τρεις εβδομάδες – λόγω μείωσης των πωλήσεων, και αναπόφευκτα σημειώνεται και μείωση του εργατικού δυναμικού με προσωρινές ή μόνιμες απολύσεις υπαλλήλων όπως βλέπουμε σε Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία, κλπ.

ΗΠΑ Μεταβολή στις Πωλήσεις Αυτοκινήτων Ανά Κατασκευαστή σε Σχέση με το 2007	
Volvo	-51.80%
Porsche	-45.00%
Lexus	-37.70%
Nissan	-37.00%
Ford	-34.00%
Chrysler	-33.00%

Toyota	-32.30%
Kia	-27.80%
BMW	-25.80%
Hyundai	-25.00%
Honda	-24.00%
Mercedes	-16.40%
General Motors	-15.60%
Volkswagen	-9.40%
Πηγή: Bloomberg	

Πέραν της κατανάλωσης όμως η οποία πλήττεται από την έλλειψη ρευστότητας των τραπεζών, πλήττεται και η προσφορά. Δεν υπάρχουν δανεικά κεφάλαια όπως είδαμε παραπάνω για επενδύσεις καθώς οι τράπεζες θέλουν να διατηρούν την όποια ρευστότητα έχουν προκειμένου να μπορούν να εξυπηρετούν τους αποταμιευτές τους όταν θέλουν να κάνουν αναλήψεις των χρημάτων τους. Πλέον δεν μπορούν να βασιστούν στην διατραπεζική αγορά, καθώς σε περιβάλλον κρίσης δεν υπάρχουν διαθέσιμα κεφάλαια για δανεισμό από άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα. Το να μη δίνονται δάνεια όμως στις επιχειρήσεις για να πραγματοποιήσουν τα επενδυτικά προγράμματα που είχαν καταρτίσει σημαίνει μείωση των επενδύσεων, της παραγωγής αλλά και της απασχόλησης. Έτσι η οικονομία δεν επιτυγχάνει τους ρυθμούς ανάπτυξης που ήταν αναμενόμενοι πριν την κρίση και περνάει στη φάση που οι οικονομολόγοι ονομάζουν ύφεση. Η κρίση πλέον περνάει στην πραγματική οικονομία και την αισθανόμαστε στην καθημερινή μας ζωή μέσω της ανεργίας και των χαμηλών εισοδημάτων.

4.7 Οικονομία και Ελληνική Πραγματικότητα

Κάτω από το πρίσμα ενός παγκοσμιοποιημένου οικονομικού συστήματος, οι παραγωγικότεροι κλάδοι της χώρας μας (ναυτιλία, τουρισμός, τραπεζικός κλάδος, εμπόριο) εμφανίζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης με το εξωτερικό, συνεπώς και με χώρες που εκτέθηκαν άμεσα στα subprime δάνεια. Παράλληλα, δείκτες όπως αυτοί της καταναλωτικής εμπιστοσύνης στην ευρωζώνη και στις ΗΠΑ, των παραγγελιών διαρκών αγαθών, των επενδύσεων κ.α. αποτυπώνουν την επιβράδυνση στην παγκόσμια ζήτηση

και κατανάλωση. Στοιχεία που ενισχύουν την άποψη ότι ήταν αναπόφευκτο να επηρεαστεί και η ελληνική οικονομία.. Η ύφεση στην Ελλάδα δεν συνδέεται άμεσα με τις πρωτογενείς αιτίες της κρίσης που εμφανίστηκε σε ΗΠΑ και Ευρώπη, αλλά με τις επιπτώσεις μιας γενικευμένης κρίσης στην παγκόσμια οικονομία. Επιπτώσεις που βρήκαν πρόσφορο έδαφος και στην δυσμενή δημοσιονομική κατάσταση της χώρας μας η οποία με λίγα λόγια μπορεί γίνει κατανοητή.

Τα τελευταία χρόνια το δημόσιο χρέος της Ελλάδας διευρυνόταν συνεχώς. Ο δανεισμός τα προηγούμενα έτη χρησιμοποιήθηκε για την ανάληψη επενδυτικών έργων στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού της χώρας και των υποχρεώσεων της απέναντι στο σχέδιο ανάληψης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, αλλά κυρίως και για την κάλυψη των αναγκών του κοστοβόρου δημοσίου τομέα της. Δυστυχώς δεν δόθηκε η απαραίτητη προσοχή ώστε τα χρήματα αυτά να χρησιμοποιηθούν στην εξυγίανση και σωστή οργάνωση των ασθενικών παραγωγικών τομέων της χώρας. Ο υψηλός δανεισμός σε συνδυασμό με τα επαναλαμβανόμενα ελλείμματα τόσο στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών όσο και των κρατικών προϋπολογισμών οδήγησαν στη μείωση της φερεγγυότητας του ελληνικού κράτους την περίοδο που διανύουμε, καθώς οι πλεονασματικές μονάδες είναι διατεθειμένες να δανείσουν τα χρήματά τους σε σταθερές οικονομικά χώρες και όχι σε χώρες οικονομικά αδύνατες. Το αποτέλεσμα ήταν η μεγάλη αύξηση του επιτοκίου δανεισμού της Ελλάδας, μιας και η ανάληψη μεγαλύτερου κινδύνου από τους δανειστές συνεπάγεται την προσαύξηση της απαιτούμενης ανταμοιβής, δημιουργώντας περαιτέρω δυσκολίες στην εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων για τη χρηματοδότηση των μέτρων που θα την βοηθούσαν στην εξυγίανση του οικονομικού της τομέα.

Στα πλαίσια λοιπόν της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης και με δεδομένη τη δυσμενή όπως προαναφέραμε δημοσιονομική κατάσταση της χώρας μας, παρατηρείται και η είσοδος της ελληνικής πραγματικής οικονομίας στη φάση της ύφεσης.

Τα μακροοικονομικά μεγέθη αντικατοπτρίζουν την τάση αυτή, με την ανεργία να παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, τις επενδύσεις να συρρικνώνονται διαρκώς και την ταχύτητα κυκλοφορίας χρήματος να επιβραδύνεται προκαλώντας στενότητα στην αγορά. Χαρακτηριστικά παρατίθενται τα ακόλουθα στοιχεία. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας:

- η ανεργία παρουσίασε οριακή άνοδο στο 9,2% το Μάρτιο 2009 από 9 % τον αντίστοιχο μήνα του 2008. Ενώ από τα στοιχεία προκύπτει ότι πλήττονται περισσότερο οι νέοι μεταξύ 15 και 24 ετών σε ποσοστό 24,5%. Η ανεργία των γυναικών διαμορφώνεται στο 12,9% και των ανδρών 6,6%. Σε ό,τι αφορά την περιφέρεια, τα μεγαλύτερα ποσοστά καταγράφονται στα Ιόνια νησιά με 18,7%. Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας καταγράφονται στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου 4,9% και στην Πελοπόννησο 8,4%. Εξάλλου, μείωση των προσλήψεων και αύξηση των απολύσεων, το δίμηνο Απριλίου-Μαΐου 2009, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο το 2008, προκύπτει από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ.
- Την ίδια περίοδο πτωτικά κινήθηκε η βιομηχανική παραγωγή. Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο Γενικός Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής του μηνός Μαρτίου 2009, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Μαρτίου 2008, παρουσίασε μείωση κατά 9,2%, έναντι μειώσεως 2,2% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του προηγούμενου έτους.
- Επίσης το Μάρτιο 2009 ο ετήσιος ρυθμός ανόδου της συνολικής χρηματοδότησης προς το σύνολο των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών υπολογίστηκε στο 16,4% από 21,5% που ανερχόταν το Μάρτιο του 2008.

4.8 Χρηματοπιστωτική και μακροοικονομική κρίση

Είναι γεγονός πλέον ότι η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να πορεύεται εν μέσω της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Οι οικονομικές συνθήκες επιδεινώθηκαν ραγδαία το 2008, ιδίως το τελευταίο τρίμηνο, επηρεάζοντας δυσμενώς τις προοπτικές για την παραγωγή, την απασχόληση και τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Στη φάση που διανύουμε, η χρηματοπιστωτική και η μακροοικονομική κρίση τροφοδοτούν η μία την άλλη σχηματίζοντας ένα φαύλο κύκλο: η χρηματοπιστωτική αστάθεια συμπιέζει τη δραστηριότητα του πραγματικού τομέα της οικονομίας και, με τη σειρά της, η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας προσθέτει προσκόμματα στις ήδη διαταραγμένες λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού τομέα. Το γεγονός αυτό μεταθέτει χρονικά την εξομάλυνση των συνθηκών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των

νοικοκυριών και δυσχεραίνει την ταχεία έξοδο από την κρίση.

Είναι αλήθεια ότι το τελευταίο διάστημα υπάρχουν ενδείξεις ηπιότερης επιβράδυνσης ή και σταδιακής σταθεροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη. Δημιουργείται έτσι μια αίσθηση αισιοδοξίας ότι η ανάκαμψη μπορεί να ξεκινήσει νωρίτερα από ό,τι αναμενόταν. Οι ενδείξεις αυτές ωστόσο δεν προδικάζουν κατ' ανάγκην τη γρήγορη επιστροφή στην ανάπτυξη. Ο βαθμός αβεβαιότητας για την πορεία της παγκόσμιας και της ευρωπαϊκής οικονομίας παραμένει υψηλός.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι είμαστε μάρτυρες της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής κρίσης των τελευταίων ογδόντα ετών. Το γεγονός ότι η σημερινή οικονομία έχει περισσότερο παγκοσμιοποιημένο χαρακτήρα σε σχέση με το παρελθόν, κάνει την κρίση αυτή πιο σοβαρή τόσο στις επιπτώσεις, που αναφέρθηκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο όσο και στους τρόπους αντιμετώπισής της.

5.1 Μαθήματα από την κρίση

Η σοβαρότητα της συνεχιζόμενης κρίσης έχει διεθνώς αναδείξει την ανάγκη μιας νέας αρχιτεκτονικής στην εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Πρέπει με κάθε τρόπο να διασφαλισθεί ότι, στο μέλλον, θα ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα μεγάλης χρηματοπιστωτικής διαταραχής. Και να ενισχυθούν κυρίως οι μηχανισμοί πρόληψης. Στόχος των μεγάλων προσπαθειών μεταρρύθμισης, που έχουν ήδη δρομολογηθεί σε διεθνές επίπεδο, είναι η αποφυγή εμφάνισης στο μέλλον τόσο έντονης και μεταδοτικής κρίσης, όπως αυτή που βιώνουμε.

Τα διδάγματα που μπορούμε να αντλήσουμε από την κρίση:

- Έχει αποδειχθεί περίτρανα ότι η εποπτεία πρέπει να ασκείται λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο τη συμπεριφορά μεμονωμένων πιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων, αγορών και οικονομιών, δηλαδή τις εξελίξεις σε επίπεδο συνολικής οικονομίας και των υποδομών της.

- Ο υψηλός βαθμός ενοποίησης των οικονομιών και των χρηματοπιστωτικών αγορών απαιτεί καλύτερο συντονισμό δράσεων μεταξύ των εποπτικών, των νομισματικών και των νομοθετικών αρχών διεθνώς. Και τέλος,
- απαιτείται διαρκής και έγκυρη ανταλλαγή επίκαιρων πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών και των κεντρικών τραπεζών που έχουν μια συνολική εικόνα των εγχώριων και διεθνών εξελίξεων και κινδύνων.

5.2 Η συμβολή των Κεντρικών Τραπεζών και των Κυβερνήσεων στην έξοδο από την κρίση

Το πιστωτικό σύστημα μπορεί να συμβάλλει στη γρήγορη έξοδο από την κρίση και στη διασφάλιση συνθηκών σταθερότητας στο μέλλον. Είναι απολύτως αναγκαίο το πιστωτικό σύστημα να συνεχίσει να παρέχει απρόσκοπτη χρηματοδότηση, με λογικό κόστος, σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Μόνον έτσι θα αποφευχθεί η εμφάνιση συνθηκών πιστωτικής στενότητας, που θα επιδεινώναν την κατάσταση της ήδη τραυματισμένης οικονομίας.

Στην προσπάθεια αυτή ενεργός είναι και ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών και των κυβερνήσεων οι οποίες ανταποκρίθηκαν άμεσα στην κρίση, με πρωτοφανείς και διεθνώς συντονισμένες ενέργειες, παρέχοντας σημαντική ρευστότητα και υιοθετώντας επιθετικά σχέδια ενίσχυσης της κεφαλαιοποίησης των τραπεζών και παροχής εγγυήσεων αποκαθιστώντας την εμπιστοσύνη μεταξύ των τραπεζών και περιέσωσαν τη λειτουργία των πιστωτικών αγορών.

Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται και η μείωση του βραχυπρόθεσμου επιτοκίου από την Fed (εκτενή αναφορά στην οποία έχει ήδη γίνει) αρχής γενομένης το φθινόπωρο του 2007, περίοδος που πρωτοεμφανίστηκε η κρίση. Την τάση αυτή ακολούθησε το φθινόπωρο του 2008 η ΕΚΤ συντονίζοντας τις κινήσεις της με την αμερικάνικη κεντρική τράπεζα. Συνοπτικά, τις έως τώρα πρωτοβουλίες, συνθέτουν η παροχή ρευστότητας στην αγορά, οι διευκολύνσεις προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και η αγορά κρατικών και εταιρικών ομολόγων με παράλληλη εξομάλυνση των πιέσεων που δέχεται η χρηματοδότηση των κρατών και των μεγάλων επιχειρήσεων. Πρωτοπόρες στις παραπάνω πρωτοβουλίες, τόσο σε κυβερνητικό επίπεδο όσο και επίπεδο κεντρικών τραπεζών, είναι οι ΗΠΑ.

Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι το τελευταίο χρονικό διάστημα, πολλές κυβερνήσεις, υπό την πίεση κοινωνικών ομάδων στο εσωτερικό τους, επιστρατεύουν τον κρατικό παρεμβατισμό προκειμένου να προστατεύσουν τα εγχώρια προϊόντα τους και να διαφυλάξουν τις θέσεις εργασίας, αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις της πολιτικής αυτής στις εξαγωγές των κρατών και στο διεθνές εμπόριο (πχ η Γαλλία στην περίπτωση της αυτοκινητοβιομηχανίας).

5.2.1 Συμβολή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας

Τα μέτρα που έχει λάβει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αφορούν όχι μόνο τη μείωση των επιτοκίων αλλά και μη “συμβατικές” μορφές παρεμβάσεων νομισματικής πολιτικής, όπως η διεύρυνση των αποδεκτών χρεογράφων για παροχή ρευστότητας έναντι ενεχύρου, η επιμήκυνση της διάρκειας χορήγησης έκτακτης ρευστότητας προς τις τράπεζες στους 12 μήνες και η αγορά από την ΕΚΤ καλυμμένων ομολογιών, που εκδίδονται στη ζώνη του ευρώ, ύψους περίπου 60 δισεκατομμυρίων ευρώ. Επίσης, αποφασίστηκε και η ένταξη της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στον κατάλογο των αντισυμβαλλομένων για πράξεις νομισματικής πολιτικής του Ευρωσυστήματος.

5.2.2 Η συμβολή της Τράπεζας της Ελλάδος

Στην Ελλάδα, η δομή και η αποτελεσματικότητα του συστήματος τραπεζικής εποπτείας έχουν συμβάλει ώστε οι επιπτώσεις από τη διεθνή κρίση να είναι πολύ ηπιότερες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα θεμελιώδη μεγέθη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος να έχουν επηρεαστεί σε χαμηλότερο βαθμό από τη διεθνή κρίση, σε σύγκριση με τα τραπεζικά συστήματα άλλων χωρών. Σε αυτό έχουν συμβάλει οι συνεχείς έλεγχοι από την Τράπεζα της Ελλάδος, η οριακή μόνο έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε λεγόμενα “τοξικά” στοιχεία ενεργητικού, η μικρή εξάρτησή τους από τις αγορές για την άντληση κεφαλαίων και οι ικανοποιητικοί δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας και μόχλευσης. Τα δεδομένα αυτά επέτρεψαν στις ελληνικές τράπεζες να παραμένουν κατά βάση υγιείς και ισχυρές.

Αυτό δεν πρέπει να μας κάνει να επαναπαυόμαστε, ιδίως μάλιστα έπειτα και από τα αποτελέσματα που δημοσίευσαν οι ελληνικές τράπεζες για το α' τρίμηνο του 2009, τα οποία, αν και δεν απειλούν τη σταθερότητα του πιστωτικού συστήματος, δείχνουν ότι

συνεχίζεται η πτωτική τάση που διαμορφώθηκε το 2008. Απαιτείται συνεπώς συνεχής επαγρύπνηση.

Η Τράπεζα της Ελλάδος κινείται ήδη από καιρό στην κατεύθυνση αυτή προτρέποντας τις τράπεζες να εφαρμόζουν πολιτικές που διασφαλίζουν χρηματοπιστωτική αντοχή, σταθερότητα και αποτελεσματική λειτουργία. Πολιτικές που οδηγούν στην ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης, την αύξηση των προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων, τη αποτελεσματική χρήση του κυβερνητικού σχεδίου για την ενίσχυση των κεφαλαίων και της ρευστότητας, τον περιορισμό των έκτακτων παροχών προς τα στελέχη τους και τη μη διανομή μερίσματος. Όλα αυτά δημιουργούν πρόσθετα “μαξιλάρια”, που θωρακίζουν τις τράπεζες στη δύσκολη περίοδο που διανύουμε.

Ενθαρρυντικά πάντως ήταν τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress tests), που διενήργησε η Τράπεζα της Ελλάδος στο πλαίσιο της ετήσιας τακτικής διαβούλευσης με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Μάλιστα, στα συμπεράσματα της αποστολής του ΔΝΤ, αφού επισημαίνεται ότι οι “αρχές αντέδρασαν με επαρκή προνοητικότητα στην χρηματοοικονομική κρίση..”, διαπιστώνεται ότι “το τραπεζικό σύστημα φαίνεται να διαθέτει αρκετές δικλίδες ασφαλείας, ώστε να μπορέσει να αντεπεξέλθει στην προσδοκώμενη επιβράδυνση”. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τα υποθετικά σενάρια που εφαρμόστηκαν συνοψίζονται στην πρώτη Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα, που δημοσίευσε η Τράπεζα της Ελλάδος τον Ιούνιο του 2009. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας ως σύνολο είναι σε θέση να αντεπεξέλθει ακόμη και σε ιδιαίτερα έντονες, και ελάχιστα πιθανές διαταραχές. Συγκεκριμένα, η πλειοψηφία των τραπεζών διατηρεί ικανοποιητική κεφαλαιακή βάση, ακόμη και μετά την απορρόφηση των ζημιών που θα προέκυπταν από τυχόν υλοποίηση των ακραίων θεωρητικών σεναρίων. Για ελάχιστο αριθμό τραπεζών η απορρόφηση ζημιών αυτού του μεγέθους θα οδηγούσε σε αποδυνάμωση της κεφαλαιακής βάσης, η οποία όμως δεν θα δημιουργούσε συστημικό κίνδυνο, δηλαδή δεν θα κλόνιζε το συνολικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η Τράπεζα της Ελλάδος θα πρέπει να συνεχίσει να διενεργεί ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και στο μέλλον, δεδομένου ότι αυτές προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες που συμβάλλουν στο εποπτικό της έργο, και όπου διαπιστώνει αδυναμίες θα πρέπει να

λαμβάνει τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα καθώς σε ζητήματα που αφορούν την τραπεζική εποπτεία και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα δεν χωρεί ο παραμικρός εφησυχασμός.

5.3 Μέτρα που δρομολογούνται

Η κρίση ανέδειξε, όπως προαναφέρθηκε, ορισμένες ατέλειες του συστήματος εποπτείας, όχι τόσο μεμονωμένα της κάθε τράπεζας, όσο κυρίως του πιστωτικού συστήματος ως συνόλου. Ιδιαίτερη έμφαση δινόταν στη μικρο-προληπτική εποπτεία⁶⁷ (microprudential supervision), δηλαδή στην εποπτεία των επιμέρους πιστωτικών ιδρυμάτων, και λιγότερη στη μακρο-προληπτική εποπτεία⁶⁸ (macro-prudential surveillance). Η τελευταία εστιάζεται στους “συστημικούς” κινδύνους. Εκείνους δηλαδή που πηγάζουν από τις διασυνδέσεις και αλληλεξαρτήσεις μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, αγορών και συνολικής μακροοικονομικής συγκυρίας. Όσον αφορά το ζήτημα αυτό, η κρίση αποκάλυψε σοβαρά προβλήματα επικοινωνίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εποπτικών αρχών, τόσο σε διασυνοριακό επίπεδο, όσο και εντός της κάθε χώρας.

Είναι θετικό ότι έχει ήδη ξεκινήσει διεθνώς μια συστηματική προσπάθεια αναμόρφωσης της άσκησης της εποπτείας σε διασυνοριακή βάση λαμβάνοντας υπόψη όλα τα προαναφερθέντα προβλήματα. Σημαντικότερη υπήρξε προς την κατεύθυνση αυτή η συμβολή της πρόσφατης Έκθεσης De Larosière, τα συμπεράσματα της οποίας υιοθέτησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 19-20 Μαρτίου 2009. Με βασικούς στόχους:

- τον καλύτερο συντονισμό των εφαρμοζόμενων πολιτικών και η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών σε θεσμικό και εποπτικό επίπεδο
- την αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας των χρηματοπιστωτικών αγορών και της δομής κινήτρων των συναλλασσομένων, κατά τη δημιουργία

⁶⁷ Ο όρος έχει σχέση με τη μικροοικονομία η οποία “Μελετά τη συμπεριφορά επιμέρους αγορών. Ενδιαφέρεται επίσης για τη συμπεριφορά των επιμέρους μονάδων λήψης αποφάσεων” Γκατζιώνης Γ.- Ρόπος Ν. (2006) Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.1 Βασικές Οικονομικές Έννοιες,. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

⁶⁸ Ο όρος έχει σχέση με τη μακροοικονομία η οποία “Μελετά το σύνολο της οικονομίας, όπως πχ τη συνολική κατανάλωση και επένδυση, τη μέση τιμή όλων των αγαθών, δηλ. τον πληθωρισμό, την ανεργία κ.λπ.” Γκατζιώνης Γ.- Ρόπος Ν. (2006) Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.1 Βασικές Οικονομικές Έννοιες,. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

και διαπραγμάτευση χρηματοοικονομικών προϊόντων

- τον καθορισμό του πλαισίου συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των χωρών εκτός αυτής, και
- την αναβάθμιση των υποδομών του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Στην έκθεση αυτή προτεινόταν η σύσταση ενός νέου εποπτικού οργάνου, του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου, το οποίο θα συλλέγει και θα αναλύει τις πληροφορίες που αφορούν ή συνδέονται με τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, έχοντας ως τελικό σκοπό τη διατύπωση προειδοποιήσεων, συμβουλών και κατευθυντήριων γραμμών για τη διατήρηση της σταθερότητας σε επίπεδο συστήματος. Η έκθεση ενθαρρύνει επίσης την ισχυροποίηση των διασυνοριακών δεσμών των εθνικών φορέων άσκησης εποπτείας επί των τραπεζών, των κεφαλαιαγορών και των ασφαλιστικών εταιρειών μέσω της δημιουργίας του Ευρωπαϊκού Συστήματος Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας. Το σχέδιο προβλέπει μετασχηματισμό των ήδη υπάρχουσών Ευρωπαϊκών επιτροπών εποπτών, ώστε αυτές να αποκτήσουν τη δυνατότητα να δίνουν κατευθύνσεις υποχρεωτικά εφαρμοστές, σχετικά με τον ομοιόμορφο τρόπο υλοποίησης του Ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου με στόχο τη μεγαλύτερη δυνατή σύγκλιση των εποπτικών μεθοδολογιών των επιμέρους χωρών. Ακόμη, θα αποκτήσουν μεγαλύτερο ρόλο στο συντονισμό της διασυνοριακής συνεργασίας των εθνικών εποπτικών αρχών σε περιόδους τόσο ομαλότητας, όσο και κρίσεων. Στις 18 και 19 Ιουνίου 2009 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε ότι ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου θα εκλέγεται από το Γενικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στο οποίο μετέχουν οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των 27 χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης, προκειμένου οι προτάσεις αυτές να τεθούν σε πλήρη εφαρμογή στη διάρκεια του 2010, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβει τις απαραίτητες πρωτοβουλίες για τη συμπλήρωση της κοινοτικής νομοθεσίας έως το φθινόπωρο.

5.4 Μέτρα που απαιτούνται να ληφθούν

Όμως πέρα των μέτρων που ήδη λαμβάνονται απαιτείται ακόμη ο επανασχεδιασμός της παγκόσμιας πιστωτικής αρχιτεκτονικής. Πρέπει με κάθε τρόπο να διασφαλισθεί ότι στο

μέλλον θα ελαχιστοποιηθεί η πιθανότητα μεγάλης χρηματοπιστωτικής διαταραχής. Από τη φύση τους, βεβαίως, οι πιστωτικές κρίσεις δεν θα ήταν δυνατόν να εξαφανιστούν. Απαραίτητα μέτρα που πρέπει να ληφθούν:

- να τιθασευτεί η μυωπική συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία οδηγεί σε στρεβλή εκτίμηση των κινδύνων, ή ακριβέστερα σε υποεκτίμηση των κινδύνων. Θα πρέπει λοιπόν να εκλείψουν τα κίνητρα που οδηγούν σε υπερβολική προσήλωση σε βραχυπρόθεσμες ανταμοιβές και σε αδιαφορία για τις πιο μακρόπνοες στοχεύσεις, από τις οποίες εξαρτώνται η συστημική σταθερότητα και η κοινωνική ευημερία. Η σύνδεση σε κάθε οργανισμό της αμοιβής των στελεχών που λαμβάνουν αποφάσεις οικονομικής σημασίας με τη μακροχρόνια απόδοση σταθμισμένη με τον κίνδυνο είναι ένα καλό παράδειγμα για το πώς μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος αυτός.
- να ελαττωθεί η υπερκυκλικότητα του πιστωτικού συστήματος, δηλαδή η προδιάθεση του συστήματος να εκτίθεται υπερβολικά σε κινδύνους, όταν ο οικονομικός κύκλος βρίσκεται σε άνοδο, ενώ σε περιόδους ύφεσης να τηρεί υπερβολικά συντηρητική στάση αποστερώντας από τις αναγκαίες πιστώσεις τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Ο τρόπος καθορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων και η αναμόρφωση ορισμένων λογιστικών προτύπων μπορούν να συμβάλουν στον περιορισμό της υπερκυκλικότητας.
- να ενισχυθεί η διαφάνεια σε όλες τις πτυχές λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος, ώστε οι συναλλασσόμενοι με αυτό να βασίζονται στις επιλογές και τη δράση τους σε επαρκείς, επίκαιρες και αξιόπιστες πληροφορίες. Αυτό ισχύει για όλα τα τμήματα του πιστωτικού συστήματος. Από τα εργαλεία και τους ισολογισμούς των τραπεζών μέχρι τις εταιρίες αξιολόγησης πιστοληπτικής διαβάθμισης, τα πρότυπα ελέγχου και αξιολόγησης, τους κανόνες και τις μεθόδους εποπτείας. Η διαφάνεια ενισχύει τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων προλαμβάνοντας συμπεριφορά αγέλης.

5.5 Η συμβολή των ελληνικών τραπεζών στην αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης

Είναι γνωστό ότι η οικονομική δραστηριότητα δημιουργεί ζήτηση για δάνεια και όχι αντίστροφα. Οι τράπεζες, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, δέχθηκαν οξύτατη κριτική

για τη “σφιχτή” πολιτική και την απροθυμία χρηματοδοτήσεων κατά τη διάρκεια του τελευταίου έτους.

Ωστόσο, αν δεν ενισχυθεί η συνολική ζήτηση της οικονομίας με μέτρα επεκτατικής πολιτικής, αν δεν διαμορφωθεί καλύτερη ψυχολογία για τις προοπτικές της χώρας, αν δεν δημιουργήσουμε ελκυστικό κλίμα για την προσέλκυση κεφαλαίων και επενδύσεων από το εξωτερικό, η τελική ζήτηση των δανείων θα παραμείνει περιορισμένη. Τα χαμηλά επιτόκια, η δημοσιονομική επέκταση, η αύξηση των εξαγωγών και η βελτίωση του διεθνούς κλίματος μπορεί να συμβάλουν στην ενεργοποίηση της ζήτησης. Πράγματι, οι τράπεζες, ειδικά την πρώτη περίοδο μετά την εκδήλωση της κρίσης, ήταν ιδιαίτερα επιφυλακτικές στη χορήγηση δανείων και άρχισαν να αξιολογούν με αυστηρότερα κριτήρια πιστοδοτήσεων τις χρηματοδοτήσεις. Αποτελεί, όμως, πραγματικότητα και το γεγονός ότι η ζήτηση των δανείων έχει μειωθεί δραστικά. Επιχειρήσεις αναβάλλουν επενδυτικά σχέδια, η πτώση του τζίρου, των εισαγωγών και των αποθεμάτων μειώνει τις ανάγκες για κεφάλαια κίνησης, ενώ αντίστοιχα έχει περιορισθεί και η ζήτηση των νοικοκυριών για χρηματοδοτήσεις.

Παρά την κριτική που ασκήθηκε κατά των τραπεζών, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε ότι, στη σημερινή δύσκολη συγκυρία, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αποδεικνύεται η ασφαλέστερη πηγή χρηματοδότησης, καλύπτοντας και ένα μέρος του κενού που άφησαν πίσω τους μεγάλοι διεθνείς τραπεζικοί όμιλοι. Είναι αξιοσημείωτο ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα εκταμίευσε σε καθαρή βάση 5,2 δισ. ευρώ νέα δάνεια μόνο κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2008, παρά την κρίση και την έλλειψη ρευστότητας και σε αντίθεση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση, όπου η μεταβολή δανείων ήταν αρνητική!

Στην παρούσα φάση οι ελληνικές τράπεζες καλούνται να διατηρήσουν μια πολύτιμη, όσο και δύσκολη ισορροπία, και να ανταποκριθούν ταυτόχρονα σε μια πολλαπλή πρόκληση, που είναι κρίσιμη, τόσο για τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος, όσο και για την ελληνική οικονομία. Αφενός, πρέπει να συνεχίσουν να είναι αρωγοί και χρηματοδότες της ανάπτυξης στηρίζοντας τους πελάτες τους σε όλες τις αγορές όπου δραστηριοποιούνται και αφετέρου, πρέπει να ακολουθούν και να συμμορφώνονται με θεμελιώδεις κανόνες τραπεζικής δεοντολογίας, που αποκτούν ιδιαίτερα βαρύνουσα σημασία στην εποχή μας, όπως είναι η ισχυρή κεφαλαιακή

επάρκεια, η ανατροφοδοτούμενη ρευστότητα και, κυρίως, η υψηλή ποιότητα χαρτοφυλακίου με χαμηλό βαθμό επισφαλειών, κάτι που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των καταθετών τους, αλλά και των αγορών από τις οποίες εξαρτώνται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η χρηματοπιστωτική αγορά αποτελεί την κινητήρια δύναμη του χρηματοοικονομικού μηχανισμού παρέχοντας πίστωση για επενδύσεις σε κυβερνήσεις και εταιρίες, και επιτρέποντας σε ιδιώτες τη χρηματοδότηση των αναγκών τους.

Τα τελευταία χρόνια, το ευρωπαϊκό και γενικότερα το διεθνές χρηματοοικονομικό τοπίο χαρακτηρίζεται από ενοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών, τις συνεχιζόμενες, αν και με βραδύτερο ρυθμό, εξαγορές και συγχωνεύσεις, τη διεύρυνση του φάσματος των προσφερομένων υπηρεσιών, τη διεθνοποίηση των εργασιών και τη στροφή προς τη λιανική τραπεζική. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την ελληνική τραπεζική αγορά η σταδιακή διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των ελληνικών τραπεζών, η ένταξη της χώρας στην ΟΝΕ και η ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματοοικονομικών αγορών, αν και προκαλούν σημαντικά οφέλη, έχουν την ίδια στιγμή αυξήσει την έκθεση του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος σε κινδύνους που προέρχονται από την αλληλεπίδραση των αγορών.

Είναι γεγονός πλέον ότι η παγκόσμια οικονομία συνεχίζει να πορεύεται εν μέσω της μεγαλύτερης χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης των τελευταίων ογδόντα ετών. Οι εξελίξεις στο πιστωτικό σύστημα που σημειώθηκαν την τελευταία δεκαετία, λόγω και της παγκοσμιοποίησης των αγορών, συνέβαλαν με τον τρόπο τους στην εκδήλωση της κρίσης. Οι οικονομικές συνθήκες επιδεινώθηκαν ραγδαία, επηρεάζοντας δυσμενώς τις προοπτικές για την παραγωγή, την απασχόληση και τις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές σε όλες τις περιοχές του κόσμου. Στη φάση που διανύουμε, η χρηματοπιστωτική και η μακροοικονομική κρίση τροφοδοτούν η μία την άλλη σχηματίζοντας ένα φαύλο κύκλο: η χρηματοπιστωτική αστάθεια συμπιέζει τη

δραστηριότητα του πραγματικού τομέα της οικονομίας και, με τη σειρά της, η υποχώρηση της οικονομικής δραστηριότητας προσθέτει προσκόμματα στις ήδη διαταραγμένες λειτουργίες του χρηματοπιστωτικού τομέα. Το γεγονός αυτό μεταθέτει χρονικά την εξομάλυνση των συνθηκών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών και δυσχεραίνει την ταχεία έξοδο από την κρίση.

Η ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και η επιστροφή στην ανάπτυξη, θα μπορέσει να γίνει πραγματικότητα μόνο μέσα από ένα αξιόπιστο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Και η αξιοπιστία κερδίζεται μόνο μέσα από κανόνες διαφάνειας, υπευθυνότητας και λογοδοσίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οικονομική κρίση και περιβάλλον

ShareThis | Εκτύπωση | 19/10/2008 | ΤΗΣ ΘΕΟΔΟΣΙΑΣ ΧΑΤΖΗΛΟΗ*

Τι σχέση μπορεί να έχει η οικονομική κρίση, που ταλανίζει τον πλανήτη μας τις τελευταίες εβδομάδες, με το περιβάλλον; Και όμως τα αίτια της κρίσης αυτής, καθώς και οι τρόποι αποτελεσματικής αντιμετώπισης των επιπτώσεών της, σε μεγάλο βαθμό ταυτίζονται με τα αίτια της καταστροφής του περιβάλλοντος. Οι εξαγγελίες της αμερικανικής κυβέρνησης και των Βρυξελλών για άμεση δράση για αντιμετώπιση της χρηματοοικονομικής κρίσης θα ήταν ευχής έργον να

επιαναλαμβάνονταν και για το περιβάλλον. Θα ήταν ευχής έργον να υπήρχε πολιτική απόφαση σε παγκόσμιο επίπεδο για αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης. Η χρηματοοικονομική κρίση συνδέεται άμεσα με τις πολιτικές επιλογές των πολιτών αλλά και με την ιδεολογία που κυριαρχεί σήμερα στον κόσμο. Η κρίση αυτή μπορεί να είναι και ευκαιρία να οδηγηθούμε σε αλλαγή του τρόπου που λειτουργούν τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα αλλά και σε παρεμβάσεις για αναδιανομή του πλούτου μέσω δικαιότερης φορολογίας αλλά ίσως και σωστής διαχείρισης των πόρων του πλανήτη.

Η κατάργηση των κανονισμών λειτουργίας των χρηματαγορών στη δεκαετία του 1980 οδήγησε στη δημιουργία νέας γενιάς χρηματοοικονομικών προϊόντων που δεν έχουν σχέση με την οικονομική πραγματικότητα. Οι κανόνες ελέγχου της λειτουργίας των τραπεζικών ιδρυμάτων από τις χρηματοοικονομικές αρχές κάθε χώρας συχνά παραβιάζονται με τη σιωπηρή συγκατάθεση των αρχών. Οι οργανισμοί αξιολόγησης των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων δεν φαίνεται να είναι αξιόπιστοι για αυτό επιβάλλεται η δημιουργία ενός ανεξάρτητου οργανισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Δεν φαίνεται να υπάρχουν κατάλογοι εγκεκριμένων χρηματοοικονομικών προϊόντων που να πληροφορούν για το βαθμό επικινδυνότητάς τους. Σε συνέδριο του Ευρωπαϊκού Κόμματος στο Παρίσι τονίστηκε η ανάγκη για την εφαρμογή κανόνων λειτουργίας των χρηματαγορών, για τη δημιουργία ανεξάρτητου οργανισμού αξιολόγησης των χρηματοοικονομικών προϊόντων. Επιπλέον τονίζεται ότι θα πρέπει να γίνει έρευνα για τα αίτια της κρίσης και να εξαγγελθούν κατηγορίες. Η χρηματοοικονομική κρίση μπορεί να μετατραπεί σε ιστορική ευκαιρία να προωθηθεί ο νέος τρόπος ανάπτυξης, ο οποίος δεν θα στοχεύει στη βραχυχρόνια μεγιστοποίηση των κερδών αλλά στην ευημερία ολόκληρης της ανθρωπότητας.

*Οικονομολόγος, Μέλος Πολιτικής Επιτροπής Κινήματος Οικολόγων Περιβαλλοντιστών

ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ
Δευτέρα 27 Απριλίου 2009

Η αναπροσαρμογή του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα σύμφωνα με την «έκθεση de Larosière»

Του Χρήστου Βλ. Γκόρτσου
Γενικού Γραμματέα Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών και Αναπληρωτού
Καθηγητού Διεθνούς Οικονομικού Δικαίου, Παντείου Πανεπιστημίου

Η έκταση και η ένταση της τρέχουσας διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης ανέδειξαν, όπως ήταν εύλογο, την ανάγκη επανεξέτασης του ρυθμιστικού σχεδιασμού που διέπει τη χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση στην Κοινότητα. Η διερεύνηση των κατάλληλων μέσων για την ικανοποίηση του αιτήματος που αφορά την αναπροσαρμογή των διατάξεων του ισχύοντος ευρωπαϊκού δικαίου σχετικά με τους φορείς άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ειδική ομάδα εμπειρογνομόνων, υψηλού επιπέδου, υπό την Προεδρία του γαλλικής υπηκοότητας, πρώην κεντρικού τραπεζίτη, Jacques de Larosière ("High-Level Group on Financial Supervision in the EU")

Η Ομάδα de Larosière υπέβαλε την έκθεσή της, η οποία είναι δομημένη σε τέσσερα (4) κεφάλαια, στις 25 Φεβρουαρίου. Το *τρίτο και σημαντικότερο κεφάλαιο*, με τίτλο "EU Supervisory Repair" («Ευρωπαϊκή εποπτική αποκατάσταση») επιλαμβάνεται του ζητήματος της αναπροσαρμογής του πλαισίου άσκησης εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Στο εν λόγω κεφάλαιο εντοπίζονται και αναλύονται, κατ' αρχήν, οι αδυναμίες οι οποίες, κατά την άποψη της Ομάδας de Larosière, αναδείχθηκαν κατά την άσκηση της εποπτείας στο ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό σύστημα μέσα από την τρέχουσα διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο γίνεται στη συνέχεια αναφορά στις αναπροσαρμογές που κρίνεται απαραίτητο να λάβουν χώρα στις συναφείς διατάξεις του ισχύοντος δικαίου. Σε σχέση με την εν λόγω θεματική, η Έκθεση περιέχει δύο βασικές προτάσεις:

- μια πρώτη με βραχυπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα υλοποίησης, και
- μια δεύτερη με μακροπρόθεσμο ορίζοντα υλοποίησης.

Η βραχυπρόθεσμη πρόταση

Η πρώτη πρόταση, που συνιστά τον πυρήνα του κεφαλαίου III της Έκθεσης, αποτελεί απόρροια της επιλογής να μην θεσμοθετηθούν, τουλάχιστον στην τρέχουσα συγκυρία, υπερθετικές εποπτικές αρχές του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Κοινότητα, και περιέχει δύο συστατικά στοιχεία:

(α) Το πρώτο συστατικό στοιχείο είναι η ενίσχυση της ποιότητας της εποπτείας που ασκείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τη διαμόρφωση ενός «ευρωπαϊκού συστήματος εποπτείας και διαχείρισης κρίσεων» του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Σε ότι αφορά το πρώτο και βασικό σκέλος, το «ευρωπαϊκό σύστημα εποπτείας», προτείνεται

η θεσμοθέτηση δύο νέων φορέων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενός για τη μακρο-προληπτική εποπτεία και ενός για τη μικρο-προληπτική εποπτεία.

(β) Το δεύτερο συστατικό στοιχείο της «βραχυκρόθεσμης» πρότασης είναι η ενίσχυση, παράλληλα, της ποιότητας της εποπτείας που ασκείται από τις εθνικές εποπτικές αρχές, οι οποίες προτείνεται να συνεχίσουν να υφίστανται.

Ειδικά: οι δύο φορείς του «ευρωπαϊκού συστήματος εποπτείας»

Η πρόταση που περιέχεται στην Έκθεση de Larosière ως προς τη διαμόρφωση ενός «ευρωπαϊκού συστήματος εποπτείας» του χρηματοπιστωτικού συστήματος βασίζεται στη θεσμοθέτηση δύο (2) νέων φορέων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με την κατανομή διακριτών (αλλά στενά συνδεδεμένων) καθηκόντων.

(α) Ο πρώτος φορέας προτείνεται να είναι αρμόδιος σε θέματα μακρο-προληπτικής εποπτείας του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος, το πεδίο στο οποίο η Έκθεση εντοπίζει ότι υπάρχουν οι μεγαλύτερες αδυναμίες στο ισχύον πλαίσιο. Καλείται «Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου» ("European Systemic Risk Council"), προτείνεται να λειτουργήσει στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών, και η σύστασή του να γίνει άμεσα.

(β) Ο δεύτερος φορέας προτείνεται να είναι αρμόδιος σε θέματα μικρο-προληπτικής εποπτείας, πεδίο στο οποίο απαιτείται σημαντική ενίσχυση σύμφωνα με την Έκθεση:

- καλείται «Ευρωπαϊκό Σύστημα Χρηματοπιστωτικής Εποπτείας» ("European System of Financial Supervision" – στη συνέχεια τα «ΕΣΧΕ»),
- θα λειτουργεί εκτός της ΕΚΤ,
- θα είναι αποκεντρωμένο και θα αποτελείται από τρεις (3) νέες Αρχές που θα θεσμοθετηθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο με μετασχηματισμό των υφιστάμενων τριών Επιτροπών του επιπέδου 3 σύμφωνα με τη διαδικασία Lamfalussy, και συγκεκριμένα την «Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή» ("European Banking Authority") ως διάδοχο της CEBS, την «Ευρωπαϊκή Ασφαλιστική Αρχή» ("European Insurance Authority") ως διάδοχο της CEIOPS, και την «Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών» ("European Securities Authority") ως διάδοχο της CESR.

Το εύρος των καθηκόντων του ΕΣΧΕ προτείνεται να είναι σχετικά μεγάλο. Κύρια άξονες των εν λόγω καθηκόντων, τα οποία κρίθηκε ότι είναι εκείνα που μπορούν να ασκούνται σε πανευρωπαϊκό επίπεδο πιο αποτελεσματικά, θα είναι ο συντονισμός της εφαρμογής των εποπτικών προτύπων, και η διασφάλιση στενής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών.

Η υλοποίηση των αναγκαίων ενεργειών για τη σύσταση αυτού του φορέα προτείνεται να γίνει με βάση συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, σε δύο στάδια, μέχρι το 2012.

Η επιλογή αυτή υποτελεί, μεταξύ άλλων, απόρροια της θέσης που εκφράζεται ρητά στην Έκθεση, σύμφωνα με την οποία η μικρο-προληπτική εποπτεία του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος, σε αντίθεση με τη μακρο-προληπτική, δεν πρέπει να ανατεθεί στην ΕΚΤ. Μεταξύ των επιχειρημάτων που παρατίθενται για τη δικαιολόγηση αυτής της επιλογής, δύο είναι, κατά τη γνώμη του γράφοντος, οι σημαντικότεροι προβληματισμοί αναφορικά με το ενδεχόμενο αναγωγής της ΕΚΤ σε περιφερειακή αρχή αρμόδια (και) για την άσκηση της μικρο-προληπτικής εποπτείας:

Η ιστορία των ρυθμίσεων και μεταρρυθμίσεων του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Κανείς, ίσως, δεν θα πίστευε σήμερα ότι κάποτε τα επιτόκια των δανείων ήταν χαμηλότερα από εκείνα των καταθέσεων και ότι δεν ήταν ελεύθερη η χρηματοδότηση επιχειρήσεων για εξαγωγές άλλων ή για την απόκτηση εξοπλισμού

Κατά τη διάρκεια του 1984 συνεχίστηκαν η λήψη σειράς μέτρων που απέβλεπαν στην απλοποίηση και εκλογίκευση των πιστωτικών κανόνων, στο άνοιγμα του τραπεζικού συστήματος σε νέες κατηγορίες εργασιών και πελατών, στην εξασφάλιση καλύτερης πρόσβασης των μικρομεσαίων μεταποιητικών επιχειρήσεων στην τραπεζική χρηματοδότηση, στη μεταφορά ευθύνης και πρωταρχίας στις τράπεζες για την επιλογή των χρηματοδοτήσεων τους, στην αποτελεσματικότερη εποπτεία της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος και στην ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Η προσπάθεια για την εκλογίκευση της διάρθρωσης των επιτοκίων συνεχίστηκε και το 1985, με στόχους την αποτελεσματικότερη κατανομή και χρησιμοποίηση των αποταμιεύσεων που διοχετεύονται στην οικονομία μέσω του τραπεζικού συστήματος και τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της ρευστότητας της οικονομίας. Για την επίτευξη των στόχων αυτών, η Τράπεζα της Ελλάδος έλαβε ορισμένα μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή. Το σημαντικότερο μέτρο ήταν η καθιέρωση από τον Νοέμβριο του 1985 γενικού κατώτατου επιτοκίου για βραχυπρόθεσμα δάνεια, ίσου με το επιτόκιο καταθέσεων ταμειυτηρίου προσαυξανόμενο κατά μία ποσοστιαία μονάδα. Τότε τα επιτόκια διαμορφώθηκαν στο 17-21,5%!

Αυτό έγινε τότε διότι η ύπαρξη επιτοκίων χορηγήσεων χαμηλότερων από το επιτόκιο καταθέσεων ταμειυτηρίου δημιουργούσε κίνητρο για διαχέτευση τραπεζικών πιστώσεων σε καταθέσεις ή σε τραπεζικά ομόλογα.

Την ίδια χρονιά πραγματοποιήθηκε σειρά αλλαγών στα επιτόκια (αύξηση επιτοκίων βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης βιοτεχνικών, ενοποίηση επιτοκίων δανεισμού των οργανισμών που ασκούσαν την κρατική παρέμβαση ή τη στήριξη αγροτικών τιμών κλπ). Οι προσαρμογές αυτές ήταν επιβεβλημένες για την εξασφάλιση ορθολογικότερης λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος αλλά και για την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής για τη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Η ενοποίηση των επιτοκίων επέτρεψε την κατάργηση σειράς πιστωτικών κανόνων ελέγχου που ήταν αναγκαία για τη διασφάλιση της χρησιμοποίησης των χαμηλότοκων (για την εποχή εκείνη) πιστώσεων για τους σκοπούς για τους οποίους εχορηγούντο.

Το 1985 καταργήθηκαν ή χαλαρώθηκαν περιορισμοί που ίσχυαν στη χρηματοδότηση του εμπορίου και των επαγγελματιών. Επιτράπηκε η χρηματοδότηση μεταποιητικών, εξορυκτικών και τεχνικών εταιρειών για την εξαγωγή επιχειρήσεων ή την αγορά μεταχειρισμένου εξοπλισμού. Χαλαρώθηκαν οι περιορισμοί που αφορούσαν τη χρηματοδότηση πωλησιών με πιστωτή.

Από το φθινόπωρο του 1985 η Τράπεζα της Ελλάδος έλαβε σειρά μέτρων στα πλαίσια της οικονομικής σταθεροποίησης που απέβλεπαν στον έλεγχο της ρευστότητας και της πιστωτικής επέκτασης των τραπεζών και στην ενίσχυση της νομισματικής πολιτικής. Σημαντικό βήμα προς

την κατεύθυνση της ενοποίησης των τραπεζικών επιτοκίων σε υψηλότερα επίπεδα ήταν η καθιέρωση από το Νοέμβριο του 1985 ενός ελαχίστου επιτοκίου 16% στις βραχυπρόθεσμες τραπεζικές πιστώσεις, ενώ τον Ιούνιο του 1986 αποφασίστηκε η καθιέρωση ενός ελαχίστου επιτοκίου 15% και στις τραπεζικές χρηματοδοτήσεις μέσης και μακράς διάρκειας. Παράλληλα ελήφθησαν μέτρα ώστε να γίνει δαπανηρή η άντληση κεφαλαίων για τις εμπορικές τράπεζες από την Τράπεζα της Ελλάδος (επιτόκιο 19,5-27%).

Παρ' όλα αυτά, η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ήταν ακόμα στην αρχή. Ο ίδιος ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Δημήτρης Χαλκιάς επισήμανε το 1986 στην Έκθεσή του: «Παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει και την πρόοδο που έχει επιτευχθεί στα προηγούμενα τέσσερα χρόνια, το πιστωτικό σύστημα εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από ακαμψία, συγκεντρωτισμό και χαμηλή παραγωγικότητα».

Η χρησιμοποίηση των πιστωτικών ιδρυμάτων για την άσκηση οικονομικής πολιτικής για πολλά χρόνια φαίνεται ξεκάθαρα από άπειρες επισημάνσεις στις Ετήσιες Εκθέσεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά που γίνεται στην Ετήσια Έκθεση του 1986. Δηλαδή περίπου ένα έτος μετά την έναρξη της σταδιακής απελευθέρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Στην Έκθεση αναφέρεται: «Το νομισματικό πρόγραμμα του 1986 επιδιώκει να συμβάλει στην πραγματοποίηση στόχων της οικονομικής πολιτικής και ειδικότερα στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών». Και προσδιορίζονται στόχοι για την καθαρή εγχώρια πιστωτική επέκταση (τότε 17%), για την αύξηση των πιστώσεων προς τον ιδιωτικό τομέα και δημόσιο τομέα κλπ.

Στη διάρκεια του 1987 έγιναν βήματα προς την κατεύθυνση της απελευθέρωσης των τραπεζικών επιτοκίων και της κατάργησης πολλών πιστωτικών περιορισμών και ελέγχων που περιορίζαν την ελευθερία των τραπεζών να επιλέγουν τις χρηματοδοτήσεις τους. Το αποτέλεσμα σειράς μέτρων που έλαβε η Τράπεζα της Ελλάδος ήταν να περιοριστούν τα διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια σε λίγες μόνο κατηγορίες τραπεζικών χορηγήσεων και καταθέσεων, κυρίως στο επιτόκιο των καταθέσεων ταμειευηρίου, στα ειδικά επιτόκια των χορηγήσεων προς μεταπολιτικές επιχειρήσεις μικρά και μεσαίου μεγέθους και στα επιτόκια ορισμένων προγραμμάτων κοινωνικής κατοικίας. Ωστόσο, παρέμενε βασικό εμπόδιο στον εκσυγχρονισμό του πιστωτικού συστήματος η δέσμευση υψηλών ποσοστών διαθεσίμων των εμπορικών τραπεζών για τη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα, όπως και αδρανοποίηση σημαντικών διαθεσίμων των τραπεζών αυτών που προορίζονται για τη χρηματοδότηση των μικρού και μεσαίου μεγέθους μεταπολιτικών επιχειρήσεων.

Το 1988 επιταχύνθηκε η απελευθέρωση του πιστωτικού συστήματος και των επιτοκίων. Το κυριότερο μέτρο ήταν η βαθμιαία μείωση των δεσμεύσεων - αποδεσμεύσεων επί των τραπεζικών χορηγήσεων και τελικά η πλήρης κατάργησή τους από την 1η Ιανουαρίου 1989. Πρόκειται για μέτρο που έδωσε τη δυνατότητα στις τράπεζες να διαφοροποιούν τα επιτόκιά τους ανάλογα με το βαθμό ρευστότητας και ασφάλειας των χορηγήσεών τους.

Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος επιταχύνθηκε ακόμα περισσότερο το 1989, όταν ολοκληρώθηκε η κατάργηση του συστήματος εξειδικευμένων πιστωτικών κανόνων και περιορισμών και δόθηκε στις τράπεζες η δυνατότητα να χρηματοδοτούν όλους τους κλάδους της οικονομικής δραστηριότητας με όρους και προϋποθέσεις που καθορίζουν οι ίδιες. Επίσης, δόθηκε η δυνατότητα στις τράπεζες να ρυθμίζουν δάνεια που έχουν χορηγηθεί σε πελάτες τους, υπό την προϋπόθεση ότι τηρούνται ορθές τραπεζικές αρχές. Τα πρώτα νέα τραπεζικά προϊόντα βγαίνουν στην αγορά. «Περιορισμοί εξακολουθούν να ισχύουν στην άσκηση της καταναλωτικής πίστης, που κρίνεται σκόπιμο να διατηρηθούν όσο υπάρχουν οι σοβαρές μακροοικονομικές ανισορροπίες στην ελληνική οικονομία», επισήμανε το 1991 ο τότε διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος Δημήτρης Χαλκιάς, αναφερόμενος στο 1990.

«Η πλήρης απελευθέρωση του τραπεζικού απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος από τις διοικητικές ρυθμίσεις και η ανάπτυξη μεθόδων και μέσων παρέμβασης της κεντρικής τράπεζας στις αγορές χρήματος και συναλλάγματος προκειμένου να διευκολύνεται η επίτευξη των στόχων της νομισματικής πολιτικής αποτελούν βασικές επιδιώξεις της Τράπεζας της Ελλάδος», έγραφε

Είπαν για την παγκόσμια οικονομική κρίση
Του κόσμου τα νέα - Γνώμες

Πέμπτη, 06 Νοέμβριος 2008 10:54

Στο κείμενο που ακολουθεί προσπαθήσαμε να συγκεντρώσουμε κάποιες χαρακτηριστικές εκτιμήσεις που διατυπώθηκαν με αφορμή την τελευταία κρίση από ανθρώπους που κατέχουν υπεύθυνες θέσεις στην παγκόσμια οικονομία και από ειδικούς. Είναι μια σύνθεση που αποτυπώνει σε έναν βαθμό την κατάσταση και την προοπτική, όπως εκείνοι την βλέπουν και την εικόνα αυτής της στιγμής σε μια παγκόσμια προσπάθεια να απαντηθούν (ή, έστω, να τεθούν) ερωτήματα όπως:

Πόσο θα διαρκέσει η κρίση; Θα ακολουθήσει κάποια μεγάλη ύφεση; Υπάρχει κάποιο σφάλμα στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος; Πόσο ευθύνεται η γιγάντωση του χρηματοπιστωτικού τομέα για την αύξηση των εισοδηματικών ανισοτήτων; Ποια είναι η μεταρρύθμιση που θα χρειαστεί; Υπάρχει κάποιο νέο μοντέλο για την οικονομία; Ποια είναι η αξία παλιών δοκιμασμένων λύσεων σε νέες συνθήκες; Πώς θα αντιμετωπισθεί το φάσμα της επέκτασης της ανεργίας, της πείνας και της εξαθλίωσης; Ποιο είναι το βάθος και η σημασία αυτής της κρίσης (και επομένως ποια πολιτιστικά μοντέλα και ποιες νοοτροπίες πρέπει να αλλάξουν επίσης);

Είναι μια καλή αφετηρία για τους δικούς μας προβληματισμούς και τις δικές μας παραπέρα διαπιστώσεις. Που αφορούν, όχι μόνο την παγκόσμια οικονομία αλλά και τις ατομικές και συλλογικές αποφάσεις για τον τρόπο διαχείρισης της ζωής μας.

30.9.2208

Τζοζεφ Στίγκλιτς, νομπελίστας οικονομολόγος:

"Η χρηματοπιστωτική κρίση σηματοδοτεί για τον φιλελευθερισμό ότι και η πτώση του Βερολίνου για τον κομμουνισμό. Πρόκειται για παρατεταμένη και βαθιά κρίση που θα ακολουθήσει. Σε ό,τι αφορά την τρέχουσα κρίση, στις ΗΠΑ, ζούσαμε πάνω σε δανεισμένο χρήμα και δανεισμένο χρόνο και οι καταναλωτικές συνήθειες στις ΗΠΑ ήταν αδύνατο να διατηρηθούν. Η παγκόσμια οικονομία κατευθύνεται προς σημαντική επιβράδυνση. Βρισκόμαστε στο μέσον της χειρότερης των κρίσεων του αιώνα και πριν να δούμε τον πάτο δεν θα μπορέσουμε να ανέβουμε ξανά".

13.10.2008

Ντομνίκ Στρος Καν, πρόεδρος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου:

"Ήμουν πάντα οπαδός της οικονομίας της αγοράς, αλλά μιας οικονομίας της αγοράς η οποία θα είναι οργανωμένη, η οποία θα εξυπηρετεί τις κοινωνικές φιλοδοξίες..."

Αυτό που διαπιστώνω σήμερα είναι ότι η αυτορρύθμιση της αγοράς δεν λειτουργήσει και ότι η κρίση έδειξε την ανάγκη «αναδιοργάνωσης του συστήματος»: «Χρειάζεται μια διαφορετική ρύθμιση, γιατί αυτή που υπήρχε οδήγησε σε οικονομική φούσκα, δυσανάλογη προς την οικονομική πραγματικότητα".

Ρόμπερτ Ζέλκ, πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας:

"Οι αναπτυσσόμενες χώρες, που ήδη αντιμετωπίζουν πρόβλημα λόγω της αύξησης των τιμών των τροφίμων και των καυσίμων, έχουν κίνδυνο να οπισθοχωρήσει σοβαρά η προσπάθειά τους

για βελτίωση της ζωής των πληθυσμών τους, από οποιαδήποτε παρατεταμένη έλλειψη ρευστού ή επιβράδυνση της ανάπτυξης διεθνώς”...

“Οι πιο φτωχές και περισσότερο ευάλωτες ομάδες αντιμετωπίζουν σοβαρότερο κίνδυνο και σε ορισμένες περιπτώσεις κινδυνεύουν με ανεπανόρθωτες ζημιές”.

Γκόρντον Μπράουν, Βρετανός πρωθυπουργός.

Ο Βρετανός πρωθυπουργός δήλωσε ότι θα επιθυμούσε οι ηγέτες της διεθνούς κοινότητας να δημιουργήσουν μια νέα «οικονομική αρχιτεκτονική» με τον τρόπο που θεμελιώθηκε το σημερινό διεθνές οικονομικό σύστημα στη συνδιάσκεψη του Μπρέτον Γούντς, στο Νιού Χαμσάιρ, τον Ιούνιο του 1944. Με τη συμφωνία του Μπρέτον Γούντς δημιουργήθηκαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα και καθορίστηκε το σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών με βάση αναφοράς το δολάριο το οποίο περιόριζε σημαντικά την ελεύθερη κυκλοφορία των βραχυπρόθεσμων κεφαλαίων. Το σύστημα αυτό καταργήθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν η αμερικανική κυβέρνηση τερμάτισε τη μετατρέψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό, υποτιμώντας το δολάριο. Ο Βρετανός πρωθυπουργός προτείνει την επιστροφή σε ένα καθεστώς αυστηρής ρύθμισης των αγορών, με περιορισμούς στην ανεξέλεγκτη κίνηση των κεφαλαίων.

22.10.2008

Ζαζέ Μπορόζο, πρόεδρος της Κομισιόν.

“Οι προσπάθειες αντιμετώπισης της χρηματοπιστωτικής κρίσης απαιτούν μια νέα παγκόσμια συνεργασία, καθώς καμία χώρα δεν μπορεί να αποφύγει τις επιπτώσεις της”. “Χρειαζόμαστε μία συντονισμένη παγκόσμια απάντηση για να μεταρρυθμίσουμε το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Ζούμε σε πρωτοφανείς εποχές και χρειαζόμαστε πρωτοφανή επίπεδα παγκόσμιας συνεργασίας. Είναι πολύ απλό: Είτε βυθιζόμαστε μαζί είτε κολυμπάμε μαζί”.

Γκόρντον Μπράουν, Βρετανός πρωθυπουργός.

“Αφού λάβαμε μέτρα για το τραπεζικό σύστημα, τώρα θα πρέπει να αναλάβουμε δράση κατά της παγκόσμιας οικονομικής ύφεσης, η οποία προφανώς θα προκαλέσει ύφεση και στη Βρετανία”.

23.10.2008

Νικόλα Σαρκοζί, Γάλλος πρόεδρος.

“Έχω την πεποίθηση ότι τα κράτη της Ασίας, όπως και της Ευρώπης, πρέπει να εργαστούν μαζί προκειμένου να ρυθμιστεί με έναν διαφορετικό τρόπο το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα”.

Αγγέλα Μέρκελ, Γερμανίδα καγκελάριος.

“Απαιτείται μια νέα δομή για το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα”.

“Οι μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να επικεντρωθούν σε μεγαλύτερη διαφάνεια, αυστηρότερη εποπτεία των εταιρειών του χρηματοπιστωτικού κλάδου και καλύτερες ρυθμίσεις για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών”.

Άλαν Γκρίνσταν, πρώην πρόεδρος (επί 18 χρόνια) της Ομοσπονδιακής Κεντρικής Τράπεζας των ΗΠΑ (Fed).

ΔΙΕΘΝΕΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ 29

Παρουσίαση οικονομικών στοιχείων σε υπερπληθωριστικές οικονομίες

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

1. Το παρόν Πρότυπο εφαρμόζεται στις οικονομικές καταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων των ενδοετήσιων οικονομικών καταστάσεων, κάθε οικονομικής αντίληψης της απόδοσης το νόμισμα λειτουργίας είναι νόμισμα μιας υπερπληθωριστικής οικονομίας

2. Σε μια υπερπληθωριστική οικονομία, η χωρίς επανοδότηση παρουσίαση των αποτελεσμάτων των εργασιών και της οικονομικής θέσης στο τοπικό νόμισμα, δεν έχει χρησιμότητα. Το χρήμα χάνει την αγοραστική δύναμη σε τέτοιο βαθμό, ώστε η σύγκριση των ποσών από συναλλαγές και άλλα γεγονότα που συνέβησαν σε διαφορετικούς χρόνους, ακόμη και μέσα στην ίδια λογιστική περίοδο, είναι παραπλανητική.

3. Το παρόν Πρότυπο δεν καθαρίζει κάποια συγκεκριμένο ποσοστό, από το οποίο θεωρείται ότι αρχίζει ο υπερπληθωρισμός.

Το πότε η επανοδότηση των οικονομικών καταστάσεων, σύμφωνα με το παρόν Πρότυπο, καθίσταται αναγκαίο, αποτελεί θέμα κρίσης. Ο υπερπληθωρισμός φαίνεται από χαρακτηριστικά του οικονομικού περιβάλλοντος μιας χώρας στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα:

α) ο γενικός πληθωρισμός πρακτικά να διαιρεί τον πλάτο του σε μη χρηματικά περιουσιακά στοιχεία ή σε ένα σχετικώς σταθερό ξένο νόμισμα. Τα ποσά τοπικού νομίσματος που κατέχονται, επενδύονται αμέσως για να διατηρηθεί η αγοραστική δύναμη

β) ο γενικός πληθωρισμός εκτιμά το χρηματικό ποσό όχι βάσει του τοπικού νομίσματος, αλλά βάσει ενός σχετικώς σταθερού ξένου νομίσματος. Οι τιμές μπορεί να αναφέρονται σε αυτό το νόμισμα

γ) πωλήσεις και αγορές επί πιστώσει λαμβάνουν χώρα σε τιμές που συμφιζούν την αναμενόμενη ζημία της αγοραστικής δύναμης κατά τη διάρκεια της περιόδου της πίστωσης.

4. Είναι προτιμότερο, όλες οι οικονομικές ενδείξεις που καταρτίζουν οικονομικές καταστάσεις στο νόμισμα της ίδιας υπερπληθωριστικής οικονομίας, να εφαρμόζουν το παρόν Πρότυπο από την ίδια ημερομηνία. Παρά όλα αυτά, το παρόν Πρότυπο εφαρμόζεται στις οικονομικές καταστάσεις κάθε οικονομικής ενδείξεως, από την έναρξη της καλυπτόμενης περιόδου αναφοράς στην οποία διαπιστώνεται η ύπαρξη υπερπληθωρισμού στη χώρα, στο νόμισμα της οποίας η οικονομική ενδειξη καταρτίζεται τις καταστάσεις αυτές.

Η ΕΠΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

5. Οι τιμές μεταβάλλονται με το χρόνο, ως αποτέλεσμα διάφορων ειδειών ή γενικών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Ειδικές συνθήκες, όπως μεταβολές στην παραγωγή και ζήτηση και τεχνολογικές αλλαγές, μπορεί να προκαλούν σημαντική αύξηση ή μείωση των επιμέρους τιμών, ανεξάρτητα της μιας από την άλλη. Επιπρόσθετα, γενικές συνθήκες μπορεί να προκαλούν αλλαγές στο γενικό επίπεδο τιμών και συνεπώς στη γενική αγοραστική δύναμη του χρήματος.

6. Σε πολλές χώρες, οι βασικές οικονομικές καταστάσεις καταρτίζονται με βάση το ιστορικό κόστος, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τόσο οι αλλαγές του γενικού επιπέδου των τιμών όσο και οι συζητήσεις των επιμέρους τιμών των περιουσιακών στοιχείων που κατέχονται, εκτός από τα ενωσιακά πάγια και επενδύσεις, στο βαθμό που αυτές μπορούν να αναπροσαρμοσθούν. Μερικές οικονομικές ενδείξεις όμως, παρουσιάζουν οικονομικές καταστάσεις οι οποίες βασίζονται σε μια προσέγγιση του τρέχοντος κόστους, που αντανάκλα τις επιδράσεις των μεταβολών στις επιμέρους τιμές των περιουσιακών στοιχείων που κατέχονται.

7. Σε μια υπερπληθωριστική οικονομία, οι οικονομικές καταστάσεις, είτε βασίζονται σε προσέγγιση του ιστορικού κόστους είτε του τρέχοντος κόστους, είναι χρήσιμες μόνον αν παρουσιάζονται βάσει της τρέχουσας κατά την ημερομηνία του ισολογισμού μονάδας μέτρησης. Ως αποτέλεσμα, το παρόν Πρότυπο εφαρμόζεται στις οικονομικές καταστάσεις των οικονομικών ενδείξεων που καταρτίζονται στο νόμισμα μιας υπερπληθωριστικής οικονομίας. Δεν επιτρέπεται η παρουσίαση της πληροφορίας που απαιτεί το παρόν Πρότυπο, ως συμπλήρωμα οικονομικών καταστάσεων που δεν επαναδιατυπώθηκαν. Επίσης, δεν συνιστάει χωριστή παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων πριν από την επαναδιατύπωση.

8. Οι οικονομικές καταστάσεις της οικονομικής ενδείξεως της οποίας το νόμισμα λειτουργικός είναι το νόμισμα υπερπληθωριστικής οικονομίας, είτε βασίζονται στο ιστορικό κόστος είτε στο τρέχον κόστος, διατυπώνονται βάσει της τρέχουσας κατά την ημερομηνία του ισολογισμού μονάδας μέτρησης. Τα ανάλογα ποσά πραγματοποιηθέντος περιόδου, που απαιτούνται από το ΔΑΠ 1 Παρουσίαση των οικονομικών καταστάσεων και κάθε σχετική με προηγούμενες περιόδους πληροφόρηση, διατυπώνονται επίσης βάσει της τρέχουσας κατά την ημερομηνία του ισολογισμού μονάδας μέτρησης. Για το σκοπό της παρουσίασης συγκεκριμένων κωδικίων σε διαφορετικό νόμισμα παρουσίασης, εφαρμόζονται οι παράγραφοι 42 στοιχείο β) και 43 του ΔΑΠ 21 Οι επιδράσεις μεταβολών των τιμών συναλλάγματος (όπως τροποποιήθηκε το 2003).

26. Το παρόν Πρότυπο αρχίζει, ότι όλα τα στοιχεία της κατάταξης λογαριασμού αποτελεσμάτων πρέπει να εκφράζονται στην τρέχουσα κατά την ημερομηνία του λογαριασμού μονάδα μέτρησης. Συνεπώς όλα τα ποσά χρειάζεται να επαναδιατυπωθούν, σύμφωνα με τη μετβολή του γενικού δείκτη τιμών, από τις ημερομηνίες που τα στοιχεία των εσόδων και των εξόδων είχαν αρχικά καταχωρηθεί στις οικονομικές καταστάσεις.

Κέρδος ή ζημία στην καθαρή χρηματική θέση

27. Σε περίοδο πληρωμαίου, μια οικονομική οντότητα που έχει πλεόνασμα χρηματικών περιουσιακών στοιχείων σε σχέση με τις χρηματικές υποχρεώσεις, χάνει αγοραστική δύναμη, ενώ μια οικονομική οντότητα που έχει πλεόνασμα χρηματικών υποχρεώσεων σε σχέση με τα χρηματικά περιουσιακά στοιχεία, κερδίζει αγοραστική δύναμη κατά την έκταση που το περιουσιακό στοιχεία και οι υποχρεώσεις δεν συνδέονται με ένα επίπεδο τιμών. Αυτό το κέρδος ή ζημία στην καθαρή χρηματική θέση, μπορεί να ληφθεί ως η διαφορά από την επαναδιατύπωση των μη χρηματικών περιουσιακών στοιχείων, των ιδίων κεφαλαίων και των κονδυλίων της κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων και της προσαρμογής των περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων που συνδέονται με δείκτη τιμών. Το κέρδος ή ζημία μπορεί να εκμηδυνιστεί εφόρμοντας τη μεταβολή του γενικού δείκτη τιμών στον σταθμισμένο μέσο όρο της διαφοράς, κατά την περίοδο, μεταξύ χρηματικών περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων.

28. Το κέρδος ή ζημία στην καθαρή χρηματική θέση περιλαμβάνεται στο καθαρό αποτέλεσμα. Η προσαρμογή όλων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων συνδέονται βάσει συμφωνίας με τις μεταβολές των τιμών, σύμφωνα με την παράγραφο 13, συμψηφίζεται έναντι του κέρδους ή της ζημίας στην καθαρή χρηματική θέση. Άλλα στοιχεία της κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων, όπως πιστωτικοί και χρεωστικοί τόκοι και συναλλαγματικές διαφορές σχετιζόμενες με επενδυμένα ή δανειακά κεφάλαια, συνδέονται επίσης με την καθαρή χρηματική θέση. Μελλοντικά αυτά τα στοιχεία γνωστοποιούνται χωριστά, μπορεί να είναι χρήσιμα να παρουσιάζονται στην κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων, μαζί με το κέρδος ή τη ζημία στην καθαρή χρηματική θέση.

Οικονομικές καταστάσεις τρέχοντος κόστους

Ισολογισμός

29. Στοιχεία αποκοντζόνισμα στα τρέχον κόστος δεν επαναδιατυπώνονται, γιατί ήδη εκφράζονται στην τρέχουσα κατά την ημερομηνία του ισολογισμού μονάδα μέτρησης, Άλλο στοιχεία του ισολογισμού επαναδιατυπώνονται, σύμφωνα με τις παραγράφους 11-25.

Κατάσταση λογαριασμού αποτελεσμάτων

Κέρδος ή ζημία στην καθαρή χρηματική θέση

31. Το κέρδος ή ζημία της καθαρής χρηματικής θέσης αντιμετωπίζεται λογιστικά σύμφωνα με τις παραγράφους 27 και 28

Φόροι

32. Η επαναδιατύπωση οικονομικών καταστάσεων σύμφωνα με το παρόν Πρότυπο μπορεί να δημιουργήσει διαφορές ανάμεσα στη λογιστική αξία και τη φορολογική βάση μεμονωμένων περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων στον ισολογισμό. Αυτές οι διαφορές λογιστικοποιούνται, σύμφωνα με το ΔΛΠ 12 Φόροι εισοδήματος.

Κατάσταση ταμιακών ροών

33. Το παρόν Πρότυπο ορίζει ότι όλα τα στοιχεία της κατάστασης ταμιακών ροών εκφράζονται στην τρέχουσα κατά την ημερομηνία του ισολογισμού μονάδα μέτρησης.

Κονδύλια προηγούμενων περιόδων

34. Τα αντίστοιχα προά των προηγούμενων καλυπτόμενων περιόδων αναφοράς, είτε βασίζονται στην προαέγγηση του ιστορικού κόστους είτε στην προαέγγηση του τρέχοντος κόστους, επαναδιατυπώνονται με την εφαρμογή ενός γενικού δείκτη τιμών, αλλιώς ώστε οι συγκριτικές οικονομικές καταστάσεις να παρουσιάζονται με βάση την τρέχουσα κατά το τέλος της καλυπτόμενης περιόδου αναφοράς μονάδα μέτρησης. Πληροφορίες που γνωστοποιούνται σε σχέση με προηγούμενες περιόδους εκφράζονται επίσης με βάση την τρέχουσα κατά το τέλος της καλυπτόμενης περιόδου αναφοράς μονάδα μέτρησης. Για το σκοπό της παρούσας συγκρισιμης κονδυλίων σε διαφορετικό νόμισμα παρουσιασής, εφαρμόζονται η παράγραφος 42 στοιχείο β) και η παράγραφος 43 του ΔΛΠ 21 Οι επιδράσεις μεταβολών των τιμών συναλλάγματος (όπως τροποποιήθηκε το 2003)

Ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις

35. Μια μητρική εταιρεία που καταρτίζει οικονομικές καταστάσεις στο νόμισμα μιας υπεργληθωριστικής οικονομίας, μπορεί να έχει θυγατρικές που επίσης καταρτίζουν τις καταστάσεις τους σε νομισμάτο υπεργληθωριστικής οικονομίας. Οι οικονομικές καταστάσεις κάθε τέτοιας θυγατρικής πρέπει να επαναδιατυπώνονται, με την εφαρμογή ενός γενικού δείκτη τιμών της χώρας στο νόμισμα της οποίας εκδίδει τις καταστάσεις της ή θυγατρική, πριν αυτές συμπεριληφθούν στις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις που εκδίδονται από τη μητρική εταιρεία. Όταν μια τέτοια θυγατρική είναι στο εξωτερικό, οι επαναδιατυπωμένες οικονομικές καταστάσεις της μετατρέπονται με βάση τις ισαιμίες κλεισίματος. Οι οικονομικές καταστάσεις των

Νέα δάνεια άνω των 20 δις. ευρώ για 550.000 επιχειρήσεις

Στο στόχαστρο των τραπεζών- επιδίωξη που ενισχύεται σημαντικά από την εφαρμογή των κανόνων της *Βασιλείας II- βρίσκονται 550.000 επιχειρήσεις μικρού και μεσαίου μεγέθους, οι οποίες εμφανίζουν μηδενική χρηματοδότηση από το σύνολο του 1 εκατομμυρίου μικρομεσαίων εταιρειών.

Πρόκειται για επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 2,5 εκατ. ευρώ και οι οποίες ουσιαστικά καλύπτουν αυτοδύναμα τις ταμειακές τους ροές και δεν έχουν έως τώρα τραπεζικό δανεισμό, σε αντίθεση με περίπου 450.000 οι οποίες έχουν αντλήσει από το τραπεζικό σύστημα περί τα 20 δις. ευρώ.

Στελέχη τραπεζών υπογραμμίζουν ότι κατά μέσο όρο μία μεσαίου μεγέθους επιχείρηση έχει χρηματοδοτικό υπόλοιπο περί τα 40.000 ευρώ. Προκειμένου να διευρύνουν τα όρια χρηματοδότησής τους, οι τράπεζες καταρτίζουν εξειδικευμένα προγράμματα για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων και ξεκινούν περιφερειακές παρουσιάσεις κατά κλάδους επιχειρήσεων, με προϊόντα ειδικά σχεδιασμένα για κάθε δραστηριότητα.

Η αγορά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποκτά πρόσθετο ενδιαφέρον ενόψει της προσαρμογής των τραπεζών στους νέους κανόνες της Βασιλείας, που ευνοεί την επέκταση σε αυτό το πελατειακό κομμάτι, το οποίο ως τμήμα της λιανικής τραπεζικής επιτρέπει μεγαλύτερη διασπορά του κινδύνου και συνεπώς αποτελεσματικότερη διαχείριση των κεφαλαίων, τουλάχιστον για τις τράπεζες που διαθέτουν τα απαραίτητα συστήματα και τους αναγκαίους μηχανισμούς.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το τραπεζικό σύστημα εντείνει τις προσπάθειές του για χρηματοδοτική κάλυψη των μικρομεσαίων και ενδεικτικό προς τούτο είναι ότι τα δάνεια προς μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις αυξήθηκαν κατά 35% το 2006 σε σχέση με το 2005, από την πλειονότητα των τραπεζών. Με μόνη διαφορά ότι η Βασιλεία II ευνοεί τραπεζικούς ομίλους με ισχυρή κεφαλαιακή βάση, παράμετρος που αναμένεται να «ζορίσει» ιδιαίτερα την προσέλκυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τις μικρές τράπεζες.

Αλλαγές

Όσον αφορά τους κανόνες της Βασιλείας II, οι μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί το τελευταίο χρονικό διάστημα, σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, καταδεικνύουν πως οι επιπτώσεις στον απλό πελάτη των τραπεζών θα είναι θετικές ως προς τα επιτόκια, καθώς εκτιμάται ότι μπορεί να υπάρξει μείωση από 1 έως και 3 ποσοστιαίες μονάδες βάσης, μόνον και εφόσον η τράπεζα πληροί όλες τις προϋποθέσεις των κανόνων της Βασιλείας II, γεγονός που θα της δίνει τη δυνατότητα να προβαίνει σε μικρότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις ανά δάνειο.

Κατόπιν αυτού οι τράπεζες που έχουν ήδη εφαρμόσει τους απαραίτητους μηχανισμούς ελέγχου θα μπορούν να δανείζονται φθηνότερα από τη διατραπεζική αγορά και να μετακυλίσουν μέρος της ωφέλειας αυτής στο επιτόκιο των προϊόντων της λιανικής τραπεζικής.

Οι τράπεζες που ειδικεύονται στις επενδυτικές εργασίες θα βρεθούν ζημιωμένες, καθώς και οι μεγάλες επιχειρήσεις με «αδύναμη πιστοληπτική ικανότητα». Αντίθετα, η λιανική τραπεζική θα ευνοηθεί περισσότερο, όπως επίσης και οι περίπου 1 εκατομμύριο μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Μάλιστα, ο συντελεστής στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου για τα προσωπικά και καταναλωτικά δάνεια θα μειωθεί από το 100% στο 75%. Αντίστοιχα για τα στεγαστικά ο συντελεστής θα μειωθεί στο 35% από 50%. Ωφελημένες θα είναι και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ως προς τη δυνατότητα χρηματοδότησής τους από τις τράπεζες, ενώ στις μεγάλες επιχειρήσεις τα οφέλη θα αφορούν μόνο όσες διαθέτουν υψηλή πιστοληπτική ικανότητα. Η συνολική επένδυση των ελληνικών τραπεζών για την υποδοχή των κανόνων της Βασιλείας II αγγίζει, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, τα 100 εκατ. ευρώ.

Τα βασικά σημεία

- Με το σχέδιο νόμου ενσωματώνονται ουσιαστικά στην ελληνική νομοθεσία οι διατάξεις των Κοινοτικών Οδηγιών 2006/48, 2006/49 και 2000/46.
- Ο ορισμός των ιδίων κεφαλαίων και των μεθόδων εποπτείας γίνεται με βάση τους κοινούς κανόνες, στο πλαίσιο μιας ενιαίας ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς.
- Ρυθμίζει μέχρι κεραίας θέματα σχετικά με προβλέψεις και επισφάλειες ανά κατηγορία δανείου και όχι συνολικά όπως ισχύει σήμερα.
- Συμβάλλει εξυγιαντικά στα δανειακά χαρτοφυλάκια των τραπεζών, ενώ «δυσκολεύει» τον δανεισμό για τους κακοπληρωτές.
- Τα επιτόκια θα είναι ευνοϊκά για όσους δανειολήπτες έχουν σταθερή πιστοληπτική συμπεριφορά.

Economics focus

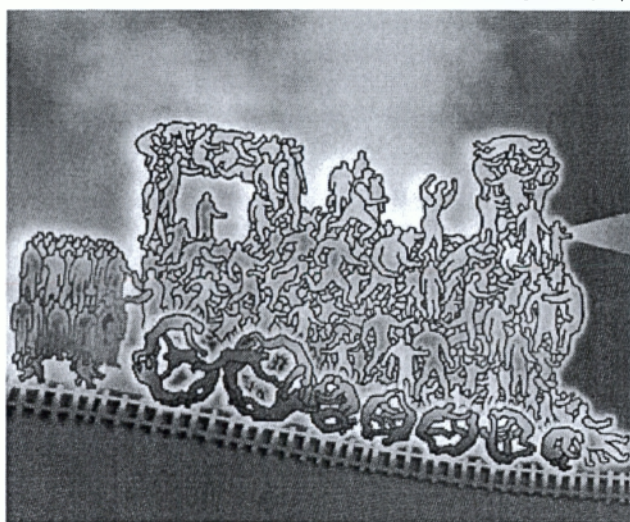
Damage assessment

May 14th 2009

From The Economist print edition

How much will the financial crisis hurt America's economic potential?

Illustration by Jac Depczyk

AMID the hubbub over a few less-bad-than-expected statistics, America's economic debate has turned to the nature of the recovery. Optimists expect a vigorous rebound as confidence returns, pent-up demand is unleashed and massive government stimulus takes effect. Most observers, including this newspaper, are bracing for a long slog, as debt-laden consumers rebuild their savings, output growth remains weak and unemployment continues to rise. There is, however, something that eventually will have a much bigger impact on Americans' prosperity than the slope of the recovery. That is the effect of the crisis on America's potential rate of growth itself.

An economy's long-term speed limit (its "trend" or "potential" rate of growth) is the pace at which GDP can expand without affecting unemployment and, hence, inflation. It is determined by growth in the supply of labour (the number of workers and how long they toil) along with the speed with which productivity improves. The pace of potential growth helps determine the sustainability of everything from public debt to the prices of shares.

Unfortunately, the outlook for America's potential growth rate was darkening long before the financial crisis hit. The IT-induced productivity revolution, which sent potential output soaring at the end of the 1990s, has waned. More important, America's labour supply is growing more slowly as the population ages, the share of women working has levelled off and that of students who work has fallen. Since 1991 the labour supply has risen at an average annual pace of 1.1%. Over the next decade the Congressional Budget Office expects a 0.6% annual increase.

According to Robert Gordon, a productivity guru at Northwestern University, America's trend rate of growth in 2008 was only 2.5%, the lowest rate in its history, and well below the 3-3.5% that many took for granted a few years ago. Without factoring in the financial crisis, Mr Gordon expects potential growth to fall to 2.35% over the coming years.

That alone is grim news. But has the Great Recession made things worse? In theory, it could do. Slumping investment may slow the pace of innovation. Soaring government debt could raise interest rates. Higher taxes, designed to reduce the debt, might dull incentives to work and invest. More regulation, in finance and beyond, could deter innovation. Workers' skills may atrophy as a result of joblessness. On the plus side, well-targeted government spending on, say, infrastructure or education could boost potential output, while the huge wealth that Americans have lost may induce more of them to work for longer.

History sends mixed signals about how much these effects matter. Surprisingly, the 1930s bode well. Despite the deep slump in growth and investment, America's potential growth rate is reckoned to have risen smartly during the decade, as innovations from nylon to synthetic rubber proliferated, while business processes were fundamentally overhauled. Alexander Field, an economist at Santa Clara University, has called the 1930s the "most technologically progressive" decade of the 20th century.

In the modern era Sweden offers grounds for optimism. Its productivity growth accelerated after the early 1990s financial crash, in part because the government dealt swiftly with the banking mess. Japan, in contrast, saw productivity growth shrivel in the early 1990s. Several studies pin blame for that on Japan's unwillingness to tackle its banking mess. But the process was not irreversible; Adam Posen of the Peterson Institute has argued that by the late 1990s Japan's potential output had risen modestly, thanks to financial reform and broader deregulation. Nor is there much sign that Japan's gaping budget deficits have crowded out private investment. Yields on long-term Japanese bonds slumped from 7% in 1990 to 1% in 2003, and are still only 1.45%, even as gross public debt is heading for 200% of GDP.

Is this cause for optimism about America? Possibly not. Compared with the 1930s, America's workers are more specialised, which makes it harder to shift occupation; they are also more cushioned with social protection, which reduces the urgency to adapt. Workers are less flexible because the housing bust will prevent many from selling their houses to move to where the jobs are. JPMorgan estimates that America's natural rate of joblessness may have risen from 4.75% to closer to 6%.

Today's investment slump may have particularly pernicious effects on productivity because, unlike Japan's, it does not follow a capital-spending binge. During the recent bubble years, America's housing investment boomed, but corporate investment was laid low by the dotcom bust.

Debt burden

Most important, even if Americans become thriftier, soaring public debt may crowd out private investment more than in Japan, which, unlike America, is a creditor country. Already American bond yields are starting to rise. Academics differ about just how much bigger budget deficits and higher public debt affect interest rates, but most agree that they do. A 2004 study suggests that interest rates rise by 0.03% for every 1% increase in the debt/GDP ratio. That ratio is set to rise by 30 percentage points between 2008 and 2011, which implies a 1% higher risk-free interest rate, and commensurately lower private-sector investment. Even if higher private saving blunts the effect, some crowding out is eventually all too likely.

All of these effects can be mitigated by good policies, or exacerbated by bad ones. Sensible approaches to reducing America's long-term deficit, by tackling entitlement spending or reforming the tax code, would minimise the rise in long-term yields and might even boost potential growth. Misguided efforts to prop up declining industries or dictate lending decisions would add to the damage. America is heading for an era of slower growth. Just how much slower is still up for grabs.

US economic outlook 'improving'

The US Federal Reserve says it is seeing "tentative evidence" the US recession is easing despite cutting its economic growth forecast.

The Fed says it expects the economy will shrink between 1.3% and 2% this year. It had earlier said the economy could contract between 0.5% and 1.3%.

It also warned that US unemployment could reach 10%.

But the pace of economic decline was beginning to ease, the Fed said in the minutes of its meeting on 28-29 April.

"Participants agreed that the information received since the March meeting provided some tentative evidence that the pace of contraction in real economic activity was starting to diminish," the minutes showed.

" They're saying the recovery itself may not be as robust as what people are talking about "

Doug Roberts, ChannelCapitalResearch.com.

They also said that financial markets had strengthened and there was anecdotal evidence of a pick-up in household and business confidence.

Christopher Low, chief economist at FT Financial in New York, said the revision to the economic growth forecast reflected the magnitude of the decline in the first quarter of this year when the economy contracted by an annualised rate of 6.1%.

"The tone of the minutes is a little more optimistic, and the forecasts are a little more pessimistic," he said.

At the April meeting, the Fed decided to keep interest rates unchanged at its current low range of between zero and 0.25%.

The Fed's decision to cut its growth forecast tempered recent investor confidence that the economy was beginning to recover from the financial crisis.

US stocks reversed early gains to close lower.

"They're saying the recovery itself may not be as robust as what people are talking about," said Doug Roberts, chief investment strategist at ChannelCapitalResearch.com.

The Fed also left open the possibility of increasing its purchases of mortgage-related and government debt to boost lending and spur recovery. In March, the central bank announced a \$1.2 trillion (£843bn) programme to get credit flowing.

Troubled euro-area economies

A slow thaw

May 21st 2009
From The Economist print edition

Output may be starting to stabilise, but the worst news on jobs is yet to come

SPRING has arrived, stockmarkets are cheery and even forecasters are feeling a bit sunnier about the economic outlook. In the euro area, things could scarcely get worse, after an exceptionally severe winter. Figures released on May 15th showed that GDP in the 16-country group shrank by 2.5% in the three months to March, leaving it 4.6% lower than in the first quarter of 2008. The decline was led by Germany, the region's largest economy, where GDP has fallen by a staggering 7% from its pre-recession peak (see chart).

Germany has been laid low by the most virulent features of the global economic crisis: a collapse in world trade and a savage reduction in stocks by firms. Like Japan (see [article](#)), it is paying a price for overreliance on export-led growth. The pain of slumping foreign sales was amplified as firms anxious about future demand and keen to protect their cash reserves ran down stocks and cut spending on plant and machinery. Countries with less of a bias towards manufacturing than Germany, such as Britain, Spain and America, have fallen less far. In effect, they have been able to export some distress to their suppliers. Their service-based economies have fewer stocks to liquidate.

The rundown in stocks across the euro area may have cut as much as 1% off GDP during the first quarter, reckons Julian Callow at Barclays Capital. Since firms cannot eat into stocks for ever, and exports can hardly fall much more, the second quarter ought to be less bad.

Business surveys certainly suggest as much. The purchasing managers' index, a closely-watched gauge of activity, rose in May to its highest since October. Forecasters are now pencilling in a smaller fall in GDP in the second quarter, of perhaps half a percentage point, and some are braced for a better figure if firms look to rebuild lean stocks faster. The economy may even claw back a bit of the ground it has lost later in the year.

Yet a more vigorous recovery may still be too much to hope for. One potential headwind is jobs. So far, the collapse in euro-area output has had an uneven effect on employment. In Spain unemployment has almost doubled in the past year. In Germany it has hardly budged, despite a much bigger fall in GDP. Like Spain, Germany has labour laws that make it costly to shed tenured workers. But at the peak of Spain's boom, a third of its workforce were on temporary contracts. These workers do not share the job protection enjoyed by the rest. Once Spain's construction boom turned sour, their jobs went quickly.

German employers, by contrast, have delayed cutting jobs. Many have cut shifts, leaning on a state scheme that subsidises the pay of short-time workers. But as firms adjust their payrolls to a lower level of demand, layoffs are likely to accelerate. Bigger job losses will dent consumer spending, which has held up fairly well so far.

The European Central Bank (ECB) is in for the long haul. Its main interest rate of 1% is higher than in Britain or America, but it makes unlimited loans to banks at that rate, for up to 12 months. That has kept interbank rates, the benchmark for loans to firms and households, below British levels at 3-month, 6-month and 12-month maturities. On June 4th the ECB will announce details of its plan to buy up to €60 billion (\$83 billion) of the safest bank bonds to help with longer-term financing needs.

Such measures should be enough to avert a drying-up of bank credit, the main source of finance for euro-area borrowers. Yet firms will borrow to invest only if they believe that spending will revive. Spain, once the region's big consumer, has a hangover from its housing boom. The American consumer is faltering, British shoppers are heavily in debt and anxious Germans are unlikely to take up the slack. So recovery from the collapse is likely to turn into a long hard slog.

Economics focus

Banks need more capital

Dec 18th 2008

From The Economist print edition

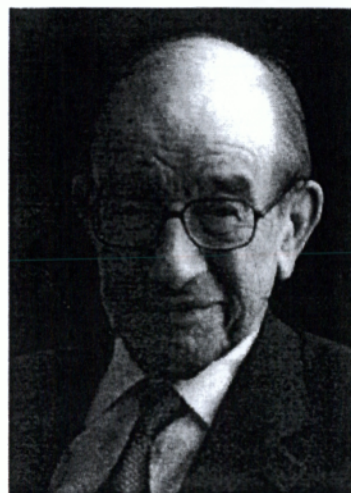
In a guest article, Alan Greenspan says banks will need much thicker capital cushions than they had before the bust

Greenspan Associates

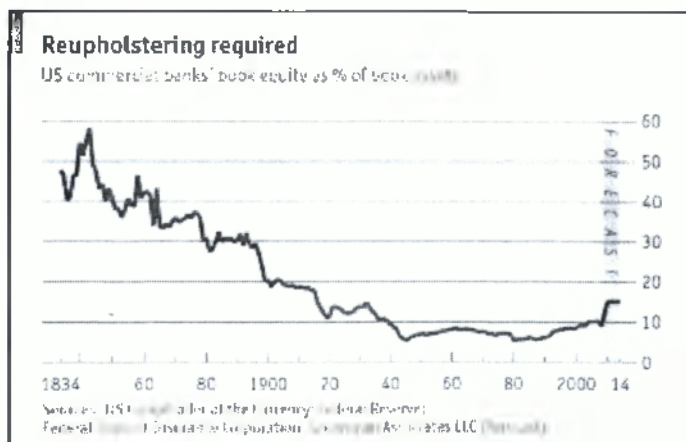
GLOBAL financial intermediation is broken. That intricate and interdependent system directing the world's saving into productive capital investment was severely weakened in August 2007. The disclosure that highly leveraged financial institutions were holding toxic securitised American subprime mortgages shocked market participants. For a year, banks struggled to respond to investor demands for larger capital cushions. But the effort fell short and in the wake of the Lehman Brothers default on September 15th 2008, the system cracked. Banks, fearful of their own solvency, all but stopped lending. Issuance of corporate bonds, commercial paper and a wide variety of other financial products largely ceased. Credit-financed economic activity was brought to a virtual standstill. The world faced a major financial crisis.

For decades, holders of the liabilities of banks in the United States had felt secure with the protection of a modest equity-capital cushion, allowing banks to lend freely. As recently as the summer of 2006, with average book capital at 10%, a federal agency noted that "more than 99% of all insured institutions met or exceeded the requirements of the highest regulatory capital standards."

Today, fearful investors clearly require a far larger capital cushion to lend, unsecured, to any financial intermediary. When bank book capital finally adjusts to current market imperatives, it may well reach its highest levels in 75 years, at least temporarily (see chart). It is not a stretch to infer that these heightened levels will be the basis of a new regulatory system.

Alan Greenspan was the chairman of the Federal Reserve Board from 1987 to 2006. He is now president of Greenspan Associates

The three-month LIBOR/Overnight Index Swap (OIS) spread, a measure of market perceptions of potential bank insolvency and thus of extra capital needs, rose from a long-standing ten basis points in the summer of 2007 to 90 points by that autumn. Though elevated, the LIBOR/OIS spread appeared range-bound for about a year up to mid-September 2008. The Lehman default, however, drove LIBOR/OIS up markedly. It reached a riveting 364 basis points on October 10th.

The passage by Congress of the \$700 billion Troubled Assets Relief Programme (TARP) on October 3rd eased, but did not erase, the post-Lehman surge in LIBOR/OIS. The spread apparently stalled in mid-November and remains worryingly high.

How much extra capital, both private and sovereign, will investors require of banks and other intermediaries

to conclude that they are not at significant risk in holding financial institutions' deposits or debt, a precondition to solving the crisis?

The insertion, last month, of \$250 billion of equity into American banks through TARP (a two-percentage-point addition to capital-asset ratios) halved the post-Lehman surge of the LIBOR/OIS spread. Assuming modest further write-offs, simple linear extrapolation would suggest that another \$250 billion would bring the spread back to near its pre-crisis norm. This arithmetic would imply that investors now require 14% capital rather than the 10% of mid-2006. Such linear calculations, of course, can only be very rough approximations. But recent data do suggest that, while helpful, the Treasury's \$250 billion goes only partway towards the levels required to support renewed lending.

Government credit has in effect acted as counterparty to a large segment of the financial intermediary system. But for reasons that go beyond the scope of this note, I strongly believe that the use of government credit must be temporary. What, then, will be the source of the new private capital that allows sovereign lending to be withdrawn? Eventually, the most credible source is a partial restoration of the \$30 trillion of global stockmarket value wiped out this year, which would enable banks to raise the needed equity. Markets are being suppressed by a degree of fear not experienced since the early 20th century (1907 and 1932 come to mind). Human nature being what it is, we can count on a market reversal, hopefully, within six months to a year.

Though capital gains cannot finance physical investment, they can replenish balance-sheets. This can best be seen in the context of the consolidated balance-sheet of the world economy. All debt and derivative claims are offset in global accounting consolidation, but capital is not. This leaves the market value of the world's real physical and intellectual assets reflected as capital. Obviously, higher global stock prices will enlarge the pool of equity that can facilitate the recapitalisation of financial institutions. Lower stock prices can impede the process. A higher level of equity, of course, makes it easier to issue debt.

Another critical price for the return of global financial stability is that of American homes. Those prices are likely to stabilise next year and with them the levels of home equity—the ultimate collateral for global holdings of American mortgage-backed securities, some toxic. Home-price stabilisation will help clarify the market value of financial institutions' assets and therefore more closely equate the size of their book capital with the realities of market pricing. That should help stabilise their stock prices. The eventual partial recovery of global equities, as fear inevitably dissipates, should do the rest. Temporary public capital injections into banks would facilitate this process and arguably provide far more benefit per dollar than conventional fiscal stimulus.

Even before the market linkages among banks, other financial institutions and non-financial businesses are fully re-established, we will need to start unwinding the massive sovereign credit and guarantees put in place during the crisis, now estimated at \$7 trillion. The economics of such a course are fairly clear. The politics of draining off that much credit support in a timely way is quite another matter.

For a discussion of this article, see www.economist.com/freexchange

Credit cards in America

Knocked off balance

May 21st 2009 | NEW YORK
From The Economist print edition

A once-glittering business loses its shine

CREDIT-CARD borrowers who roll over a portion of their balance each month are known as revolvers. These days lenders are in a spin as they struggle to cope with write-offs, a regulatory crackdown and changes in consumer behaviour.

On May 18th American Express, a credit- and charge-card giant, announced a second round of job cuts (bringing the total to 11,000), slashed its marketing and business-development budgets and offered a "very cautious" outlook. A few days earlier Advanta, a provider of cards to small businesses, froze all existing accounts after charge-offs (uncollectable debt) reached a dizzying 20%. The shutdown sent a shiver through the market for bonds backed by credit-card debt, which is only now starting to recover from the ravaging securitised assets took last year.

The rise in unemployment—which card defaults track and may now be exceeding, given the recession's severity—has spattered a once-profitable business with red ink (see chart). David Robertson of the Nilson Report, a newsletter, expects card write-offs in America to hit \$94 billion this year, up from \$61 billion in 2008.

As hopes that credit cards would avoid the pain felt in mortgages have dwindled, so has any chance of the industry avoiding a political backlash. This week both houses of Congress voted through a bill that would sharply curtail card issuers' ability to charge punitive fees and raise interest rates. Barack Obama, who has railed against card issuers' "anytime, any-reason rate hikes", was expected to sign it into law after *The Economist* went to press.

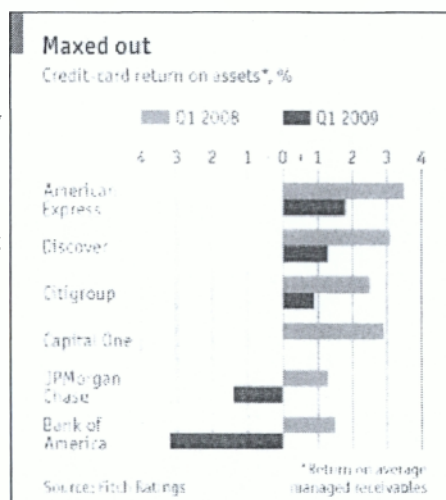
Edward Yingling, head of the American Bankers Association, huffed that the bill "fundamentally changes the entire business model of credit cards by restricting the ability to price credit for risk." Some banks will react by reintroducing annual fees that they cut as they jostled for business during the boom, predicts Dennis Moroney of Tower Group, a consultancy.

The industry's claim that the bill will choke off access to credit is a bit rich given its own rush to reduce its unsecured lending. The three largest card issuers—Citigroup, JPMorgan Chase and Bank of America—withdraw credit lines worth \$320 billion in the first quarter alone. By the end of 2010, the industry will have cut a staggering \$2.7 trillion, forecasts Meredith Whitney, an analyst, triggering an "unprecedented liquidity crunch" that could tip creditworthy consumers into distress.

Card firms face further headwinds. One is the rise of the debit card, which takes payment directly from the customer's current account and is less lucrative for banks than credit, because transaction fees are lower and there is no opportunity to earn interest. This year, for the first time, debit- and prepaid-card spending in America on Visa is expected to overtake purchases on its credit cards (like MasterCard, Visa is a network that processes cards on behalf of banks). Much is spending that would otherwise go on credit cards.

The "interchange" fees that credit-card firms earn from retailers, which have traditionally provided 10% of their revenue, are also under attack. America may yet follow Australia in capping them. Revolution, an upstart, web-based card that charges no interchange fee, is gaining traction.

Little wonder, then, that card issuers feel shell-shocked. Their investors' nerves will be tested, too. The adverse scenario for card losses envisaged in American banks' stress tests, a cumulative two-year loss rate of 22.5%, looks increasingly like the base case to others. Betsy Graseck of Morgan Stanley expects the big three issuers to post losses in their card businesses this year and next. When they clamber back into profit, they can expect returns on assets of only one-half to two-thirds of pre-crisis levels, she reckons—enough to knock the sturdiest executive off balance.

Copyright © 2009 The Economist Newspaper and The Economist Group. All rights reserved.

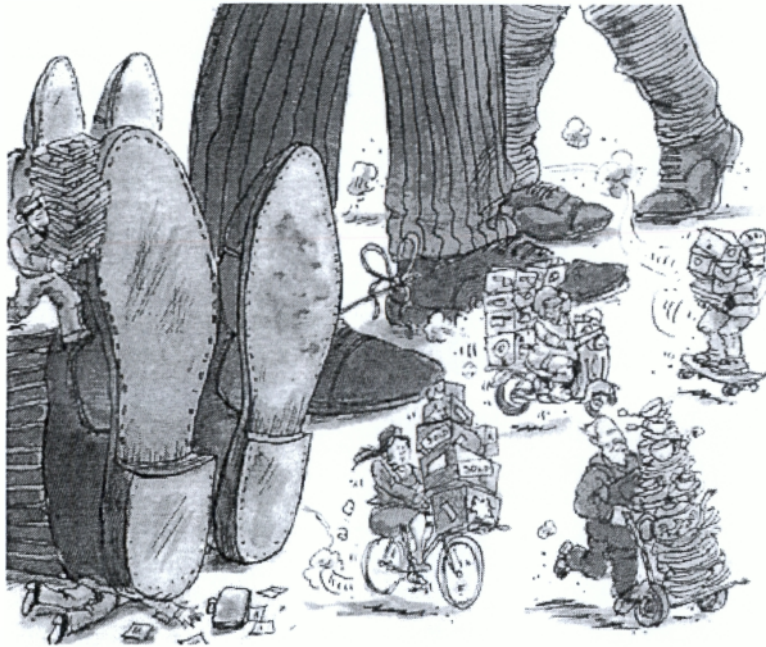
Small businesses in Europe

Humble but nimble

May 21st 2009 | PARIS AND BERLIN
From The Economist print edition

Europe's smaller firms are coping fairly well with the recession, in spite of their banks' reluctance to increase lending

Illustration by David Simonds

NOT much about Die Königliche Porzellan-Manufaktur, a royal porcelain factory, has changed since it was taken over in 1763 by Frederick the Great. Privatised by the state of Berlin in 2006, the firm still moves to a slow rhythm; it makes its tableware mainly by hand, and each of its painters is trained for three and a half years before starting work. Its products are expensive, at about €80 (\$110) for a cup and saucer, and are hardly essential. Yet despite this the firm and its 180 employees are doing well amid the economic crisis. That is partly because customers are still willing to pay for its high-quality products, and partly because the company invested and hired prudently in recent times. "Conditions in our industry have been challenging, so we are well prepared for any downturn," says Christiane von Trotha, the firm's marketing director.

In contrast to the doom and gloom coming from Europe's biggest firms, many small and medium-sized enterprises (SMEs) are cautiously optimistic. The main umbrella organisation for Germany's more than 4m SMEs predicts that its members' sales will contract by only 2% this year. The country's renowned Mittelstand will therefore outperform the economy as a whole, which the government expects to shrink by 6%. A survey last month of 804 French SMEs found that just over half of them expected revenues to either stay flat or increase in 2009. "I was surprised by how good the numbers were," says Jean-François Roubaud, president of a French lobbying group for SMEs, "and the data confirms what I see out in the field."

That is good news for governments, because Europe's SMEs, defined as firms with fewer than 250 employees, collectively employ 88m people and account for two-thirds of private-sector employment. As big companies send jobs overseas in an effort to reduce costs, smaller firms are becoming increasingly important as domestic employers. And although most SMEs are tiny mom-and-pop operations, with little capacity or desire to grow, their number also includes fast-growing, innovative firms which, if properly nourished, could become tomorrow's champions.

To be sure, SMEs are facing tough times. They have fewer assets and smaller cushions of retained earnings than big firms. They often depend on a small number of customers, and they are unable to spread business risk by operating across several product lines and geographies. Along with falling demand, they face an

unprecedented shortage of bank credit.

Five weeks ago, for example, Laurent Vronski, managing director of Ervor, a French manufacturer of air compressors, decided to test the loyalty of his banks, HSBC and Société Générale, by asking them for a larger overdraft. Although Ervor has the highest credit rating awarded by the Bank of France for a company of its size and expects the same sales this year as last, Mr Vronski is still waiting for an answer. "I don't like that," he says, "especially since banks wanted us to leverage up to our necks two years ago."

So far, however, it appears that the majority of SMEs are finding ways to cope. In Britain, the number of corporate liquidations jumped to 4,941 in the first quarter of this year, up by 56% compared with the same period a year earlier. Most victims were SMEs. But a recent survey by the Federation of Small Business, which represents the smallest SMEs in Britain, found that 60% of businesses were performing as well as or better than last year.

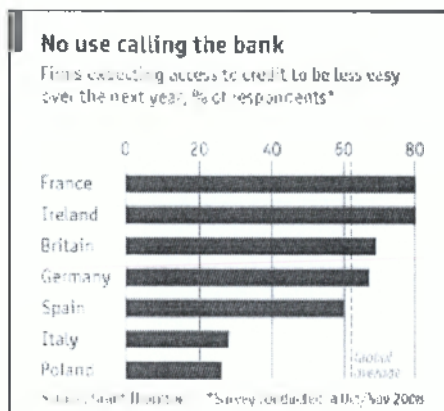
In Germany the corporate death-toll for January and February was little changed from a year earlier. That is in large part because German domestic consumption is holding up, and SMEs serving the home market are doing relatively well. Exporting firms, by contrast, are in acute pain. Machine-tool manufacturers expect sales to slump by 60%, for example. Even at such firms, however, job losses are expected to be below the national average, because their employees' skills are so valuable. In France the corporate bankruptcy rate jumped by 21% for the first quarter of 2009, but 70% of the failures were at the very tiniest firms with no employees other than their founders, and so have limited impact.

Although SMEs are always more vulnerable to downturns than big firms, argues Ludo Van der Heyden, a professor at INSEAD, a French business school, they are also much better at managing through them. To start with, they are usually more efficient and flexible. They "tend not to make the kind of stupid responses that big companies make, such as cutting costs deeply and indiscriminately, so they recover faster", he says. SMEs are much closer to their customers and there is often more trust between managers and workers, meaning greater labour flexibility. One example is Sonogar 5, a retailer based in Paris which sells fancy multimedia and navigation equipment for cars. Its owner, Hugo Delpierre, has cut his own salary and plans to halve the firm's shop-floor space in central Paris and share with another firm, "in order to survive", he says.

Big companies are of course the main recipients of state aid so far, but small businesses are getting help, too. Governments are ordering banks to lend to them, providing credit guarantees, suspending some tax obligations and forcing public bodies to pay up more quickly. Belgium, France and Italy have taken the hardest line with banks; Belgium and France have both introduced nationwide networks of credit mediators, with powers to intervene with banks on behalf of SMEs, and Italy is monitoring its banks. The mediators can be highly effective, say businesspeople, although most SMEs are too frightened of angering their bankers to use them.

Eyetrionics, a 10-year-old Belgian firm which does three-dimensional scanning for Hollywood films and for video games, took seven months to secure financing for its next phase of growth, despite a successful record. It is young, innovative SMEs that are most threatened by the credit crunch and recession and most need government support, argues Reinhilde Veugelers of Bruegel, a think-tank in Brussels, since their products are new and not yet widely accepted. Banks have long been wary of lending to them, preventing most innovators from growing into giants.

Only three firms founded in Europe since 1975 have joined the ranks of the world's 500 biggest listed companies, according to Bruegel, compared with 25 in America and 21 in emerging economies. European countries have particular reason, therefore, to help their most innovative SMEs through the crisis.

The world's best banks

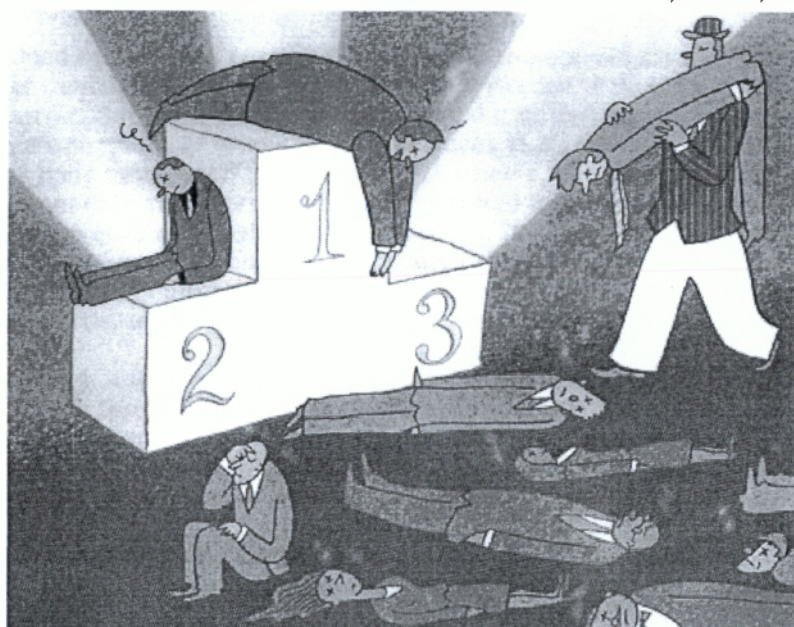
A short list

May 21st 2009

From The Economist print edition

As the dust starts to settle, which banks deserve the most plaudits?

Illustration by S. Kambayashi

TRYING to work out which banks are the world's best is a bit like awarding the prize for prettiest war-torn village. It is a title that carries little kudos. It is also likely to prompt further shelling. Winners of industry awards in the past three years include Ken Lewis, the chief executive of Bank of America, for banker of the year (2008); Société Générale for its risk management; and Angelo Mozilo of Countrywide, a failed mortgage lender, for a "lifetime of achievement".

Still, the question is becoming more pertinent. After months of indiscriminate fear, widespread losses and government hand-holding, the banking industry is gradually stabilising. Money markets are steadily calming. American banks that got a clean bill of health in this month's stress tests are queuing up to repay government money. A first wave of escapees is likely to include Goldman Sachs, Morgan Stanley and JPMorgan Chase. Those banks that emerge from this crisis with reputations and franchises strengthened will find it increasingly easy to raise funds, win clients, attract employees and buy assets.

Plenty of institutions have come through the crisis relatively unscathed. The Chinese banks now dominate rankings by market capitalisation. Standard Chartered, an emerging-markets lender, seems to be steering a deft course through the downturn in the developing world. Rabobank, a wonderfully dull co-operative bank in the Netherlands, is the only bank that can still boast a AAA rating from Standard & Poor's. Bank of New York Mellon, a large custodian, has won lots of new business from belatedly risk-averse clients. But to win the shiniest medals, you need to have come under fire. In the heat of battle, which banks have come off best?

Working out the answer is trickier than it looks. Independence from the government is one marker of success, yet America's largest banks were given little choice but to take government capital in October. In Europe some avoided state cash by treating existing shareholders badly: witness the money that Barclays hurriedly raised from Middle Eastern investors last year. And lowish credit-default-swap spreads on banks such as Deutsche Bank and Credit Suisse partly reflect the assurance of government help if needed.

Share prices offer another perspective. Every bank investor has been hammered in the past two years, of course, but some have done much better than others. Investors in Citigroup and Royal Bank of Scotland have been all but wiped out. Even the best performing big banks have lost a third of their value in that period. Over

a longer time frame, from the start of the bubble to the present, only a handful of the big firms have delivered capital gains for their investors. They include Goldman Sachs, Credit Suisse, BNP Paribas of France and Banco Santander of Spain.

But share prices are also imperfect gauges of bank performance. During the boom investors rewarded growth, whether it was sustainable or not. Banks that avoided the stampede into credit in the go-go years grumble, with some justice, that they were punished for their conservatism. Continuing volatility in share prices partly reflects deep uncertainty over banks' future earnings power.

The league table of industry write-downs and credit losses is another indicator. There is red ink everywhere but some have spilled much more than expected. HSBC has lost \$42.2 billion to date, most of it thanks to its disastrous foray into America's subprime-mortgage market. The bank is otherwise well run, with a conservative approach to funding that has served it well, but it has lost more to date than the likes of Royal Bank of Scotland, now largely in the hands of the state, and JPMorgan Chase, which has far more exposure to both America and investment banking. That is hard to forgive.

Success can also be judged by how well banks have positioned themselves for the future. Just surviving has been smart. The likes of Deutsche and Credit Suisse have not needed to do huge deals to produce bumper earnings in the first quarter. But many banks have splashed out during the crisis, with strikingly varied results. Bank of America's purchase of Merrill Lynch and Lloyds TSB's takeover of HBOS have been horror stories. Wells Fargo has done better with its purchase of Wachovia, but decent longer-term prospects cannot obscure the fact that a generous stress-test process still required it to raise more capital. BNP's tortuous capture of Fortis gives it the euro area's biggest deposit-taking franchise. But the dealmaking baubles go to Barclays for its cut-price acquisition of Lehman's North American business; to JPMorgan Chase for its swoops on Bear Stearns and Washington Mutual; and to Santander for emerging from the ABN AMRO transaction, which killed off RBS and Fortis, with a big presence in Brazil at a fair price.

However the pack is shuffled, a few names keep resurfacing—in America, Goldman Sachs and JPMorgan Chase; and in Europe, Credit Suisse, Deutsche, BNP, Barclays and Santander. They can be whittled down further. In Europe, concerns over what lies on the balance-sheets of Deutsche and Barclays are ebbing but are not gone. The British bank's willingness to consider a sale of BGI, its asset-management arm, suggests worries over capital. Both banks still have lots of legacy assets, many of them tucked in the banking book.

Santander should rightfully take its bow alongside its regulators, who closed off the capital benefits of building up big off-balance-sheet positions and required Spanish banks to put aside provisions during the upswing. BNP has played its hand very well, but its business mix (a stable home market and a focus on equity derivatives) helped massively by keeping it away from the worst blow-ups.

In America, Goldman still has legions of admirers. It has posted losses of less than \$8 billion to date, a performance not nearly as bad as those of its direct peers. Its focus on risk management is a template for others to follow. But its renewed swagger should not conceal the fact that it needed to convert into a bank-holding company in order to survive the market storm—nor the questions that hang over its future earnings in a re-regulated industry.

That leaves Credit Suisse and JPMorgan Chase to take the grand prizes. Credit Suisse has had its share of mishaps during the crisis but it was quick to scale down its balance-sheet, has plotted a credible strategy for its investment bank and pulled well ahead of UBS, its main rival in wealth management. As for JPMorgan Chase, it has kept a tight rein on risk, managed capital well and acquired sensibly. None of this is much comfort for weary Swiss and American taxpayers, of course. Well-run or not, both banks present the problem of being far too important to fail. And that's to say nothing of the curse of awards.

Γράφει ο Περικλής Γκόγκος* pgk@orkas@iard.duth.gr

Εδώ και ένα χρόνο περίπου άρχισαν να εμφανίζονται τα πρώτα προβλήματα στην τραπεζική αγορά των Ηνωμένων Πολιτειών. Το πρόβλημα ήταν απλό: Τα επιτόκια στην αμερικανική οικονομία είχαν ανέξει σημαντικά και πολλοί από αυτούς που είχαν αγοράσει κατοικίες αδυνατούσαν πλέον να πληρώνουν τις δόσεις τους

Η κυβέρνηση Μπους κατά ο παρελθόν είχε θεωρήσει σωστό ως ένα μέτρο κοινωνικής πολιτικής να ωθήσει τους Αμερικανούς να αγοράσουν σπίτι, διευκολύνοντας την παροχή τέτοιων δανείων από τις τράπεζες. Οι κατασκευαστές αντέδρασαν σε αυτή την πολιτική με πολύ μεγάλη αύξηση των κατασκευών νέων κατοικιών, κρατώντας παράλληλα τεχνητά τις τιμές σε υψηλό επίπεδο, παρά τη μεγάλη προσφορά.

ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ ΤΩΝ ΗΠΑ

Τα επιτόκια στην αμερικανική οικονομία δεν ήταν τυχαία υψηλά. Η αμερικανική οικονομία ήταν αναγκασμένη να κρατά τα επιτόκια της σε υψηλά επίπεδα, για να συνεχίσει να δανείζεται διεθνώς παρά το πολύ μεγάλο εξωτερικό χρέος, που το 2008 ανέρχεται σε 10 τρισεκατομμύρια δολ., ενώ το 1960 ήταν το ένα δέκατο και το 2000 το μισό! Σε αυτά τα επίπεδα τα δημόσια χρέος των ΗΠΑ έφτασε τελευταία φορά πριν από πενήντα και πλέον χρόνια, επί προέδρων Τρούμαν και Αϊζενχάουερ, όταν η αμερικανική οικονομία αντιμετώπιζε το αποτέλεσμα του Β' Παγκόσμιου Πόλεμου και τον μετέπειτα ψυχρό πόλεμο. Υπολογίζεται ότι ο τελευταίος πόλεμος στο Ιράκ θα στοιχίσει συνολικά στις ΗΠΑ 3 τρισεκατομμύρια δολ. Όμως όταν το χρέος αυξάνεται σημαντικά, οι τράπεζες θεωρούν ότι μειώνεται η πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου, αναγνωρίζουν δηλαδή ότι αυξάνεται ο κίνδυνος μη αποπληρωμής και σθένεσης του χρέους. Ο δανειζόμενος, προκειμένου να εντάξει επιπλέον ρευστότητα, υποχρεώνεται έτσι να πληρώσει υψηλότερο επιτόκιο.

Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ

Την κατάσταση αυτή επέτειναν ακόμη περισσότερο οι πληθωριστικές πιέσεις στην αμερικανική οικονομία, που ήταν αποτέλεσμα της αύξησης της τιμής του πετρελαίου, η οποία μετακυλιόμενη συμπαρέσυρε και τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών. Η αύξηση των τιμών του πετρελαίου έληξε πολύ περισσότερο τα μεσοία αμερικανικά εισοδήματα από ό,τι τα ευρωπαϊκά, γιατί στην περίπτωση των άλλων χωρών σημαντικά μέρος της πολύ μεγάλης αύξησης της τιμής του πετρελαίου αντιστοιχίστηκε από την πτώση του δολαρίου στις διεθνείς χρηματαγορές. Για τους αμερικανούς όμως δεν ήταν το ίδιο. Το πετρέλαιο τον Οκτώβριο του 2003 ήταν στα 25 δολ. το βαρέλι αλλά μέσα στο 2008 έφτασε στα 150 δολ. Η τιμή της βενζίνης στα αμερικανικά πρατήρια αντίστοιχα ήταν 1,31 δολ. το γαλόνι το 2005 και μέσα στο 2008 έφτασε τα 4,00 δολ. Οι τιμές δηλαδή της βενζίνης υπερτριπλασιάστηκαν μέσα σε πέντε χρόνια!

Το αποτέλεσμα των υψηλών επιτοκίων και της κατακόρυφης αύξησης της τιμής των καυσίμων ήταν η πολύ μεγάλη επιβάρυνση στο κόστος ζωής των μικρομεσαίων νοικοκυριών. Πολλά από αυτά αδυνατούσαν πλέον να πληρώνουν τις μηνιαίες δόσεις των στεγαστικών τους δανείων. Το πρόβλημα δεν θα ήταν τόσο μεγάλο για τα τραπεζικά ιδρύματα, καθώς τα δάνεια αυτά είναι ενυπόθετα, δηλαδή δίνονται έναντι υποθήκης του ακινήτου, μέχρι να γίνει η αποπληρωμή τους. Όμως, οι μαζικές πωλήσεις ακινήτων και η υπερπροσφορά κατοικιών, όπως είπαμε παραπάνω, οδήγησαν στην κατάρρευση της αγοράς ακινήτων. Έτσι πλέον οι τράπεζες μπορούσαν να επανωσιράξουν μόνο μικρά μέρος των δανείων.

ΔΕΙΚΤΕΣ ΜΟΧΛΕΥΣΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Σε απλά ελληνικά ο όρος μόχλευση αναφέρεται στη σχέση ανάμεσα στα ίδια κεφάλια μιας τράπεζας και στο σύνολο του ενεργητικού της:

Εξίσωση: Αν συστήσουμε μια τράπεζα με 100 ευρώ κεφάλαιο και με αυτό δώσουμε ένα στεγαστικό δάνειο 100 ευρώ, ο απλός ισολογισμός μας θα δείχνει περιουσιακά στοιχεία (ενεργητικό) 100 ευρώ, την απαίτηση της τράπεζάς μας, και παθητικό 100 ευρώ το χρήματα των μετόχων της τράπεζας. Ο δείκτης μόχλευσης είναι Ίδια κεφάλαια/Παθητικό = €100/€100 = 1.

Ισολογισμός τράπεζας

Ενεργητικό Παθητικό

Στεγαστικό δάνειο 1 100 Ίδια κεφάλαια 100

Σύνολο ενεργητικού 100 Σύνολο παθητικού 100

Αν αυτή η τράπεζα χρησιμοποιήσει ξένα κεφάλαια, ώστε να δώσει ακόμη ένα στεγαστικό δάνειο των 100 ευρώ, ο ισολογισμός της θα γίνει:

Ισολογισμός τράπεζας

Ενεργητικό Παθητικό

Στεγαστικό δάνειο 1 100 Ίδια κεφάλαια 100

Στεγαστικό δάνειο 2 100 Καταθέσεις 100

Σύνολο ενεργητικού 200 Σύνολο παθητικού 200

Το ποσοστό μόχλευσης είναι πλέον 100/200 = 0,5 ή 50%. Γενικά στον τραπεζικό τομέα μια τράπεζα θεωρείται ότι έχει καλό δείκτη μόχλευσης, όταν αυτός είναι μεγαλύτερος του 5%. Οι τράπεζες που χρεοκόπησαν στην κρίση των ΗΠΑ είχαν δείκτη μόχλευσης κοντά στο 2%. Συγκριτικά, οι δείκτες μόχλευσης των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών, σύμφωνα με στοιχεία τους κατά το πρώτο εξάμηνο του 2008, είναι υπερδιπλάσιοι ή και υπερτριπλάσιοι του 2%, όπως βλέπουμε στον πίνακα 3:

Ποσοστά μόχλευσης (leverage)

Τράπεζα Ποσοστό (%)

Εθνική 9,2

Alpha bank 7,3

Eurobank 6,5

Γενική 6,3

Αγροτική 6,1

Marfin-egnatia 6,0

Πειραιώς 6,0

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1992

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
130

ΟΡΘΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2076

Ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλες συναφείς διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο Νόμο που φήγισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

Σκοπός, ορισμοί και πεδίο εφαρμογής

Άρθρο 1 Σκοπός

Με τον παρόντα νόμο σκοπείται η ενσωμάτωση στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία των διατάξεων της υπ' αριθμ. 89/646/ΕΟΚ οδηγίας του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L. 386/30.12.1989) με τίτλο "για το συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος και την τροποποίηση της οδηγίας 77/780/ΕΟΚ", καθώς και η ρύθμιση συναφών θεμάτων.

Άρθρο 2 Ορισμοί

Κατά τον παρόντα νόμο νοούνται ως:

1. Πιστωτικό ίδρυμα: επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της.

2. Άδεια λειτουργίας: πράξη της Τράπεζας της Ελλάδος από την οποία απορρέει η δυνατότητα ίδρυσης και λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος.

3. Υποκατάστημα: μονάδα εκμετάλλευσης ενός πιστωτικού ιδρύματος η οποία δεν έχει ίδια νομική προσωπικότητα και η οποία διενεργεί απευθείας όλες ή μερικές από τις πράξεις που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος. Περισσότερες της μιας μονάδες εκμετάλλευσης, που λειτουργούν σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Ε.Κ.) θεωρούνται ως ένα μόνο υποκατάστημα.

4. Ίδια κεφάλαια: τα ίδια κεφάλαια κατά την έννοια της πράξης του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (Π.Δ./Τ.Ε. 2053/18.3.92 (ΦΕΚ 49 Α)).

5. Αρμόδιες αρχές: οι αρχές που χορηγούν την άδεια λειτουργίας και ασκούν εποπτεία επί των πιστωτικών ιδρυμάτων.

6. Χρηματοδοτικό ίδρυμα: επιχείρηση η οποία δεν είναι πιστωτικό ίδρυμα και της οποίας η κύρια δραστηριότητα συνίσταται σε τοποθετήσεις σε τίτλους ή στην άσκηση μιας ή περισσότερων από τις δραστηριότητες, που αναφέρονται στα σημεία β'-ιβ' του άρθρου 24 του παρόντος.

7. Κράτος-Μέλος καταγωγής: το Κράτος Μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όπου έχει χορηγηθεί η άδεια λειτουργίας.

8. Κράτος-Μέλος υποδοχής: το Κράτος Μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων όπου ένα πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο εδρεύει και λειτουργεί σε άλλο κράτος μέλος, έχει υποκατάστημα ή παρέχει υπηρεσίες.

9. Έλεγχος: η σχέση που υφίσταται μεταξύ μητρικής επιχείρησης προς θυγατρική κατά την έννοια του άρθρου 42 ε παρ. 5 εδάφιο α' του κ.ν. 2190/1920, όπως εκάστοτε ισχύει, ή παρεμφερής σχέση μεταξύ οποιουδήποτε φυσικού ή νομικού προσώπου και μιας επιχείρησης.

10. Ειδική συμμετοχή: η άμεση ή έμμεση κατοχή τουλάχιστον του 10% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου μιας επιχείρησης.

Για το σκοπό της εφαρμογής του ορισμού "ειδική συμμετοχή" λαμβάνεται υπόψη και του άρθρου 7 του π.δ. 51/1992 (ΦΕΚ 22 Α).

11. Αρχικό κεφάλαιο: το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά, όπως ορίζονται στην Π.Δ./Τ.Ε. 2053/18.3.1992, κεφ. ΙΑ (1 και 2).

12. Μητρική επιχείρηση: η μητρική επιχείρηση κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 42 ε παρ. 5 εδ. α' του κ.ν. 2190/1920, όπως εκάστοτε ισχύει.

13. Θυγατρική επιχείρηση: η θυγατρική επιχείρηση κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 42 ε παρ. 5 εδ. α' του κ.ν. 2190/1920, όπως εκάστοτε ισχύει.

Κάθε θυγατρική επιχείρηση άλλης θυγατρικής θεωρείται επίσης θυγατρική της μητρικής επιχείρησης, που είναι επικεφαλής των επιχειρήσεων αυτών.

14. Συντελεστής φερεγγυότητας: Ο συντελεστής φερεγγυότητας κατά την έννοια της Π.Δ./Τ.Ε. 2054/18.3.1992 (ΦΕΚ 49 Α).

Άρθρο 3 Πεδίο εφαρμογής

1. Ο παρών νόμος εφαρμόζεται σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα με την επιφύλαξη των παραγράφων 2 και 3.

2. Εξαιρούνται από την εφαρμογή του παρόντος νόμου, πλην των περιπτώσεων της παραγράφου 6 του άρθρου 27, τα ακόλουθα πιστωτικά ιδρύματα:

- α. η Τράπεζα της Ελλάδος,
- β. το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο,
- γ. η Ε.Τ.Β.Α.,
- δ. το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων.

3. Εξαιρούνται επίσης τα πιστωτικά ιδρύματα, που εδρεύουν και λειτουργούν σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και έχουν ρητά εξαιρεθεί από τις κοινοτικές οδηγίες, που αφορούν την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος.

Άρθρο 4 Απαγόρευση αποδοχής καταθέσεων από μη πιστωτικά ιδρύματα

1. Απαγορεύεται σε πρόσωπα ή σε επιχειρήσεις, που δεν αποτελούν πιστωτικά ιδρύματα, η κατ' επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων χρημάτων ή άλλων αξιών από το κοινό, καθώς και η κατ' επάγγελμα χορήγηση δανείων.

2. Η απαγόρευση της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου δεν κωλύει:

(α) την έκδοση τίτλων από το Δημόσιο και από νομικά πρόσωπα, εφόσον αυτό προβλέπεται από τις ισχύουσες διατάξεις.

(β) τη λήψη χρημάτων ή άλλων αξιών από επιχειρήσεις, που εποπτεύονται από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κατά την, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, άσκηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.

3. Οι παραβάτες του παρόντος άρθρου τιμωρούνται μετά από έγκληση της Τράπεζας της Ελλάδος με ποινή φυλάκισης μέχρι τριών (3) ετών ή με χρηματική ποινή πέντε (5) εκατομμυρίων δραχμών μέχρι πεντακόσια (500) εκατομμύρια δραχμές ή και με αμφότερες τις ποινές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β'

Χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα και ανάκληση αυτής

Άρθρο 5 Όροι και προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος

1. Τα πιστωτικά ιδρύματα επιτρέπεται να συσταθούν και να λειτουργούν μόνο με τη μορφή της ανώνυμης εταιρίας και κατ' εξαίρεση με τη μορφή αμιγούς πιστωτικού συνεταιρισμού του ν. 1667/1986 (ΦΕΚ 196 Α).

2. Για τη χορήγηση από την Τράπεζα της Ελλάδος άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος απαιτείται η καταβολή αρχικού κεφαλαίου ισότιμου τουλάχιστο δεκα εκατομμυρίων (10.000.000) Ευρωπαϊκών Νομισματικών Μοναδών (ΕΝΣ/ΕCΥ) Κατ' εξαίρεση, για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος σε συνεταιρισμό της ανωτέρω παραγράφου και την υπαγωγή του στις διατάξεις του παρόντος νόμου, απαιτείται η καταβολή αρχικού κεφαλαίου ισότιμου τουλάχιστο δύο εκατομμυρίων (2.000.000) Ευρωπαϊκών Νομισματικών Μοναδών (ΕΝΣ/ΕCΥ). Ο συνεταιρισμός αυτός συναλλάσσεται μόνο με τα μέλη του.

3. Η παράγραφος 2 του παρόντος άρθρου ως προς την καταβολή μετρητών δεν εφαρμόζεται, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για το ύψος του ελάχιστου αρχικού κε-

φαλαίου και οι κανόνες που ισχύουν σχετικά με τη ρευστότητα, τη συγκέντρωση κινδύνων, τη φερεγγυότητα γενικά την επάρκεια κεφαλαίων πιστωτικών ιδρυμάτων, στις περιπτώσεις α) συγχώνευσης πιστωτικών ιδρυμάτων, β) μετατροπής υποκαταστημάτων αλλοδαπού πιστωτικού ιδρύματος σε θυγατρικό του πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα, και γ) μετατροπής υφιστάμενου νομικού προσώπου σε πιστωτικό ίδρυμα. Στην τελευταία αυτή περίπτωση ποσοστό τουλάχιστο 80% του ενεργητικού του υπό μετατροπή νομικού προσώπου θα πρέπει να είναι συνολικά τοποθετημένο σε μετρητά, σε καταθέσεις, σε τίτλους διαπραγματεύσιμου στη χρηματαγορά ή σε επίσημη κεφαλαιαγορά και σε βραχυπρόθεσμες πιστώσεις, που έχουν χορηγηθεί με τραπεζικά κριτήρια.

4. Με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί να αναπροσαρμόζεται το ελάχιστο όριο του απαιτούμενου αρχικού κεφαλαίου. Σε κάθε περίπτωση, το αρχικό κεφάλαιο δεν πρέπει να είναι μικρότερο από πέντε εκατομμύρια (5.000.000) ΕCΥ και στην περίπτωση του πιστωτικού συνεταιρισμού, μικρότερο από ένα εκατομμύριο (1.000.000) ΕCΥ.

5. Το ύψος των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος πρέπει καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του να μην είναι κατώτερο του εκάστοτε απαιτούμενου ελάχιστου αρχικού κεφαλαίου.

6. Η Τράπεζα της Ελλάδος καθορίζει την προθεσμία εντός της οποίας τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να αναπροσαρμόσουν τα ίδια κεφάλαιά τους προς το εκάστοτε απαιτούμενο ελάχιστο αρχικό κεφάλαιο. Η προθεσμία αυτή δεν μπορεί να υπερβαίνει τους τριάντα έξι (36) μήνες.

7. Σε περίπτωση μείωσης των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος η Τράπεζα της Ελλάδος καθορίζει σύντομη προθεσμία, που δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες, εντός της οποίας το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να επαναφέρει τα ίδια του κεφάλαια στο ύψος, που ορίζει η παράγραφος 5 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 6 Υποχρεώσεις ιδρυτών πιστωτικών ιδρυμάτων, διαδικασίες και συναφείς αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος

1. Για τη λήψη άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος οι ενδιαφερόμενοι προβαίνουν στις ακόλουθες ενέργειες:

α. Υποβάλλουν σχετική αίτηση και πριν από τη χορήγηση της άδειας της Τράπεζας της Ελλάδος καταθέτουν το αρχικό κεφάλαιο σε μετρητά, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 του παρόντος νόμου.

Σε περίπτωση υποβολής αίτησης για ίδρυση πολυμετοχικού πιστωτικού ιδρύματος, την αίτηση υποβάλλει δεόντως εξουσιοδοτημένη ιδρυτική επιτροπή, η οποία και διαλύεται μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας σύστασης του νομικού προσώπου του πιστωτικού ιδρύματος.

Η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται, σε εύλογη προθεσμία μετά την υποβολή της αίτησης, να ζητά την κατάθεση ισόποσής με το μετοχικό κεφάλαιο του υπό ίδρυση πιστωτικού ιδρύματος εγγυητικής επιστολής αναγνωρισμένου πιστωτικού ιδρύματος, η οποία θα καταπίπτει υπέρ της Τράπεζας της Ελλάδος σε πίστωση του λογαριασμού για τη συγκέντρωση του μετοχικού κεφαλαίου του υπό ίδρυση πιστωτικού ιδρύματος στην περίπτωση, που δεν κατατεθεί το μετοχικό κεφάλαιο σε μετρητά στην Τράπεζα της Ελλάδος μέχρι και την ημερομηνία κοινοποίησης της εγκριτικής απόφασης. Η εγγυητική επιστολή θα είναι μία για το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου του υπό ίδρυση πιστωτικού ιδρύματος, ανεξάρτητα από τον αριθμό των ιδρυτών-μετόχων του και θα επιστρέφεται μετά την κατά τα πιο πάνω κατάθεση

μετρητών ή την κοινοποίηση τυχόν απορριπτικής απόφασης της Τράπεζας της Ελλάδος.

Προκειμένου περί αυξήσεως των ιδίων κεφαλαίων πιστωτικών ιδρυμάτων, που ήδη λειτουργούν, επιτρέπεται η κατάθεση σε οποιοδήποτε άλλο πιστωτικό ίδρυμα του ποσού κατά το οποίο αυξάνεται το μετοχικό κεφάλαιο ή άλλο στοιχείο των ιδίων κεφαλαίων τους, εκτός εάν η Τράπεζα της Ελλάδος επιβάλλει στη συγκεκριμένη περίπτωση η κατάθεση των ποσών να γίνει σε αυτήν.

β. Γνωστοποιούν στην Τράπεζα της Ελλάδος την ταυτότητα των μετόχων, φυσικών ή νομικών προσώπων, που θα κατέχουν ειδική συμμετοχή στο πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και το ποσοστό της συμμετοχής.

Προκειμένου περί νομικών προσώπων, που θα κατέχουν ειδική συμμετοχή σύμφωνα με τα πιο πάνω, η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται να ζητά τη γνωστοποίηση της ταυτότητας των φυσικών προσώπων, που άμεσα ή έμμεσα ελέγχουν τα νομικά αυτά πρόσωπα.

Σε περίπτωση κατά την οποία οι μέτοχοι με ειδική συμμετοχή είναι λιγότεροι από δέκα, γνωστοποιείται η ταυτότητα των δέκα μεγαλύτερων μετόχων και το ποσοστό συμμετοχής εκάστου στο πιστωτικό ίδρυμα.

Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της ταυτότητας των φυσικών προσώπων που ελέγχουν νομικά πρόσωπα, τα οποία είτε κατέχουν ειδική συμμετοχή σε ένα πιστωτικό ίδρυμα ή είναι μεταξύ των δέκα (10) μεγαλύτερων μετόχων του, η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται:

(i) να επιβάλλει την υποχρέωση στα νομικά αυτά πρόσωπα να έχουν ονομαστικές τις μετοχές με δικαίωμα ψήφου.

(ii) να απαιτεί, όπως συγκεκριμένα ποσοστά του συνόλου των πιο πάνω ονομαστικών μετόχων με δικαίωμα ψήφου ανήκουν σε ένα ή περισσότερα φυσικά πρόσωπα, που τυγχάνουν της προηγούμενης έγκρισης της Τράπεζας της Ελλάδος.

γ. (i) Γνωστοποιούν στην Τράπεζα της Ελλάδος δύο τουλάχιστον πρόσωπα, που θα είναι υπεύθυνα για τον καθορισμό του προσανατολισμού της δραστηριότητας του πιστωτικού ιδρύματος.

(ii) Η ύπαρξη δύο τουλάχιστον προσώπων επιφορτισμένων με τις αρμοδιότητες αυτές αποτελεί προϋπόθεση για τη συνέχιση της λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος.

(iii) Τουλάχιστον το ένα από τα πρόσωπα που αναφέρονται στα εδάφια (i) και (ii) θα συμμετέχει, ως μέλος, στο διοικητικό συμβούλιο του πιστωτικού ιδρύματος.

δ. Υποβάλλουν στην Τράπεζα της Ελλάδος πρόγραμμα επιχειρηματικής δραστηριότητας για το είδος, την έκταση των εργασιών και το χρονοδιάγραμμα επίτευξης των στόχων του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και για το πλαίσιο της οικητικής και λογιστικής οργάνωσής του και των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

ε. Υποβάλλουν δήλωση για την προέλευση των χρηματικών πόρων των μετόχων, ως ο νόμος ορίζει.

2. Πριν από την οριστική της απόφαση για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας σε πιστωτικό ίδρυμα η Τράπεζα της Ελλάδος πραγματοποιεί διαβουλεύσεις με τις μόνιμες αρχές του οικείου άλλου Κράτους-Μέλους, εάν πιστωτικό ίδρυμα, που πρόκειται να ιδρυθεί, είναι:

- θυγατρική πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο έχει λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλο Κράτος-Μέλος ή

- θυγατρική της μητρικής επιχειρήσεως πιστωτικού ιδρύματος, το οποίο έχει λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλο Κράτος-Μέλος ή

- ελέγχεται από τα ίδια φυσικά ή νομικά πρόσωπα, που έχουν πιστωτικό ίδρυμα, το οποίο έχει λάβει άδεια λειτουργίας σε άλλο Κράτος-Μέλος.

3. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να καθορίζει (α) τα αναγκαία δικαιολογητικά και στοιχεία, καθώς και τις λοιπές λεπτομέρειες εφαρμογής του παρόντος άρθρου και (β) τους ειδικότερους περιορισμούς και όρους ως προς τις δραστηριότητες των φυσικών προσώπων, που αναφέρονται στις παρ. 1β' και 1γ' του παρόντος άρθρου για την απασχολή ή ελαχιστοποίηση καταστάσεων σημαντικής σύγκρουσης συμφερόντων ή επιρροών, που αποβαίνουν σε βάρος της συνετής και χρηστής διαχείρισης του πιστωτικού ιδρύματος.

4. Η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται να καθορίζει με γενικές ή με ειδικές κατά περίπτωση αποφάσεις της ανώτατα όρια, σχετικά με το ύψος των πάσης φύσεως πιστωτικών διευκολύνσεων και συμμετοχών των πιστωτικών ιδρυμάτων στο μετοχικό κεφάλαιο των επιχειρήσεων, που ελέγχονται από τους κύριους ή τους δέκα μεγαλύτερους μετόχους του πιστωτικού ιδρύματος.

Για τους σκοπούς της παραγράφου αυτής στην έννοια του ελέγχου περιλαμβάνονται και οι επιχειρήσεις, που ελέγχονται από το ίδιο φυσικό πρόσωπο ή ομάδα φυσικών προσώπων, που συνδέονται μεταξύ τους μέχρι β' βαθμού συγγενείας.

5. Για τη διασφάλιση μεγαλύτερης διασποράς και διαφάνειας, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να θέτει ως όρο στην εγκριτική της απόφαση, για τη χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας πιστωτικών ιδρυμάτων, την υποχρέωση υποβολής αίτησης εισαγωγής των μετόχων του πιστωτικού ιδρύματος στο χρηματιστήριο αξιών. Η προθεσμία υποβολής της αίτησης εισαγωγής των μετόχων στο χρηματιστήριο αξιών δεν μπορεί να υπερβαίνει τα πέντε (5) έτη ή το ελάχιστο διάστημα, που απαιτείται από τις ισχύουσες διατάξεις για τη θεμελίωση δικαιώματος υποβολής αίτησης εισαγωγής μετόχων των επιχειρήσεων στο χρηματιστήριο αξιών.

Άρθρο 7

Διακριτική ευχέρεια της Τράπεζας της Ελλάδος για τη μη χορήγηση άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος

1. Η Τράπεζα της Ελλάδος δεν χορηγεί άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος, αν κρίνει ότι:

α. Τα πρόσωπα, που αναφέρονται στις παραγράφους 1β' και 1γ' του άρθρου 6, δεν είναι αξιόπιστα ή εν γένει κατάλληλα να εξασφαλίσουν τη συνετή και χρηστή διαχείριση του πιστωτικού ιδρύματος.

β. Ειδικότερα τα πρόσωπα, που αναφέρονται στην παράγραφο 1γ' του άρθρου 6, δεν διαθέτουν την απαιτούμενη κατάρτιση και εμπειρία, όπως η εμπειρία αυτή προκύπτει από προϋπηρεσία τους σε θέσεις ανάλογης ευθύνης, κατά προτίμηση σε πιστωτικά ή χρηματοδοτικά ιδρύματα.

2. Επίσης η Τράπεζα της Ελλάδος, με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, δεν χορηγεί άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος, αν δεν πληροίται κάποια από τις προϋποθέσεις των άρθρων 5 παρ. 1-3 και 6.

Άρθρο 8

Ανάκληση άδειας πιστωτικού ιδρύματος

1.Α. Η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να ανακαλεί την άδεια λειτουργίας ενός πιστωτικού ιδρύματος στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α. όταν το πιστωτικό ίδρυμα:

(i) δεν κάνει χρήση της άδειας μέσα σε διάστημα δώδεκα μηνών από τη χορήγησή της, εκτός αν η άδεια παρέχει μεγαλύτερη προθεσμία,

- (ii) παραιτείται ρητώς από αυτήν, ή
 (iii) έχει πάψει να ασκεί τη δραστηριότητά του για χρονική περίοδο μεγαλύτερη των έξι μηνών·
 β. όταν η άδεια λειτουργίας έχει χορηγηθεί με βάση ψευδείς, ανακριβείς ή παραπλανητικές δηλώσεις·
 γ. όταν το πιστωτικό ίδρυμα δεν διαθέτει επαρκή ίδια κεφάλαια και δεν προσφέρει πλέον την εγγύηση ότι δύναται να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του έναντι των πιστωτών του και ιδιαίτερα δεν διασφαλίζει πλέον τα επιστρεπτέα κεφάλαια που του εμπιστευτήκαν·
 δ. όταν το πιστωτικό ίδρυμα δεν εκπληρώνει πλέον τους όρους, σύμφωνα με τους οποίους χορηγήθηκε η άδεια λειτουργίας·

ε. όταν το πιστωτικό ίδρυμα:

- (i) δεν μπορεί ή αρνείται να αυξήσει τα ίδια κεφάλαιά του,
 (ii) παρακλύει με οποιονδήποτε τρόπο τον έλεγχο, και
 (iii) παραβαίνει διατάξεις νόμων, αποφάσεων ή κανονισμών των νομισματικών αρχών.

Β. Η Τράπεζα της Ελλάδος αιτιολογεί και κοινοποιεί στους ενδιαφερόμενους και στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την απόφασή της για την ανάκληση της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος.

2. (i) Οι αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, σχετικά με τη χορήγηση ή μη της άδειας λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος ή την ανάκλησή της, υπόκεινται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

(ii) Σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας υπόκειται επίσης και η αιωπηρά παράλειψη της Τράπεζας της Ελλάδος να χορηγήσει άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος εντός έξι (6) μηνών από την υποβολή όλων των στοιχείων, που απαιτούνται από τις κείμενες διατάξεις και οπωσδήποτε εντός έτους από την υποβολή της αίτησης.

Άρθρο 9

Ενημέρωση της Επιτροπής για τη χορήγηση άδειας πιστωτικού ιδρύματος

Η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνει την Επιτροπή των Ε.Κ. για κάθε άδεια λειτουργίας που χορηγεί και ειδικότερα, εφόσον πρόκειται περί μίας άμεσα ή έμμεσα θυγατρικής επιχείρησης, της οποίας η μητρική επιχείρηση ή επιχειρήσεις διέπονται από τη νομοθεσία τρίτης εκτός των Ε.Κ. χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Ελεύθερη εγκατάσταση και ελεύθερη παροχή υπηρεσιών

Άρθρο 10

Ίδρυση υποκαταστημάτων ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα και σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ε.Κ.

1. Πιστωτικό ίδρυμα, που ιδρύθηκε και λειτουργεί στην Ελλάδα, μπορεί να ιδρύσει υποκατάστημα σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ., εφόσον οι δραστηριότητες του υποκαταστήματος περιλαμβάνονται στον κατάλογο του άρθρου 24 και καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη διαδικασία των παραγράφων 2-6 του παρόντος άρθρου.

2. Το πιστωτικό ίδρυμα, που επιθυμεί να ιδρύσει υποκατάστημα σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ., προβαίνει σε σχετική γνωστοποίηση προς την Τράπεζα της Ελλάδος. Η γνωστοποίηση αυτή πρέπει να περιλαμβάνει:

- α. το Κράτος-Μέλος στο οποίο πρόκειται να ιδρυθεί υποκατάστημα,
 β. το πρόγραμμα δραστηριοτήτων, στο οποίο αναγράφεται μεταξύ άλλων το είδος των εργασιών, τις οποίες

σχεδιάζει να ασκήσει το υποκατάστημα και η οργανωτική του δομή,

γ. τη διεύθυνση του υποκαταστήματος στο Κράτος-Μέλος υποδοχής, στην οποία μπορεί να ζητούνται έγγραφα στοιχεία,

δ. τα ονόματα των υπευθύνων για τη διεύθυνση του υποκαταστήματος.

3. Η Τράπεζα της Ελλάδος, μέσα σε τρεις μήνες αφού του περιέλθουν σε γνώση της οι πληροφορίες και τα στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου, τα ανακοινώνει στην αρμόδια αρχή του Κράτους-Μέλους υποδοχής και ενημερώνει σχετικά το ενδιαφερόμενο πιστωτικό ίδρυμα.

4. Η Τράπεζα της Ελλάδος ανακοινώνει, επίσης, στην αρμόδια αρχή του Κράτους-Μέλους υποδοχής το ύψος των ιδίων κεφαλαίων και το συντελεστή φερεγγυότητας του πιστωτικού ιδρύματος.

5. Εάν η Τράπεζα της Ελλάδος έχει λόγους να αμφιβάλλει ως προς την επάρκεια της διοικητικής οργάνωσης ή της οικονομικής κατάστασης του πιστωτικού ιδρύματος, που σκοπεύει να ιδρύσει υποκατάστημά του σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ., τότε είτε περιορίζει τις προτεινόμενες δραστηριότητες του εν λόγω υποκαταστήματος είτε αρνείται να κοινοποιήσει στην αρμόδια αρχή του κράτους υποδοχής τις πληροφορίες των παραγράφων 2 και 4 του παρόντος άρθρου και γνωστοποιεί τους λόγους στο ενδιαφερόμενο ίδρυμα μέσα σε τρεις μήνες από τη λήψη όλων των σχετικών πληροφοριών των παραγράφων 2 και 4. Η άρνηση αυτή ή η παράλειψη απάντησης μπορεί να υπόκειται σε αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

6. Το πιστωτικό ίδρυμα, υποκατάστημα του οποίου ζητείται να εγκατασταθεί σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ. σύμφωνα με τη διαδικασία του παρόντος άρθρου, σε περίπτωση μεταβολής του περιεχομένου μίας από τις πληροφορίες που κοινοποιήθηκαν σύμφωνα με τις περιπτώσεις β', γ και δ' της παραγράφου 2, υποχρεούται να κοινοποιήσει με έγγραφό του αυτήν τη μεταβολή στην Τράπεζα της Ελλάδος τουλάχιστον ένα μήνα πριν γίνει η μεταβολή αυτή, έτσι ώστε η Τράπεζα της Ελλάδος να μπορέσει να ενεργήσει σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 3 του παρόντος άρθρου.

7. Τα πιστωτικά ιδρύματα, που εδρεύουν στην Ελλάδα, μπορούν να ιδρύουν νέα υποκαταστήματα στην Ελλάδα μετά πάροδο τριών (3) μηνών από τη γνωστοποίηση στην Τράπεζα της Ελλάδος του αριθμού των νέων αυτών μονάδων και εφόσον μέσα στο χρονικό αυτό διάστημα η Τράπεζα της Ελλάδος δεν διατυπώσει αντίρρηση με βάση τους λόγους που αναφέρονται στην παράγραφο 5 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 11

Ίδρυση υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων άλλων Κρατών-Μελών των Ε.Κ. στην Ελλάδα

1. Πιστωτικό ίδρυμα, που ιδρύθηκε και λειτουργεί σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ., μπορεί να ασκεί τις δραστηριότητες, που προβλέπονται στο άρθρο 24 μέσω υποκαταστήματος στην Ελλάδα, εφόσον οι δραστηριότητες του υποκαταστήματος αυτού καλύπτονται από την άδεια λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος στη χώρα καταγωγής και υπό την απαραίτητη προυπόθεση της ανακοίνωσης στην Τράπεζα της Ελλάδος, από την αρμόδια αρχή του κράτους καταγωγής όλων των πληροφοριών, που αναφέρονται στις παραγράφους 2 και 4 του άρθρου 10, καθώς και αναλυτικών πληροφοριών ως προς το σύστημα εγγύησης καταθέσεων στη χώρα καταγωγής, εφόσον το σύστημα αυτό καλύπτει και τις καταθέσεις στο υποκατάστημα στην Ελλάδα.

2. Πριν το υποκατάστημα του πιστωτικού ιδρύματος αρχίσει ασκεί τις δραστηριότητες του, η Τράπεζα της Ελλάδος ει προθεσμία δύο μηνών από την παραλαβή της ανακοίνωσης της προηγούμενης παραγράφου, προκειμένου να γανώσει την εποπτεία του πιστωτικού ιδρύματος, σύμφωνα το άρθρο 22 παρ. 2-5 και, αν το κρίνει αναγκαίο, να ωστοποιήσει, σύμφωνα με το άρθρο 19, τις προϋποθέσεις ό τις οποίες οι δραστηριότητες του υποκαταστήματος τού πρέπει να ασκούνται στην Ελλάδα.

3. Το υποκατάστημα του πιστωτικού ιδρύματος, που ι-ύθηκε και λειτουργεί σε άλλο Κράτος-Μέλος, μπορεί να κατασταθεί και να αρχίσει τις δραστηριότητές του μόλις βει σχετική ειδοποίηση της Τράπεζας της Ελλάδος ή, σε ριπτωση σιωπής εκ μέρους της, μόλις λήξει η δίμηνη οθεσμία της προηγούμενης παραγράφου.

4. Το πιστωτικό ίδρυμα που ιδρύθηκε και λειτουργεί σε λο Κράτος -Μέλος, για υποκατάστημα του οποίου ζητεί κατασταση στην Ελλάδα, σύμφωνα με τη διαδικασία του ρόντος άρθρου, σε περίπτωση μεταβολής του περιεχο-ου μίας από τις πληροφορίες που αναφέρονται στις ιπτώσεις β', γ' και δ' της παραγράφου 2 του άρθρου 10 των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων, που ανα-ονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, κοι-ιοιεί γραπτώς αυτήν τη μεταβολή, μέσω των αρμόδιων ών του κράτους καταγωγής, στην Τράπεζα της Ελλάδος, λάχιστον ένα μήνα πριν γίνει η μεταβολή αυτή, ώστε η ιπεζα της Ελλάδος να προβεί στις ενέργειες, που προ-πονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 12

Εγκατάσταση ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε τρίτες χώρες και εγκατάσταση στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων τρίτων, εκτός Ε.Κ., χωρών

Η Τράπεζα της Ελλάδος αποφασίζει για τη χορήγηση ας σε πιστωτικά ιδρύματα, που ιδρύθηκαν και λειτουργ- / στην Ελλάδα, προκειμένου να ιδρύσουν υποκατάστημα αφείο αντιπροσωπείας σε τρίτες, εκτός Ε.Κ., χώρες.

Για την ίδρυση και λειτουργία στην Ελλάδα υποκατα-άτων πιστωτικού ιδρύματος χώρας εκτός Ε.Κ., η άδεια γείται από την Τράπεζα της Ελλάδος με βάση την της αμοιβαιότητας, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες ποθέσεις:

Πριν από την έναρξη λειτουργίας του πρώτου υποκα-ήματος θα εισάγεται και θα δραχμοποιείται ποσό συ-άγματος, που θα υπέχει θέση ιδίων κεφαλαίων για τη ηριότητα του υποκαταστήματος στην Ελλάδα και το ποσό θα καθορίζεται με απόφαση της Τράπεζας της ος, που θα αφορά όλες τις περιπτώσεις εγκατάστασης ιαστημάτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν ρες εκτός Ε.Κ.. Για την ίδρυση περισσότερων υπο-ημάτων απαιτείται έγκριση της Τράπεζας της Ελλά-

Ύποβολή ανάλογων στοιχείων και πληροφοριών, που νται στο άρθρο 11 παρ. 1 και 4, για την ίδρυση στην α υποκαταστημάτων άλλων Κρατών-Μελών.

α υπάρχουν δύο τουλάχιστον αξιόπιστα πρόσωπα με ή επαγγελματική εμπειρία, τα οποία θα έχουν την η διευθύνσεως του υποκαταστήματος και θα κατοκούν στην Ελλάδα.

ο καθεστώς λειτουργίας υποκαταστήματος ή υποκα-άτων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων χωρών Ε.Κ. δεν θα είναι σε καμία περίπτωση ευψοικότερο αντίστοιχο των υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυ-που εδρεύουν και λειτουργούν σε Κράτος-Μέλος 4. και ασκούν δραστηριότητα στην Ελλάδα.

ε. Το πιστωτικό ίδρυμα υποβάλλει τυχόν πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες, που θα του ζητηθούν από την Τράπεζα της Ελλάδος, προκειμένου αυτή να διαμορφώσει σαφή εικόνα για τη δραστηριότητά του.

3. Η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας υποκαταστήματος πιστωτικού ιδρύματος χώρας εκτός των Ε.Κ., όταν το εν λόγω υποκατάστημα δεν εκπληρώνει πλέον τους όρους της παρ. 2, σύμφωνα με τους οποίους χορηγήθηκε η άδεια λειτουργίας ή οποιοσ-δήποτε από τους όρους του άρθρου 8 1.Α και ιδιαίτερα, όταν έχει ανακληθεί η άδεια του πιστωτικού ιδρύματος από τις αρχές της χώρας έδρας του.

4. Η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνει την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων σχετικά με τις γενικής φύσεως δυσκολίες, που συναντούν τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την εγκατάστασή τους ή την άσκηση τραπεζικών δραστηριοτήτων σε τρίτη χώρα.

Άρθρο 13

Παροχή υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση - Διαφήμιση

1. Κάθε πιστωτικό ίδρυμα, που ιδρύθηκε και λειτουργεί στην Ελλάδα και επιθυμεί να παράσχει υπηρεσίες για πρώτη φορά σε άλλο Κράτος-Μέλος χωρίς να εγκατασταθεί σ' αυτό, γνωστοποιεί στην Τράπεζα της Ελλάδος εκείνες από τις δραστηριότητες, που περιλαμβάνονται στο άρθρο 24, στις οποίες αφορούν οι παρεχόμενες υπηρεσίες.

2. Η Τράπεζα της Ελλάδος κοινοποιεί στην αρμόδια αρχή του Κράτους-Μέλους υποδοχής τη γνωστοποίηση της προηγούμενης παραγράφου μέσα σε προθεσμία ενός μηνός από την παραλαβή της.

3. Για την παροχή υπηρεσιών στην Ελλάδα από πιστωτικό ίδρυμα άλλου Κράτους-Μέλους, πρέπει προηγουμένως να έχει κοινοποιηθεί στην Τράπεζα της Ελλάδος, από την αρμόδια αρχή του Κράτους-Μέλους καταγωγής του ιδρύματος η αντίστοιχη γνωστοποίηση, όπως αναφέρεται στις παραγράφους 1 και 2 του παρόντος άρθρου.

4. Η άσκηση δραστηριοτήτων εντός Ελλάδος πραγματοποιείται με την επιφύλαξη του άρθρου 19 παρ. 3 του παρόντος νόμου.

5. Τα πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, που εδρεύουν σε άλλο Κράτος-Μέλος και δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είτε μέσω εγκατάστασης υποκαταστημάτων είτε μέσω διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών, επιτρέπεται να διαφημίζουν τις παρεχόμενες από αυτά υπηρεσίες υπό την προ-ποθεση ότι τηρούν τις ισχύουσες στην Ελλάδα διατάξεις, που διέπουν τον τύπο και το περιεχόμενο της εν λόγω διαφήμισης με στόχο την ορθή πληροφόρηση του κοινού. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να απαγορεύει, αφού συμβουλευτεί την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, παραπλανητικές διαφημίσεις.

Άρθρο 14

Ίδρυση υποκαταστημάτων και παροχή υπηρεσιών στην Ελλάδα από χρηματοδοτικά ιδρύματα που εδρεύουν σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ. και είναι θυγατρικά πιστωτικών ιδρυμάτων

1. Κάθε χρηματοδοτικό ίδρυμα, που εδρεύει και λειτουργεί σε άλλο Κράτος -Μέλος και είναι θυγατρική πιστωτικού ιδρύματος ή θυγατρική πολλών πιστωτικών ιδρυμάτων, επιτρέπεται να ασκεί στην Ελλάδα ορισμένες ή όλες τις δραστηριότητες του καταλόγου του άρθρου 24 (αρ. β' έως ιβ') είτε μέσω εγκατάστασης υποκαταστήματος στην Ελλάδα είτε με τη μορφή παροχής υπηρεσιών, σύμφωνα με τη διαδικασία των άρθρων 11 και 13 παρ. 3-5 και υπό τους

ορους και τις προϋποθέσεις των άρθρων 18 παρ. 1β', 19, 20 και 22 παρ. 2-5, εφόσον το καταστατικό του επιτρέπει την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών και πληρούνται σωρευτικά οι πιο κάτω προϋποθέσεις:

α. Η μητρική επιχείρηση ή οι μητρικές επιχειρήσεις έχουν λάβει άδεια λειτουργίας ως πιστωτικά ιδρύματα στο Κράτος-Μέλος, στο δίκαιο του οποίου υπάγεται το χρηματοδοτικό ίδρυμα.

β. Οι ανωτέρω δραστηριότητες ασκούνται ήδη από αυτό στο ίδιο Κράτος-Μέλος της έδρας του χρηματοδοτικού ιδρύματος.

γ. Η μητρική επιχείρηση ή οι μητρικές επιχειρήσεις κατέχουν τουλάχιστον το 90% των δικαιωμάτων ψήφου, που απορρέουν από την κατοχή μεριδίων ή μετοχών της θυγατρικής.

δ. Η μητρική επιχείρηση ή οι μητρικές επιχειρήσεις, μετά από προηγούμενη συγκατάθεση των αρμόδιων αρχών του Κράτους-Μέλους καταγωγής, δηλώνουν ρητά στην Τράπεζα της Ελλάδος, ότι ευθύνονται εις ολόκληρον για τις υποχρεώσεις, που αναλαμβάνει η θυγατρική τους.

ε. Η θυγατρική υπάγεται, ειδικότερα για τις δραστηριότητες του άρθρου αυτού, στο καθεστώς της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση της μητρικής της επιχείρησης ή καθεμιάς από τις μητρικές της επιχειρήσεις, με βάση την κοινοτική νομοθεσία, που καλύπτει τουλάχιστον τον υπολογισμό του συντελεστή φερεγγυότητας, τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων και τον αντίστοιχο περιορισμό των συμμετοχών, σύμφωνα με το άρθρο 16 του παρόντος.

2. Η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνεται από τα μητρικά πιστωτικά ιδρύματα, με επιβεβαίωση των εποπτικών αρχών τους, για τη συνδρομή των παραπάνω προϋποθέσεων της παρ. 1 ή για την παύση της ισχύος οποιασδήποτε από τις προϋποθέσεις αυτές, καθώς και για το ύψος των ιδίων κεφαλαίων του χρηματοδοτικού ιδρύματος και τον ενοποιημένο συντελεστή φερεγγυότητας του πιστωτικού ιδρύματος, που είναι μητρική ή των πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι μητρικές του επιχειρήσεις, με βάση τη διαδικασία των άρθρων 11 και 13 παρ. 3.

Στην περίπτωση που παύει να ισχύει οποιαδήποτε από τις πιο πάνω προϋποθέσεις, η δυνατότητα συνέχισης και οι όροι υπό τους οποίους το χρηματοδοτικό ίδρυμα θα συνεχίσει να ασκεί τις δραστηριότητές του καθορίζονται σύμφωνα με την ισχύουσα στην Ελλάδα νομοθεσία.

3. Για την ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 11, 13 παρ. 3-5, 18 παρ. 1β', 19, 20 και 22 παρ. 2 έως 5 υπό τον όρο "πιστωτικό ίδρυμα" νοείται το "χρηματοδοτικό ίδρυμα" του παρόντος άρθρου και υπό τον όρο "άδεια λειτουργίας" νοείται "το καταστατικό".

Άρθρο 15

Ίδρυση υποκαταστημάτων και παροχή υπηρεσιών στην επικράτεια των λοιπών Κρατών-Μελών από χρηματοδοτικά ιδρύματα που εδρεύουν και λειτουργούν στην Ελλάδα και εποπτεία αυτών

1. Η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί εποπτεία επί των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, που είναι θυγατρικές πιστωτικών ιδρυμάτων και αναφέρονται στην παρ. 2 του παρόντος άρθρου, σύμφωνα με τους ν. 1665/1986 (άρθρο 2, παρ. 7) (ΦΕΚ 194 Α'), 1905/1990 (άρθρο 5) (ΦΕΚ 147 Α') και τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 5, 6 παρ. 1β', με εξαίρεση τη διάταξη του τέταρτου εδαφίου, και γ', 17 με εξαίρεση τις διατάξεις των παραγράφων 1α', τρίτο εδάφιο, και 1β' του άρθρου αυτού, 18, 21 και 22 παρ. 1 του παρόντος νόμου, οι διατάξεις των οποίων ισχύουν και για τα εν λόγω χρηματοδοτικά ιδρύματα.

Ειδικά για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 5 παρ.

5 το ύψος των ιδίων κεφαλαίων δεν επιτρέπεται να λείπεται του μεγαλύτερου από τα ακόλουθα ποσά:

(i) του ελάχιστου αρχικού κεφαλαίου που προβλέπεται στους ν. 1665/1986 και 1905/1990, και

(ii) του σε δραχμές ισοτίμου των πέντε (5) εκατομμυρίων Ε.Ε.Μ.

2. Τα χρηματοδοτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα και τα οποία σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και καταστατικό τους ασκούν δραστηριότητες,

(i) χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) και

(ii) πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring).

επιτρέπεται να ασκούν τις πιο πάνω δραστηριότητες άλλο Κράτος-Μέλος είτε μέσω εγκατάστασης υποκαταστήματος είτε με τη μορφή παροχής υπηρεσιών, εφόσον:

α. συντρέχουν, εφαρμοζόμενων αναλόγως των σχετιζομένων, οι ειδικότερες προϋποθέσεις του άρθρου παρ. 1. Ειδικότερα για την ανάλογη εφαρμογή της διάταξης της παρ. 1δ' του άρθρου 14 απαιτείται προηγούμενη συγκατάθεση της Τράπεζας της Ελλάδος για την ανάληψη από τα πιστωτικά ιδρύματα, που αποτελούν τη μητρική ή τις μητρικές τους επιχειρήσεις, της ευθύνης για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει η θυγατρική τους.

β. γνωστοποιούν στην Τράπεζα της Ελλάδος είτε πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 10 παρ. 2 ή και μενόμενους περί εγκατάστασης μέσω υποκαταστήματος ή ειδώς της δραστηριότητας που προτίθενται να ασκήσουν για πρώτη φορά προκειμένου περί παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση.

3. Η Τράπεζα της Ελλάδος επαληθεύει τη συνδρομή ή τη μη συνδρομή των προϋποθέσεων της παρ. 2α' και χορηγεί στα χρηματοδοτικά ιδρύματα πιστοποιητικό το οποίο επισυνάπτεται (i) σε πληροφορίες της παρ. 2β' καθώς και (ii) στην ανακοίνωση του ύψους των ιδίων κεφαλαίων της θυγατρικής και του ενοποιημένου συντελεστή φερεγγυότητας του πιστωτικού ή πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι η μητρική ή οι μητρικές της επιχειρήσεις.

Εάν η Τράπεζα της Ελλάδος έχει λόγους να αμφισβητήσει την επάρκεια της διοικητικής οργάνωσης ή τη οικονομική κατάσταση του χρηματοδοτικού ιδρύματος δίνει κοινοποιεί τις πιο πάνω πληροφορίες στην αρμόδια αρχή του κράτους υποδοχής.

Για την προθεσμία γνωστοποίησης της απόφασης της Τράπεζας της Ελλάδος στο χρηματοδοτικό ίδρυμα, τη διαδικασία εγκατάστασης και τα της μεταβολής των πληροφοριών της παρ. 2β' εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 3, 5 και 6 και του άρθρου 13 παρ.

4. Στην περίπτωση που παύει να ισχύει οποιαδήποτε από τις προϋποθέσεις της παρ. 2α', η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνει το Κράτος-Μέλος ή τα Κράτη-Μέλη, στα οποία τα χρηματοδοτικά ιδρύματα ασκούν τις δραστηριότητές τους.

5. Η Τράπεζα της Ελλάδος εξουσιοδοτείται να επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής του παρόντος άρθρου και σε άλλα χρηματοδοτικά ιδρύματα, εκτός από αυτά που αναφέρονται στην παρ. 2, εφόσον εποπτεύονται από αυτή, για την άσκηση των δραστηριοτήτων, που αναφέρονται στο άρθρο 24 του παρόντος.

6. Για την ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 5 παρ. 5, παρ. 1β' με εξαίρεση τις διατάξεις του τέταρτου εδαφίου και γ', 10 παρ. 3, 5 και 6, 13 παρ. 2, 17, με εξαίρεση τις παραγράφους 1α', τρίτο εδάφιο και 1β' του άρθρου αυτού, 18, 21, και 22 παρ. 1, υπό τον όρο "πιστωτικό ίδρυμα" νοείται το "χρηματοδοτικό ίδρυμα" του παρόντος άρθρου και υπό τον όρο "άδεια λειτουργίας" νοείται "το καταστατικό".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

Ειδικές συμμετοχές

Άρθρο 16

Ειδικές συμμετοχές πιστωτικών ιδρυμάτων σε άλλες επιχειρήσεις

παγορεύεται στα πιστωτικά ιδρύματα η κατοχή ειδικής τοχής σε επιχείρηση μεγαλύτερης του 15% των ιδίων αίων τους.

ο σύνολο των ειδικών συμμετοχών σε επιχειρήσεις πτρέπει να υπερβαίνει το 60% των ιδίων κεφαλαίων πιστωτικού ιδρύματος. Επιπρόσθετα η Τράπεζα της ος δικαιούται να καθορίζει ανώτατο όριο για το σύνολο συμμετοχών (ειδικών και μη) που πραγματοποιούν τα πικά ιδρύματα σε σχέση με τα ίδια κεφάλαιά τους.

η ειδικές συμμετοχές των πιστωτικών ιδρυμάτων σε τωτικά ιδρύματα (ii) χρηματοδοτικά ιδρύματα (iii) α-πικές εταιρίες και (iv) εταιρίες διαχείρισης υπηρεσιών φορικής δεν υπόκεινται στους γενικούς περιορισμούς αρ. 1 και 2 του παρόντος άρθρου. Η Τράπεζα της ος, όμως, δικαιούται να καθορίζει ότι για την πραγ-ζήσή τους απαιτείται κατά περίπτωση η προηγούμενη ή της.

τά τον υπολογισμό των ορίων των παραγράφων 1 ου παρόντος άρθρου δεν συμπεριλαμβάνονται οι ; ή μερίδια:

υ κατέχονται, από το πιστωτικό ίδρυμα, κατά τη ι χρηματοδοτικής ενίσχυσης ή στήριξης που απο-στην εξυγίανση ή τη διάσωση μιας επιχείρησης, για διάστημα ενός έτους, με ευχέρεια παράτασης ενός τους, με απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος' ; κατέχονται λόγω παροχής υπηρεσιών αναδόχου (underwriting) και για χρονικό διάστημα μέχρι δώδεκα ρς από την ημερομηνία λήξης της περιόδου διάθεσης των'

κατέχονται στο όνομα του πιστωτικού ιδρύματος λογαριασμό τρίτου'

δεν αποτελούν πάγια χρηματοπιστωτικά στοιχεία / έννοια της παρ. 5 του άρθρου 42ε του κ.ν. '0, όπως εκάστοτε ισχύει.

Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιτρέπει την γ των ορίων, που καθορίζονται στις παραγράφους ου παρόντος άρθρου, μόνο σε εξαιρετικές περι-:αι μέχρι χρονικού διαστήματος δώδεκα (12) μηνών, ερίπτωση αυτήν η Τράπεζα της Ελλάδος απαιτεί ζήτηση των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύ-ε τη λήψη άλλων μέτρων ισοδύναμου αποτελέ-

ρηση ορίων των παραγράφων 1 και 2 αποτελεί ο εποπτείας και ελέγχου σε ενοποιημένη και μη

πωτικά ιδρύματα, τα οποία κατά την ημέρα θέσεως ον διατάξεων του παρόντος άρθρου υπερβαίνουν του καθορίζονται στις παραγράφους 1 και 2, να συμμορφωθούν προς τις διατάξεις αυτές μέσα μία, που θα καθορίσει η Τράπεζα της Ελλάδος γότερα από την 31η Δεκεμβρίου 2002.

εζα της Ελλάδος μπορεί να επιτρέψει υπερβάσεις των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος άρθρου ούπόθεση ότι το ποσό κατά το οποίο οι ειδικές ; υπερβαίνουν το ατομικό και το συνολικό όριο ι κατά 100% από τα ίδια κεφάλαια, τα οποία ονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του συντε-γγυότητας. Στην περίπτωση που υπάρχουν υ-σε σχέση και με τα δύο κατά τα πιο πάνω όρια

συμμετοχών, το ποσό που πρέπει να καλύπτεται με ίδια κεφάλαια είναι αυτό που αντιστοιχεί στο μεγαλύτερο ποσό υπέρβασης.

Άρθρο 17

Ειδικές συμμετοχές σε πιστωτικά ιδρύματα

1.α. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο σκοπεύει να αποκτήσει ειδική συμμετοχή σε πιστωτικό ίδρυμα, που ιδρύθηκε και λειτουργεί στην Ελλάδα, ενημερώνει προη-γουμένως την Τράπεζα της Ελλάδος και της γνωστοποιεί το ποσό της συμμετοχής αυτής. Η ίδια υποχρέωση ισχύει και όταν αιξάνεται ήδη κριστάμενη ειδική συμμετοχή, ούτως ώστε η αναλογία των δικαιωμάτων ψήφου που κατέχει ένα πρόσωπο, περιλαμβανομένων και των περιπτώσεων που σύμφωνα με το π.δ. 51/1992 εξομοιώνονται με κατοχή δικαιωμάτων ψήφου από το αυτό πρόσωπο, να φτάνει ή να υπερβαίνει τα κατώτατα όρια του 20%, του 33% ή του 50% του συνόλου των δικαιωμάτων ψήφου ή το πιστωτικό ίδρυμα να καθίσταται θυγατρική του συμμετέχοντος προσώπου.

Προκειμένου περί συμμετοχών που πραγματοποιούνται από νομικά πρόσωπα η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται (i) να ζητά πληροφορίες για την ταυτότητα των φυσικών προσώπων που άμεσα ή έμμεσα ελέγχουν τα νομικά αυτά πρόσωπα και (ii) να επιβάλλει την υποχρέωση να της γνωστοποιείται οποιαδήποτε μεταγενέστερη μεταβολή στην ταυτότητα των φυσικών αυτών προσώπων. Για την έννοια του ελέγχου έχει εφαρμογή η παράγραφος 9 του άρθρου 2.

Για τον αποτελεσματικότερο έλεγχο της ταυτότητας των φυσικών προσώπων που ελέγχουν νομικά πρόσωπα τα οποία κατέχουν ειδική συμμετοχή σε πιστωτικά ιδρύματα ή είναι μεταξύ των 10 μεγαλύτερων μετόχων πιστωτικών ιδρυμάτων, η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται:

(α) να επιβάλλει την υποχρέωση στα νομικά αυτά πρόσωπα να έχουν ονομαστικές τις μετοχές με δικαίωμα ψήφου'

(β) να απαιτεί όπως συγκεκριμένα ποσοστά του συνόλου των πιο πάνω ονομαστικών μετοχών με δικαίωμα ψήφου ανήκουν σε ένα ή περισσότερα φυσικά πρόσωπα που τυγ-χάνουν της προηγούμενης έγκρισης της Τράπεζας της Ελλάδος.

Εντός τριών μηνών από την πιο πάνω γνωστοποίηση, η Τράπεζα της Ελλάδος υποχρεούται είτε να εγκρίνει τη συμμετοχή είτε να αντιταχθεί σ' αυτή με αιτιολογημένη απόφασή της, εφόσον κρίνει ότι τα πρόσωπα που πραγ-ματοποιούν τη συμμετοχή, περιλαμβανομένων και των φυ-σικών προσώπων που ελέγχουν τα συμμετέχοντα νομικά πρόσωπα, δεν είναι κατάλληλα για να εξασφαλίζουν τη συνετή και χρηστή διαχείριση του πιστωτικού ιδρύματος. Η έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος μπορεί να ορίζει μέγιστη προθεσμία για την υλοποίηση της συμμετοχής.

Σε περίπτωση θανάτου κατόχου ειδικής συμμετοχής η ως άνω υποχρέωση ενημέρωσης από τους κληρονόμους του επιτρέπεται να πραγματοποιηθεί εντός προθεσμίας τεσσά-ρων (4) μηνών από την ημερομηνία θανάτου του κατόχου της ειδικής συμμετοχής.

Κατά την ως άνω προθεσμία η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται, εφόσον κρίνει ότι οι κληρονόμοι δεν είναι κα-τάλληλοι για να εξασφαλίσουν τη συνετή και χρηστή δια-χείριση του πιστωτικού ιδρύματος, να επιβάλλει τις κυρώσεις της παρ. 7β' του παρόντος άρθρου.

β. Πέραν των υποχρεώσεων, που αναφέρονται στην πα-ράγραφο 1α', οι κάτοχοι ειδικής συμμετοχής σε πιστωτικό ίδρυμα γνωστοποιούν εκ των προτέρων στην Τράπεζα της Ελλάδος κάθε αύξηση της συμμετοχής τους που υπερβαίνει κατά ποσό που αντιστοιχεί σε δύο (2) ποσοστιαίες μονάδες

του μετοχικού κεφαλαίου του πιστωτικού ιδρύματος τη συμμετοχή που έχει γνωστοποιηθεί προηγουμένως. Η υποχρέωση αυτή ισχύει μέχρι η συνολική συμμετοχή να φτάσει το όριο του 33%.

2. Εάν τις συμμετοχές που προβλέπονται στην παράγραφο 1 (α) αποκτά (i) πιστωτικό ίδρυμα, του οποίου η άδεια λειτουργίας έχει χορηγηθεί από άλλο Κράτος-Μέλος, (ii) μητρική επιχείρηση πιστωτικού ιδρύματος του οποίου η άδεια λειτουργίας έχει χορηγηθεί από άλλο Κράτος-Μέλος και (iii) φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ελέγχει πιστωτικό ίδρυμα του οποίου η άδεια λειτουργίας έχει χορηγηθεί από άλλο Κράτος-Μέλος και εάν, λόγω της απόκτησης αυτής της συμμετοχής, το πιστωτικό ίδρυμα, το κεφάλαιο του οποίου αφορά η συμμετοχή, γίνεται θυγατρική του αποκτώντος ή περιέρχεται στον έλεγχό του, η Τράπεζα της Ελλάδος, πριν λάβει την οριστική απόφασή της διαβουλεύεται με τις αρχές που εποπτεύουν το πιο πάνω πιστωτικό ίδρυμα που εδρεύει σε άλλο Κράτος-Μέλος των Ε.Κ. και τους κοινοποιεί στη συνέχεια την απόφασή της αυτή.

3. Σε περίπτωση απόκτησης νέας συμμετοχής ή αύξησης ήδη υφιστάμενης συμμετοχής στο κεφάλαιο πιστωτικού ιδρύματος που εδρεύει και λειτουργεί στην Ελλάδα και η οποία θα έχει σαν αποτέλεσμα το πιστωτικό αυτό ίδρυμα να καταστεί θυγατρική προσώπων που κατοικούν σε κράτος εκτός Ε.Κ., η Τράπεζα της Ελλάδος κοινοποιεί στην Επιτροπή των Ε.Κ. την απόφασή της να εγκρίνει ή να ανπιταχθεί στην πραγματοποίηση της συμμετοχής αυτής. Ειδικά στην περίπτωση που τα αρμόδια όργανα των Ε.Κ. έχουν αποφασίσει περιορισμό ή προσωρινή αναστολή εξέτασης παρόμοιων αιτήσεων για πραγματοποίηση συμμετοχών σε πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στις Ε.Κ. από κατοίκους συγκεκριμένης τρίτης εκτός Ε.Κ. χώρας, η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή των Ε.Κ. για την προτεινόμενη συμμετοχή σε πιστωτικό ίδρυμα, που εδρεύει και λειτουργεί στην Ελλάδα και αναστέλλει τη λήψη απόφασης για όσο χρονικό διάστημα τα αρμόδια όργανα των Ε.Κ. έχουν αποφασίσει αντίστοιχη αναστολή ή περιορισμό γενικής ισχύος σε όλα τα Κράτη-Μέλη των Ε.Κ. Οι πιο πάνω περιοριστικές διατάξεις δεν αφορούν συμμετοχές που πραγματοποιούνται από πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν και λειτουργούν σε Κράτος-Μέλος των Ε.Κ. και τα οποία ελέγχονται από κατοίκους τρίτων εκτός Ε.Κ. χωρών ή από θυγατρικές των πιστωτικών αυτών ιδρυμάτων, οι οποίες εδρεύουν και λειτουργούν σε Κράτος-Μέλος των Ε.Κ..

4. Με την επιφύλαξη υποχρεώσεων που προκύπτουν από διεθνείς συμφωνίες των Ε.Κ. με τρίτες χώρες οι οποίες διέπουν την ανάληψη και άσκηση δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος από κατοίκους των χωρών αυτών εντός του κοινοτικού χώρου, η Τράπεζα της Ελλάδος διατηρεί τη διακριτική ευχέρεια να ανπιτάσσεται στην πραγματοποίηση συμμετοχών από πρόσωπα κατοίκους χωρών εκτός Ε.Κ. σε πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν και λειτουργούν στην Ελλάδα.

5. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, το οποίο σκοπεύει να παύσει να κατέχει άμεσα ή έμμεσα ειδική συμμετοχή σε ένα πιστωτικό ίδρυμα, πρέπει να ενημερώνει προηγουμένως την Τράπεζα της Ελλάδος και να της κοινοποιεί το ύψος της συμμετοχής του που προτίθεται να διατηρήσει. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο πρέπει, ομοίως, να ενημερώνει την Τράπεζα της Ελλάδος, εφόσον σκοπεύει να μειώσει την ειδική του συμμετοχή, έτσι ώστε η αναλογία των δικαιωμάτων ψήφου ή των μεριδίων του κεφαλαίου που κατέχει να κατέλθει κάτω από τα κατώτατα όρια του 20%, 33% ή του 50% ή το πιστωτικό ίδρυμα να παύσει να είναι θυγατρική του. Η υποχρέωση γνωστοποίησης επεκτείνεται

και στα φυσικά πρόσωπα που παύουν να ελέγχουν νε πρόσωπα που κατέχουν ειδική συμμετοχή σε πιστωτικό ίδρυμα.

6. α. Τα πιστωτικά ιδρύματα ανακοινώνουν στην Τράπεζα της Ελλάδος, μόλις λάβουν σχετική γνώση, τις κτήσεις εκχωρήσεις συμμετοχών στο κεφάλαιό τους, οι οποίες αυξάνουν ή μειώνουν τα ποσοστά συμμετοχής πάνω ή κάτω από ένα από τα κατώτατα όρια που αναφέρονται στην παραγράφους 1 και 5. Ομοίως ανακοινώνουν μέχρι την 1ου Ιουλίου κάθε έτους τα βήματα των μετοχών που έχουν ειδικές συμμετοχές, καθώς και τα ποσά των συμμετοχών αυτών, όπως προκύπτουν, ιδίως από τα στοιχεία που γκεντρώνθηκαν κατά την ετήσια γενική συνέλευση των μετοχών ή από τις πληροφορίες που περιέχονται σε γνωστοποιήσεις, δυνάμει των υποχρεώσεων που επιβάλλονται στις εταιρίες, οι μετοχές των οποίων είναι εισηγμένες σε χρηματιστήριο.

β. Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται εντός 10 ημερών από τη λήψη γνώσης να γνωστοποιούν στην Τράπεζα της Ελλάδος οποιαδήποτε αλλαγή στην ταυτότητα των μετοχών που αναφέρονται στην παράγραφο 1γ' του άρθρου 6, καθώς και οποιαδήποτε αλλαγή στα στοιχεία των μετοχών αυτών που λήφθηκαν υπόψη, σύμφωνα με το άρθρο 7, κατά τη χορήγηση της άδειας λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

7. Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί ειδική συμμετοχή ή αυξηθεί υφιστάμενη ειδική συμμετοχή πάνω από τα όρια που προβλέπονται στην παρ. 1α' είτε χωρίς να ανακοινωθεί εκ των προτέρων στην Τράπεζα της Ελλάδος είτε χωρίς να εγκριθεί η πραγματοποίησή της, αυτοδικαίως παύει να έχει αποτέλεσμα η άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου που απορρέουν από τη συμμετοχή αυτή. Επιπρόσθετα η Τράπεζα της Ελλάδος με απόφασή της μπορεί να επιβάλλει στους κατόχους των ειδικών συμμετοχών τις παρακάτω κυρώσεις μεμονωμένα ή σωρευτικά:

α. Πρόστιμο υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι ποσοστό 10% της αξίας των μετοχών, που μεταβιβάστηκαν χωρίς να τηρηθούν οι διατάξεις της παρ. 1 του παρόντος άρθρου.

β. Αποκλεισμό των προσώπων αυτών από το Δ.Σ. του πιστωτικού ιδρύματος, καθώς και από οποιαδήποτε διευθυντική θέση στο πιστωτικό ίδρυμα για ορισμένο ή αόριστο χρόνο, προκειμένου περί φυσικών προσώπων.

Σε περίπτωση μη γνωστοποίησης στην Τράπεζα της Ελλάδος της αλλαγής της ταυτότητας φυσικού προσώπου που ελέγχει νομικό πρόσωπο με ειδική συμμετοχή σε πιστωτικό ίδρυμα, αυτοδικαίως παύει να έχει αποτέλεσμα η άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου που απορρέουν από τη συμμετοχή του νομικού προσώπου, στο δε φυσικό πρόσωπο η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιβάλλει την κύρωση του εδαφίου β' ανωτέρω. Οι αυτές κυρώσεις μπορεί να επιβληθούν στα πρόσωπα που δεν τηρούν τις υποχρεώσεις, που προβλέπονται στην παρ. 1α', 3η υποπαρ. του παρόντος άρθρου.

8. Στα πρόσωπα που δεν τηρούν την υποχρέωση ενημέρωσης βάσει της παρ. 5 του παρόντος άρθρου η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιβάλλει πρόστιμο υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου ύψους μέχρι ποσοστού 5% της αξίας των μετοχών που μεταβιβάστηκαν χωρίς προηγούμενη ενημέρωσή της.

9. Η Τράπεζα της Ελλάδος εξουσιοδοτείται να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψει την άσκηση, από φυσικό πρόσωπο που κατέχει ειδική συμμετοχή ή που ελέγχει άμεσα ή έμμεσα νομικό πρόσωπο που κατέχει ειδική συμμετοχή σε πιστωτικό ίδρυμα, που εδρεύει και λειτουργεί στην Ελλάδα, επιρροής η οποία είναι δυνατό να αποβεί σε βάρος της συνετής και χρηστής διαχείρισης του πιστωτικού

ύματος. Για την εφαρμογή των διατάξεων αυτών η Τράπεζα της Ελλάδος γνωστοποιεί στα οικεία πρόσωπα τις δικότερες ενέργειες ή παραλείψεις τους ή τις παράλληλες αστηριότητες τους σε άλλους τομείς που κατά την κρίση είναι δυνατό να αποβούν σε βάρος της συνετής και ησυχίας διαχείρισης του πιστωτικού ιδρύματος και αφού ούσει τις απόψεις τους, τους υποδεικνύει τη λήψη των τάλληλων διορθωτικών μέτρων εντός ορισμένης προθε-
ίας. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης η Τράπεζα της λάδος δικαιούται να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα για ν τερματισμό της δυσμενούς επιρροής που ασκούν τα σικά αυτά πρόσωπα στη διαχείριση του πιστωτικού ιδρύ-
τος και ειδικότερα:

ι. να διατάσσει την απομάκρυνσή τους από το διοικητικό βούλιο (Δ.Σ.) του πιστωτικού ιδρύματος και από οποια-
ποτε διευθυντική θέση στο πιστωτικό ίδρυμα·

ι. να αναστέλλει μέχρι να αρθούν οι συνθήκες που έβαλαν τη λήψη των συγκεκριμένων μέτρων την άσκηση ν δικαιωμάτων ψήφου, που απορρέουν από τις μετοχές ν κατέχουν τα πρόσωπα αυτά ή τα νομικά πρόσωπα που ά ελέγχουν·

ι. να απαγορεύει οποιαδήποτε νέα συναλλαγή του πι-
τωτικού ιδρύματος με τα πρόσωπα αυτά, ή με οποιαδήποτε ικά πρόσωπα που ελέγχονται από αυτά, καθώς και να ύσσει ληξιπρόθεσμα και αμέσως απαιτητά τα δάνεια που υν λάβει όλα τα πιο πάνω πρόσωπα από το πιστωτικό υν·

να εγκαλεί τα ανωτέρω πρόσωπα κατά την προβλε-
νη από τη διάταξη του άρθρου 10 του ν. 1665/1951 Κ 31 Α) διαδικασία.

ι. Η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται να επιβάλλει την υση της παραγράφου 9 α, δ ανωτέρω και στα πρόσωπα αναφέρονται στην παράγραφο 1 γ του άρθρου 6, ον αυτά δεν διαθέτουν πλέον την απαραίτητη αξιοπιστία ενικά δεν εξασφαλίζουν τη συνετή και χρηστή διαχείριση πιστωτικού ιδρύματος.

Οι αποφάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, με τις ες επιβάλλονται οι κυρώσεις που προβλέπονται στις γράφους 7, 8, 9 και 10 του παρόντος άρθρου, υπόκεινται λεγχο ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επι-
σίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

Έννοια και έκταση αρμοδιοτήτων της Τράπεζας της Ελλάδος και των αρμόδιων αρχών για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων

Άρθρο 18

Αρμοδιότητα για την άσκηση εποπτείας

Η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί την εποπτεία επί των πκών ιδρυμάτων, που εδρεύουν στην Ελλάδα, περι-
νομένων και των υποκαταστημάτων τους στην αλλο-
Στην έννοια της εποπτείας περιλαμβάνονται ειδικό-
έλεγχος της φερεγγυότητας, της ρευστότητας με ιφύλαξη του άρθρου 19, της κεφαλαιακής επάρκειας ν συγκέντρωσης κινδύνων.

Κατ' αναλογία, τα εγκατεστημένα στην Ελλάδα υπο-
τήματα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε άλλα -Μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων υπάγονται στην :ία των αρμόδιων αρχών του κράτους καταγωγής.

Τράπεζα της Ελλάδος απαιτεί από κάθε πιστωτικό που έχει λάβει άδεια ίδρυσης και λειτουργίας στην ι να έχει καλή διοικητική και λογιστική οργάνωση και ρρες διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου. Η Τράπεζα λάδος δύναται να θέτει γενικά κριτήρια και κανόνες επίτευξη του σκοπού αυτού.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 δεν κωλύουν την εποπτεία σε ενοποιημένη βάση.

4. Με την επικύλαξη των προϋποθέσεων, που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 και άρθρου 15, η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί εποπτεία και έλεγχο επί των εταιρειών χρηματοδοτικής μίσθωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 1665/1986, όπως αυτές συμπληρώνονται και διευκρινί-
ζονται κατωτέρω:

α. Το ύψος των ιδίων κεφαλαίων των εταιριών χρηματο-
δοτικής μίσθωσης δεν μπορεί να είναι κατώτερο απ' αυτό, που προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 2 και 3 του ν. 1665/1986.

β. Στην έννοια της εποπτείας και ελέγχου του άρθρου 2 παρ. 7 και του άρθρου 7 του ν. 1665/1986 περιλαμβάνεται ο καθορισμός γενικών κανόνων και ο έλεγχος τήρησής τους σχετικά με τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις για την παροχή άδειας λειτουργίας, τη φερεγγυότητα, τη ρευστό-
τητα, τη συγκέντρωση κινδύνων, καθώς και τα θέματα που αφορούν την υποβολή στην Τράπεζα της Ελλάδος των σχετικών στοιχείων και πληροφοριών.

Άρθρο 19

Αρμοδιότητα για την άσκηση εποπτείας από τις αρχές του Κράτους-Μέλους υποδοχής - Αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης των χρηματοδοτικών πρακτικών

1. Η Τράπεζα της Ελλάδος εποπτεύει τη ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων, που εδρεύουν και λειτουργούν στην Ελλάδα, καθώς και των υποκαταστημάτων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων, που εδρεύουν και λειτουργούν σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ε.Κ. σε συνεργασία με τις αρμόδιες αρχές των κρατών αυτών. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να καθορίζει για το σκοπό αυτόν κανόνες γενικής εφαρ-
μογής. Η Τράπεζα της Ελλάδος διατηρεί επίσης την ευθύνη για τον καθορισμό των αναγκαίων μέτρων εφαρμογής της νομισματικής πολιτικής με την προϋπόθεση ότι τα μέτρα αυτά δεν προβλέπουν άνιση ή περιοριστική μεταχείριση σε βάρος των πιστωτικών ιδρυμάτων, που εδρεύουν σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ε.Κ..

2. Για την άσκηση των πιο πάνω αρμοδιοτήτων της, η Τράπεζα της Ελλάδος απαιτεί από τα υποκαταστήματα στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων, που εδρεύουν σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, τις ίδιες πλη-
ροφορίες και στοιχεία με αυτά που απαιτεί για το σκοπό αυτόν από τα πιστωτικά ιδρύματα, που εδρεύουν στην Ελλάδα. Επίσης, για στατιστικούς σκοπούς, η Τράπεζα της Ελλάδος δύναται να απαιτεί την υποβολή περιοδικών εκ-
θέσεων για τις πράξεις που πραγματοποιούν στην Ελλάδα τα υποκαταστήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων που ε-
δρεύουν σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ε.Κ..

3. Με την επικύλαξη των διατάξεων της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν και λειτουργούν σε άλλα Κράτη-Μέλη των Ε.Κ. και ασκούν στην Ελλάδα δραστηριότητες του καταλόγου του άρθρου 24, είτε μέσω υποκαταστημάτων είτε μέσω παροχής υπη-
ρεσιών χωρίς εγκατάσταση, επιτρέπεται να ασκούν τις δραστηριότητες αυτές με τον ίδιο τρόπο που τις ασκούν στη χώρα καταγωγής τους, εφόσον δεν παραβιάζουν τις διατάξεις που στα πλαίσια της νομοθεσίας περί κεφαλαια-
γορών και κτηματικής πίστης αποβλέπουν στην προστασία των επενδυτών κατοίκων Ελλάδας, καθώς και άλλες δια-
τάξεις, που αποβλέπουν στην προστασία του γενικού συμ-
φέροντος.

Άρθρο 20

Θέματα συνεργασίας των αρμόδιων αρχών

1. Μετά από προηγούμενη σχετική ενημέρωση της Τρά-

πεζας της Ελλάδος επιτρέπεται στις αρμόδιες αρχές των λοιπών Κρατών-Μελών των Ε.Κ., που έχουν χορηγήσει άδεια λειτουργίας και εποπτεύουν πιστωτικό ίδρυμα, που παρέχει υπηρεσίες στην Ελλάδα μέσω εγκατάστασης υποκαταστήματος στα πλαίσια των διατάξεων του παρόντος νόμου, να προβαίνουν είτε οι ίδιες είτε μέσω εξουσιοδοτημένων από αυτές προσώπων σε επιτόπιο έλεγχο για επαλήθευση της ακρίβειας των στοιχείων και πληροφοριών, που αναφέρονται στην παράγραφο 2.

Μετά από σχετικό αίτημα των ως άνω αρμόδιων αρχών των λοιπών Κρατών-Μελών η Τράπεζα της Ελλάδος είτε ελέγχει η ίδια είτε επιτρέπει τον έλεγχο της ακρίβειας των σχετικών στοιχείων και πληροφοριών από εμπειρογνώμονα ή ελεγκτή, που ορίζεται από τις ως άνω αρμόδιες αρχές.

2. Η Τράπεζα της Ελλάδος ανακοινώνει στις αρμόδιες αρχές των Κρατών-Μελών που εποπτεύουν, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους που απορρέουν από τον παρόντα νόμο, πιστωτικά ιδρύματα με υποκαταστήματα ή θυγατρικές που λειτουργούν στην Ελλάδα όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τη διεύθυνση, διαχείριση, ιδιοκτησία, καθώς και όλες τις πληροφορίες που μπορεί να διευκολύνουν τον έλεγχο αυτών των ιδρυμάτων ως προς τη ρευστότητα, φερεγγυότητα, εγγύηση καταθέσεων, συγκέντρωση κινδύνων, τη διοικητική και λογιστική οργάνωση και τους μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ'

Διάφορα θέματα

Άρθρο 21

Επαγγελματικό απόρρητο - Υπηρεσιακό απόρρητο

1. Όλα τα πρόσωπα που ασκούν ή έχουν ασκήσει δραστηριότητα για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος και οι εντεταλμένοι από την Τράπεζα της Ελλάδος ελεγκτές ή εμπειρογνώμονες υποχρεούνται στην τήρηση του επαγγελματικού απόρρητου, οποίο, συνεπάγεται ότι οι πληροφορίες που περιέρχονται σ' αυτούς κατά την άσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων τους σε σχέση με τη βάση των άρθρων 18 και 19 του παρόντος αρμοδιότητα της Τράπεζας της Ελλάδος, δεν επιτρέπεται να γνωστοποιούνται σε κανένα απολύτως πρόσωπο ή δημόσια αρχή παρά μόνο με συνοπτική ή συγκεντρωτική μορφή ώστε να μην προκύπτει η ταυτότητα του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος. Οι παραβάτες του προηγούμενου εδαφίου τιμωρούνται κατά τις διατάξεις του άρθρου 371 του Π.Κ.. Σε περίπτωση πτώχευσης ή αναγκαστικής διαχείρισης πιστωτικού ιδρύματος κατόπιν δικαστικής απόφασης επιτρέπεται στα παραπάνω πρόσωπα η ανακοίνωση των εμπιστευτικών πληροφοριών που δεν αφορούν σε τρίτους που αναμείχθηκαν στις προσπάθειες διάσωσης του πιστωτικού ιδρύματος, στα πλαίσια των διαδικασιών του Αστικού ή Εμπορικού Δικαίου.

2. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να ανταλλάσσει με τις αντίστοιχες εποπτικές αρχές των άλλων Κρατών-Μελών, πληροφορίες που σχετίζονται με την κατά το άρθρο 18 του παρόντος αρμοδιότητά της, υπό την επιφύλαξη τηρήσεως του επαγγελματικού απόρρητου που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου.

3. Η Τράπεζα της Ελλάδος χρησιμοποιεί τις κατά τις διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος πληροφορίες κατά την ενάσκηση των αρμοδιοτήτων της για την έρευνα συνδρομής των όρων πρόσβασης στη δραστηριότητα πιστωτικού ιδρύματος, για τη διευκόλυνση της εποπτείας σε ατομική και σε ενοποιημένη βάση των όρων άσκησης αυτής της δραστηριότητας, ιδιαίτερα όσον αφορά την εποπτεία της ρευστότητας, της φερεγγυότητας, της συγκε-

ντρωσης πιστωτικών κινδύνων καθώς και της λογι οργάνωσης και των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου, επίσης και για την επιβολή κυρώσεων ή και κατ' ενάσκηση των αρμοδιοτήτων της στα πλαίσια διοικη ή δικαστικών διαφορών.

4. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να συνάπτει, με αρμόδιες αρχές τρίτων χωρών, εκτός Ε.Κ., συμφωνίες συνεργασίας περί ανταλλαγής πληροφοριών, μόνο εφόσον πληροφορίες αυτές καλύπτονται από εγγυήσεις ισοδύ με τις προβλεπόμενες στην παράγραφο 1 αυτού του άρθρου.

5. Επιτρέπεται υπό τον όρο τηρήσεως των προϋποθέτων της παραγράφου 1 αυτού του άρθρου, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ αφ' ενός της Τράπεζας της Ελλάδος αφ' ετέρου, του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, κατ' ενάσκηση των αρμοδιοτήτων του σύμφωνα με το π.δ. 43 Σεπτεμ. 1985 άρθρο 4 παράγραφος 2 (ΦΕΚ 157 Α') Υπουργού Εμπορίου κατά την ενάσκηση των καθηκόντων εποπτείας των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και του Π.δ. του της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς κατά την ενάσκηση των προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία αρμοδιοτήτων του, καθώς και των ειδικών εξεταστικών επιτροπών της Βουλής, κατά την, σύμφωνα προς τον κανονισμό Βουλής, ενάσκηση των καθηκόντων τους.

Επιτρέπεται επίσης η ανταλλαγή πληροφοριών με την Τράπεζα της Ελλάδος και των προσώπων τα οποία νόμιμα μετέχουν σε διαδικασίες εκκαθάρισης ή πτώχευσης πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και των αναγνωρισμένων ελεγκτών, στους οποίους έχουν νόμιμα ανατεθεί καθήκοντα ελέγχου των λογαριασμών των πιστωτικών και χρηματικών ιδρυμάτων.

6. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να γνωστοποιεί αρχές, όργανα ή πρόσωπα των άλλων Κρατών-Μελών Ε.Κ. αντίστοιχα προς αυτά, που αναφέρονται στην παράγραφο 5 αυτού του άρθρου, τις πληροφορίες που είναι απαραίτητες για την άσκηση της εποπτικής τους αποστολής καθώς και σε οργανισμούς που είναι αρμόδιοι για εγγύηση των καταθέσεων.

7. Επιτρέπεται, υπό τον όρο τηρήσεως της παραγράφου 1 του άρθρου αυτού, η εκ μέρους της Τράπεζας της Ελλάδος διαβίβαση προς τις κεντρικές τράπεζες των άλλων Κρατών-Μελών των Ε.Κ., που δεν ασκούν εποπτεία επί των πιστωτικών ιδρυμάτων, των πληροφοριών που πρέπει να γνωρίζουν με την ιδιότητά τους ως νομισματικών αρχών.

8. Η διαβίβαση από την Τράπεζα της Ελλάδος πληροφοριών, που πέρχονται από τις αρμόδιες αρχές άλλων Κρατών-Μελών, επιτρέπεται μόνο μετά από ρητή συγκατάθεση των αρχών αυτών.

9. Σε περίπτωση παράβασης των διατάξεων περί επαγγελματικού απόρρητου του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται οι κυρώσεις, που προβλέπονται από το άρθρο 371 του Ποινικού Κώδικα.

Άρθρο 22

Κυρώσεις

1. Με την επιφύλαξη εφαρμογής των οικείων ποινικών διατάξεων και των άρθρων 6 και 17 του παρόντος, σχετικά με την ανάκληση άδειας λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος, η Τράπεζα της Ελλάδος σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης των νομοθετικών ή κανονιστικών ρυθμίσεων σχετικά με τον έλεγχο ή την άσκηση των δραστηριοτήτων τους μπορεί να επιβάλλει κατά των πιστωτικών ιδρυμάτων και των νομικών εκπροσώπων και διευθυνόντων αυτά, τις κυρώσεις που προβλέπονται στο ν.δ. 588/1948 (ΦΕΚ 85 Α'), στον α.ν. 1665/1951, το π.δ. 861/1975 (ΦΕΚ 275 Α'), που κυρώθηκε με το ν. 236/1975 (ΦΕΚ 283 Α'), όπως ισχύουν.

Επίσης στην περίπτωση αυτήν, η Τράπεζα της Ελλάδος ναται με απόφασή της να απαγορεύει στα πιστωτικά κύματα τη διενέργεια και άλλων πράξεων πέρα από αυτές που αναφέρονται στο άρθρο 11 του α.ν. 1665/1951. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να επιβάλλει την απαγόρευση αυτήν και στις περιπτώσεις που τα πιστωτικά ιδρύματα αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας ή και φεγγυότητας εφόσον, κατά την κρίση της, η διενέργεια των λόγω πράξεων θα επιδεινώσει το πρόβλημα αυτό.

2. Η Τράπεζα της Ελλάδος, εφόσον διαπιστώσει ότι πιστωτικό ίδρυμα με έδρα σε χώρα των Ε.Κ. που διαθέτει εγκατάσταση στην Ελλάδα ή παρέχει υπηρεσίες στο έμφος της δεν τηρεί τις διατάξεις του παρόντος νόμου, αιτεί την εκ μέρους του συμμόρφωση σε αυτές.

Εάν το ενδιαφερόμενο πιστωτικό ίδρυμα δεν συμμορφωθεί στις διατάξεις αυτές, η Τράπεζα της Ελλάδος ενημερώνει σχετικά την αρμόδια αρχή του Κράτους-Μέλους παραγωγής του πιστωτικού ιδρύματος, προκειμένου να λάβει κατάλληλα μέτρα για τον τερματισμό αυτής της κατάστασης.

Εφόσον το πιστωτικό ίδρυμα, παρά τη λήψη των μέτρων από την αρμόδια αρχή του Κράτους-Μέλους κατά της ή λόγω ακαταλληλότητας των μέτρων αυτών ή διότι ελήφθησαν καθόλου τέτοια μέτρα εξακολουθεί να παύει τις διατάξεις του παρόντος, η Τράπεζα της Ελλάδος ή ενημερώνει προηγουμένως την αρμόδια αρχή της ως καταγωγής, λαμβάνει μέτρα για την πρόληψη ή την ιστολή νέων παραβάσεων ή εφόσον κρίνει τούτο σπαιητο, απαγορεύει στο πιστωτικό ίδρυμα να διενεργεί ; πράξεις στο ελληνικό έδαφος.

Οι κυρώσεις κατά του παραβαίνοντος τις διατάξεις του νόμου πιστωτικού ιδρύματος επιβάλλονται με λογημένη απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος, που υποείται στο υποκατάστημά του στην Ελλάδα και η οποία μπορεί να προσβληθεί με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον Συμβουλίου της Επικρατείας.

Η Τράπεζα της Ελλάδος πριν από την έναρξη της ασίας της παραγράφου 2 του άρθρου αυτού μπορεί ρρήσει στα αναγκαία κατά την κρίση της εξασφαλιστικά, και ή δικαστικά μέτρα προστασίας των συμφερόντων καταθετών, των επενδυτών ή των άλλων προσώπων, οπία παρέχονται οι υπηρεσίες, ενημερώνοντας προς οπό αυτόν σχετικά την Επιτροπή των Ε.Κ. και την α αρχή του Κράτους-Μέλους καταγωγής του πιστω-ιδρύματος.

Εε περίπτωση ανάκλησης της άδειας λειτουργίας π-ιού ιδρύματος από την αρμόδια αρχή του Κράτους-ς καταγωγής του, η Τράπεζα της Ελλάδος απαγορεύει ιστωτικό αυτό ίδρυμα τη διενέργεια νέων πράξεων λληνική επικράτεια και λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα λλισης των συμφερόντων των καταθετών.

Άρθρο 23 Μεταβατικές διατάξεις

ε εξαίρεση τις αντίστοιχες διατάξεις των άρθρων 10-5 και 11 παρ. 1-3, οι διατάξεις του παρόντος νόμου ίζονται και επί των υποκαταστημάτων των ελληνικών κών ιδρυμάτων, που είναι εγκατεστημένα κατά την α λοιπά Κράτη-Μέλη των Ε.Κ., καθώς και επί των οστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων προελεύσεως αλ-ατών-Μελών, που είναι εγκατεστημένα και λειτουρ-ιτά την πιο πάνω ημερομηνία στην Ελλάδα.

υποκαταστήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων που την έδρα τους σε άλλα κράτη μέλη των Ε.Κ. και γούν κατά την ημερομηνία ισχύος του παρόντος

νόμου στην Ελλάδα, έχουν δικαίωμα ελεύθερης χρήσης εντός ή εκτός Ελλάδας των κεφαλαίων, που εισήχθησαν και παρέμειναν στην Ελλάδα με βάση τις διατάξεις της αποφ. Ν.Ε. 301/3/12.2.81, όπως τροποποιήθηκε μεταγενέ-στερα.

Άρθρο 24

Κατάλογος δραστηριοτήτων στις οποίες αναφέρονται τα άρθρα 2 παρ. 6, 10 παρ. 1, 11 παρ. 1, 13 παρ. 1, 14 παρ. 1, 15 παρ. 5 και 19 παρ. 3

1. Οι δραστηριότητες στις οποίες αναφέρονται τα άρθρα 2 παρ. 6, 10 παρ. 1, 11 παρ. 1, 13 παρ. 1, 14 παρ. 1, 15 παρ. 5 και 19 παρ. 3 είναι οι εξής:

α. αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων,

β. χορήγηση πιστώσεων συμπεριλαμβανομένων και των πράξεων πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων,

γ. χρηματοδοτική μίσθωση (leasing),

δ. πράξεις διενέργειας πληρωμών και μεταφοράς κεφαλαίων,

ε. έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμής (πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, ταξιδιωτικών και τραπεζικών επιταγών),

στ. εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων,

ζ. συναλλαγές για λογαριασμό του ίδιου του ιδρύματος ή της πελατείας του, σε:

α. μέσα χρηματογοράς (αξιόγραφα, πιστοποιητικά καταθέσεων κ.λπ.),

β. συνάλλαγμα,

γ. προθεσμιακά συμβόλαια χρηματοπιστωτικών τίτλων ή χρηματοοικονομικά δικαιώματα,

δ. συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων και νομισμάτων,

ε. κινητές αξίες,

η. συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών περιλαμβανομένων ειδικότερα και των υπηρεσιών αναδόχου εκδόσεων τίτλων,

θ. παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα και συμβουλών, καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων,

ι. μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές,

ια. διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου,

ιβ. φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών,

ιγ. εμπορικές πληροφορίες, περιλαμβανομένων και των υπηρεσιών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας πελατών,

ιδ. εκμίσθωση θυρίδων.

2. Ειδικά προκειμένου περί των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα, καθώς και υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε τρίτες εκτός Ε.Κ. χώρες ή άσκηση των πιο πάνω δραστηριοτήτων πραγματοποιείται με την επιφύλαξη των ισχυουσών γενικών διατάξεων.

Άρθρο 25 Διατήρηση αρμοδιοτήτων

Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος νόμου δεν θίγονται οι αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος κατά το ν.δ. 588/1948, τον α.ν. 1665/1951, το π.δ. 861/1975, που κυρώθηκε με το ν. 236/1975 και το ν. 1266/1982 (ΦΕΚ 81 Α).

Άρθρο 26

Καταργούμενες - τροποποιούμενες διατάξεις

Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου τροποποιούνται ή καταργούνται οι ακόλουθες διατάξεις:

1. Το άρθρο 7 του α.ν. 1665/1951 (ΦΕΚ 31 Α) αντικαθίσταται ως εξής:

"Κάθε τροποποίηση καταστατικών διατάξεων των πιστωτικών ιδρυμάτων ισχύει μόνο μετά από έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος".

Για την τροποποίηση καταστατικών διατάξεων πιστωτικού ιδρύματος, που αφορούν σε αύξηση μετοχικού κεφαλαίου ή σε μεταβολή ονομαστικής αξίας των μετοχών δεν απαιτείται προηγούμενη έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος. Η εν λόγω τροποποίηση γνωστοποιείται στην Τράπεζα της Ελλάδος μέσα σε προθεσμία 5 ημερών από τη λήψη της σχετικής απόφασης.

2. Η παράγραφος 2 του άρθρου 2 του ν. 5422/1932 (ΦΕΚ 133 Α) αντικαθίσταται ως εξής:

"2. Η αγορά και πώληση συναλλάγματος και ξένων τραπεζογραμμάτων ασκείται από όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα και από άλλα πρόσωπα, που ορίζει η Τράπεζα της Ελλάδος. Η Τράπεζα της Ελλάδος διατηρεί το δικαίωμα να απαγορεύει τη διενέργεια πράξεων συναλλάγματος από συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα ή πρόσωπο".

3. Καταργείται το άρθρο 7 του ν. 5638/1932 (ΦΕΚ 307 Α).

4. Καταργείται η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του διατάγματος της 22ης Σεπτεμβρίου 1931 (ΦΕΚ 376 Α'), που προβλέπει ειδική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου για την ίδρυση της Κτηματικής Τράπεζας.

5. Καταργείται το ν.δ. 3838/1958 (ΦΕΚ 141 Α).

6. Η περίπτωση α' του άρθρου 3 παρ. 1 του κωδικοποιημένου νόμου 3221/1924 περί κτηματικών τραπεζών αντικαθίσταται ως ακολούθως:

"α. Η χορήγηση δανείων και πιστώσεων, με εμπράγματη ασφάλεια, καθώς και η εκδότη με βάση τα δάνεια αυτά κτηματικών ομολογιών ανωνύμων ή ονομαστικών ή εις διαταγήν."

Στο άρθρο 4 του ανωτέρω νόμου προστίθενται περιπτώσεις ζ', η' και θ', που έχουν ως ακολούθως:

ζ) Να διενεργούν κάθε άλλη εργασία επιβλητική, παρεπόμενη ή συμπληρωματική του έργου τους, όπως αυτό καθορίζεται στο παρόν και στο προηγούμενο άρθρο και ειδικότερα να εφαρμόζουν κάθε σύγχρονη τραπεζική τεχνική για την άντληση κεφαλαίων και την παροχή πιστώσεων.

η) Να χορηγούν πιστώσεις μέσω πιστωτικών δελτίων, καθώς και λοιπά δάνεια και πιστώσεις με προσωπική ασφάλεια κατόπιν έγκρισης και υπό τους ειδικότερους όρους και προϋποθέσεις που θέτει η Τράπεζα της Ελλάδος.

θ) Να παρέχουν υπηρεσίες επενδύσεων κατόπιν έγκρισης και υπό τους όρους και προϋποθέσεις που θέτει η Τράπεζα της Ελλάδος".

Η περίπτωση γ) του άρθρου 5 του κωδικοποιημένου νόμου 3221/1924 καταργείται.

Η παρ. 1 του άρθρου 19 του ν. 3221/1924, όπως ισχύει, αντικαθίσταται ως ακολούθως:

"1. Με την επιφύλαξη των διατάξεων των περιπτώσεων β' και γ' του άρθρου 3 και της περίπτωσης η' του άρθρου 4, οι κτηματικές τράπεζες δανείζουν με εμπράγματη ασφάλεια επί ακινήτων πλήρους κυριότητας".

7. Η διάταξη του άρθρου 2 του ν. 2292/1953 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

"Στις Γενικές Συνελεύσεις των μετόχων της Τράπεζας της Ελλάδος, τα νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου, οι

δημόσιοι οργανισμοί, οι οργανισμοί κοινής ωφέλειας, τα ασφαλιστικά ταμεία που είναι μέτοχοι εκπροσωγ από τον Υπουργό Οικονομικών, Εργασίας, Υγείας, Πρ και Κοινωνικών Ασφαλίσεων ή του υπό τούτων οριζι κοινού εκπροσώπου τους, με βάση κοινή δήλωσή του κοινοποιείται στην Τράπεζα της Ελλάδος 48 ώρες πη συνεδριάσεως".

8. Διατάξεις νόμων που ρυθμίζουν θέματα καταστ των τραπεζών που έχουν έδρα στην Ελλάδα καταργκ Τα υφιστάμενα καταστατικά διατηρούν την ισχύ τω μπορούν να τροποποιηθούν κατά τις διατάξεις περί νύμων εταιριών.

9. Η εφαρμογή των διατάξεων του ν.δ. 17/7/13-8 επεκτείνεται αυτόματα στις τράπεζες αφότου δοθεί η της Τράπεζας της Ελλάδος για τη λειτουργία τους.

10. Οι διατάξεις που προβλέπουν ποινικές κυρώσε περίπτωση παράβασης της νομοθεσίας περί συναλλάγι καταργούνται. Οι παραβάτες των διατάξεων αυτών χρεούνται να καταβάλουν στην Τράπεζα της Ελλάδος ποσο συνάλλαγμα με την εξαιτίας της παράβασης μ του συναλλαγματικού αποθέματος της χώρας, νομιμ με το προεξοφλητικό επιτόκιο πλέον τέσσερις ποσοσ μονόδες, που ισχύει κατά το χρόνο της εκχώρησης χώρα που κυκλοφορεί αναγκαστικά το συγκεκριμένο νόμ Σε περίπτωση μη συμμορφώσεως τους εφαρμόζονται λόγω οι διατάξεις περί εισπράξεως δημοσίων εσόδω μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου εκκρεμείς ποι υποθέσεις, που αφορούν σε παραβάσεις της περι συ λάγματος νομοθεσίας εκδικάζονται σύμφωνα με την τ σχύουσα νομοθεσία.

11. Λογαριασμοί συναλλάγματος κατοίκων εσωτερικο πιστωτικό ίδρυμα στην Ελλάδα τροφοδοτούνται απέ εξωτερικό ή το εσωτερικό με κάθε μορφής συνάλλαγμα με ξένα τραπεζογραμμάτια.

Η συναλλαγματική προέλευση των κεφαλαίων με τα ο τροφοδοτούνται οι πιο πάνω λογαριασμοί δεν ελέγχει

Άρθρο 27

Εκτοκισμός δανείων

1. Τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλ υποχρεούνται να παύουν τον εκτοκισμό δανείων μετέ συμπλήρωση χρονικού διαστήματος δώδεκα μηνών, κατι οποίο λογισθέντες τόκοι επί των δανείων αυτών παραμέν ανείσπρακτοι. Μετά την πάροδο του ως άνω δωδεκαμή επιτρέπεται μόνο ο εξωλογιστικός προσδιορισμός των κων, περιλαμβανομένων και τυγάν τόκων υπερημερίας οποίο θα λογιστικοποιούνται όταν και εφόσον εισπρατ νται. Ειδικά προκειμένου περί δανείων με τη μορφή αλ λόχρεων λογαριασμών, εφόσον οι λογιζόμενοι και μη σπραττόμενοι τόκοι προσαυξάνουν τα χρεωστικά υπόλο των λογαριασμών, θα πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον ιε ποση πίστωση των λογαριασμών αυτών εντός του δωλ καμήνου που έπεται της ημερομηνίας λογισμού των τόκ προκειμένου να μην παύσει ο εκτοκισμός των δανείων.

2. Απαγορεύεται σε πιστωτικό ίδρυμα να χορηγεί ν δάνεια για την πληρωμή οφειλόμενων σε αυτό ληξιπρόθ σμων τόκων με αποτέλεσμα την αναστολή εφαρμογής τ διάταξης της παρ. 1, καθώς και ρύθμιση οφειλών ισοδύναμ αποτελέσματος, εκτός εάν πρόκειται για σύμβαση γενικι- τερης ρύθμισης οφειλών του δανειολήπτη, που θα στηρίζετ σε εμπειριστατωμένη μελέτη από το πιστωτικό ίδρυμα π δυνατότητας εξυπηρέτησης των ρυθμιζόμενων οφειλών ι βάση συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα. Απαγορεύεται επίσ η κεφαλαιοποίηση τόκων, που δεν προβλέπεται σε αρχη δανειακή σύμβαση μεσομακροπρόθεσμης χρηματοδότηση

σε σύμβαση γενικότερης ρύθμισης οφειλών κατά το ανωτέρω.

3. Εξουσιοδοτείται η Τράπεζα της Ελλάδος να παρέχει ευκρινιστικές οδηγίες για την εφαρμογή των ανωτέρω προβλέψεων της παραγράφου αυτής.

4. Η περίπτωση γ' του άρθρου 9 του ν. 1676/1986 αντικαθίσταται ως εξής:

“γ. επί των ακαθάριστων εσόδων, κατά το χρόνο κατά τον οποίο αυτά έγιναν αντικείμενο δικαιώματος, το οποίο είναι ώριμο για να ασκηθεί, με εξαίρεση τους επισφαλείς μη εισπράξιμους τόκους απαιτήσεων, που ορίζει το άρθρο 90 του α.ν. 396/1968, για τους οποίους η φορολογική ποχρέωση γεννιέται κατά τη λογιστικοποίησή τους στα βιβλία της Τράπεζας”.

Το φορολογητέο εισόδημα των πιστωτικών ιδρυμάτων ροσαρμόζεται σύμφωνα με τις προβλέψεις των παραγράφων 1, 2 και 4 του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 28

Νόμιμο ενέχυρο υπέρ της Τράπεζας της Ελλάδος

Επί των κατατεθειμένων υποχρεωτικώς ή προαιρετικώς μέρους των πιστωτικών ιδρυμάτων στην Τράπεζα της Ελλάδος τίτλων του Δημοσίου, η Τράπεζα της Ελλάδος είναι νόμιμο ενέχυρο για την κάλυψη των εκάστοτε χρεωτικών υπολοίπων των τρεχούμενων λογαριασμών, που ρούν τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα σ' αυτήν. Σε περίπτωση τή την οποία τα ανωτέρω υπόλοιπα δεν καλύπτονται δια υ ενεχύρου οι οφειλέτες υποχρεούνται σε συμπλήρωσή υ εντός δύο εργάσιμων ημερών.

Άρθρο 29

Γενική ρύθμιση

α) Πιστωτικά ιδρύματα στα οποία έχουν εφαρμογή οι τάξεις του παρόντος νόμου υπόκεινται και στις διατάξεις ισχύουσας περί τραπεζών νομοθεσίας, εφόσον αυτές έρχονται σε αντίθεση με τις διατάξεις του παρόντος ιου.

Άρθρο 30

Απαγόρευση νομισματικής χρηματοδότησης

Από την 1.1.1994 και εφεξής, η Τράπεζα της Ελλάδος επιτρέπεται να παρέχει προκαταβολές ή οποιαδήποτε η πιστωτική διευκόλυνση στο ελληνικό Δημόσιο, σε ανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, νομικά πρόσωπα δη- ιου δικαίου και σε δημόσιες επιχειρήσεις ούτε να αγοράζει υθείας τίτλους των πιο πάνω φορέων κατά την έκδοσή ς. Κατά τη διάρκεια του έτους 1993, το προβλεπόμενο το άρθρο 5 παρ. 1 του ν. 1266/1982 όριο προκαταβολών την Τράπεζα της Ελλάδος προς το ελληνικό Δημόσιο επιτρέπεται να αυξηθεί κατά ποσό μεγαλύτερο εκείνου αντιστοιχεί σε ποσοστό πέντε στα εκατό (5%) της ισης έναντι του 1992 του συνόλου των δαπανών του κού προϋπολογισμού και του προγράμματος δημοσίων /δύσεων.

Από την 1.1.1994 το άρθρο 5 του ν. 1266/1982 ργείται.

Άρθρο 31

Εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου

ονικό όριο χρήσεως της εξουσιοδοτήσεως πλαισίου ρθρου 4 του ν. 1338/1983, (ΦΕΚ 34 Α), όπως αντι- ττάθηκε από το άρθρο 6 του ν. 1440/1984 (ΦΕΚ 70

Α) και τροποποιήθηκε από το άρθρο 7 του ν. 1775/1988 (ΦΕΚ 101 Α), ορίζεται η 31η Δεκεμβρίου 1995.

Άρθρο 32

Στο άρθρο 75 του ν. 1969/1991 (ΦΕΚ 167 Α') επέρχονται οι κατωτέρω τροποποιήσεις:

1. Η παράγραφος 4 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

“4.α) Η υποχρεωτική εκλογή των ορκωτών ελεγκτών για τον τακτικό έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των ανώνυμων εταιρειών, των εταιρειών περιορισμένης ευθύνης και των λοιπών επιχειρήσεων ή οργανισμών γίνεται, κατά περίπτωση, από τα εκ του νόμου αρμόδια όργανα. Προς τούτο οι ελεγχόμενες μονάδες επιλέγουν ορκωτούς ελε- γκτές από τον πίνακα που προβλέπεται στην παράγραφο 4 του άρθρου 13 του π.δ. 226/1992 (ΦΕΚ 120 Α') και το γνωστοποιούν εγγράφως στο Εποπτικό Συμβούλιο του Σώ- ματος Ορκωτών Ελεγκτών, εντός μηνός από την ημερομηνία της αποφάσεως επιλογής. Η ανάθεση του ελεγκτικού έργου γίνεται για ένα έτος και δεν μπορεί να ανανεωθεί για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο της εξαετίας. Σε περίπτωση που παραλείψουν να προβούν εμπροθέσμως στην πιο πάνω επιλογή ή δεν τη γνωστοποιήσουν στο Σώμα Ορκωτών Ελεγκτών, το Εποπτικό Συμβούλιο οφείλει να διορίσει αυ- τεπαγγέλτως ορκωτό ελεγκτή και να το γνωστοποιήσει εγγράφως στην ελεγχόμενη μονάδα.

β) Η ανωτέρω ανάθεση καταχωρίζεται στο Μητρώο σε ειδική μερίδα κατά ορκωτό ελεγκτή, στην οποία αναγράφεται το όνομα και η νομική υπόσταση του ελεγχόμενου καθώς και ο αριθμός μητρώου αν πρόκειται για ανώνυμη εταιρεία.

Μετά το πέρας του ελέγχου η μερίδα συμπληρώνεται με τα στοιχεία της χρήσεως στην οποία αναφέρθηκε ο έλεγχος, το σύνολο ενεργητικού του ελεγχόμενου, το σύνολο του κύκλου εργασιών, το σύνολο του απασχολούμενου από τον ελεγχόμενο προσωπικού και την αμοιβή του ορκωτού ελε- γκτή. Τα παραπάνω στοιχεία είναι προσιτά στο κοινό.

γ) Απαγορεύεται η διαπραγμάτευση της αμοιβής μεταξύ του ορκωτού ελεγκτή και της ελεγχόμενης μονάδας. Ειδι- κότερα η διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας υποχρεωτικά ζητά έγγραφη προσφορά για τον έλεγχο της, από έναν ή περισσότερους ορκωτούς ελεγκτές. Οι προσφορές κοινο- ποιούνται από τον ορκωτό ελεγκτή ταυτόχρονα με την

υποβολή τους στη διοίκηση της ελεγχόμενης μονάδας και στο Εποπτικό Συμβούλιο, πρέπει δε να αναφέρουν την έκταση, τη φύση και το αντικείμενο του ελέγχου ως επίσης τον αναγκαίο χρόνο απασχόλησης και το ύψος της αμοιβής. Το Εποπτικό Συμβούλιο υποχρεούται να παρακολουθεί τις καταβαλλόμενες αμοιβές ελέγχου και να διερευνά τις πε- ριπτώσεις όπου υπάρχει προφανής δυσαρμονία μεταξύ του μεγέθους ή της πολυπλοκότητας του ελεγκτικού έργου και της αμοιβής, όπως και τις περιπτώσεις της εκ των υστέρων αδικαιολόγητης διαφοροποίησης της αμοιβής.

δ) Η σταθμισμένη μέση ωριαία αμοιβή δεν δύναται να είναι κατώτερη ποσού πενταπλάσιου του εκάστοτε ισχύοντος ωρομισθίου ανειδίκευτου εργάτη κατά ώρα απασχολήσεως ανά απασχολούμενο ελεγκτή κάθε βαθμίδας.

Εκαστος ορκωτός ελεγκτής καθορίζει την ανά ώρα αμοιβή του ιδίου και του υπ' αυτού απασχολούμενου προσωπικού με πίνακα τον οποίο γνωστοποιεί στο Εποπτικό Συμβούλιο, και η οποία ισχύει γενικώς έναντι όλων των υπ' αυτού ελεγχόμενων επιχειρήσεων. Το Εποπτικό Συμβούλιο είναι υποχρεωμένο να έχει στη διάθεση των ελεγχόμενων Πίνακα αμοιβής του κάθε ελεγκτή.

ε) Η καταβαλλόμενη αμοιβή ορκωτού ελεγκτή για τη διενέργεια του τακτικού ελέγχου αναγράφεται στο λογα- ρισμό αποτελεσμάτων της χρήσης της ελεγχόμενης μο-

νάδας ή στο προσάθημα των οικονομικών καταστάσεων, γνωστοποιείται δε στο Εποπτικό Συμβούλιο για καταχώριση στο Μητρώο της παραγράφου 1 του άρθρου 13 του π.δ. 226/1992 (ΦΕΚ 120 Α).

στ) Στην περίπτωση ελέγχου από ορκωτό ελεγκτή που συμμετέχει σε ελεγκτική εταιρεία ή κοινοπραξία ορκωτών ελεγκτών, η αμοιβή για τη διενέργεια ελέγχου εισπράττεται από την εταιρεία ή την κοινοπραξία, η οποία εκδίδει και το υπό το νόμο προβλεπόμενο παραστατικό στοιχείο.

ζ) Οι ελληνικές ανώνυμες εταιρείες και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης που δεν υπάγονται στον υποχρεωτικό τακτικό έλεγχο κατά τις ισχύουσες διατάξεις μπορούν να προσλαμβάνουν τους, κατά τις οικείες διατάξεις της περί αυτών νομοθεσίας, ελεγκτές μεταξύ των ορκωτών ελεγκτών. Στην περίπτωση αυτήν οι παραπάνω εταιρείες δικαιούνται να προσλαμβάνουν, αντί των προβλεπομένων δύο τουλάχιστον, ένα μόνο ορκωτό ελεγκτή, προς διενέργεια του τακτικού ελέγχου.

η) Οι ορκωτοί ελεγκτές μπορούν επίσης να αναλαμβάνουν τον έλεγχο επί ορισμένων θεμάτων ή το γενικό διαχειριστικό έλεγχο σε οποιοδήποτε άλλες επιχειρήσεις, εκμεταλλεύσεις ή οργανισμούς, μη υποκείμενους στον υποχρεωτικό έλεγχο, καθώς και τη μελέτη της λογιστικής οργανώσεως οποιωνδήποτε επιχειρήσεων, εκμεταλλεύσεων ή οργανισμών του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα.

θ) Οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας παραγράφου ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας.

2. Η παράγραφος 5 αντικαθίσταται ως ακολούθως:

“5. Η εφαρμογή της παραγράφου 4, καθώς και των προεδρικών διαταγμάτων των παραγράφων 2 και 3 του παρόντος άρθρου, ήδη π.δ. 226/1992 (ΦΕΚ 120 Α) και π.δ. 227/1992 (ΦΕΚ 120 Α) αρχίζει την 1η Μαΐου 1993, οπότε καταργείται κάθε αντίθετη διάταξη της ισχύουσας νομοθεσίας περί του Σώματος των Ορκωτών Λογιστών.”

Άρθρο 33

1. Με προεδρικό διάταγμα, ύστερα από πρόταση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας, μπορούν να κωδικοποιηθούν σε ενιαίο κείμενο υπό τον τίτλο “Χρηματιστήριο Αξιών” όλες οι διατάξεις της νομοθεσίας για τα Χρηματιστήρια, μεταγλωττιζόμενες στη δημοτική γλώσσα και κατά το μονοτονικό σύστημα.

2. Κατά την κωδικοποίηση επιτρέπεται η νέα διάρθρωση της νομοθετικής ύλης, η διάσπαση ή συγχώνευση άρθρων, η σπάλειψη των διατάξεων που έχουν ρητά ή σιωπηρά καταργηθεί και των μεταβατικών διατάξεων που δεν ισχύουν, η διόρθωση φράσεων που περιέχουν κανόνες που καταργήθηκαν, η ενέργεια διορθώσεων και προσαρμογών στη φραστική διατύπωση, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία προσαρμογή με την ισχύουσα νομοθεσία.

Άρθρο 34

Με απόφαση του Υπουργού Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μπορεί να ανατίθεται η εκτίμηση της ακίνητης περιουσίας των Φορέων Κοινωνικής Ασφάλισης απευθείας σε οποιοδήποτε ν.π.δ.δ. ή τράπεζα του δημόσιου τομέα.

Η σχετική δαπάνη βαρύνει το Λογαριασμό Βελτίωσης Κοινωνικής Ασφάλισης.

Άρθρο 35

1. Οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης δύνανται να συστήνουν μαζί ή κατά ομάδες ανώνυμες εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων, στις οποίες θα συμμετέχει μία νε λειτουργούσα στην Ελλάδα τράπεζα, τηρουμένων των τάξεων της παρ. 3, του άρθρου 26 του ν. 1969/1991

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομικών και Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων συγκροτείται ειδική επιτροπή εμπειρογνομόνων,λάχιστον πενταμελής, μετά από πρόταση της επιτροπής κεφαλαιαγοράς, με έργο την αξιολόγηση των προσφερόμενων εταιρειών διαχείρισης της παρ. 2 του άρθρου 12 ν. 1902/1990.

Με την ίδια απόφαση καθορίζεται ο χρόνος περάτου του έργου της επιτροπής, η αμοιβή των μελών που βαρύνει κατά περίπτωση τον ενδιαφερόμενο φορέα κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και κάθε αναγκαία για το έργο αυτό λεπτομέρεια.

Η γνωμοδότηση της επιτροπής εμπειρογνομόνων κα τίθεται στον ενδιαφερόμενο φορέα κοινωνικής ασφάλισης το Δ.Σ. του οποίου αποφασίζει περί της κατακύρωσης ανάθεσης σε διαχειρίστρια εταιρεία των συγκροτούμενων βάσει των διατάξεων της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 1902/1990 αμοιβαίων κεφαλαίων.

3. Οι φορείς κοινωνικής ασφάλισης που ανταλλάσσουν κινητές αξίες με μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων βάσει των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 49 του ν. 1969/1991 απαλλάσσονται εκτός των λοιπών απαλλαγών των διατάξεων αυτών και από τις επιβαρύνσεις των δικαιωμάτων μεταβίβασης των ονομαστικών μετοχών.

Άρθρο 36

Έναρξη ισχύος

1. Με εξαίρεση τις διατάξεις της παρ. 2 ο παρών νόμος τίθεται σε ισχύ από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Οι διατάξεις των πιο κάτω άρθρων τίθενται σε ισχύ την 1.1.1993.

Άρθρο 10 (παρ. 1 έως 6), 11, 13, 14, 15, 17 παρ. 3, παρ. 18, 19, 20 παρ. 1, 22 παρ. 2-5, 23 και 24.

Παραγγέλλουμε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως Νόμου του Κράτους.

Μύκονος, 31 Ιουλίου 1992

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

οι ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΣΤ. ΜΑΝΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΙΩ. ΠΑΛΑΙΟΚΡΑΣΣΑΣ

ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΥΓΕΙΑΣ, ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
ΔΗΜ. ΣΙΟΥΦΑΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Μ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΕΜΠΟΡΙΟΥ
Α. ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους.

Αθήνα, 31 Ιουλίου 1992

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΜΙΧ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

▲ Ο Δείκτης Τιμών Εισαγωγών στη Βιομηχανία μειώθηκε 0,1% τον Νοέμβριο 2008 Αποκλιμάκωση εισαγόμενου πληθωρισμού

Ο ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΣ πληθωρισμός σημειώνει αισθητή αποκλιμάκωση.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας, που αφορούν τη βιομηχανία, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Εισαγωγών του μηνός Νοεμβρίου 2008, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη του Νοεμβρίου 2007, σημείωσε μείωση 0,1%, έναντι αυξήσεων 8,6% και 0,6%, που είχαν σημειωθεί κατά τις αντίστοιχες συγκρίσεις των δεικτών των ετών 2007 προς 2006 και 2006 προς 2005.

Ο Γενικός Δείκτης κατά τον μήνα Νοέμβριο 2008, σε σύγκριση με τον δείκτη του Οκτωβρίου 2008 σημείωσε μείωση 2,4%, έναντι αύξησης 1,8% και μείωσης 0,2% που είχαν σημειωθεί κατά τις αντίστοιχες συγκρίσεις των δεικτών των ετών 2007 και 2006.

Ο μέσος Δείκτης του δωδεκαμήνου Δεκεμβρίου 2007 - Νοεμβρίου 2008, σε σύγκριση προς τον ίδιο δείκτη του δωδεκαμήνου Δεκεμβρίου 2006 - Νοεμβρίου 2007, παρουσίασε αύξηση

8,4%, έναντι αυξήσεων 2,3% και 5,2% που σημειώθηκαν κατά τα αντίστοιχα προηγούμενα δωδεκάμηνα.

Ανάλυση μεταβολών

Ι. Σύγκριση Νοεμβρίου 2008, με Οκτώβριο 2008

Η μείωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών κατά 2,4% τον μήνα Νοέμβριο 2008 σε σύγκριση με

τον αντίστοιχο δείκτη του Οκτωβρίου 2008 οφείλεται στις μεταβολές των δεικτών των επιμέρους ζωνών, δηλαδή:

α. Στη μείωση του Δείκτη Τιμών Εισαγωγών από χώρες ευρωζώνης κατά 0,5% και

β. Στη μείωση του Δείκτη Τιμών Εισαγωγών από χώρες εκτός ευρωζώνης κατά 4,8%.

Οι μεταβολές των Δεικτών των Κύριων Ομάδων Βιομηχανικών Κλάδων που επέδρασαν στη μείωση του

Αύξηση 8,6% είχε σημειώσει ο δείκτης τον ίδιο μήνα του 2007 σε σύγκριση με τον 2006

Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 0,3%.

• Ο Δείκτης Τιμών Ενεργειακών Αγαθών σημείωσε μείωση κατά 8,0%.

II. Σύγκριση Νοεμβρίου 2008, με Νοέμβριο 2007

Η μείωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών κατά 0,1% τον μήνα Νοέμβριο 2008, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη του Νοεμβρίου 2007 οφείλεται στις μεταβολές

Γενικού Δείκτη, κατά 2,4%, είχαν ως εξής:

• Ο Δείκτης Τιμών Ενδιάμεσων Αγαθών σημείωσε μείωση κατά 1,9%.

• Ο Δείκτης Τιμών Κεφαλαιουχικών Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 0,1%.

• Ο Δείκτης Τιμών Διαρκών Καταναλωτικών Αγαθών σημείωσε μείωση κατά 0,1%.

• Ο Δείκτης Τιμών Αναλώσιμων Καταναλωτικών Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 0,3%.

• Ο Δείκτης Τιμών Ενεργειακών Αγαθών σημείωσε μείωση κατά 8,0%.

των δεικτών των επιμέρους ζωνών, δηλαδή:

α. Στην αύξηση του Δείκτη Τιμών Εισαγωγών από χώρες ευρωζώνης κατά 1,4% και

β. Στη μείωση του Δείκτη Τιμών Εισαγωγών από χώρες εκτός ευρωζώνης κατά 2,0%.

Οι μεταβολές των Δεικτών των Κύριων Ομάδων Βιομηχανικών Κλάδων που επέδρασαν στη μείωση του Γενικού Δείκτη, κατά 0,1%, είχαν ως εξής:

• Ο Δείκτης Τιμών Ενδιάμεσων Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 3,2%.

• Ο Δείκτης Τιμών Κεφαλαιουχικών Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 1,1%.

• Ο Δείκτης Τιμών Διαρκών Καταναλωτικών Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 1,7%.

• Ο Δείκτης Τιμών Αναλώσιμων Καταναλωτικών Αγαθών σημείωσε αύξηση κατά 2,7%.

• Ο Δείκτης Τιμών Ενεργειακών Αγαθών σημείωσε μείωση κατά 7,3%.

Σεμινάρια κατάρτισης σχεδιάζει ο Εμπορικός Σύλλογος των Αθηνών

ΜΕ στόχο να διευρυνθούν οι ευκαιρίες κατάρτισης των εργαζομένων στις μικρές επιχειρήσεις, ο ΟΑΕΔ, με πιν υπ' αριθμ. Β149673/15-12-2008 απόφασή του, σχεδίασε πρόγραμμα επαγγελματικών κατάρτισης και εκπαίδευσης για το έτος 2008.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Εμπορικός Σύλλογος Αθηνών προπρέπει να υλοποιήσει επιδοτούμενα σεμινάρια και απευθύνεται σε εργαζόμενους επιχειρήσεων που απασχολούν 1 έως 25 άτομα. Στα επιδοτούμενα αυτά σεμινάρια μπορούν να λάβουν μέρος επιχειρήσεις που επιθυμούν να καταρτίσουν το προσωπικό τους και έχουν καταβάλει για αυτό την εργοδοτική εισφορά (0,45%) στο ΙΚΑ.

Στα προγράμματα κατάρτισης δύνανται να συμμετέχουν και εργαζόμενοι: των οποίων οι εργοδότες δεν καλύπτονται από φορείς εκπαιδευτικούς εργοδοτών ή των οποίων οι εργοδότες δεν επιθυμούν τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα ή το αντικείμενο απασχόλησής τους δεν τους επιτρέπει να έχουν σταθερό εργοδότη αλλά καταβάλλεται για αυτούς η εργοδοτική εισφορά.

Οι εργαζόμενοι των παραπάνω κατηγοριών απευθύνονται στο εργατικό κέντρο της περιοχής τους, το οποίο βεβαιώνει ότι είναι εργαζόμενοι. Για την παραλαβή της βεβαίωσης αρκεί επικυρωμένο αντίγραφο του θεωρημένου για το 2007 από το ΙΚΑ βιβλιαρίου ασθενείας τους (η επικύρωση μπορεί να γίνει είτε στα γραφεία του ΙΚΑ που ανήκουν ή σε οποιοδήποτε Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών).

Η υλοποίηση των επιδοτούμενων σεμιναρίων θα είναι διάρκειας 50 ωρών, θα πραγματοποιούνται σε ώρες εκτός λειτουργίας των εμπορικών καταστημάτων (Δευτέρα - Τετάρτη από 5.00 μ.μ. έως 8.15 μ.μ.) και θα διεξάγονται σε αίθουσες του Συλλόγου και σε πιστοποιημένες δομές ΚΕΚ με τις οποίες έχει κάνει σύμβαση ο Σύλλογος.

Επαναφορά του αφορολόγητου ζητεί ο ΣΕΑΑ

ΤΗΝ ικανοποίηση των μικρομεσαίων εισαγωγικών και εξαγωγικών επιχειρήσεων της χώρας για την επιλογή του κ. Γιάννη Παπαθανασίου στην ενιαίο θέση

στος λειτουργίας και χαμηλά περιθώρια κέρδους.

Κατά συνέπεια, προσθέτει, το έλλειμμα ανταγωνιστικότητας που αντιμετωπίζουν αυτές οι

τερο φιλολαϊκής πολιτικής και πολιτικής ενίσχυσης των μικρομεσαίων, γεγονός που θα τονώσει και την αγορά, ο πρόεδρος του ΣΕΑΑ υπογραμμίζει την ανάγκη περιορισμού του

Το κοινό ανακοινωθέν του Eurogroup - Υιοθετήθηκε το μοντέλο Μπράουν από τους ηγέτες της Ευρωζώνης

Ευρωπαϊκό σχέδιο έξι σημείων για τη σωτηρία των τραπεζών

» Οι κυβερνήσεις δεσμεύονται να υιοθετήσουν τα κοινά μέτρα, προσαρμόζοντάς τα στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας

ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΣΑΒΒΙΔΗ
hsav@pegasus.gr

Με έξι κινήσεις θα προσπαθήσουν οι κυβερνήσεις της Ευρωζώνης να υψώσουν τείχος προστασίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Από τη Σύνοδο Κορυφής στο Παρίσι προέκυψε ένα ανακοινωθέν 14 παραγράφων, στο οποίο οι κυβερνήσεις δεσμεύονται να υιοθετήσουν τα κοινά μέτρα, προσαρμόζοντάς τα στις ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας.

Τα μέτρα ουσιαστικά στηρίζονται στις προτάσεις του Βρετανού πρωθυπουργού, Γκόρντον Μπράουν, ο οποίος συναντήθηκε με τον Γάλλο πρόεδρο, Νικολά Σαρκοζί, μιάμιση ώρα πριν από τη Σύνοδο Κορυφής. Οι κυβερνήσεις δεσμεύονται να:

• Εξασφαλίσουν τη ρευστότητα στη διατραπεζική αγορά, προσφέροντας στις τράπεζες όσα κεφάλαια χρειάζονται, αλλά και να συμβάλ-

» Η Γερμανίδα Καγκελάρια Α. Μέρκελ με τον Γάλλο πρόεδρο Ν. Σαρκοζί και τον Βρετανό πρωθυπουργό Γκ. Μπράουν. Τα μέτρα ουσιαστικά στηρίζονται στις προτάσεις του Βρετανού πρωθυπουργού, Γκόρντον Μπράουν, ο οποίος συναντήθηκε με τον Γάλλο πρόεδρο, Νικολά Σαρκοζί, μιάμιση ώρα πριν από τη Σύνοδο Κορυφής

Σε αυτά θα προβλέπεται η ενίσχυση της κεφαλαιακής τουβάσης από το Δημόσιο μέσω αναβολών...

πτικό δίκτυο μετέδωσε αργά χθες το βράδυ ότι μετά την κρατική κεφα-

250 δισ. στερλινών. Επεκτείνεται, επίσης κατά 200...

Λονδίνο

• Στο Λονδίνο οι μεγαλύτερες τράπεζες αναμενόταν, σήμερα το πρωί, να ανακοινώσουν σχέδια διεξόδου από την κρίση. Σε αυτά θα προβλέπεται η ενίσχυση της κεφαλαιακής τους βάσης από το Δημόσιο, μέσω αγοράς μετοχών.

• Το συνολικό ύψος της παρέμβασης εκτιμάται ότι θα φτάσει τα 50 δισ. στερλίνες και η κυβέρνηση θα συμμετέχει στα διοικητικά συμβούλια των τραπεζών.

Βερολίνο

χρεούνται να διατηρούν (Tier 1 capital).

❶ Στηρίζουν την κεφαλαιακή βάση των τραπεζών, μέσω της αγοράς μετοχών τους από το Δημόσιο.

❷ Καταργούν τον κανόνα αποτίμησης των αξιών στα τραπεζικά χαρτοφυλάκια βάσει των τρεχουσών αγοραίων τιμών (κανόνας mark-to-market).

❸ Καταλογίζουν στις διοικήσεις των τραπεζών τις ευθύνες που τους αναλογούν.

❹ Παράσχουν την απαιτούμενη ρευστότητα στις επιχειρήσεις, μέσω της δημιουργίας μηχανισμού απόκτησης εταιρικών χρεογράφων από την ΕΚΤ.

ΒΡΕΤΑΝΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ >> Η αποσαφήνιση των παραπάνω κινήσεων θα γίνει τις προσεχείς ημέρες, σε εθνικό επίπεδο. Η αρχή θα γίνει, πιθανότατα, σήμερα, με τη βρετανική και τη γερμανική κυβέρνηση να ανακοινώνουν σειρά μέτρων. Στο Λονδίνο οι μεγαλύτερες τράπεζες αναμενόταν, σήμερα το πρωί, να ανακοινώσουν σχέδια διεξόδου από την κρίση.

...μεριστό που θα αποκτήσει. Η εφημερίδα Sunday Times υποστηρίζει ότι οι τράπεζες RBS, HBOS, Lloyds και Barclays θα χρειαστούν άμεσα κεφάλαια ύψους 35 δισεκατομμυρίων δολ. Βρετανικό πλεο-

εγγυήσεις για τα διατραπεζικά δάνεια, προκειμένου να «ξεπαγώσουν» οι χρηματαγορές και οι τράπεζες να αρχίσουν και πάλι να δανείζουν η μία στην άλλη. Το Λονδίνο προβλέπει γι' αυτόν τον σκοπό το ποσό των

Κ. Καραμανλής: Σχέδιο εγγυοδοσίας των ελληνικών τραπεζών

...>> Σχέδιο για την ενίσχυση της ρευστότητας και της εγγυοδοσίας των τραπεζών έχει έτοιμο η χώρα μας, σύμφωνα με όσα δήλωσε ο Κ. Καραμανλής μετά τη σύνοδο στο Παρίσι. Ο πρωθυπουργός επανέλαβε ότι η κυβέρνηση εγγυάται τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και των καταθέσεων, ενώ τόνισε ότι η «ελληνική οικονομία αντέχει στους κραδασμούς» και η χώρα μας επέδειξε καλύτερα αντανακλαστικά από πολλά άλλα κράτη. Παράλληλα, όμως, παραδέχθηκε εμμέσως πλην σαφώς τη μείωση των ρυθμών ανάπτυξης, λέγοντας ότι το ΔΝΤ προβλέπει για την Ελλάδα ρυθμούς στο 2%, ενώ δεν έκρυψε την ανησυχία του και για τις επιπτώσεις στην απασχόληση.

...πλην ανοίξει, σήμερα, το χρηματιστήριο του Λονδίνου, ώστε να δοθεί χρόνος στους επενδυτές να «κωνέψουν» τα νέα μέτρα.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ >> Στη Γερμανία αναμένεται, σήμερα, να παρουσιαστεί σχέδιο διάσωσης των τραπεζών, που θα κινείται στο πλαίσιο του βρετανικού μοντέλου. Η κυβέρνηση θα προσφέρει εγγύηση για τα δάνεια στη διατραπεζική αγορά, η οποία εκτιμάται ότι θα φτάσει τα 300 δισ. ευρώ. Προχωρά, επίσης, στη σύσταση ειδικού εθνικού ταμείου ύψους 100 δισ. ευρώ που θα παρέχει κεφάλαια στις τράπεζες. Στη σύσταση αντιστοίχου ταμείου ανακοίνωσε ότι προχωρά, χθες, και η Νορβηγία, παρουσιάζοντας πακέτο μέτρων ενίσχυσης της ρευστότητας, συνολικής αξίας 57 δισ. δολαρίων.

Μετά το τέλος της χθεσινής Συνόδου Κορυφής ο Γάλλος πρόεδρος παρουσίασε τις αποφάσεις των ηγετών. Η πρώτη αντίδραση των επενδυτών ήταν θετική με τις τιμές των τραπεζικών μετοχών να καταγράφουν διψήφια ποσοστά ανόδου σε ιδιωτικές πλατφόρμες διαπραγμάτευσης στη Γερμανία.

...η κυβέρνηση θα προσφέρει εγγύηση για τα δάνεια στη διατραπεζική αγορά, η οποία εκτιμάται ότι θα φτάσει τα 300 δισ. ευρώ.

❶ Προχωρά, επίσης, στη σύσταση ειδικού εθνικού ταμείου ύψους 100 δισ. ευρώ που θα παρέχει κεφάλαια στις τράπεζες.

ΑΠΟΨΗ

ΩΣ

Μπορεί να αντιμετωπιστεί ή είναι πλέον αργά;

Μήπως επιστρέφει ο στασιμοπληθωρισμός;

[ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΑΠΕΡΓΗ*]

Ενα από τα σημαντικά ερωτήματα που βασανίζουν όλες τις πτυχές της οικονομικής ζωής είναι κατά πόσον το δυσάρεστο φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού (της ταυτόχρονης δηλαδή παρουσίας πληθωρισμού και ανεργίας), που παρατηρήθηκε τη δεκαετία του 1970, επιστρέφει απειλητικό όσο και τότε για να πλήξει όλους και όλα. Αυτό όμως που πρέπει να εξηγήσουμε είναι εάν πράγματι έχουμε στασιμοπληθωρισμό. Εάν αναλύσουμε τα συστατικά της ίδιας της λέξης, καταλήγουμε ότι και πληθωρισμό έχουμε (σε παγκόσμιο επίπεδο) είτε χρησιμοποιώντας το σύνολο του επιπέδου των τιμών είτε αφαιρώντας τις τιμές σε καύσιμα και τρόφιμα (τον εν λόγω πληθωρισμό - πυρήνα), αφού πράγματι οι τιμές και αυξημένες είναι και αναμένονται να αυξηθούν ακόμα περαιτέρω, τροφοδοτώντας τις πληθωριστικές προσδοκίες, και ανεργία έχουμε, αφού αυτή έχει αρχίσει σε παγκόσμιο επίπεδο να παίρνει την ανιούσα. Βέβαια, εάν κάτι δεν κάνει την οικονομική κοινότητα να είναι σίγουρη για την επανάληψη του φαινομένου αυτού, είναι το γεγονός ότι η ένταση και των δύο συνθετικών της λέξης δεν είναι όπως τότε.

Και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, τόσο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσο και η Ομοσπονδιακή Αμερικανική Κεντρική Τράπεζα, κανονικά, σε αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων, θα αυξάναν τα επιτόκια, ώστε να περιορίσουν τη ζήτηση και να μειώσουν τις τιμές, αλλά κάτι τέτοιο στην παρούσα φάση μοιάζει αδύνατον, λόγω της παρατηρούμενης ύφεσης στις οικονομίες αυτές.

όλες τις πλευρές και, κυρίως, από το νομισματικό τομέα. Αυτό συμβαίνει γιατί και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, τόσο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσο και η Ομοσπονδιακή Αμερικανική Κεντρική Τράπεζα κανονικά σε αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων θα αύξαναν τα επιτόκια, ώστε να περιορίσουν τη ζήτηση και να μειώσουν τις τιμές, αλλά κάτι τέτοιο στην παρούσα φάση μοιάζει αδύνατον, λόγω της παρατηρούμενης ύφεσης στις οικονομίες αυτές και της κατάρρευσης του χρηματοπιστωτικού τομέα, ιδιαίτερα μετά τα «τοξικά» χρεόγραφα και την απόρριψη του Σχεδίου Πόλσον.

Τυχόν περιορισμός της ρευστότητας απλώς θα χειροτερεύσει την κατάσταση σε όρους ανεργίας. Ταυτόχρονα, η παγκόσμια ρευστότητα αυξάνεται

του συγκριτικού τους πλεονεκτήματος στην αγορά, καθώς και στη δημιουργία αποδόσεων από την επένδυσή τους σε έξοδα έρευνας και ανάπτυξης, μιας διαδικασίας που θεωρείται κατά πολλούς οικονομολόγους ο ακρογωνιαίος λίθος της οικονομικής ανάπτυξης. Επιπλέον, η επίδραση του πληθωρισμού επηρεάζει αρνητικά σημαντικές αποκράσεις των επιχειρήσεων, ώστε, μέσω ανάληψης μακροπρόθεσμων επενδυτικών σχεδίων, να τις οδηγήσουν σε άνοδο της παραγωγικότητάς τους.

Ω

Αντίθετα, η προσπάθεια των επιχειρήσεων επικεντρώνεται στην επένδυ-

τοτε πώς πρέπει να αντιμετωπισθεί; Κύριο και άμεσο καθήκον των ασκούντων την οικονομική πολιτική είναι, πρώτον, να κατανοήσουν από πού πηγάζει η εμφάνιση του στασιμοπληθωρισμού: από την πλευρά της ζήτησης ή από αυτήν της προσφοράς; Εάν υπεύθυνη είναι η πλευρά της ζή-

τησης, πρέπει η νομισματική πολιτική να συντονισθεί κατάλληλα με τη δημοσιονομική πολιτική, δηλαδή η νομισματική πολιτική να αποβλέπει στη μείωση της ρευστότητας, μέσω αύξησης των επιτοκίων, και η δημοσιονομική πολιτική να δημιουργήσει το κατάλληλο περιβάλλον, που θα ενθαρρύνει την αύξηση της παραγωγικότητας και της επιθυμίας των επιχειρήσεων να αναλαμβάνουν τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Το ερώτημα είναι κατά πόσον η επιβαρημένη δημοσιονομική πολιτική, και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, και η περιοριστική δημοσιονομική πολιτική στην ευρωπαϊκή περίπτωση του Συμφώνου Σταθερότητας, είναι σε θέση να σηκώσουν ένα τέτοιο βάρος. Εάν όμως υπεύθυνη είναι η πλευρά της προσφοράς, τότε, ενεργώντας

στο στασιμοπληθωρισμό, κυρίως με τη στροφή από παραδοσιακές πηγές ενέργειας σε πιο σύγχρονες και καθαρές ενεργειακές λύσεις. Ταυτόχρονα, οι διοικήσεις των επιχειρήσεων πρέπει να επικεντρωθούν σε μια διαδικασία καινοτομιών όσον αφορά στη λειτουργία τους, γεγονός που θα μεγιστοποιήσει το συγκριτικό τους πλεονέκτημα, θα αυξήσει τις οικονομίες κλίμακας και την παραγωγικότητά τους.

Τέλος, αλλά πιστεύω το πιο σημαντικό, προέχει η υιοθέτηση τέτοιων τεχνολογικών μεθόδων (π.χ. αυτοκίνητα που θα κινούνται με ηλεκτρισμό ή νερό) που θα χρησιμοποιηθούν στην παραγωγική διαδικασία μέσω των κατάλληλων επενδύσεων, που θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της παραγωγής, χωρίς όμως την αρνητική επίδραση σε κρίσιμες περιβαλλοντικές παραμέτρους, όπως είναι η χρησιμοποίηση των υδάτινων πόρων και η αλλαγή των κλιματολογικών συνθηκών.

Ω

Η απεξάρτηση από τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας και η στροφή προς νέες οικολογικές πηγές θα συμβάλει στην

ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες, μια οικονομία - κλειδί για την ανάπτυξη ή την ύφεση της παγκόσμιας οικονομίας, έχει πάλι, όπως και τότε, εμπλακεί σε πολεμικές περιπέτειες (τότε ήταν το Βιετνάμ, τώρα είναι το Ιράκ και το Αφγανιστάν). Και στις δύο περιπτώσεις, το δολάριο ήταν σε φάση υπιστίμησης (για λόγους που εξηγούνται κατωτέρω). Ακόμα και σε όρους πολιτικής, τα πράγματα μοιάζουν όμοια. Και στις δύο περιόδους, στην Αμερική έχουμε δύο ρεπουμπλικανικές κυβερνήσεις, που το εκλογικό σώμα επιθυμεί να περάσουν στη λήθη. Το 1973, οι εκπομπές ρύπων έφθασαν τα 17 δισ. τόνους διοξειδίου του άνθρακα από τη χρήση παραδοσιακών πηγών πετρελαίου. Σήμερα, Ιούλιος του 2008, η ποσότητα εκπομπής τέτοιων ρύπων έχει φθάσει τα 30 δισ. τόνους. Το 1973, εξάλλου, ο πληθυσμός της γης ήταν περίπου στα 4 δισ., ενώ σήμερα ξεπερνά τα 6,5 δισ., όταν το παγκόσμιο εισόδημα το 1973 ξεπερνούσε τα 23 τρισ. δολάρια, ενώ σήμερα, που οι ανάγκες μας συνεχώς μεγαλώνουν και δέχνουν ακόρεστες ως προς την ικανοποίησή τους, το παγκόσμιο εισόδημα φτάνει σε ύψος τα 65 τρισ. δολάρια.

Το δυστύχημα είναι ότι οι παράγοντες που συμβάλλουν σε τέτοιες ανοδικές πληθωριστικές κινήσεις έρχονται από

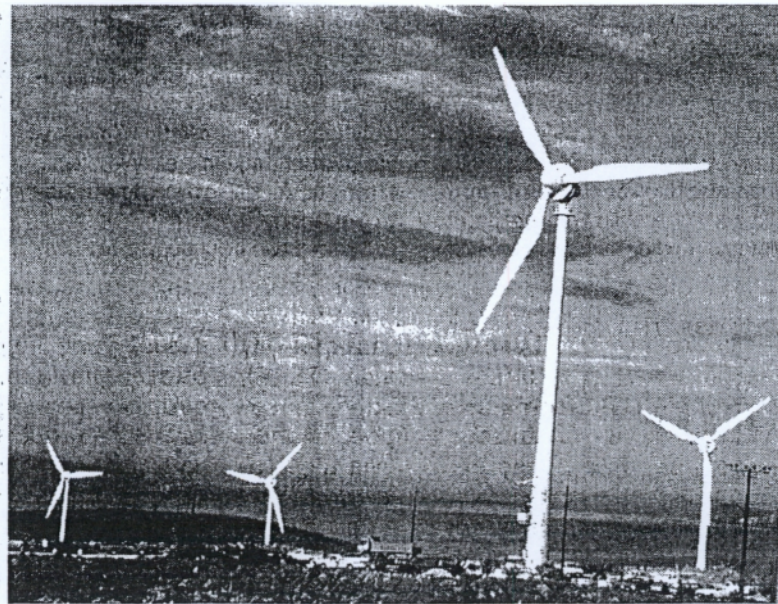
ριου και του ευρώ, ώστε να ενθαρρύνουν τις εξαγωγές τους, δημιουργούν ρευστότητα, που με τη σειρά της αγοράζει δολάρια. Η αυξημένη ζήτηση από τις οικονομίες αυτές επιφέρει συνεχή αύξηση και των τιμών όλων των αγαθών, είτε αυτά λέγονται πρώτες ύλες (πετρέλαιο, άνθρακας) είτε λέγονται τρόφιμα (σπάρη, ρύζι) είτε λέγονται μετοχές. Όμως η αναστίμηση του δολαρίου και του ευρώ μειώνει τη ζήτηση στις δύο αυτές ισχυρά παγκόσμιες οικονομίες, με αποτέλεσμα τη μείωση της ζήτησης και έτσι τη δημιουργία επιπλέον ανεργίας και ύφεσης.

Βέβαια, έχουμε επικεντρωθεί στην πλευρά της ζήτησης και έχουμε αγνοήσει την πλευρά της προσφοράς ως προσδιοριστικού παράγοντα του στασιμοληθωρισμού. Ετσι, σημαντικοί παράγοντες, που προκαλούν ύφεση από την πλευρά της προσφοράς, είναι η φάση αναδιάρθρωσης που βρίσκονται πολλές χρηματοπιστωτικές και μη επιχειρήσεις για να αντιμετωπίσουν την καταιγίδα των αποτυχημένων παγκόσμιων επενδυτικών επιλογών, αφού η φάση αυτή χαρακτηρίζεται από τον «καθαρισμό» των «τοξικών» επενδυτικών χαρτοφυλακίων και τον περιορισμό των επενδυτικών και εργατικών εξόδων. Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν σε τέτοια φάση δεν κόπτονται για τη διατήρηση

σφοράς είναι σημαντικά περιορισμένες, με την έννοια ότι η λειτουργία των παγκόσμιων επιχειρήσεων φαίνεται να βρίσκεται στα όρια της περιβαλλοντολογικής καταστροφής.

Αφού λοιπόν έτσι έχει η κατάσταση,

δεκαετία του 1970, όπου η αμερικανική οικονομία χρειάστηκε σχεδόν 15 έτη για να συνέλθει από το πληθωριστικό σοκ του 1973. Ετσι, η παγκόσμια οικονομία πρέπει να εξαλείψει την επίδραση που επιφέρει η πλευρά της προσφοράς,

Η ανεξάρτηση από τις παραδοσιακές πηγές ενέργειας και η στροφή προς πηγές φιλικές προς το περιβάλλον πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα κυρίως των οικονομικών αρχών, μέσω της παροχής επενδυτικών πόρων και κινήτρων για την υιοθέτηση τέτοιων πηγών.

πει να έλθουν στο προσκήνιο και η άμεση υιοθέτησή τους (μέσω φορολογικών απολλαγών για τους αγρότες) πρέπει να αποτελέσει ύψιστη ανάγκη.

Τυκόν λύσεις πρέπει να συνοδεύονται από τη διάθεση πόρων για καινούργιες μεθόδους, που θα ελαχιστοποιούν ή θα μηδενίζουν την αρνητική επίδραση στην μεγάλη λειτουργία κλιματικών και άλλων λειτουργιών. Οι χώρες εκείνες, που κύρια τροφοδοτούν με τρόφιμα πρώτης ανάγκης την παγκόσμια οικονομία, ήδη βρίσκονται στα όρια μιας τέτοιας αλυσίδας τροφοδοσίας, με ταυτόχρονη επιβάρυνση όλων των παραμέτρων της περιβαλλοντολογικής λειτουργίας (μόλυνση αέρα, εξάντληση των υδάτινων πόρων και των εδαφών, παρόλη τη μαζική χρησιμοποίηση χημικών λιπασμάτων κ.λπ.). Φυσικά, όλα αυτά απαιτούν πόρους και, δυστυχώς, οι πόροι, έτσι όπως έχουν κατασπαταληθεί μέσω στυχών δημοσιονομικών πολιτικών, δεν επαρκούν ή διατίθενται για παραγωγή άχρηστων προϊόντων, όπως το πολεμικό υλικό. Μήπως όμως είναι καιρός να ξυπνήσουμε και να απαιτήσουμε την αλλαγή των πραγμάτων, έστω και στο παρόν; * Η μήπως είναι ήδη αργά;

[SID:3314423]

* Ο κ. Νίκος Αιέργης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς

Ο ευρωβουλευτής της ΝΔ, αθηναίτης, Γιώργος Παπαστάμκος.

Ευρωκοινοβούλιο Ρύθμιση και όχι απορρυθμηση στην εμπορική διακυβέρνηση

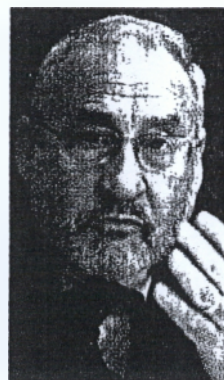
ΔΙΟΜΕΛΕΙΑ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υιοθέτησε Κοινό Ψήφισμα τεσσάρων λιτικών ομάδων σχετικά με την αναστολή των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ντόστον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (OE). Την ευθύνη σύσταξης του Ψηφίσματος; εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος είχε ο ευρωβουλευτής της ΝΔ καθηγητής κ. Γιώργος Παπαστάμκος. Στο πλαίσιο της συζήτησης που διεξήχθη στην Ολομέλεια, ο κ. Παπαστάμκος σημείωσε ότι το κόστος του ναυαγίου των διαπραγματεύσεων δεν συνίσταται μόνο σε ένεες ευκαιρίες, διαφυγόντα κέρδη και απώλεια του κλίματος οικονομικής αβεβαιότητας. Εξίσου κρίσιμο χαρακτήρισε και το μικρό κόστος, το πλήγμα δηλαδή που δε-

ΑΠΟΨΗ

ΩΩ

«Μελαγχολία» μετά τη διάσωση

[ΤΟΥ ΤΖΟΖΕΦ ΣΤΙΚΚΑΙΤΖ]*

Ακόμη και εάν το σχέδιο Πόλσον πετύχει για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, η διόγκωση του ελλείμματος και η διαπίστωση ότι ακόμη και τα 700 δισ. δολάρια δεν είναι αρκετά να σώσουν την αμερικανική οικονομία, θα πλήξουν ακόμη περισσότερο την εμπιστοσύνη.

θέλει την κυβέρνηση να βαρύνεται με το χειρότερο ή το πλέον υπερτιμημένο ενεργητικό. Και, τέλος, η εφαρμογή της χρειάζεται πολύ λιγότερο χρόνο.

Την ίδια ώρα, αρκετά βήματα ακόμη μπορούν να γίνουν για να περιοριστούν οι κατασχέσεις κατοικιών. Καταρχήν η αγορά στέγης θα πρέπει γίνει προσιτή για τους Αμερικανούς χα-

μπλού και μεσαίου εισοδήματος. Είναι επίσης αναγκαία η μεταρρύθμιση του νόμου περί χρεοκοπίας, ώστε οι ιδιοκτήτες να προχωρούν σε απομείωση της αξίας της κατοικίας τους, παραμένοντας όμως σε αυτή. Ένα τρίτο μέτρο θα πρέπει να είναι η κυβέρνηση να αναλάβει μέρος της υποθήκης, εκμεταλλευόμενη το χαμηλότερο κόστος δανεισμού.

Αντιθέτως, η προσέγγιση του υπουργού Οικονομίας, Χένρι Πόλσον, είναι μία επανάληψη των κινήσεων που ακριβώς οδήγησαν την Αμερική στο χάος. Επενδυτικές τράπεζες και οίκοι αξιολόγησης πίστεψαν στη χρηματοοικονομική αλχημεία - στην ιδέα ότι μπορεί να δημιουργηθεί νέα αξία «τεμαχίζοντας» χρεόγραφα. Η νέα οπτική είναι πλέον ότι η πραγματική αξία θα αποκατασταθεί βγάζοντας αυτό το ενεργητικό έξω από χρηματοπιστωτικό σύστημα και προωθώντας το στην κυβέρνηση. Κάτι τέτοιο σημαίνει όμως ου-

τως, θα είναι σαν να κάνουμε αλληπάλληλες μεταγγίσεις αίματος σε έναν ασθενή, που υποφέρει από οξεία εσωτερική αιμορραγία.

Ακόμη και εάν το σχέδιο διάσωσης εφαρμοστεί γρήγορα - γεγονός αμφίβολο - τα αποτελέσματα θα είναι περιορισμένα. Η αμερικανική οικονομία είχε στηριχθεί στην καταναλωτική έκρηξη, την οποία είχε τροφοδοτήσει ο υπέρμετρος δανεισμός. Τα δεδομένα αυτά έχουν αλλάξει. Πολιτικές και τοπικές αρχές κάνουν δραστικές περικοπές δαπανών. Τα νοικοκυριά είναι επίσης σε δεινή θέση. Η οικονομική επιβράδυνση θα οξύνει όλα τα οικονομικά προβλήματα.

ΩΩ

Θα μπορούσαμε να πετύχουμε περισσότερα με λιγότερα χρήματα. Οι τρύπες στους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών ορ-

Δεν χρειάζεται να είναι κανείς ιδιαίτερα ευφυής για να καταλάβει ότι στο αμερικανικό -ή καλύτερα στο παγκόσμιο- χρηματοπιστωτικό σύστημα επικρατεί χάος. Τα προβλήματα της αμερικανικής οικονομίας και του χρηματοοικονομικού τομέα ήταν ορατά επί χρόνια. Αυτό δεν επέτρεψε την πολιτική ηγεσία από το να στηριχθεί στα πρόσωπα εκείνα, που δημιούργησαν το χάος και που δεν διέγνωναν τα προβλήματα πριν φτάσουμε στο χείλος μιας νέας Μεγάλης Ύφεσης.

Το σχέδιο των 700 δισ. δολαρίων ίσως να σώσει τη Wall Street. Τι θα γίνει όμως με την οικονομία; Ποια θα είναι η μοίρα των φορολογούμενων, που ήδη επιβαρύνονται από τα τεράστια ελλείμματα του κράτους; Μπορεί υπό αυτές τις συνθήκες το σχέδιο να έχει αποτελέσματα;

ΩΩ

Η βασική προσέγγιση του σχεδίου είναι εσφαλμένη. Η κυβέρνηση φαίνεται να πιστεύει ότι ρίχνοντας χρήματα στη Wall Street, αυτά με κάποιο μαγικό τρόπο θα φτάσουν στην πραγματική οικονομία και θα βοηθήσουν τους απλούς εργαζομένους και ιδιοκτήτες κατοικιών. Η πολιτική αυτή έχει ακολουθηθεί στο παρελθόν και δεν έχει πετύχει σχεδόν ποτέ. Δύσκολα θα πετύχει τώρα.

Επιπλέον, το σχέδιο λαμβάνει ως δεδομένο ότι το θεμελιώδες πρόβλημα σήμερα είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης. Αναμφίβολα αυτό είναι μέρος του προβλήματος. Το βασικό πρόβλημα, ωστόσο, είναι ότι οι χρηματοοικονο-

ενωση.

«Η επιτυχής ολοκλήρωση του τρέχοντος γύρου διαπραγματεύσεων προϋποθέτει μια συνολική, φιλόδοξη και ισόρροπη συμφωνία. Αξιώνουμε, ως εκ τούτου, ουσιαστικές παραχωρήσεις εκ μέρους τόσο των ανεπτυγμένων εμπορικών εταιρών μας όσο και των δυναμικά αναπτυσσόμενων χωρών», υπογράμμισε ο κ. Παπαστάμκος.

Κατά τον Έλληνα Ευρωβουλευτή η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όφειλε να είχε αξιοποιήσει την αναθεώρηση της ΚΑΠ ως διαπραγματευτικό όπλο και όχι να προβεί μονομερώς σε αλληπάλληλες προσφορές στον γεωργικό τομέα, οι οποίες δεν βρήκαν ανταπόδοση. Ως εκ τούτου είναι ευθύνη της Επιτροπής να επιδείξει εφεξής μια αποφασιστική διαπραγματευτική στάση.

Επίσης, ο κ. Παπαστάμκος επεσήμανε πως η αρνητική ολοκλήρωση, δηλαδή η άρση των φραγμών, στο πλαίσιο του ΠΟΕ δεν έχει αρκούτως συνοδευτεί από την απαιτούμενη θετική ολοκλήρωση με όρους κανονιστικής σύγκλισης...

«Η δέσμευσή μας στο πολυμερές εμπορικό σύστημα είναι δεδομένη. Προσβλέπουμε σε μία εμπορική διακυβέρνηση η οποία στοχεύει στην αποτελεσματική διαχείριση της παγκοσμιοποίησης και στην δικαιότερη ανακατανομή των οφελών της», ημείωσε, τέλος, ο κ. Παπαστάμκος.

SID:3330841J

...αποκαρτίσουν περαιτέρω, και επομένως θα υπάρξουν νέες κατασκέσεις. Όσο και αν καλοπίσουμε την αγορά, αυτό δεν αλλάζει. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, με τη σειρά τους, έχουν δημιουργήσει τεράστιες τρύπες στους ισολογισμούς των τραπεζών, που θα πρέπει κάπως να κλείσουν. Η αγορά του «τοξικού» ενεργητικού, σε μία λογική τιμή, δεν λύνει το πρόβλημα. Αντιθέ-

Η κυβέρνηση των ΗΠΑ φαίνεται να πιστεύει ότι ρίχνοντας χρήματα στη Wall Street, αυτά με κάποιο μαγικό τρόπο θα φτάσουν στην πραγματική οικονομία και θα βοηθήσουν τους απλούς εργαζομένους και ιδιοκτήτες κατοικιών. Η πολιτική αυτή έχει ακολουθηθεί στο παρελθόν και δεν έχει πετύχει σχεδόν ποτέ. Δύσκολα θα πετύχει τώρα.

ορση, περιορίζεις τους κινδύνους για τους εμπλεκόμενους και διασφαλίζεις ότι όλοι θα συμμετάσχουν σε πιθανή ανάκαμψη.

Η προσέγγιση αυτή παρέχει τα απαραίτητα κίνητρα. Αποφεύγει την απέλπιδα προσπάθεια της αποτίμησης εκατομμυρίων σύνθετων ενυπόθηκων δανείων και ακόμη πιο σύνθετων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, στα οποία ενσωματώθηκαν. Αποφεύγει το σενάριο, που

Υπάρχει η πιθανότητα όταν το σχέδιο αυτό τεθεί σε πλήρη εφαρμογή, οι Αμερικανοί φορολογούμενοι να είναι οι μόνοι, που θα σηκώσουν το βάρος. Στην οικονομική του περιβάλλοντος, υπάρχει μία βασική αρχή: «ο ρυπαντής πληρώνει». Είναι ζήτημα δικαιοσύνης και αποτελεσματικότητας. Η Wall Street ρύπανε την οικονομία με «τοξικές» υποθήκες. Θα πρέπει λοιπόν να πληρώσει το λογαριασμό της απολύμανσης.

Ακόμη και εάν το σχέδιο Πόλσον πετύχει για τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, η διόγκωση του ελλείμματος και η διαπίστωση ότι ακόμη και τα 700 δισ. δολάρια δεν είναι αρκετά να σώσουν την αμερικανική οικονομία, θα πλήξουν ακόμη περισσότερο την εμπιστοσύνη.

Οι πολιτικοί βεβαίως δεν μπορούν να αδρανούν σε μία κρίση. Έπρεπε να λάβουν κάποιες αποφάσεις. Οι απαραίτητες αλλαγές, όπως η υιοθέτηση ενός νέου ρυθμιστικού πλαισίου, που θα περιορίζει την πιθανότητα μίας νέας αντίστοιχης κρίσης, θα πρέπει τώρα να προωθηθούν από την επόμενη κυβέρνηση.

[SID:3327606]

*** Ο Τζόζεφ Στίγκλιτζ είναι καθηγητής Οικονομίας στο Πανεπιστήμιο της Κολούμπια. Το 2001 τιμήθηκε με βραβείο Νόμπελ.**

Σημαντικός ο ρόλος της Ινδίας και της Κίνας για την έξοδο από την παγκόσμια οικονομική κρίση

Η ΙΝΔΙΑ αποτελεί έναν από τους παλαιότερους πολιτισμούς, ηλικίας 5.000 χρόνων. Έχει δεχθεί επιρροές από τους Αραβες, τους Οθωμανούς Τούρκους και τους Βρετανούς, οι οποίοι έχουν επηρεάσει τη σημερινή

Του Νεκταρίου Γ. Σμυρνής*

ινδική πραγματικότητα. Μετά από δύο παγκόσμιους πολέμους, η μη βίαιη αντίσταση των Gandhi και Nehru έφερε την ανεξαρτησία το 1947. Σήμερα η Ινδία αποτελεί μια μεγάλη δημοκρατία, με πλούσιο παρελθόν και κουλτούρα. Αποτελεί τη δημοκρατία με τον μεγαλύτερο πληθυσμό (πάνω από 1 δισεκατομμύριο άτομα). Αποτελείται από 28 ομοσπονδιακά κράτη, περιλαμβάνει 7 εδάφη και αριθμεί 23 επίσημες γλώσσες. Η υγιής κατάσταση της ινδικής δημοκρατίας αποτελεί φωτεινό παράδειγμα για τη γύρω περιοχή.

Ινδία και Ευρώπη

Η οικονομική ανάπτυξη της Ινδίας έφτασε το 8% το 2007. Οι υπηρεσίες αποτελούν την κεντρική πηγή της οικονομικής ανάπτυξης. Περισσότεροι νέοι αποφοιτούν στην Ινδία από ό,τι στην Ευρώπη. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις αντιλαμβάνονται όλο και περισσότερο ότι νέες ευκαιρίες παρουσιάζονται για αυτούς χάρη στη νέα οικονομική κατάσταση. Η οικονομική ανάπτυξη και η μετανάστευση συντελούν γενικά στις κοινωνικές αλλαγές. Η Ινδία προσπαθεί τα τελευταία χρόνια να εξαλείψει πρακτικές όπως είναι τα υποχρεωτικά συνοικέσια ή γάμοι και το σύστημα κοινωνικού διαχωρισμού. Έρχεται δεύτερη στον κόσμο σε πληθυσμό (μετά την Κίνα) και, ως εκ τούτου, αποτελεί τη μεγαλύτερη δημοκρατία στον κόσμο. Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος της Ινδίας και σημαντικός επενδυτής στη χώρα. Παρ' όλο που οι σχέσεις μεταξύ τους είναι καλές, υπάρχουν κάποιες εντάσεις όσον αφορά τις τιμές εισαγωγής ευρωπαϊκών προϊόντων τις οποίες η Ινδία επιθυμεί να μειώσει.

Περίπου τρία εκατομμύρια Ινδοί -ή άτομα ινδικής καταγωγής- ζουν στην Ευρώπη ενώ περίπου 30.000 Ευρωπαίοι ζουν στην Ινδία. Το μέλλον της Ινδίας φαίνεται να εναπόκειται στο μεγάλο ποσοστό της νεολαίας της: ο μέσος όρος ηλικίας του πληθυσμού της θα είναι 29 το 2020, σε αντίθεση με την Ευρώπη, όπου θα είναι 45. Παράλληλα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο προωθεί τις σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ινδίας, μέσω της αντιπροσωπείας ευρωβουλευτών που ασχολούνται με θέ-

ματα που αφορούν την περιοχή της Νότιας Ασίας. Η σημασία της Ινδίας στην παγκόσμια οικονομία αναμένεται να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια. Η χώρα έχει σήμερα μια «στρατηγική εταιρική σχέση» με την Ευρωπαϊκή Ένωση, τον μεγαλύτερο εμπορικό εταίρο της. Η διανομική ανάπτυξη αποτελεί προτεραιότητα για τον Ινδό πρόεδρο Abdul Kalam, που πιστεύει ότι «η σκέψη πρέπει να είναι το κεφάλαιό μας, επειδή η σκέψη αντιπροσωπεύει την πρόοδο. Η έλλειψη σκέψης οδηγεί στη στασιμότητα του ατόμου και της οργάνωσης της χώρας». Ο κ. Abdul Kalam θέλει να μετατρέψει την Ινδία σε μια «υπερδύναμη της γνώσης» έως το 2020. Η επιστήμη αποτελεί προτεραιότητα για την Ινδία, κατά τη γνώμη του, καθώς επιτρέπει την οικονομική ανάπτυξη και την εξέλιξη των νοοτροπιών. «Περίπου ένα τέταρτο του ινδικού πληθυσμού θα μπορούσε να βγει από τη φτώχεια αν η κυβέρνηση συνεχίσει να υποστηρί-

“

Ο Ινδός πρόεδρος Abdul Kalam θέλει να κάνει τη χώρα του «υπερδύναμη της γνώσης» έως το 2020

ζει την τεχνολογία ως τρόπο ανάπτυξης», πιστεύει ο Ινδός πρόεδρος. Παρά τη συνεχή ανοδική πορεία, η μεγάλη οικονομική κρίση που σημειώθηκε τον τελευταίο χρόνο δεν ήταν δυνατό να μην επηρεάσει και την Ινδία. Συγκεκριμένα, στην Ινδία η Κεντρική Τράπεζα της χώρας προχώρησε στη μείωση κατά 0,5% σε ένα από τα βασικά δανειστικά της επιτόκια, σε μια προσπάθεια στήριξης της οικονομικής ανάπτυξης, μέσω της διευκόλυνσης των πιστώσεων. Παράλληλα, η Ινδία ανακοίνωσε ότι μετά την 8η Νοεμβρίου και «εν μέσω ενός ασταθούς περιβάλλοντος, μειώνεται, κατά 1% το (υποχρεωτικό) ύψος των αποθεματικών των εμπορικών τραπεζών, στο 24% του συνόλου των κατα-

θέσεων». Το ινδικό προεξοφλητικό επιτόκιο, μειώθηκε από το 9% στο 8%.

Η Κίνα

Από την άλλη, η Κίνα, η οποία αυτή τη στιγμή μαζί με την Ινδία είναι μια εξίσου ισχυρή υπερδύναμη, έδειξε και αυτή, παρά τη συνεχή οικονομική ανάπτυξη, να επηρεάζεται σημαντικά από την κρίση. Η επίδραση της κρίσης φαίνεται να είναι πιο ισχυρή στη συγκεκριμένη χώρα και αυτό λόγω των αυξημένων σχέσεών της με τις ΗΠΑ καθώς και με χώρες της Ασίας όπως η Ιαπωνία, η οποία έχει επηρεαστεί αρκετά. Οι Κινέζοι οικονομικοί παράγοντες έκαναν για πρώτη φορά λόγο για «επιβράδυνση». Οι επιπτώσεις της κρίσης στην Κίνα μόλις άρχισαν, καθώς αρχίζουν να φαίνονται τα πρώτα σημάδια μιας μικρής επιβράδυνσης στη βιομηχανική ανάπτυξη και στα δημοσιονομικά έσοδα. Η ύφεση στην παγκόσμια οικονομία, με τις ΗΠΑ, την Ευρώπη και την Ιαπωνία να καταγράφουν αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, θα έχει τεράστιο αντίκτυπο στην Κίνα. Η αβεβαιότητα στις παγκόσμιες χρηματαγορές εκθέτει το κινεζικό τραπεζικό σύστημα σε μεγαλύτερο κίνδυνο. Η Κίνα δεν επιβλέπει πλέον, αυστηρά όρια στον δανεισμό από τις τράπεζες, στην προσπάθεια να διατηρήσει την ανάπτυξη της οικονομίας, στην οποία ο ρόλος των παγκόσμιων αγορών είναι σημαντικός. Η κατάσταση έχει επιδεινωθεί καθώς η οικονομική κρίση επηρεάζει ξεκάθαρα πλέον την πραγματική οικονομία στη χώρα. Σε όλο αυτό το κλίμα υπήρξε μια νότια αισιοδοξίας με την πώση των επιτοκίων του διατραπεζικού δανεισμού, δίνοντας ένα σημάδι ότι τα μέτρα των κεντρικών τραπεζών έχουν αρχίσει, σε κάποιο βαθ-

μό, να αποδίδουν. Το πρόβλημα θα γίνει ιδιαίτερα αισθητό στη βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα, όπως και στη βαριά βιομηχανία, που είναι και οι βασικοί εξαγωγικοί κλάδοι της χώρας (οι εξαγωγές σιδήρου και χάλυβα αντιπροσώπευαν το 25% των συνολικών εξαγωγών της Κίνας κατά τα τελευταία έτη). Ωστόσο, θεωρείται ότι, γενικά, στους κλάδους έντασης εργασίας, το θέμα μπορεί να αντιμετωπισθεί ευκολότερα, με τη μείωση των ωρών εργασίας και των βαρδιών.

Επιπλέον και η εισροή επενδύσεων στην Κίνα παρουσιάζει κάμψη. Εκτιμάται ότι, καθώς οι οικονομίες των ΗΠΑ και της Ε.Ε. θα περνούν σε ύφεση, το διεθνές κεφάλαιο θα αποσύρεται από τις αναπτυσσόμενες και θα επιστρέφει στις αναπτυγμένες χώρες. Ηδη η εισροή επενδύσεων στην Κίνα τον Σεπτέμβριο του 2008 ήταν μόνο 6,64 δισ. δολάρια ΗΠΑ, ενώ ο μηνιαίος μέσος όρος εισροής κατά τους οκτώ πρώτους μήνες του έτους ήταν 8,3 δισ.

Για τους παραπάνω λόγους, η έμφαση των αρχών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς κρίσης δίδεται στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης.

Όμως, παρά την καθαρή αύξηση του κατά κεφαλήν διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών στα ασιατικά κέντρα το πρώτο εξάμηνο του 2008 κατά 6,3%, σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα πέρυσι, και την αντίστοιχη εξέλιξη στην καταναλωτική δαπάνη (καθαρή αύξηση 5,7%), οι Κινέζοι καταναλωτές δείχνουν επιφυλακτικοί, κυρίως σε σχέση με δαπάνες για είδη πολυτελείας και την αγορά κατοικίας. Σε μια προσπάθεια αποτροπής περαιτέρω πτώσης της εγχώριας επένδυσης σε στέγη (ήδη σε κάμψη από

το τελευταίο τρίμηνο του 2007), και εν όψει της αναμενόμενης μείωσης των εξαγωγών και της εισροής ξένων κεφαλαίων, το Υπουργείο Στέγασης και Αστικής - Αγροτικής Ανάπτυξης κατέθεσε πρόταση για την τόνωση της ζήτησης στην κτιριαγορά, που περιλαμβάνει άρση περιορισμού απόκτησης δεύτερης κατοικίας, μείωση του φόρου ακίνητης περιουσίας και παράταση λήξης των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων.

Εν κατακλείδι, φαίνεται ότι στην παρούσα φάση, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση δεν αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά την οικονομία της Κίνας, παρά μόνο ενδεχομένως να επιβραδύνει τον ρυθμό αύξησης των εξαγωγών της και τον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της. Το δε χρηματοπιστωτικό σύστημα της Κίνας αναμένεται να μείνει, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, ανέπαφο από τις εν λόγω διεθνείς εξελίξεις.

Η λύση στην κρίση, όπως αυτή δόθηκε παραπάνω από τον Ινδό πρωθυπουργό αλλά και όπως εφάρμοσε η Ρωσία, είναι η τεχνολογία και οι εναλλακτικές μορφές ενέργειας. Το άνοιγμα προς νέες αγορές, η προσπάθεια των επιχειρήσεων να φύγουν από τετριμμένες δράσεις και στρατηγικές και το άνοιγμα προς τη νέα τεχνολογική εποχή θα επιφέρουν τη βελτίωση στην υπάρχουσα κατάσταση ενώ θα δοθούν λύσεις για όλες τις χώρες του κόσμου.

Ο σύγχρονος κόσμος μπορεί να έχει μέλλον. Η Ινδία και η Κίνα είναι οι χώρες που μπορούν να βοηθήσουν τον σύγχρονο κόσμο να βρει τη διέξοδο από την οικονομική κρίση μέσω της τεχνολογίας.

*Ο κ. Νεκταρίος Γ. Σμυρνής είναι ανώτατο στέλεχος βιομηχανίας, υποψήφιος διδάκτωρ Διοίκησης Διεθνών Επιχειρήσεων European University.

▲ Η κυβέρνηση προχωρεί στην τροποποίηση των όρων δανεισμού μικρών επιχειρήσεων από το TEMΠΙΜΕ

«Πιέζονται» οι τράπεζες να επιταχύνουν τις διαδικασίες παροχής ρευστότητας στην αγορά

ΣΕ επιτάχυνση της διαδικασίας παροχής ρευστότητας προς τις τράπεζες και μέσω του πυλώνα των εγγυήσεων που αφορά 15 δισ. ευρώ αλλά και σε τροποποιήσεις των όρων του TEMΠΙΜΕ για την παροχή άτοκων κεφαλαίων κίνησης σε μικρομεσαίες θα προχωρήσει το Ελληνικό Δημόσιο, σύμφωνα με όσα ανέφερε χθες ο υπουργός Οικονομίας Πάνης Παπαθανασίου μετά τη συνάντηση που είχε με το προεδρείο της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών.

Ο κ. Παπαθανασίου δήλωσε ότι στόχος τόσο του Δημοσίου όσο και των τραπεζών είναι να ενεργοποιηθεί άμεσα ο τρίτος πόλος του σχεδίου των 28 δισ. ευρώ. Η κυβέρνηση επιθυμεί να εισαχθούν οι τράπεζες και στο μίτρο της παροχής εγγύησης του Δημοσίου, ώστε να ενισχύσουν τη ρευστότητα τους από τη διατραπεζική αγορά.

Ο υπουργός πρόβη ακόμη σε συστάσεις προς τις τράπεζες για την ανάγκη παροχής ρευστότητας

στην αγορά και οι τράπεζες δεσμεύθηκαν να εντείνουν την προσπάθειά τους για τη στήριξη νοικοκυριών και επιχειρήσεων, αξιοποιώντας στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τις σχετικές δυνατότητες που παρέχει ο νόμος για την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας.

Πηγές του Υπουργείου Οικονομίας μάλιστα τόνισαν ότι παρά την υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας το Δημόσιο και οι τράπεζες δεν θα αντιμετωπίσουν προβλήματα στον διατραπεζικό δανεισμό. Οι ίδιες πηγές ανέφεραν ότι την επόμενη εβδομάδα θα επιλεγούν οι επιτροπές που θα τοποθετηθούν στα διοικητικά συμβούλια των τραπεζών και επισήμαναν ότι η εκταμίευση των ενισχύσεων που θα δοθούν στις τράπεζες θα γίνονται τμηματικά και μετά από έλεγχο για το αν τα χρήματα

αυτά περνούν στην πραγματική οικονομία.

Σύμφωνα με πληροφορίες, το Υπουργείο Οικονομίας δεν εξετάζει να αυξήσει τη ρευστότητα προς τις τράπεζες ύψους 8 δισ. ευρώ μέσω ομολόγων, μεταφέροντας πόρους από το μίτρο της εγγύησης, το οποίο αφορά ποσό της τάξης των 15 δισ. ευρώ.

Τέλος, ο υπουργός Οικονομίας ανακοίνωσε ότι η κυβέρνηση εξετάζει την υλοποίηση του προγράμματος εγγύησης και επιδότησης δανείων πολύ μικρών επιχειρήσεων (TEMΠΙΜΕ) προκειμένου να υπάρξουν μικρές τεχνικές βελτιώσεις στη λειτουργία τους.

Ο κ. Χρ. Γκόρτσος

Την ανεπιφύλακτη εγγύηση του Δημοσίου, ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω η χρήση των προγραμμά-

των του TEMΠΙΜΕ, πρότεινε με δηλώσεις του στη NET ο γενικός γραμματέας της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών Χρ. Γκόρτσος, με αφορμή τα όποια προβλήματα παρουσιάζονται στη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω του συγκεκριμένου προγράμματος.

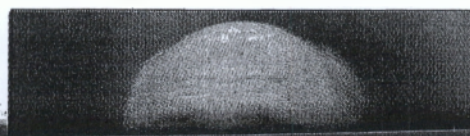
Αναφερόμενος στο πρόγραμμα ενίσχυσης της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας, συνολικού ύψους 28 δισ. ευρώ, και στην κριτική που δέχεται το τραπεζικό σύστημα ότι δεν διοχετεύει τη ρευστότητα μέσω δανεισμού σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ιδιώτες, ο κ. Γκόρτσος τόνισε πως το συγκεκριμένο πρόγραμμα τώρα ξεκινάει να υλοποιείται. Πρόσθεσε επίσης ότι παρά τις επιπτώσεις της κρίσης και την αύξηση του κόστους του χρήματος διεθνώς τα επιτόκια δανεισμού στην Ελλάδα, ειδικότερα της στεγαστικής πίστης, εξακολουθούν να παραμένουν σε χαμηλότερα επίπεδα συγκριτικά με πολλές άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το νέο πενταετές κρατικό ομόλογο «ώθησε» προς τα πάνω το spread

ΜΕ απότομη αύξηση των αποδόσεων στη

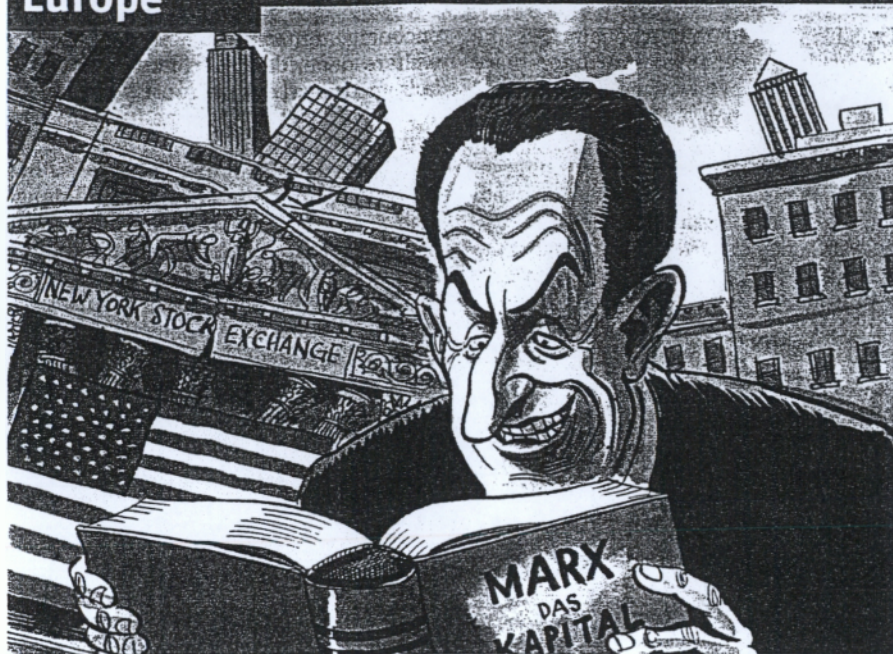
▲ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ε.Ε. που θα ανακοινωθούν τη Δευτέρα Κοντά στο «μηδέν» η ανάπτυξη το 2009

ΤΑ νέα που θα ανακοινώσει την επόμενη Δευτέρα για την οικονομία της Ελλάδας αλλά και γενικά των χωρών της ευρωζώνης ο επίτροπος Χοακίν Αλμοούνια δεν θα είναι ευχάριστα. Μία ομάδα χωρών, στην οποία περιλαμβάνεται η Ελλά-

άλλους ηγέτες των χωρών που παρουσιάζουν υπερβολικό έλλειμμα. Οι αποφάσεις αναμένεται να είναι πολιτικές και όχι γραφειοκρατικές. Και οι μικρές χώρες, όπως η Ελλάδα, θα μπορέσουν να

Europe

Europe and America

Lessons from a crisis

PARIS

European Schadenfreude over the ills of American capitalism does not signify a dramatic move away from the free market

ONE by one, European leaders have lined up to hail the triumph of welfare over Wall Street. "The idea that markets are always right was a mad idea," declared the French president, Nicolas Sarkozy. America's laissez-faire ideology, as practised during the subprime crisis, "was as simplistic as it was dangerous", chipped in Peer Steinbrück, the German finance minister. He added that America would lose its role as "financial superpower". The Italian finance minister, Giulio Tremonti, claimed vindication for a best-selling book that he wrote earlier this year about the dangers of globalisation.

It would be wrong to exaggerate Europe's sense of self-righteousness over Wall Street's fall. This week governments in Belgium, France, Germany, Ireland and the Netherlands all scrambled to bail out their troubled banks (see page 69), confirming how exposed Europe's economies are to knock-on effects from America. Even left-wing editorialists in France, quick to sneer at degenerate American capitalism, have tempered their glee. "There would be something comical, even pleasurable, in watching the frenetic agitation of the banking world", wrote Laurent Joffrin, editor of *Liberation* newspaper, "if millions of jobs were not at stake, not to mention the economic balance of the planet."

A common thread can nonetheless be detected in European responses to Ameri-

ca's troubles. It goes as follows. We always knew that unbridled free markets were a mistake, yet we were derided for saying this; now we are all paying the price for your excesses. In the face of popular consternation at capitalist decadence, the activist state is back in fashion—and we Europeans are taking credit for it.

Yet there are doubts whether this will actually alter any country's policies. There has been much Schadenfreude about America in Germany, for instance. The latest issue of *Der Spiegel*, a weekly, shows the Statue of Liberty with her torch out and the strapline, "The price of arrogance: an economic crisis is changing the world". Mr Steinbrück has called for the civilising of financial markets. His boss, Chancellor Angela Merkel, has cited the crisis as proof that she was right at successive international meetings to demand tougher regulation of hedge funds and financial markets—and that the Americans and British were wrong to resist it. Yet she is not going to abandon the free market. The slowing of reform in Germany is mainly caused by gridlock within the grand coalition and the approach of the next federal election.

A bigger test still is France, home of Colbertism and Gaullism, where *l'Etat* has both a capital letter and a cherished place in the popular imagination—as well as a heavy claim on the taxpayer's purse. Judging by his recent declarations, the centre-

Also in this section

- 30 The Fifth Republic at 50
- 30 Austria's election
- ?? Bavarian politics
- ?? The future of Belarus
- 32 Immigration and the European Union
- 34 Charlemagne: A changed climate

Europeview, our online column on eastern Europe, appears on Economist.com on Thursdays. The columns can be viewed at www.economist.com/europeview

right Mr Sarkozy has taken a decidedly leftward turn. In the space of three days, he twice laid into free-market capitalism. "Laissez-faire is finished," he announced in Toulon. "The all-powerful market that is always right is finished."

It is not just rhetoric. With unemployment climbing, Mr Sarkozy has launched a scheme of state subsidies to supplement low pay, paid for by an extra 1.1% tax on capital income that dismayed his own party's deputies. Talk of tax cuts has been shelved. And he has failed to cut public spending to keep his promise of balancing the budget by 2012. Under the 2009 budget unveiled on September 26th, France's budget deficit will be 2.7% of GDP next year, falling to 0.5% in 2012.

Dumbfounded Socialist grandees have been caught off guard. Michel Rocard, a Socialist former prime minister, found himself describing Mr Sarkozy's welfare-to-work scheme as "an intelligent social measure". Laurent Fabius, another Socialist ex-prime minister, said that in Toulon Mr Sarkozy had made a "left-wing speech".

Mr Sarkozy has been labelled *l'Américain*, but Sarkonomics has always defied classification. In industrial policy Mr Sarkozy has a record of backing state bail-outs. As finance minister in 2004 he fought off European Commission disapproval to use state money to rescue Alstom, an engineering firm. In campaign speeches in 2007 he declared that "free trade cannot be a dogma" and called for financial capitalism to be "moralised". One of his first moves in office was to persuade his European Union peers to remove a clause from the now-frozen Lisbon treaty stating that competition was a key EU objective.

Yet Mr Sarkozy has also gone out of his way to impress on the French the need to respond to, not deny, globalisation. He has ▶▶

implored the country that invented the 35-hour week to work more and expect fewer hand-outs from the state. He has exempted overtime work from taxes and social charges. He is tightening welfare rules to cut benefits if the jobless refuse more than two reasonable offers of work. He has strengthened the competition watchdog and made it easier for discount retailers to set up shop. France has moved a long way from the land of sweeping nationalisations under François Mitterrand a quarter-century ago. Mr Sarkozy was elected because French voters knew, however reluctantly, that they had to adapt to global capitalism.

In this respect, a close reading of Mr Sarkozy's Toulon speech is revealing. Alongside his tirades against financial capital-

ism, he recalled that "capitalism is the system that has enabled the extraordinary development of western civilisation," adding firmly that "anti-capitalism offers no solution to the current crisis." Ms Merkel has, similarly, expressed fears that attempts to discredit free-market capitalism may play into the hands of the left.

Ms Merkel may not wish to attack the free market, but what of Mr Sarkozy's liberalising reforms? He has said that "the crisis calls for an accelerated rhythm of reforms, not a slowdown." On regulation, he wants tighter accounting rules and a rethink of the global financial architecture. On domestic reform, he echoes others' demands for restrictions on executive pay. But he will stick to his efforts to trim bureaucracy,

encourage entrepreneurship, discourage welfare dependency, undermine the unions and boost competition.

Most Europeans want to hear reassuring noises about the state taking matters in hand and curbing capitalist excess. But they also know that Europe's traditional high-tax, state-driven economic model had hit the buffers in terms of creating jobs and fostering growth. Some Americans may fret that European-style socialism has arrived on Wall Street. But the mainstream left is unpopular in almost all European countries; the Social Democrats in Germany are scoring record lows in the opinion polls; and the last time the French picked a real Socialist to lead their country was 20 years ago. ■

The Fifth Republic at 50

De Gaulle revived

PARIS

A new interest in the general who founded the Fifth Republic

NO FIGURE casts such a long shadow over modern France as Charles de Gaulle. Countless avenues, Paris's main airport, a metro station, even an aircraft-carrier are named after him. Television viewers voted him the greatest Frenchman of all time. Next week marks the 50th anniversary of the Fifth Republic that he came out of retirement to found.

This year has seen a surge of interest in the man whom admirers simply call *le général*. In February President Nicolas Sarkozy inaugurated a multimedia museum dedicated to him at Les Invalides in Paris; he will soon open another museum in the general's home village of Colombey-les-Deux-Eglises. The 40th anniversary of the May 1968 student revolt revived soul-searching about de Gaulle: how did the man who restored honour and pride to France after the humiliation of military defeat and collaboration lose legitimacy?

Gaullism is also topical thanks to a revival of statism. De Gaulle presided over part of *les trente glorieuses*: the 30 years of uninterrupted growth during which France's GDP overtook that of Britain. He and his longest-serving prime minister, Georges Pompidou, favoured the use of state planning to develop industry, infrastructure, aerospace and nuclear power. Today, in a timely echo, Mr Sarkozy says that "the state absolutely must intervene, impose rules and invest". He wants a big investment in energy-efficient infrastructure, including 2,000 kilometres of new high-speed train track, an upgrade of nuclear-power stations and more public transport.

Politicians marshal selective evidence to claim the Gaullist heritage. During the

referendum on a European constitution, both yes and no camps argued that de Gaulle would have been on their side. Mr Sarkozy also claims direct descent, even though he has done more than any recent French leader to reconcile France with NATO, whose military command de Gaulle brusquely pulled France out of in 1966. It may be that, at a time of crisis, Mr Sarkozy seeks inspiration from the man who presided over several. As de Gaulle faced the student uprising in 1968, Mr Sarkozy recalled recently, his leadership was on the line. "Once again, General de Gaulle faced up to the storm, and once again the general avoided the worst."

L'état, c'est moi

Austria's election

Unloved coalitions

VIENNA

The far right does well, but the government is likely to exclude it

AFTER a string of electoral defeats and internal divisions, the far right staged a spectacular comeback in the Austrian election on September 28th. Between them, the openly anti-immigration Freedom Party and its offshoot, the Alliance for Austria's Future, led by Jörg Haider, took 29% of the vote, within a whisker of the Social Democratic Party, which remained the biggest party even though its vote fell from 35% to just under 30%. Young voters (whose numbers had risen because the voting age was reduced to 16 before the election) seem to have been as keen on the far right as their older peers, if not more so.

Most analysts agree that voters did not actually move rightwards, but rather wanted to express discontent with the poor performance and squabbling of the outgoing "grand coalition" between the Social Democrats and the conservative People's Party. Alas, they will probably get a government of the same parties, albeit with different faces at the top.

Werner Faymann, who only recently took over the leadership of the Social Democrats from the unpopular chancellor, Alfred Gusenbauer, is adamant that he will not form a coalition with either Mr Haider (whose party took 11% of the vote) or his former protégé turned bitter rival, Heinz-Christian Strache of the Freedom Party (which got 18%). In the campaign he said he would happily link up with the People's Party again, so long as it got rid of its leaders, the party's chairman, Wilhelm Molterer, and its veteran parliamentary faction leader (and former chancellor), Wolfgang Schüssel.

Μη χάνετε χρόνο

sawidis
orologi.gr

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ONLINE

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

ΑΠΟΨΕΙΣ

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

ΑΓΟΡΕΣ

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

LIFEST

ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ ΕΔΩ: HOME PAGE > ΕΙΔΗΣΕΙΣ > ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ν.Ρουμπίνι: Η κρίση θα φέρει ριζικές αλλαγές

Ο Νουριέλ Ρουμπίνι, ο οικονομολόγος που έγινε διάσημος ως ο άνθρωπος που προέβλεψε την κρίση, βρέθηκε στην Αθήνα σε εκδήλωση του Συλλόγου Αποφοίτων του Harvard Business School και μίλησε στην «Η», περιγράφοντας με μελανά χρώματα το εγγύς μέλλον: Παρατεταμένη ύφεση στις ΗΠΑ, σοβαρή παγκόσμια επιβράδυνση στη δίνη της οποίας θα στροβιλιστεί και η ελληνική οικονομία, περαιτέρω διόρθωση στις αγορές. Ωστόσο, βλέπει κάποιο φως στην άκρη του τούνελ: Η κρίση αποτελεί τον καταλύτη για ριζικές αλλαγές στο διεθνές οικονομικό σύστημα με απώτερο στόχο ένα καλύτερο μέλλον για όλον τον πλανήτη.

"Η" 10/11

EMAIL | PRINT | TEXT SIZE

ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Η Κίνα βρυχάται η Wall φοβάται
 Ν.Ρουμπίνι: Κύκλος αλληλεπιδράσεων (9/3/2007)
 Νέα μποφόρ σε Wall, ΧΑ, Ευρώπη
 Ο τυφώνας Πόλσον σαράνι τη Wall
 Σε κρίσιμο σταυροδρόμι οι αγορές: Το χρονικό και τα μυστικά της χειρότερης κρίσης από το 1929

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σε ύφεση η Ευρωζώνη
ΗΠΑ: Βουτιά-ρεκόρ σε λιανικές πωλήσεις - πληθωρισμό
ΕΚΤ: Μειώνει πάλι τα επιτόκια
 Οι πιο υψηλόμισθοι... μακαρίτες!
 Τρικ, ψιχία και κοινωνική πολιτική
 Έλλειμμα 2,6 δισ. ευρώ στο 10μηνο
 Μειώνονται οι πωλήσεις αυτοκινήτων
Γαλλία: Ανέλπιστη αύξηση του ΑΕΠ
ΟΟΣΑ: Επίπονη ύφεση στον πλανήτη
 Προβόπουλος: Χαμηλές οι προσδοκίες για την G-20
 περισσότερα >

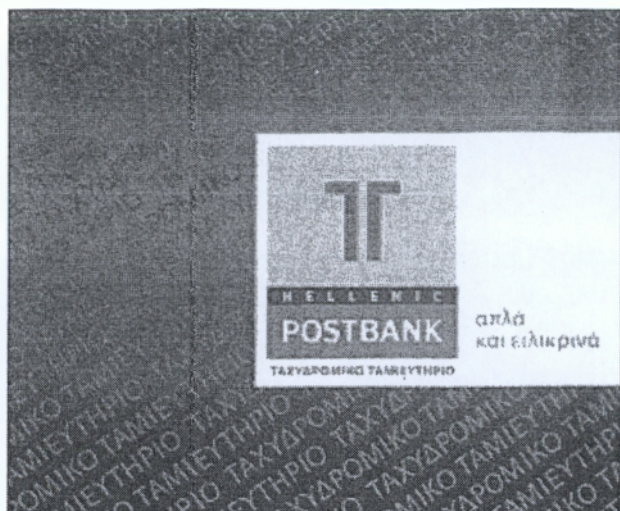
Ο Νουριέλ Ρουμπίνι, ο οικονομολόγος που έγινε διάσημος ως ο άνθρωπος που προέβλεψε την κρίση (διαβάστε τι έλεγε στην Η-Online 9/3/2007), βρέθηκε στην Αθήνα σε εκδήλωση του Συλλόγου Αποφοίτων του Harvard Business School και μίλησε στην «Η».

«Τα χειρότερα έπονται», είναι εδώ και καιρό η μόνιμη επωδός του Νουριέλ Ρουμπίνι, ο οποίος κάθε άλλο παρά συμμερίζεται την άποψη που συμμερίζονται πολλοί στις αγορές ότι η κρίση βαίνει προς εκτόνωση. Οπως επισημαίνει, οι αγορές έχουν υποτιμήσει τη διάρκεια και τη σφοδρότητα της ύφεσης που έχει ήδη πλήξει την αμερικανική οικονομία.

«Συνηθίζεται να λέγεται ότι όταν οι ΗΠΑ φταρνίζονται ο κόσμος κρυσταλλοποιείται. Μόνο που τώρα οι ΗΠΑ δείχνουν να πάσχουν από... πνευμονία», λέει χαρακτηριστικά ο κ. Ρουμπίνι, υποστηρίζοντας ότι τα απροσδόκητα αρνητικά στοιχεία για την αμερικανική αγορά εργασίας τον Οκτώβριο που ανακοινώθηκαν την Παρασκευή είναι μόνο η αρχή: «τους επόμενους μήνες οι ανακοινώσεις οικονομικών στοιχείων τόσο στις ΗΠΑ όσο και αλλού θα κρύβουν πολλές αρνητικές εκπλήξεις».

Αποπληθωρισμός

Η εκτίναξη της ανεργίας στις ΗΠΑ δεν είναι το μόνο πράγμα που τον ανησυχεί. Μένει το καλοκαίρι η

μεγαλύτερη πηγή ανησυχίας διεθνώς ήταν ο πληθωρισμός. Αυτό που τον φοβίζει τώρα, όμως, είναι το αντίθετο: Ο αποπληθωρισμός.

Ο διάσημος πλέον καθηγητής του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης εκτιμά ότι θα σημειωθεί μια σοβαρή κάμψη της ζήτησης τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στην Ευρωζώνη και τις αναδυόμενες οικονομίες. Ταυτόχρονα, η προσφορά θα αυξηθεί κατακόρυφα ως συνέπεια των τεράστιων επενδύσεων που έγιναν τα τελευταία χρόνια στην Κίνα και αλλού για ενίσχυση της παραγωγής.

Αυτή η εξίσωση θα οδηγήσει σε πτώση των τιμών. Οπως προβλέπει, οι τιμές των εμπορευμάτων θα υποχωρήσουν περαιτέρω 25% σε σχέση με τα τρέχοντα επίπεδα.

Σε έξι μήνες από τώρα, λέει ο κ. Ρουμπίνι, η ΕΚΤ, η Fed και άλλες κεντρικές τράπεζες θα δουν τον

πληθωρισμό σε ελεύθερη πτώση, κάτω από το 2% και προς το 1%. Μόλις, όμως, φτάσει σε αυτά τα επίπεδα, λέει, τότε αρχίζει κανείς να ανησυχεί για μηδενικό πληθωρισμό ή αποπληθωρισμό.

Ο τελευταίος είναι καταστροφικός από πολλές απόψεις, λέει ο κ. Ρουμπίνι: «Όταν οι τιμές υποχωρούν, λόγω κάμψης της ζήτησης, τότε συρρικνώνεται η παραγωγή. Ως συνέπεια, μειώνονται τα εισοδήματα και χάνονται θέσεις εργασίας, ανατροφοδοτώντας έναν φαύλο κύκλο στην οικονομία».

Επιτόκια

Αυτό ήταν που προσπάθησε να αποτρέψει μετά την ύφεση του 2001, ο τότε διοικητής της Fed, Άλαν Γκρίνσπαν, ρίχνοντας υπερβολικά τα επιτόκια, λέει ο κ. Ρουμπίνι. Αυτό προσπαθούν και οι κεντρικές τράπεζες σήμερα, προσθέτει, προβλέποντας ότι η Fed θα ρίξει τα αμερικανικά επιτόκια κοντά στο 0. Ενώ, όμως, η Fed και η Τράπεζα της Αγγλίας είναι επιθετικές ως προς τη μείωση του κόστους δανεισμού, η ΕΚΤ επιδεικνύει επικίνδυνη βραδύτητα.

Αγορές

Σε κάθε περίπτωση, λέει ο κ. Ρουμπίνι, οι επόμενοι 12 μήνες θα είναι ιδιαίτερα δύσκολοι, θέτοντας σε δοκιμασία τις διεθνείς αγορές: «Δυστυχώς σε μια ύφεση με ισχυρές αποπληθωριστικές πιέσεις η κερδοφορία υποχωρεί σημαντικά ωθώντας προς τα κάτω ένα ευρύ φάσμα αγορών». Ενδεικτικά, εκτιμά ότι τα κέρδη των αμερικανικών επιχειρήσεων θα κινηθούν τουλάχιστον 20% χαμηλότερα από τη μέση εκτίμηση της αγοράς.

Επίσης, προειδοποιεί ότι το χρηματοπιστωτικό σύστημα ενδέχεται να υποστεί και νέα σοκ: «Οι υπερβολές των προηγούμενων ετών δεν περιορίζονται στα υψηλού ρίσκου (subprime) στεγαστικά δάνεια». Αν η ύφεση αποδειχθεί τόσο σοβαρή όσο πιστεύει τότε ενδέχεται να σκάσουν κι άλλες πιστωτικές φούσκες, π.χ. στις πιστωτικές κάρτες, τα φοιτητικά δάνεια ακόμα και στα επιχειρηματικά δάνεια.

Ελλείμματα

Πώς, όμως, αντιμετωπίζεται μια τόσο δύσκολη κατάσταση; Με δημοσιονομική χαλάρωση υπό τη μορφή φοροαπαλλαγών και δημοσίων επενδύσεων, λέει ο κ. Ρουμπίνι. Αυτό έχει ως συνέπεια τη δημιουργία τεράστιων ελλειμμάτων (ο ίδιος προβλέπει ότι το έλλειμμα στον προϋπολογισμό των ΗΠΑ τα επόμενα δύο χρόνια θα είναι της τάξης του 1 τρισ. δολ.), τα οποία εγείρουν ζήτημα ως προς τη χρηματοδότησή τους.

Αυτή μπορεί να γίνει είτε μέσω της έκδοσης νέου χρέους, είτε μέσω της εκτύπωσης περαιτέρω χρήματος. Ο κ. Ρουμπίνι όμως δίνει μηδενικές πιθανότητες στην δεύτερη λύση. «Αν εκτυπώσεις τόσο πολύ χρήμα τότε δημιουργείς υπερπληθωρισμό, ο οποίος αντιμετωπίζεται με πολύ υψηλά επιτόκια που πνίγουν την οικονομία και δημιουργούν νέα ύφεση, όπως έγινε στις ΗΠΑ, στις αρχές του '80».

Ανατολική Ευρώπη

Τι γίνεται, όμως, με τις οικονομίες που δεν έχουν περιθώρια για δημοσιονομική χαλάρωση, όπως οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης; Η κρίση έχει ήδη πλήξει τις χώρες της Βαλτικής, την Ουγγαρία και την Ουκρανία και πλέον χτυπά την πόρτα της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Τουρκίας, όπου έχουν συμφέροντα πολλές ελληνικές τράπεζες και λοιπές επιχειρήσεις.

Αυτές οι οικονομίες θα χρειαστούν άμεσα διεθνή οικονομική στήριξη, ειδικά από τη Δυτική Ευρώπη. Η τελευταία, λέει ο κ. Ρουμπίνι καταλαβαίνει ότι αν ξεσπάσει κρίση στην αναδυόμενη Ευρώπη, τότε και η ίδια θα έχει πρόβλημα. λόνω της έκθεσης που έχουν εκεί οι τράπεζές της. Σε πολλές χώρες της ανατολικής

Ευρώπης, έχουν δοθεί στεγαστικά δάνεια με ρήτρα ευρώ, ελβετικού φράγκου ή γεν. Αν τα τοπικά νομίσματα υποτιμηθούν άνω του 20% , τότε θα υπάρξει κύμα αθετήσεων υποχρεώσεων...

Μονόδρομος οι μεταρρυθμίσεις για την Ελλάδα

Μια τόσο σοβαρή κρίση όσο η σημερινή αντιμετωπίζεται με δύο τρόπους, λέει ο κ. Ρουμπίνι. Στις χώρες με μικρά ελλείμματα και χαμηλό χρέος η δημοσιονομική χαλάρωση μπορεί να αποδειχθεί ιδιαίτερα επωφελής.

Στις χώρες, όμως, με μεγάλα ελλείμματα και υψηλό χρέος, απαιτείται δημοσιονομική πειθαρχία. Ως μέλος της Ευρωζώνης, όμως, η Ελλάδα είναι εκ των πραγμάτων αναγκασμένη να αναζητήσει έναν τρίτο δρόμο.

Εφόσον δεν διαθέτει ανεξάρτητη νομισματική, δημοσιονομική και συναλλαγματική πολιτική, η μόνη της επιλογή, είναι να προωθήσει με ευλάβεια τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της παραγωγικότητας.

Οι διαρθρωτικές αυτές αλλαγές, λέει ο κ. Ρουμπίνι, μπορεί να είναι επώδυνες βραχυπρόθεσμα, όμως αποδεικνύονται επωφελείς σε βάθος χρόνου. Επίσης, σημειώνει, αν μια χώρα προωθήσει πιστά το μεταρρυθμιστικό της πρόγραμμα, τότε μια δημοσιονομική χαλάρωση έχει θετικό αντίκτυπο. Αντίθετα, όταν η χαλάρωση προηγείται των μεταρρυθμίσεων η αντίδραση της αγοράς είναι αρνητική.

Οι νέοι χρησμοί του κ. Ρουμπίνι

Ομπάμα

Ο νέος πρόεδρος των ΗΠΑ δεν θα πρέπει να ολιγωρήσει. Πρέπει από την πρώτη ημέρα να προχωρήσει σε δραστικές τομές

Κίνα

Ο ρυθμός ανάπτυξης θα «προσγειωθεί» στο 7% το 2009, συντείνοντας στην παγκόσμια επιβράδυνση

Δολάριο

Τα υψηλά ελλείμματα των ΗΠΑ θα οδηγήσουν μεσοπρόθεσμα στην εξασθένηση του δολαρίου, όχι όμως απαραίτητα έναντι του ευρώ

Εμπορεύματα

Οι τιμές θα υποχωρήσουν περαιτέρω 25% σε σχέση με τα τρέχοντα επίπεδα

ΕΚΤ

Τα επιτόκια στην Ευρωζώνη πρέπει να κινηθούν πολύ χαμηλότερα όσο το δυνατόν πιο γρήγορα

Του Γιώργου Ι. Μαύρου
gmavros@pegasus.gr

GOOGLE ADS

Ήπειρος - Προγράμματα

Για Επιχειρήσεις Διαφόρων Κλάδων.

Περισσότερες Πληροφορίες Εδώ!

www.roe.gr/

Νέος περιηγητής Google

Browser με καθαρό, απλό σχεδιασμό για

χρήστες. Λήψη τώρα.

www.google.com/chrome

ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ ΕΔΩ: HOME PAGE > ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Ν.Ρουμπίνι: Κύκλος αλληλεπιδράσεων (9/3/2007)

Το θέμα δεν είναι αν είσαι "ταύρος" ή "αρκούδα" αλλά ρεαλιστής, έλεγε ο Ν.Ρουμπίνι στη Η-Online πέρσι. Οι ΗΠΑ δύσκολα θα αποφύγουν την ύφεση

"H" Online 15:24

EMAIL | PRINT | TEXT SIZE

ΣΧΕΤΙΚΑ ΑΡΘΡΑ

Ν.Ρουμπίνι: Η κρίση θα φέρει ριζικές αλλαγές
Τα χειρότερα έπονται

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Οι ρίζες της κρίσης
Επιστρέφει...
Ιδιωτικός Κείνσιανισμός (18/3/08)
Απολογισμός
Πλήγμα στις αγορές από το χειρότερο τρίμηνο της 5ετίας
Στα ύψη εκτοξεύτηκε το ευρώ έναντι της στερλίνας
Δεν υπάρχουν όλυτα διεθνή προβλήματα
Νέοι κανόνες για τις αγορές
Lex: Πετρελαϊκές τιμές
Κόντρα στο ρεύμα

περισσότερα >

Στις 9 Μαρτίου του 2007 όταν η "H-Online" είχε δημοσιεύσει τις προειδοποιήσεις του Νούριελ Ρουμπίνι (καθηγητή οικονομικών στο Stern School of Business του Πανεπιστημίου της Νέας Υόρκης) θεωρήθηκε αιρετική και περιθωριακή. Τώρα που τα "καμπανάκια" επιβεβαιώνονται δείχνουν ότι τα πράγματα μπορεί να είναι πιο δύσκολα από όσο τα περιέγραφε και ο ίδιος...

Λένε ότι στις αγορές το 90% είναι ψυχολογία. Πέρα, όμως, από τις διαθέσεις των κάθε λογής «γκάμπλερ» (αισιόδοξων ή απαισιόδοξων), υπάρχει και η πραγματικότητα, υπογραμμίζει ο **Νούριελ Ρουμπίνι**.

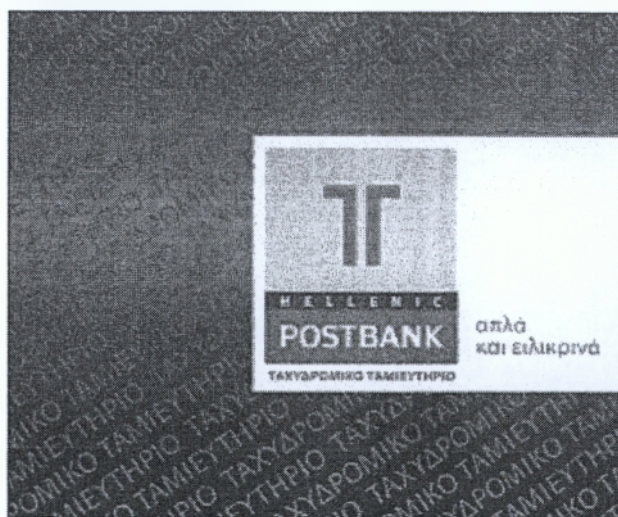
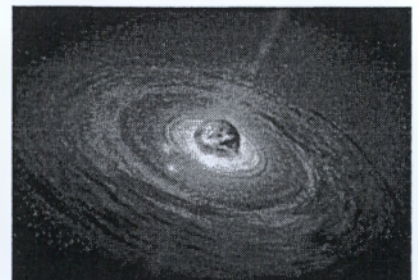
Φαίνεται ότι πλησιάζει **το τέλος του παιχνιδιού**, λέει χαρακτηριστικά.

Η αμερικανική οικονομία ζει εδώ και καιρό μέσα σε μια **χρηματοοικονομική φούσκα** που σπάει: Χθες ήταν η αγορά ακινήτων μαζί με τα επισφαλή στεγαστικά δάνεια, που «πριονίζουν» το πιστωτικό σύστημα.

Σήμερα είναι οι αγορές μετοχών. **Σύντομα** μπορεί να έρθει η σειρά άλλων ριψοκίνδυνων επενδύσεων και της πραγματικής οικονομίας.

Η πτώση μπορεί να είναι ιδιαίτερα οδυνηρή, ανοίγοντας έναν «φαύλο κύκλο» αλληλεπιδράσεων σε ολόκληρο τον πλανήτη.

Ισχύει ο «χρησμός» της ύφεσης;

Ακόμα κι ο Άλαν Γκρίνσπαν αναγκάζεται να μιλήσει για επερχόμενη ύφεση. Η αμερικανική οικονομία έχει πολύ αδύναμα στοιχεία να αντιμετωπίσει μπροστά της κι αυτό τρομάζει ολόκληρο τον κόσμο.

Ποια είναι τα πρώτα σημάδια;

Το περασμένο καλοκαίρι έβλεπα ότι εντείνεται ένας ολόκληρος συνδυασμός αρνητικών ειδήσεων: **Συρρίκνωση επενδύσεων** από τις αμερικανικές εταιρείες (ναυπλότερες προαννελιές διασκήν

αγαθών, πτωτική τάση στα κεφαλαιουχικά αγαθά, στα αποθέματα και στις παραγωγικές δαπάνες), επιδεινούμενη ύφεση στην αγορά ακινήτων και στην επισφαλή κατηγορία sub-prime των ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων, που μπορεί να οδηγήσει σε κρίσιμη κατάσταση το πιστωτικό σύστημα.

Πότε θα κτυπήσει την πόρτα των ΗΠΑ;

Πριν από ένα 6μηνο έλεγα ότι δεν αποκλείεται τα πρώτα σημάδια της ύφεσης να έρθουν το β' τρίμηνο του 2007. Ο **Άλαν Γκρίνσπαν**, δίνει 30%-40% πιθανότητα ύφεσης για το τέλος του έτους. Δεν αποκλείεται το β' 6μηνο να είναι το καθοριστικό προχωρώντας και μέσα στο 2008.

Αλλάζουν τα θεμελιώδη, ή όχι όπως λένε οι πιο αισιόδοξοι;

Προφανώς, αλλάζουν. Η ύφεση βρίσκεται ήδη **στη γωνία**. Οι αδυναμίες δεν φαίνονται μόνο στην αγορά κατοικίας, απλώνονται σταδιακά και στην αγορά αυτοκινήτων και στην καρδιά της βιομηχανικής παραγωγής.

Όλα αυτά αν συνδυαστούν με το **ξεπούλημα** στις χρηματιστηριακές αγορές δημιουργούν τις προϋποθέσεις ενός φαύλου κύκλου που πλήττει την πραγματική οικονομία

Τι ρόλο παίζει η Κίνα;

Η «μόλυνση» από την Κίνα, αποτελεί συνδυασμό **δύο στοιχείων**: Της φούσκας που έχει δημιουργηθεί στην τοπική χρηματιστηριακή αγορά (η οποία μπορεί να οδηγήσει σε επιβράδυνση) και των αρνητικών μηνυμάτων που εκπέμπονται από τις ΗΠΑ. Άλλωστε η αμερικανική κατανάλωση είναι που καθορίζει το ρυθμό της παραγωγής στην Κίνα.

Γιατί εμφανίστηκε τώρα ο Α. Γκρίνσπαν;

Πιστεύω, διότι η κατάσταση πάει από το κακό στο χειρότερο. Φαίνεται ότι πλησιάζει το τέλος του παιχνιδιού. Τα τελευταία χρόνια οι ΗΠΑ ζούσαν στην **«οικονομία της φούσκας»**: Αρνητικές αποταμιεύσεις με φούσκα στα ακίνητα, υψηλό δημοσιονομικό χρέος με χαμηλές δημόσιες αποταμιεύσεις, μαζί με ένα τεράστιο εμπορικό έλλειμμα.

Χθες ήταν η αγορά ακινήτων, σήμερα είναι οι αγορές μετοχών. Σύντομα μπορεί να έρθει η σειρά άλλων ριψοκίνδυνων επενδύσεων. Η πτώση μπορεί να είναι οδυνηρή, ανοίγοντας έναν **φαύλο κύκλο αλληλεπιδράσεων** σε ολόκληρο τον πλανήτη.

«Φυλάει» τα ρούχα του;

Το πάρτι τελειώνει και ο Γκρίνσπαν το «μυρίζεται». Ξέρει ότι μπορεί να είναι οδυνηρό και σίγουρα το συζητά με τον Μπερνάνκε. Όπως συζητάνε και το κόλπο με τα **carry trades** στις αγορές. Μια τακτική η οποία οδήγησε σε αλαζονικές επενδυτικές συμπεριφορές υποβαθμίζοντας τους κινδύνους που τώρα σκάνε. Άλλωστε, ο ίδιος, έχει αντιμετωπίσει αντίστοιχες καταστάσεις στο παρελθόν.

Όπως το 1997/98;

Ακριβώς. Τα σοκ από τις αναδυόμενες μπορούν επηρεάζουν άμεσα τις ανεπτυγμένες αγορές, ιδιαίτερα εάν οι τελευταίες έχουν μια σειρά οικονομικές ανισορροπίες να τους ταλανίζουν. Όπως το 1997, με τη **νομισματική κρίση** στην Ασία που οδήγησε στην κατάρρευση της αγοράς στο Χονγκ Κονγκ τον Οκτώβριο που μεταφέρθηκε στη Νέα Υόρκη με πτώση 500 μονάδων του Dow Jones μέσα σε μια μέρα (όπως και τώρα).

Όπως το 1998 με την κατάρρευση του ρώσικου νομίσματος που μετέφερε την κρίση στις αμερικανικές αγορές οδηγώντας στην **χρεοκοπία του LTCM** το οποίο χρειάστηκε το «σωσίβιο» της Fed, του Α. Γκρίνσπαν. Ο ίδιος ανταποκρίθηκε άμεσα ανοίγοντας τους κρουνοί της ρευστότητας στο σύστημα (μείωση επιτοκίων).

Μπορεί η Fed να βγάλει πάλι το «μαγικό ραβδί»;

Ακόμα κι αν η Fed χαλαρώσει τις στρόφιγγες (ενδεχομένως τους επόμενους 2-3 μήνες), πιστεύω ότι δεν θα καταφέρει να αποσοβήσει την ύφεση. Απλά θα θέσει τα όρια του πάτου. Χαμηλότερα επιτόκια δεν θα βοηθήσουν για τους ίδιους λόγους που δεν το έκαναν όταν η Fed τα έριξε **από το 6,5% στο 1%** το 2001, χωρίς να καταφέρει να εμποδίσει την ύφεση.

Τι μπορεί να σημαίνει για τον υπόλοιπο κόσμο;

Η Ευρώπη, η Ασία και ο υπόλοιπος κόσμος δεν θα γλιτώσουν από το ενδεχόμενο «ανώμαλης προσγείωσης» στις ΗΠΑ. Εάν η προσγείωση είναι ομαλή, το πιθανότερο είναι να τα πάνε καλά. Αν, όμως, έρθει η ύφεση, τότε θα υπάρξει σημαντική **οικονομική επιβράδυνση** στην Ευρώπη.

όπως και στην Κίνα, στην Ασία και σε άλλες αναδυόμενες αγορές. Η Κίνα μπορεί να είναι το πρώτο θύμα καθώς τόσο η επέκτασή της όσο και οι εξαγωγές της εξαρτώνται άμεσα από τις ΗΠΑ.

Ισχύει, δηλαδή, ακόμα το ρητό: «Όταν φτερνίζονται οι ΗΠΑ κρυολογεί ο υπόλοιπος πλανήτης»

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

Α. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Krugman. P.& Obstfeld. M.** (2003). *Διεθνής Οικονομική. Θεωρία και Πολιτική*. 5^η Έκδοση.. Εκδόσεις Κριτική Επιστημονική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.
- **Massenberg. J. H.** (2000). *Ευρωπαϊκές τράπεζες: Πανέτοιμες για την ΟΝΕ*. Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.
- **Αλεξάκης. Π.** (1999). *Τραπεζικό Περιβάλλον*. Τόμος Β. Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
Αλεξάκης. Π. (2003). *Το χρηματοπιστωτικό Σύστημα*. τόμος Β'. Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- **Ανδρανόπουλος. Α.** (2008) *Η κρίση χτυπά τα χρηματιστήρια*. Ανάκτηση στις 5-5-2009 από <http://www.e-rooster.gr/10/2008/967>.
- **Γκατζιώνης. Γ.& Ρόπος. Ν.** (2006), *Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.1 Βασικές Οικονομικές Έννοιες*.. Εκδόσεις Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.
- **Γκόρτσος. Χ.** (2008). *Το νομικό καθεστώς των κρατών μελών με παρέκκλιση στη ζώνη του ευρώ*. Εκδόσεις Ελληνική Ένωση Τραπεζών, Αθήνα.
- **Γκριστιάν. Α.** (2008). *Η οικονομική Κρίση είναι η σοβαρότερη από το 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο*. Ανάκτηση στις 2-5-2009 από <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID= 883151>.
- **Δαράτος. Γ.** (2008). *Η χειρότερη Οικονομική Κρίση*. Ανάκτηση στις 5-5-2009 από http://www.skai.gr/master_story.php?id=119617.
- **Κάντζος. Κ.& Χονδράκη. Αθ.** (2006). *Ελεγκτική, Θεωρία και Πρακτική*. Εκδόσεις:

Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη.

- **Παλάσκας. Θ., Παπαθεοδώρου. Α. & Τσάμπρα. Μ.** (2006). *Η Πολιτιστική Κληρονομιά ως παράγοντας ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας*. Εκδόσεις Ακαδημία Αθηνών, Σειρά Γραφείο Οικονομικών Μελετών, Μελέτη 4, Αθήνα.

Παπαδάτου. Θεοδ. (2005). *Εσωτερικός και Εξωτερικός Έλεγχος ανωνύμων εταιρειών*. Εκδόσεις: Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη.

Πετράκης. Π. (2002). *Αξιολόγηση και Χρηματοοικονομική Διοίκηση*. τόμος Β'. 4^η Έκδοση, Εκδόσεις. Π.Ε. Πετράκη, Αθήνα.

- **Πετράκης. Π.** (2000). *Τραπεζική Διοίκηση: Στρατηγικές Τραπεζικής Ανάπτυξης*. Εκδόσεις Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

- **Πέτσας. Σ.**(2009). *Παγκόσμια οικονομική κρίση: Οι αιτίες και η αντιμετώπισή της*.. Ανάκτηση στις 2-5-2009 από <http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2>.

Προβελλέγγιος. Β. (2006), *Σεμινάριο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Πωλητές Αμοιβαίων Κεφαλαίων, κεφ.4 Αξιολόγηση Α/Κ και επενδυτικές ανάγκες*. Εκδόσεις: Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, Αθήνα.

ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2004). *Αρχές Οικονομικής Θεωρίας*. Τάξη Γ' Ενιαίου Λυκείου. Μάθημα Επιλογής. Εκδόσεις ΟΕΔΒ.

Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών. (2007). *Ενημερωτικό Σημείωμα για την Ελληνική Οικονομία*. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών.

B. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Blake, David.** (2000). *Financial Market Analysis*. John Wiley & Sons, New York.
- **Blanchard, O.** (2000). *Macroeconomics*. 2nd ed. Prentice Hall International.
- **Brealey, A. R. & Myers, S. C.** (2000). *Principles of Corporate Finance*. 6th edition, Irwin McGraw-Hill.
- **Chance Don, M.** (1998). *An Introduction to Derivatives*. 4th edition, The Dryden Press.
- **Hull John, C.** (1997). *Option, Futures, and Other Derivatives*. 3rd edition, Prentice Hall International Inc.
- **Luckett, G. & Dudley.** (1984). *Money and Banking*. 3rd edition, McGraw-Hill Book Company.
- **Lyhus, R.** (2008). *How to win the Crises*. McKinsey.

- **McKinsey.** (2008). *Economic and hiring outlook, third quarter 2008*. McKinsey Quarterly.
- **Ross, S., Westerfield, R. & Jaffe, J.** (1999). *Corporate Finance*. 5thed, Irwin/McGraw-Hill.

Γ. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.bankofgreece.gr

www.e-forologia.gr

www.efpolis.gr

www.hba.gr

www.hellenicbusiness.gr

www.mnec.gr

www.statistics.gr

www.tovima.gr

www.economist.com

www.bloomberg.com

www.reuters.com

Δ. ΑΡΘΡΑ- ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Αθανασόγλου. (2000). άρθρο του “Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Σύστημα και Κεφαλαιαγορά: ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης”, Ε.Ε.Τ.

Γκόρτσος. Χ. (2007). Οικονομικό περιοδικό Επιλογή. Φεβρουάριος 2007.

Προβόπουλος. Γ. (2009). ημερίδα με τίτλο “Ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος για την έξοδο από την κρίση και η συμβολή του για μακροχρόνια οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.25 Ιουνίου 2009.

Σπινθουράκη. Μ. (2009). άρθρο: “Στο τούνελ της ύφεσης η ελληνική οικονομία”.tovima.gr

- **Στεργίου. Ε.**(2009). άρθρο: «Οικονομική κρίση: Πώς φτάσαμε ως εδώ». Ανάκτηση στις 3-5-2009 από http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_16/11/2008_256281

Χρηστίδου. Φ. (1999). άρθρο: “Τάσεις και προοπτικές της τραπεζικής αγοράς”. Ε.Ε.Τ.